



ISSN: 2985-0797 (Online)

JITMD
THE JOURNAL OF INSTITUTE OF TRAINER MONK DEVELOPMENT

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร

Vol.6 No.3 July - September 2023
ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน 2566



รับรองระหว่างปี 2564-2567

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd>



วารสารวิชาการ สถาบันพัฒนาพระวิทยากร
ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน 2566
The Journal of Institute of Trainer Monk
Development
Vol.6 No.3 July - September 2023
ISSN: 2985-0797 (Online)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาค้นคว้าเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา รวมถึงผู้สนใจ ได้เผยแพร่ผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม และผลงานทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนงานทวิเคราะห์เชิงบูรณาการที่เสนอองค์ความรู้ใหม่ และสหวิทยาการด้านการศึกษา การพัฒนาการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน การฝึกอบรมสำหรับพระสงฆ์และประชาชนทั่วไป

2) เพื่อเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ทางพระพุทธศาสนาและการประยุกต์ใช้หลักธรรมในเชิงวิชาการ

บทความที่ตีพิมพ์ในวารสาร เป็นบทความทางด้านศึกษาศาสตร์ (education science) ศาสนาและเทววิทยา (religion and theology) พระพุทธศาสนา (Buddhism) ปรัชญา (philosophy) ภาษาและวรรณคดี (languages and literature) มานุษยวิทยา (anthropology) ศิลปศึกษา (arts studies) และสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากรจัดอยู่ในกลุ่มศาสตร์ในด้านสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้เปิดรับบทความที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้อง โดยบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ลงวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed)

วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร (The Journal of Institute of Trainer Monk Development) ได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) ได้รับการจัดให้อยู่ใน วารสารกลุ่มที่ 2: วารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพของ TCI (จนถึง 31 ธันวาคม 2567) ทั้งนี้ ทางวารสารได้เผยแพร่ผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งผู้สนใจสามารถดาวโหลดบทความฉบับสมบูรณ์ได้ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd>

การเผยแพร่แบบออนไลน์ในวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามเกณฑ์ รูปแบบการเสนอบทความวิชาการ หรือ บทความวิจัย ต้องผ่านเกณฑ์ของ



วารสารอย่างเคร่งครัด และต้องยึดหลักเกณฑ์จรรยาบรรณหรือจริยธรรมของนักวิชาการ ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยนำเสนอเผยแพร่ซ้ำซ้อนหรือกำลังอยู่ในระหว่างเสนอตีพิมพ์ในวารสารอื่นใดมาก่อน ผลการศึกษาที่ค้นพบองค์ความรู้หรือข้อความที่ปรากฏในบทความของผู้เขียน ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน จะไม่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากรแต่อย่างใด

บรรณาธิการ

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองบรรณาธิการ

พระครูโกศลศาสนบัณฑิต, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย, ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.มานพ นักการเรือน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รศ.ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว

มหาวิทยาลัยหัวเฉียว

รศ.ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ดร.ประทีป พิษทองกลาง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา

ดร.มนูญ สอนโพนงาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์

ดร.ประสิทธิ์ แก้วศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร.เพ็ญพรรณ เฟื่องฟูลอย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ดร. แม่ชีธรรมอริชฐาน พรบันดาลชัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสานงาน

เกษริน บุตรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เจ้าของวารสาร:

สถาบันพัฒนาพระวิทยากร

ศาลาสันติวัคคีย์บริเวณบรมบรรพต (ภูเขาทอง)

วัดสระเกศ ราชวรมหาวิหาร แขวงบ้านบาตร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

กรุงเทพมหานคร 10100

Email: monkde2563@gmail.com

online journal: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/tmd/index>

บทบรรณาธิการ

วารสารสถาบันพัฒนาพระวิทยากรฉบับนี้เป็นปีที่ 6 ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน 2566 โดยได้คัดเลือกบทความเผยแพร่ในฉบับนี้ประกอบด้วย บทความวิจัย จำนวน 28 บทความ และ บทความวิชาการ จำนวน 2 บทความ รวมทั้งหมด 30 บทความ เนื้อหาบทความโดยรวมยังคงเกี่ยวข้องกับการศึกษา การบริหาร การพัฒนา การออกแบบหลักสูตร หลักการทางศาสนาและแนวทางการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ที่สามารถนำไปใช้ควบคู่กับการพัฒนาสังคมได้โดยรวม และแต่ละบทความมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

อติเทพ ผาธา ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกรรมกับการบรรลุลุธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” เสนอว่า กรรมนั้นมีความสัมพันธ์กับการบรรลุลุธรรมอย่างใกล้ชิด กล่าวคือ เนื่องจากว่ากรรมนั้นเป็นเหตุ การบรรลุลุธรรมเป็นผล ความเป็นเหตุเป็นผลนี้เป็นหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา ดังนั้นเมื่อทำดีย่อมได้ดี เมื่อทำชั่วย่อมได้รับผลชั่วหากทำความดีถึงที่สุดของการสั่งสม สิ่งที่สั่งสมมาย่อมก่อให้เกิดผลคือการบรรลุลุธรรมได้ ซึ่งความเป็นเหตุเป็นผลของกรรมก็คือกรรมย่อมให้ผลเสมอใน 3 ระดับ คือ (1) ระดับต้น คือให้ผลเป็นมนุษย์สมบัติ (2) ระดับกลาง ให้ผลคือสวรรค์สมบัติ (3) ระดับสูงสุด คือให้ผลเป็นนิพพานสมบัติ คือมรรคผลหรือการบรรลุลุธรรม นี่คือความเป็นเหตุเป็นผลหรือความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกับการบรรลุลุธรรม

พระราชรัตนาลงกรณ์ และอติเทพ ผาธา เขียนบทความวิจัยเรื่อง “บทบาทของชาวพุทธเวียดนามในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย” ได้เสนอบทบาทไว้ 4 ด้านด้วยกัน คือ (1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ที่ได้อาศัยกำลังศรัทธาของชาวพุทธเวียดนามเป็นฐานในการจัดการประชุมคณะสงฆ์ในทุกครั้งที่ผ่านมามีทั้งโดยตรงและโดยอ้อม (2) บทบาทด้านการอุปถัมภ์บำรุงวัด ช่วยให้วัดได้มีเสนาสนะที่เพียงพอต่อการปฏิบัติศาสนกิจ (3) บทบาทด้านการสนับสนุนประเพณีและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และ (4) บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งชาวพุทธเวียดนามได้มีการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมของพระศาสนาโดยเฉพาะการช่วยให้คณะสงฆ์สามารถเผยแผ่ในรูปแบบต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

ปวีณา กลัดสำเนียง และสายน้ำผึ้ง รัตนงาม ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร” กล่าวถึงการทำวัตรเช้า-เย็น คือ การทำกิจที่พึงทำตามหน้าที่หรือตามธรรมเนียมที่เลียนแบบมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งพระสงฆ์จะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อรับฟังโอวาทเป็นกิจวัตรประจำวัน ต่อมามีการนำมาให้พุทธศาสนิกชน ร่วมทำวัตรสวดมนต์ เพื่อให้มีจิตใจที่สงบ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของชาวพุทธในล้านนา ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาในแต่ละยุคสมัยที่จะต้องมีการสวดมนต์เป็นปกติทุกวัน ซึ่งบทสวดมนต์นับเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้สวดมนต์มีความสุขขึ้นได้ การท่องบทสวดมนต์จะช่วยให้มีสมาธิ จิตใจสงบ ผ่องใส อีกทั้งยังเป็นการแผ่ส่วนบุญ ส่วนกุศลที่ได้ทำมาให้กับเพื่อนมนุษย์ หรือสรรพสัตว์ต่างๆ ในโลก

วนิดา บุญยุบุตร และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร” ได้เสนอว่า ในด้านอัตลักษณ์ของความเชื่อนั้น ชาวเมียนมาร์มีความยึดมั่นในความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด มีความเข้มแข็งในงานด้านกิจกรรมของวัด ส่วนด้านวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนามีความยึดมั่นและศรัทธาใน



พระสงฆ์เป็นหลัก ทั้งยังมีอิทธิพลต่อวิถีปฏิบัติของชาวเมียนมาร์ที่ก่อให้เกิดสังคมแบบชาวพุทธ การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน มีวัฒนธรรมแบบพุทธ รวมถึงชุมชนแห่งสงฆ์และชุมชนของชาวบ้าน ต่างยึดพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่งอันสูงสุด

พระสมุห์ประกิจ เตชปญโญ (เพ็งพันธ์) ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตราด” พบว่า การเข้าถึงศาสนาอาจจะใช้พิธีกรรมต่างๆ เป็นสื่อในการทำให้นุชนำความดี เน้นการพัฒนาเรื่องของความเป็นอยู่ การนำมาปฏิบัติจริง หากรู้ถึงหลักคำสอนแล้ว แต่ไม่นำมาปฏิบัติจริงก็จะไม่เกิดประโยชน์ต่อชีวิต ซึ่งการดูแลพฤติกรรมนักเรียนนั้นจะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะที่จะช่วยให้เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจ เป็นที่น่าคบหาสมาคม และต้องเข้าใจด้วยว่า แนวทางในการนำหลักความซื่อสัตย์เพื่อมาส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนนั้น ต้องนำมาประพจน์ให้ตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น การยึดมั่นในความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องมาควบคู่กับการเคารพซึ่งกันและกันด้วย

ตรองทิพย์ จิราภรณ์ตระกูล เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม” ได้เสนอว่า ประชาชนเหล่านั้นสามารถนำเอาหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากค้นพบปัญหาของตนแล้วนำไปสู่การประพจน์ดังนี้ 1) ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติธรรมประสบความเครียด ส่งผลให้หาทางออก โดยการมาปฏิบัติธรรม 2) เข้ามาปฏิบัติธรรม โดยนำหลักสติปัฏฐาน 4 มาเป็นทางในการฝึกฝนตน เพื่อหาทางให้พ้นจากความทุกข์ คือความเครียดที่ประสบอยู่ และ 3) เน้นการปฏิบัติ โดยวิธีอาปานสติ เพื่อให้เกิดปัญญา รู้แจ้ง เห็นจริงในกฎไตรลักษณ์ จนเกิดปัญญา ใช้แก้ไขปัญหาลดความเครียดในชีวิตประจำวันจากเหตุที่มากกระทบได้

ปณิดา มลิกะ และสุตาพร ทองสวัสดิ์ เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “การประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล” พบว่า สภาพที่คาดหวังในการจัดบริการแนะแนว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และในส่วนของการประมวลข้อเสนอแนะของการจัดบริการแนะแนวนั้นมีดังนี้ 1) ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโดยตรงในการสำรวจนักเรียน และพิจารณามอบทุนให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ 2) ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือนักเรียนเพื่อให้นักเรียนทราบวิธีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาและอาชีพได้อย่างถูกต้อง 3) ควรจัดให้มีการวัดความสามารถและความถนัดของนักเรียน รวมทั้งมีการติดตามดำเนินงานแนะแนวที่เป็นระบบ

อรวิ อินทร์นาค และรัตนา กาญจนพันธ์ุ เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร” พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อรรถพล สมนึก และคณะ ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร” สรุปได้ว่า ความ

คิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวัดประเมินผล ส่วนการเทียบโอนผลการเรียนผลเปรียบเทียบกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการ เมื่อจำแนกตามวุฒิการศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนประสบการณ์การปฏิบัติงานและวิทยฐานะ มีความคิดเห็นแตกต่างกันทุกด้าน

สมบัติ แซ่เบ๊ และคณะ เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์” ได้เสนอว่า ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่จบสาขาวิชาภาษาจีน ส่วนเนื้อหาของวิชาภาษาจีนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน และเขียน ใช้วิธีการสอนหลายวิธี เช่น ฝึกสนทนา อธิบาย ไวยากรณ์ ฝึกแต่งประโยคและการคัดตัวอักษรจีน กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อหลายรูปแบบ แต่พบปัญหาเรื่องหนังสือที่ใช้ยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

สิริพร บุญทิพย์ และนุชนรา รัตนศิริประภา เสนอบทความวิจัยเรื่อง “สมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1” ได้สรุปภาพรวมว่า การพัฒนาคุณภาพการศึกษาควรให้ความสำคัญทั้งต่อตัวบุคคล ซึ่งก็คือผู้บริหารสถานศึกษา ควบคู่ไปกับการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษา และหนึ่งในปัจจัยการควบคุมคุณภาพของสถานศึกษา คือการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพเหมาะสมกับบริบทความต้องการอย่างจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อเป็นเครื่องยืนยันความเชื่อมั่นให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมที่มีต่อสถานศึกษาว่าจะสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

อนุชิต กะสิริรักษ์ และสปีสสกุล อยู่ยืนยง ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาพร้อมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” พบว่า แผนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคของโพลยาพร้อมกับการวาดรูปบาร์โมเดลสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ส่วนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ในเรื่องดังกล่าวนี้ในระดับมาก

กนกวรรณ จิระศิริโชติ และสปีสสกุล อยู่ยืนยง เสนอบทความงานวิจัยเรื่อง “ผลการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้แนวความคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5” โดยใช้แนวความคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ที่สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามผู้สอนและตามบริบทของนักเรียนแต่ละคน เพื่อจัดทำใบงานที่มีระดับความยากง่ายให้เหมาะสมกับนักเรียน จากระดับพัฒนาการที่แท้จริงไปสู่ระดับพัฒนาการความสามารถที่เป็นไปได้ จนกว่านักเรียนจะสามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ขึ้นอยู่กับระดับการพัฒนาการและการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งครูจะสามารถช่วยเหลือให้นักเรียนได้เรียนรู้และแก้ปัญหาได้ดีขึ้นเมื่อเทียบกับระดับขั้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง

หนึ่งฤทัย พวงดอกไม้ และสปีสสกุล อยู่ยืนยง เขียนบทความงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีปัญหา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4” จากพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ตามขั้นตอนการจัดการ



เรียนรู้ผ่านสื่อประสม มี 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ทบทวนเสริมดนตรี ชั้นที่ 2 ชั้นสอนบูรณาการพหุปัญญา ชั้นที่ 3 ชั้นสรุปองค์ความรู้ ทำให้พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีการจัดการเรียนการสอนเรื่องเศษส่วนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อรรถพล ศรีธำพล และสปีสกุล อยู่ยี่นยง ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวโดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี” ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานนั้นสามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ออกแบบโดยการสอดแทรกเนื้อหาบทเรียนลงไปในเกม ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือเล่นและฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ในขณะที่ลงมือเล่นผู้เรียนจะได้รับทักษะและความรู้จากเนื้อหาบทเรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินในขณะที่เล่นเกม

จิรภัทร์ เหลืองวัฒนวิไล และนุชนรา รัตนศิริประภา เขียนบทความวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี” พบว่า ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ สามารถแสดงบทบาทในด้านการบริหารให้เหมาะสมกับตำแหน่ง เพื่อให้ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาเกิดความเชื่อมั่นในตัวของผู้บริหาร และผู้บริหารควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพโดยจัดให้มีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษา และดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ด้วยการขับเคลื่อนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพ

จงลักษณ์ เมอริธ และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ” ทำให้ทราบว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาตินั้น มี 6 กลยุทธ์หลัก 24 กลยุทธ์รอง 49 วิธีดำเนินการ และกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาตินั้นมีความเหมาะสม มีความถูกต้อง อยู่ในระดับมาก และมีรรถประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

ศุภรกาญจน์ ธนิกุล และคณะ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “แนวทางการเสริมสร้างความสุขตามหลักจิตวิทยาแนวพุทธของผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19” ได้ใช้หลักจิตวิทยาแนวพุทธเพื่อเสริมสร้างความสุขของผู้สูงอายุในช่วงเวลาดังกล่าวโดยใช้ 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ใส่ใจสุขภาพ 2) ดูแลใจให้เข้มแข็ง 3) รักษาความสัมพันธ์ 4) หมั่นสั่งสมบุญกุศล และยังพบว่า กลุ่มหรือผู้ที่ขับเคลื่อนความสุขผู้สูงอายุ ได้แก่ ตัวผู้สูงอายุเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และนโยบายของรัฐ องค์การภาครัฐและเอกชน รวมทั้งองค์กรศาสนา จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสุขของผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป

อริยุชัยธัช เสนารัตน์บำรุง และสายน้ำผึ้ง รัตนงาม ได้เขียนบทความวิจัยเรื่อง “สิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย” พบว่า สตรีมีส่วนช่วยในการประดับประดาพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก สิทธิสตรีส่วนใหญ่จะดำรงอยู่ในสถานภาพอุบาสิกา เป็นผู้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และไม่นิยมถือครองเพศเป็นนักบวชแม้ว่าในสังคมไทยจะมีการบวชเป็นแม่ชีแทนการบวชเป็นภิกษุณี แต่สิทธิสตรีไทยทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่ชอบให้การสนับสนุนมากกว่า สังคมไทยควรที่จะส่งเสริม

บทบาทสิทธิสตรีให้มีโอกาสได้รับคุณค่าของชีวิต โดยการผลักดันเพื่อพัฒนาองค์กรสิทธิสตรีให้บรรลุตามวัตถุประสงค์เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการอธิบายหลักคำสอนสำหรับบริบทของสตรี

สุพรรณฯ ศิริพันธ์ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ผลการใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4” สรุปได้ว่านักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) โดยรวมอยู่ในระดับมาก

ณิศา พุ่มพวง และอนงนาฏ เพชรประเสริฐ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ผลการใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเทศบาลวัดชุมพลคีรี จังหวัดตาก” ได้ผลดังนี้ 1) ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ สามารถพัฒนาความสามารถของนักเรียนได้ และ 2) ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงและการสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนนั้น พบว่าคะแนนหลังใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษสูงกว่าคะแนนก่อนใช้ชุดแบบฝึกทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

กนกกริช สุทธิอำนาจกุล และประเสริฐ อินทร์กริช ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม” สรุปโดยรวมได้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน ส่วนภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเป็นความสัมพันธ์แบบคล้อยตามกันมากที่สุด ในแง่ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านเป็นต้นแบบนำทางกับการบริหารงานวิชาการ

เจียงเซาเหว่ย และอนรรักษ์ อาทิตยภวิน เขียนบทความวิจัยเรื่อง “องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย ของนักท่องเที่ยวชาวจีนหลังสถานการณ์โควิด-19” จากองค์ประกอบต่างๆ มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย กล่าวคือ สิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับน้อย การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับปานกลาง สิ่งอำนวยความสะดวกมีความสำคัญในระดับปานกลาง ที่พักมีความสำคัญในระดับน้อย กิจกรรมมีความสำคัญระดับน้อย และการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัจจัยในองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A ที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ได้แก่ การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ที่พักและกิจกรรม

แพรวพิไล สีขาว และสุรตนา อติพัฒน์ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6” ทำให้นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่าการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน สามารถส่งเสริมการอ่าน



ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนให้สูงขึ้นได้ โดยการใช้นิทานภาษาอังกฤษประกอบการสอน ร่วมกับการอ่านแบบร่วมมือ ช่วยให้นักเรียนอ่านภาษาอังกฤษได้ดีขึ้นและมีความเข้าใจเนื้อหาที่อ่าน มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้นักเรียนสามารถอ่านเพื่อจับใจความสำคัญได้ดี

ฐิติณารณ์ ภมรสุตระ และศักดิพันธ์ ต้นวิมลรัตน์ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1” ได้เสนอว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์ กับประสิทธิผลของสถานศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพของงาน และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร การจัดการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาคนให้เกิดความสมดุลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ เพราะเป็นทรัพยากร ที่มีคุณค่าและมีความสำคัญที่สุดขององค์กร ดังนั้น องค์กรจะก้าวไปข้างหน้าได้มากน้อยเพียงใดนั้น จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาในเรื่องของคนหรือที่เรียกว่ากระบวนการ จัดการคน

กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาทัศนะว่าด้วยพระพุทธศาสนา กับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนไทย” พบว่าพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์ที่สอดคล้อง กับกฎหมายมหาชนในแง่ของอุดมคติโดยการใช้กฎหมายที่ตั้งอยู่บนศีลธรรมรวมทั้งการมุ่งสู่ วัตถุประสงค์ของประโยชน์สาธารณะ และความสัมพันธ์ในแง่ของบทบัญญัติที่มีการตราเป็นกฎหมาย ดังเช่นที่ปรากฏในเรื่องการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งยังเห็นว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นบริการสาธารณะ ของรัฐประการหนึ่ง (บริการสาธารณะเพื่อความสะอาดสบายทางด้านจิตใจ)

ณัฐธิดา จวนรุ่ง และอนงนาฏ เพชรประเสริฐ เขียนบทความวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิธีการใช้ แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3” ได้เสนอว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแ่งดังกล่าวส่งผลให้ นักเรียนเกิดการพัฒนากทักษะดังนี้ 1. ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านการอ่าน ด้วยวิธีการที่สนุกสนาน เพิ่มทักษะ ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบวกกับกิจกรรม และสามารถพัฒนาด้านบุคลิกภาพรวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้ 2. สร้างความพึงพอใจ ทำให้มีความผ่อนคลาย ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น และ 3. ใช้เหตุการณ์ที่ เป็นจริงในชีวิตประจำวันมาจัดเป็นกิจกรรมในลักษณะของเกม เพื่อสร้างแรงจูงใจและความตื่นตัวใน การเรียนรู้ ทำให้เกิดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี มีกระบวนการที่ง่ายต่อการเข้าใจในสิ่งที่ซับซ้อน

พระมหาอดิเดช สติวโร และคณะ ได้เสนอบทความวิจัยเรื่อง “การขับเคลื่อนหลักธรรมคำ สอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านพุทธศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1” พบว่า มี การเชื่อมโยงความคิดทางพระพุทธศาสนาผ่านพระสูตรต่างๆ และสะท้อนต่อยอดร่วมกันกับหลักสูตร ด้านพุทธศึกษา ส่งผลให้เกิดการนำไปใช้สู่ภาคประชาชนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น การนำหลักสังวร ปธานและปหานปธานมาใช้นี้ ถือเป็นกระบวนการระงับปัญหาทุจริตคอร์รัปชันที่กำลังเกิดขึ้นใน สังคมไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมสังคมในรูปแบบเก่า เป็นกระบวนการจัดการกับสารพันปัญหาทุจริตที่ เกิดขึ้นให้สงบระงับไปโดยการยึดหลักประโยชน์ 3 การยึดหลัก “ธมฺมํ จเร สุจริตํ” การยึดหลักเพิ่ม อำนาจคนดี ปิศาคนชั่ว และการยึดหลักให้มีความละอายชั่วและเกรงกลัวต่อการทำบาป ไม่ยอม

อดทนให้กับปัญหาทุจริตต่างๆ อย่างนิ่งเฉย เหล่านี้ทั้งหมดถือเป็นกระบวนการระดับปัญหาทุจริตด้วยหลักสังวรปธานและปหานปธาน

พระครูปริยัติชัยการ (ชัยเวช ภูแล่นกี) เขียนบทความวิชาการเรื่อง “การฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา” เสนอว่า ให้สังคมครอบครัวซึ่งเป็นพื้นฐานของสังคมขนาดเล็กนำพุทธวิธีมาใช้ในการฟื้นฟูยาเสพติด โดยใช้หลักธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจให้มีความเข้มแข็ง อาทิเช่น หลักอิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมพื้นฐาน ที่ทางครอบครัวควรนำมาปรับใช้เพื่อสอนลูกหลานของตนด้วยความไวใจโดยใช้ความเข้าใจซึ่งกันและกัน มอบความรักความอบอุ่นที่เป็นภูมิคุ้มกันทางครอบครัว รวมถึงการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เกิดจากตนเองเป็นผู้กำหนด เพราะเยาวชนส่วนใหญ่ที่หลงเข้าไปเสพยาหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อาจเนื่องจากขาดความรักความอบอุ่น ขาดความรู้ความเข้าใจต่อสังคมและทำให้เข้าใจว่าตนเองไม่มีคุณค่า เพราะขาดความรู้พื้นฐานทางธรรม หากเราต้องการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดของเยาวชน ควรสร้างแรงจูงใจให้เยาวชนได้เรียนรู้จากสิ่งที่เป็นพื้นฐานของชีวิตเพื่อปรับทัศนคติในการมองถึงปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งสองด้านคือทั้งด้านดีและไม่ดี แล้วเรียนรู้ที่จะปรับตัวและสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเอง

พระครูสุวรรณภัทราภรณ์ ภัททจิตโต (สาระเจริญ) เขียนบทความวิชาการเรื่อง “ศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลกับการรับผิดชอบทางสังคมในขงจื๊อ” ได้เสนอว่า ขงจื๊อสอนให้มนุษย์เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าจะเผชิญกับปัญหาใดก็ตาม การที่มนุษย์หลีกเลี่ยงหนีออกจากสังคมไปตามลักษณะของการเบื่อหน่ายหรือไม่สนใจต่อความทุกข์ของผู้อื่น เน้นไปที่ความสุขของตนเองเพียงลำพังถือว่าเป็นการปฏิบัติตนที่ผิดต่อคุณค่าและถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีศีลธรรมในมุมมองของขงจื๊อ เพราะการที่ปัจเจกบุคคลจะยึดถือเป้าหมายนั้นไม่ใช่เรื่องผิด แต่เป้าหมายนั้นควรจะเป็นสิ่งที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคม แม้จะมีวิธีการอื่นอีกมากมาย ก็ควรเลือกสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้โดยไม่ได้หลีกเลี่ยงออกจากสังคม

พระมหาขวัญชัย กิตติเมธี, ผศ. ดร.

บรรณาธิการ



สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	lii
บทความวิจัย	
การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกรรมกับการบรรลุธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เถรวาท A Critical Studies in the Law of Kamma and the Attainment of the Dhamma in the Theravada Buddhist Scripture อติเทพ ผาธา Athithep Phatha	1-10
บทบาทของชาวพุทธเวียดนามในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย The role of Vietnamese Buddhists in patronizing Buddhism in Nong Khai Province พระราชรัตนาลงกรณ์ และอติเทพ ผาธา Phrarajratanalongkorn, Athithep Phatha	11-23
การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัด สมุทรสาคร Chanting Resulting in the Quality of Life Development of Buddhists in Samut Sakhon Province ปวีณา กลัดสำเนียง และสายน้ำผึ้ง รัตนงาม Paweena Kladsumnaing, Sainumpung Rattanangam	24-34
การศึกษาอัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ใน จังหวัดสมุทรสาคร The Study of Identity and Practice Following the Buddhism of Myanmar People in Samutsakhon Province วนิดา บุญยบุตร, สายน้ำผึ้ง รัตนงาม และธวัช หอมทวนลม Vanida Boonyabut , Sainampung Rattanangam, Thawash Homtuanlom	35-47
แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอ เมือง จังหวัดตราด Guidelines for Promoting Moral Integrity in Elementary School Muang District, Trat Province พระสมุห์ประกิจ เตชปญฺโญ (เพ็งพันธ์) Phrasamu Prakit Tachapanyo (Pengpan)	48-57
การศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียดในชีวิตประจำวันของ	58-68



ประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม

A Study of Meditation Guidelines to Reduce Stress in Daily Life of Weekend Meditation Practitioners at Wat Klang Bang Phra, Nakhon Pathom Province

ทองทิพย์ จิราภัทรตระกูล Thongthib Jiraphattrakul

**การประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษา
ขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาสงขลา-สตูล** 69-81

The Needs Assessment of Guidance Services for Extra-large School in Hatyai School Cluster Campus Network under the Secondary Educational Service Area Office Songkhla-Satun

ปนิดา มสีกะ และสุดาพร ทองสวัสดิ์

Panida Mosika, Sudaporn Thongsawat

**ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว
สังกัดกรุงเทพมหานคร** 82-93

The Strategic Leadership of School Administrators Under Bang Khen and Lat Phrao District Office, Bangkok Metropolitan Administration

อรวี อินทร์นาค และรัตนา กาญจนพันธุ์

Orawee Innak, Ratana Karnjanapun

**ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต
ประเวศ กรุงเทพมหานคร** 94-105

Teachers' Opinion Towards the Academic Administration of Schools under the District Office of Prawet, Bangkok

อรรถพล สมนึก, ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ และสุภาวดี ลาภเจริญ

Attaphon Somnuek, Pavida Tarasrisuthi, Supawadee Lapcharoen

**การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนคณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์** 106-115

Factors Affecting the Development of the Chinese Teaching and Learning, Faculty of Liberal Arts Rajamangala University of Technology Rattanakosin

สมบัติ แซ่เบ๊, กิตติ ธารอุดมโชค และหวัง เฟิง

Sombut Sae-be, Kitti Than-UDomchok, Wang Peng

**สมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต1** 116-127

Administrator's Competency and Internal Quality Assurance in School under Chumphon Primary Educational Service Area Office 1



สิริพร บุญทิพย์ และนุชนรา รัตนศิริระประภา Siriporn Buntip, Nuchnara Rattanasiraprapha การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 The Development of Mathematics Problem Solving Skill Using Polya Techniques and Bar Model for Sixth Grade Students อนุชิต กะสิร์รักษ์ และสืบสกุล อยู่ยืนยง Anuchit Kasirak, Suabsagun Yooyuanyong	128-139
ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้แนวความคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 Effects of Organizing Mathematics Learning Activity Using Scaffolding Approach on Mathematical Problem Solving Ability of Fifth Grade Students กนกวรรณ จิระศิริโชติ และสืบสกุล อยู่ยืนยง Kanokwan Jirasirichot, Suabsagun Yooyuanyong	140-148
การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีหุปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 The Development of Mathematics Learning Activities on Fraction using Multiple Intelligent Techniques and Mixed Media for the Fourth Grade Students หนึ่งฤทัย พวงดอกไม้ และสืบสกุล อยู่ยืนยง Naunggruthai Puangdokmai, Suabsagun Yooyuanyong	149-157
การศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวโดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี The Study Learning Activities on One Variable Linear Inequality by Using Game Based Learning of Third Grade Students at Thamaka Witthakom School Kanchanaburi Province อรรถพล ศรีทธาผล และสืบสกุล อยู่ยืนยง Atthaphon Sathapon, Suabsagun Yooyuanyong	158-168
บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี The Administrator's Role and Internal Quality Assurance of School Under the Secondary Education Service Area Office Kanchanaburi จิรภัทร์ เหลืองวัฒนวิไล และนุชนรา รัตนศิริระประภา Jirapat Luangwattanawilai, Nuchnara Rattanasiraprapha	169-178



กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ	179-191
Management Strategies of The National Research Universities	
จงลักษณ์ เมอริดิธ, ดวงใจ ชนะสิทธิ์, จิตติรัตน์ แสงเลิศอุทัย และอัจฉรา นิยมมาภา	
Chonglak Meredith, Duangjai Chanasit, Jittirat Seangloetuthai, Achara Niyamabha	
แนวทางการเสริมสร้างความสุขตามหลักจิตวิทยาแนวพุทธของผู้สูงอายุใน	192-202
สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19	
Guidelines for Enhancing the Happiness According to Buddhist Psychology of the Elderly During the Covid-19 Situation	
ศุภรภาณูจน์ ธนิกกุล, พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินนโท และประสิทธิ์ แก้วศรี	
Supornkan Thanikkul, Phrakhru Sangkharak Ekkaphat Apichanto, Prasit Kaewsri	
สิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย	203-213
Buddhist Women's Rights in Thai Society	
อริญชัยธัช เสนารัตน์บำรุง และสายน้ำผึ้ง รัตนงาม	
Arinchaithat Senaratbamrung, Sainumpung Rattanangam	
ผลการใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา	214-225
ภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	
The Effect of Using Role-Playing Game Media (RPG) to Improve Academic Achievements in English Subjects for Fourth Grade Students	
สุพรรณษา ศิริขันธ์ supansa sirikhan	
ผลการใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำเพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน	226-236
ออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน	
เทศบาลวัดชุมพลคีรี จังหวัดตาก	
The Effects of Using Alphabet Sounds Decoding Skill Practice to Improve English Reading Aloud and Spelling Skills of First Grade Students at Chumponkiri Municipal School at Tak province	
ณิศา พุ่มพวง และอนงนาฏ เพชรประเสริฐ	
Nisa Pumpuang, Anongnad Petchprasert	
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	237-249
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม	
Transformational Leadership and Academic Affairs Management of School Administrator under the Secondary Educational Service Area Office Nakhon Pathom	
กนกรักษ์ สุทธิอำนวยกุล และประเสริฐ อินทร์รักษ์	
Kanokrak Sutthiamnouykool, Prasert Intarak	
องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัด	250-260
เชียงใหม่ ประเทศไทย ของนักท่องเที่ยวชาวจีน หลังสถานการณ์โควิด-19	



Tourism Factors Influencing Travel Decisions in Chiang Mai, Thailand of Chinese Tourists After the Covid-19 Situation

เจียงเซาเหว่ย และอนรรักษ์ อาทิตยกุลวิน

Chaowei Jiang, Anurak Artitkawin

การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ ผ่านนิทานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 261-270

Developing English Reading Comprehension by Using Collaborative Strategic Reading Through Fairy Tales for Sixth Grade Students

แพรวไพไล สีขาว และสุรัตนา อติพัฒน์

Praepilai Seekhao, Surattana Adipat

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 271-283

The Relationship Between Human Resource Management and Effectiveness of School Under Chumphon Primary Educational Service Area Office 1

ฐิติณารณ ภมรสุต และศักดิ์พันธ์ ต้นวิมลรัตน์

Thisinaporn Pamornsoot, Sakdipan Tanwimonrat

การศึกษาทัศนะว่าด้วยพระพุทธศาสนากับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนไทย 284-297

Ideas on Buddhism and Public Interest Principle in the Thai Public Law

กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว Kittisak Noochaikaew

การศึกษาวิธีการใช้แนวความคิดมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 298-308

A Study of Using the Gamification Affecting the Motivation to Improve English Reading Comprehension Skills of Third Grade Students

นัทธิตา จวนรุ่ง และอนงนาฏ เพชรประเสริฐ

Natthita Juanrung, Anongnad Petchprasert

การขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านพุทธศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 309-325

Driving of Dhamma's Doctrine in Buddhism and Anti-Corruption Education at The Sangha Administration Region 1

พระมหาอดิเดช สติวโร, พระมหาหยงยุทธ อธิธมโม, สุเทพ พรหมเลิศ,

วิสารินท์ ชามพูนท และนภาพัทธ์ งามบุษบงโสภิน

Phramaha Adidej Sativaro, Phramaha Yongyut Dhiradhammo,

Suthep Promlert, Wisarin Charmphunoth, Napapat Ngambutsabongsophon



บทความวิชาการ

- การฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา** 326-339
Drug Addict Rehabilitation According to The Principles of Buddhism
พระครูปริยัติชัยการ (ชัยเวช ภูแล่นเกี)
Phrakru Prariyattichaikan Chaiwet Pooleankee
- ศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลกับการรับผิดชอบต่อสังคมในขงจื้อ** 340-347
Individual Morality and Social Responsibility in Confucius
พระครูสุวัฒนภัทรารักษ์ (ภททจิตโต)
Phrakhru Suwatthanapattharaporn (Phattajitto)

การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกรรมกับการบรรลุธรรม ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

A Critical Studies in the Law of Kamma and the Attainment of the Dhamma in the Theravada Buddhist Scripture

อธิเทพ ผาธา

Athithep Phatha

คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: mollamp@hotmail.com

Received August 20, 2022; Revised August 3, 2023; Accepted: August 8, 2023



บทคัดย่อ

คำสอนเรื่องกรรมนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กับการบรรลุธรรมหรือการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของศาสนา ทั้งในมิติของศาสนาและปรัชญาของอินเดียทุกสำนักต่างมีคำสอนที่ว่าด้วยเรื่องของกรรม และกรรมนั้นก็มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของศาสนาของตนได้ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทก็เช่นเดียวกัน ที่ได้สอนว่าการกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนาอันถือว่าเป็นการกระทำที่มีคุณค่าทางด้านจริยธรรมและการกระทำดังกล่าวเป็นการทำความดีหรือการกระทำที่มุ่งถึงความดีนั้นสามารถที่จะพัฒนาไปสู่การหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดได้ และจากการศึกษาจะพบว่าผลการบรรลุธรรมของสาวกหรือแม้แต่พระพุทธองค์เองก็ไม่ได้เกิดมาจากการกระทำหรือกรรมในชาตินี้เท่านั้นแต่เกิดมาจากการกรรมหรือการกระทำในชาติที่ผ่านมา มาที่ได้ทำการสั่งสมกรรมมาแล้วเป็นจำนวนมากจึงสามารถที่จะเป็นผลหรือมวลรวมที่จะทำให้เกิดการบรรลุธรรมในชาตินี้ได้

คำสำคัญ: กรรม; การบรรลุธรรม; พระพุทธศาสนาเถรวาท

Abstract

The doctrines of karma are considered to be related to the attainment of Dhamma or the ultimate goal of religion. In every dimension of Indian religion and philosophy, there are teachings on the subject of karma. And karma can affect the ultimate attainment of own religion. In the Theravada Buddhism is the same. It teaches that an act of will was considered to be a virtuous act and that action such as good deed, or good deed were able to evolve into a discharge from the ethic or Circulation dead. The result of study found that the attainment of the disciples of



the disciples or even the Buddha himself was not caused by the actions or karma in this world, but because of karma or actions in the past. So many of them were able to be the result or the total to achieve the cause of this world.

Keywords: Kamma; the Attainment of the Dhamma; Theravada Buddhist

บทนำ

พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นถือได้ว่าเป็นศาสนาที่จัดเป็นกรรมวาทะ หมายถึง ศาสนาที่เน้นย้ำในหลักคำสอนเรื่องกรรม คือเห็นว่าการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาอันเป็นสาเหตุของกรรมดีและกรรมชั่ว หรือเป็นผลที่ก่อให้เกิดสุขและทุกข์ให้กับผู้กระทำได้ โดยสุขและทุกข์นั้นมิใช่สิ่งที่ได้มาเพราะอำนาจของสิ่งอื่น และเราจะพบว่าหลักคำสอนเรื่องกรรมนั้นเป็นหลักคำสอนสำคัญและมีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชาวพุทธเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากความเชื่อเรื่องกรรมและกฎแห่งกรรม จึงทำให้บุคคลในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข โดยมีหลักเชื่อว่า ถ้าบุคคลทำกรรมดีย่อมได้รับผลดี และตรงกันข้าม ถ้าทำกรรมชั่วย่อมได้รับผลชั่วตอบแทนเช่นเดียวกัน ดังพระพุทธพจน์ว่า “บุคคลหว่านพืชเช่นใด ย่อมได้รับผลเช่นนั้น ผู้ทำกรรมดี ย่อมได้ผลดี ผู้ทำกรรมชั่ว ย่อมได้ผลชั่ว” (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 15 ข้อที่ 256 หน้าที่ 374 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ส่วนความหมายของกรรม คือ การกระทำของบุคคลที่แสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจ การกระทำทั้งสามทางนี้ ที่สำคัญที่สุดคือทางจิตใจ เพราะการกระทำทางกาย วาจา ล้วนเกิดจากจิตใจเป็นผู้สั่งการทั้งสิ้น และการสั่งการของจิตที่แสดงออกทางกาย วาจา อาจจำแนกออกเป็น 2 ลักษณะ คือ กรรมดีกระทำแล้วให้ผลดี ไม่ร้อนใจในภายหลัง ส่วนกรรมชั่วกระทำแล้วให้ผลชั่ว คือร้อนใจภายหลัง (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 15-16 หน้าที่ 28-29 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ฉะนั้น ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า บุคคลจะกระทำดีหรือชั่วนั้น ย่อมมีสาเหตุมาจากจิตใจก่อนเสมอ หากไม่มีจิตเป็นผู้สั่งการหรือไม่มีเจตนาแล้ว ย่อมไม่มีผลแห่งกรรม ดังพระพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจประเสริฐ สำเร็จแล้วด้วยใจ หากคนมีใจชั่วก็จะพูดหรือทำชั่วตามไปด้วย เพราะความชั่วนั้น ทุกข์ย่อมติดตามตนไปดุจล้อเกวียนที่หมุนตามเท้าโค และตรัสอีกว่า หากบุคคลมีใจดีแล้วก็จะพูดหรือทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้น สุขย่อมติดตามไปดุจเงาติดตามตัวฉะนั้น” (พระไตรปิฎก ภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 1-2 หน้าที่ 23-24 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และที่สำคัญก็คือกรรมย่อมมีผลต่อความเป็นไปของชีวิตทั้งในชาตินี้และชาติหน้า โดยเฉพาะกรรมดีและชั่วที่กระทำด้วยเจตนาที่แรงกล้าย่อมจะส่งผลต่อชีวิตทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยเฉพาะผลของกรรมดีนั้นย่อมจะมีผลต่อเป้าหมายสูงสุดของชีวิตในทางพระพุทธศาสนาก็คือ การบรรลุธรรม

สำหรับคำว่า บรรลุธรรม นั้นตรงกับภาษาบาลีว่า ญาณทัสสนะ หมายถึง การเห็นด้วยญาณ คือความรู้ หรือการเห็นอริยสัจ การเห็นอริยสัจเป็นการเห็นขั้นมรรค โดยเข้าใจอริยสัจ 4 ได้อย่างแจ่มแจ้ง คือการเข้าใจความเป็นจริงของชีวิต 4 ประการ ได้แก่ ทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้นั่นเอง พระพุทธเจ้าตรัสอธิบายการเข้าใจอย่างนั้นว่า “ภิกษุทั้งหลาย ผู้ใดเห็นทุกข์ ผู้ใดเห็นเหตุแห่งทุกข์ ผู้นั้นย่อมเห็นทั้งทุกข์ ทั้งความดับทุกข์ทั้งข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ผู้ใดเห็นความดับทุกข์ ผู้นั้นย่อมเห็นทั้งทุกข์ ทั้งเหตุแห่งทุกข์ ทั้งข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ผู้ใดเห็นข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ผู้นั้นย่อมเห็นทั้งทุกข์ ทั้งเหตุแห่งทุกข์

ทั้งความดับทุกข์” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 19 ข้อที่ 1110 หน้าที่ 361 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ซึ่งการเข้าใจอริยสัจดังกล่าวอธิบายนี้ คือ การบรรลุธรรมนั่นเอง บุคคลผู้เกิดความเข้าใจอย่างนี้ก็คือบุคคลผู้บรรลุธรรม ซึ่งเรียกว่า อริยะ แปลว่า ผู้ห่างไกลจากกิเลส โดยผู้ที่บรรลุธรรมได้นั้นต้องมีโพธิปักขิยธรรม 37 ประการ เป็นพื้นฐานเกิดขึ้นอยู่ในจิตใจ โดยอาศัยการศึกษาเป็นสื่อเพื่อจะดึงเอาโพธิปักขิยธรรมออกมา การศึกษาที่เป็นสื่อดังนั้นมีชื่อเรียกว่า ศึกษา เนื่องจากเป็นข้อที่ต้องศึกษาและปฏิบัติให้เกิดมีขึ้น เพื่อฝึกหัดกาย วาจา และใจให้เจริญยิ่งขึ้น จนสามารถบรรลุธรรมที่เป็นเป้าหมายสูงสุด ของการศึกษาและปฏิบัติในพระพุทธศาสนาได้ มี 3 ประการ คือ 1. อธิสสิลสิกขา 2. อธิจิตตสิกขา 3. อธิปัญญาสิกขา (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 31 ข้อที่ 1 หน้าที่ 1-2 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สิกขาทั้ง 3 ประการนี้ เมื่อผู้ปฏิบัติสามารถศึกษาและปฏิบัติให้เกิดมีขึ้นในตนได้ ก็จะทำให้สามารถละกิเลสได้ มีพระพุทธดำรัสที่ตรัสไว้ว่า “นรชนผู้มีปัญญาเห็นภัยในสังสารวัฏ ดำรงอยู่ในศีลแล้ว เจริญจิตและปัญญา มีความเพียร มีปัญญาเครื่องบริหารนั้นพึงแก้ความยุ่งนี้ได้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 15 ข้อที่ 192 หน้าที่ 271-272 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สิกขาทั้ง 3 เป็นหลักการที่ผู้ปฏิบัติธรรมต้องทำให้เกิดขึ้น เนื่องจากเป็นข้อที่ต้องศึกษาและปฏิบัติเพื่อฝึกหัดกาย วาจาและใจ ให้เจริญยิ่งขึ้น โดยการบรรลุธรรมนั้น บุคคลผู้ที่จะสามารถทำได้ต้องมีศีล สมาธิ และปัญญาสมบูรณ์เท่านั้น ในการทำศีล สมาธิและปัญญาให้สมบูรณ์ พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักการปฏิบัติไว้ 2 ประการ คือ 1. สมถภาวนา คือการเจริญสมถะ หมายถึง การฝึกจิตให้เกิดความสงบ โดยใช้อารมณ์เป็นเครื่องยึด (พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ, 2538) 2. วิปัสสนาภาวนา คือการเจริญวิปัสสนา หมายถึง หลักสำหรับฝึกจิตให้เกิดความเห็นแจ้ง คือให้จิตรู้เห็นความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตาของสังขาร เพื่อคลายความยึดมั่นถือมั่น แล้วบรรลุนิพพานได้(พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 20 ข้อที่ 32 หน้าที่ 76 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

อนึ่ง เราจะพบว่า ในการที่มนุษย์เราจะบรรลุธรรมได้นั้นจะต้องมีกรรมทั้งในปัจจุบันและอดีตกรรมเป็นพื้นฐานของจิต โดยเฉพาะกรรมในอดีตหรือบุญกรรมหรือที่เราเรียกกันว่ากรรมเก่า นั้นย่อมมีผลสำคัญต่อการบรรลุธรรม ดังที่เราจะพบว่าพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะทรงมาตรัสรู้นั้นพระองค์ทรงบำเพ็ญบารมีหรือทรงสร้างกรรมดีมาเป็นจำนวนมากก่อนที่จะบรรลุ หรือแม้แต่พระอรหันตสาวกของพระพุทธองค์ทั้งหลายก็เช่นกันก่อนที่จะท่านเหล่านั้นจะมาเกิดและบรรพชาอุปสมบทและบรรลุพระอรหันต์ล้วนต้องมีกรรมดีเป็นพื้นฐานของจิตก่อน และที่สำคัญการมีกรรมดีกรรมชั่วหรือกรรมต่างๆ นั้นย่อมมีผลต่อการบรรลุธรรมของพระอรหันต์หรือพระอริยสาวกต่างกันไปด้วย เช่น บางรูป บางองค์สามารถบรรลุได้ทันทีและสมาธิก็เกิดขึ้นได้ง่ายแม้เพียงการบรรพชาในวันนั้นก็บรรลุได้เลย หรือบางคนก็ยังไม่ได้บวชแค่ฟังธรรมเพียงเล็กน้อยก็บรรลุได้เลย แต่ในบุญกรรมของพระอรหันต์หรือพระอริยสาวกบางรูปบางคนก็บรรลุได้ยากมาก เช่น พระจักขุปาลเถระต้องปฏิบัติจนตาบอดจึงบรรลุ (อรรถกถาพระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 1 ข้อที่ 2 หน้าที่ 8-20 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) หรือพระโคตมเถระกว่าจะบรรลุต้องฆ่าตัวตายก่อน (อรรถกถาพระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 1 ข้อที่ 2 หน้าที่ 130 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2560) หรือพระจุลปณณเถระที่กว่าจะบรรลุได้จะต้องใช้อุบายของพระพุทธองค์เสียก่อน เป็นต้น ผิดกับพระอรหันต์บางรูปที่บรรลุได้เลยแม้เพียงบรรพชาวันนั้น เช่น สามเณรสังกัจจะ สามเณรสิวลี เป็นต้น เมื่อพิจารณาภูมิหลังของท่านเหล่านั้นก็จะพบว่า การ



บรรลุลหรรณของพระอรหันต์หรือพระอรียสาวกไม่ว่าจะบรรลุล่ายหรือยากนั้นโดยมากจะมีสาเหตุมาจากกรรมในอดีตที่ตนเองได้กระทำมา หรือไม่ว่าจะเป็นกรณีของการทำกรรมดีในปัจจุบันก็สามารถที่จะบรรลุลหรรณได้เช่นกัน จากการกล่าวมาทั้งหมดจะพบว่ากรรมนั้นมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการบรรลุลหรรณหรือการบรรลุลความดีขั้นสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม แม้ว่าเราจะทราบถึงกรอบแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของกรรมกับการบรรลุลหรรณเป็นเบื้องต้นแล้ว ถึงอย่างนั้นก็ยังมึประเด็นที่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการกรรมกับการบรรลุลหรรณอยู่ เช่น ประเด็นในรายละเอียดที่เกี่ยวข้องว่าการบรรลุลหรรณของพระอรียบุคคลทั้งที่เป็นคฤหัสถ์หรือบรรพชิตนั้นเหมือนหรือต่างกันอย่างไร และความสัมพันธ์ในส่วนของการกรรมกับการบรรลุลหรรณในรายละเอียดปลีกย่อยอื่นๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนานั้นมีอยู่หรือไม่ ซึ่งประเด็นที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นปัญหาทั้งหมดที่ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษา และผู้วิจัยหวังว่าเมื่อทำการศึกษาประเด็นเรื่องกรรมกับการบรรลุลหรรณที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทเสร็จสิ้นลงแล้วคงจะมีประโยชน์กับผู้สนใจและพระพุทธศาสนาอยู่ไม่น้อย ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่ผู้วิจัยจะพึงต้องศึกษาในลำดับต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องการบรรลุลหรรณในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกับการบรรลุลหรรณในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยการสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร (Document Research) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิเคราะห์เรื่องกรรมกับการบรรลุลหรรณที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั้งในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณวิเสส และเอกสารข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีลำดับการดำเนินการดังต่อไปนี้

(1) รวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณวิเสสในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกรรมกับการบรรลุลหรรณที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท

(2) รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย เอกสารวารสารที่เกี่ยวข้อง

(3) รวบรวมเรียบเรียงวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ และนำเสนอผลการวิจัยรวมถึงข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวคิดเรื่องกรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทนั้นถือว่าเป็นแนวคิดที่มีความแตกต่างไปจากแนวคิดเรื่องกรรมในทัศนะของคำสอนในสังคมอินเดียทั้งในยุคก่อนและร่วมสมัยพุทธกาล ได้แก่ (1) กรรมในทรรศนะของศาสนาพราหมณ์ เห็นว่ากรรมคือมายาหรืออวิชชาที่ห่อหุ้มจิตทำให้จิตไม่รู้ตามความเป็นจริงเมื่อไม่รู้ตามความเป็นจริงก็ก่อให้เกิดการกระทำที่บ้างชั่วบ้าง เมื่อมนุษย์ทำลายอวิชชาหรือมายาแล้วจึงจะเห็นตามความเป็นจริงว่าตนเองคือส่วนหนึ่งของพรหมัน (2) กรรมในทรรศนะของศาสนาเชน เห็นว่ากรรมคือยางเหนียวที่ห่อหุ้มจิตทำให้จิตเกิดการเวียนว่ายตายเกิด การที่จะหลุดพ้นได้จึงต้องทรมานจิตผ่านกาย (3) ลัทธิปฏิเสธกรรม (จารวาก) สำหรับจารวากเห็นว่ากรรมไม่มีเพราะทุกอย่างเกิดมาแล้วสูญ ในแนวคิดของพระพุทธศาสนานั้นคำว่ากรรม หมายถึงการกระทำที่ประกอบไปด้วยเจตนา มีบ่อเกิดมาจาก (1) การกระทำที่ประกอบด้วยเจตนา (2) การกระทำที่มีกิเลสเป็นพื้นฐาน (3) เกิดเองตามกฎธรรมชาติและ (4) เกิดมาจากผัสสะ

กรรมนั้นเมื่อว่าโดยลักษณะจะพบว่ากรรมมีลักษณะสำคัญก็คือ (1) มีลักษณะที่เป็นผลผูกพันกับผู้กระทำความกรรม (2) กรรมมีลักษณะเป็นกฎ และหากแบ่งเป็นประเภทก็ได้แก่ (1) กรรมในพระไตรปิฎก ท่านได้แจกแจงเอาไว้ว่ากรรมนั้นมีกรรมดำ กรรมขาว กรรมไม่ดำกรรมไม่ขาว ส่วน (2) กรรมตามนัยคัมภีร์อรรถกถานั้นท่านแบ่งได้เป็น 12 ประเภทเรียกว่า กรรม 12

อนึ่งจะพบว่ากรรมมีการให้ผลดังนี้คือ (1) เป็นการให้ผลที่เป็นไปตามกฎแห่งเหตุปัจจัยคือทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว (2) กรรมจะให้ผลได้จะต้องมีเหตุปัจจัยที่กรรมจะให้ผลหรือไม่ให้ผลหลายประการ (3) บุคคลและสิ่งมีชีวิตที่จะรับผลของกรรมก็คือคนที่ทำกรรมทั้งในอดีตและในปัจจุบัน (4) กรรมนั้นมีการให้ผลของกรรมในระดับต่างๆ นอกจากนั้นยังพบว่ากรรมมีความสัมพันธ์กับสังสารวัฏฏ์ (การเวียนว่ายตายเกิด) กล่าวคือ กรรมก่อให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่างๆ อย่างไม่สิ้นสุด

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สำหรับการบรรลุธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นการศึกษาถึงเป้าหมายของพระพุทธศาสนาที่ทุกคนจะต้องพัฒนาตัวเองไปให้ถึง โดยเป้าหมายดังกล่าวก็คือการบรรลุธรรม ซึ่งคำว่า การบรรลุธรรมนั้น หมายถึงการรู้และเข้าใจในอริยสัจ 4 อย่างแจ่มแจ้ง คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค โดยการบรรลุธรรมนั้นแบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือ (1) โลเกียะ (2) ระดับโลกุตตระ ซึ่งการบรรลุธรรมนั้นมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญก็คือการยุติการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏฏ์ นอกจากนั้น การบรรลุธรรมนั้นสามารถที่จะแบ่งได้เป็นหลายระดับคือ (1) ระดับโสดาปัตติมรรค (2) ระดับโสดาปัตติผล (3) ระดับสกทาคามีมรรค (4) ระดับสกทาคามีผล (5) ระดับอนาคามีมรรค (6) ระดับระดับอนาคามีผล (7) ระดับอรหัตมรรค (8) ระดับอรหัตผล โดยการบรรลุธรรมนั้นมีวิธีการที่จะเข้าถึงหรือบรรลุได้ 2 วิธีก็คือ (1) สมถกรรมฐาน (2) วิปัสสนากรรมฐานซึ่งมีหลักธรรมที่สนับสนุนหรือที่ทำให้บรรลุธรรมอยู่ 7 ประการคือ (1) สติปัฏฐาน 4 (2) สมมัปปธาน 4 (3) อธิเบทา 4 (4) อินทรีย์ 5 (5) พละ 5 (6) โพชฌงค์ 7 (7) มรรค โดยผลของการบรรลุธรรมย่อมมีผลอยู่ 2 ระดับคือ ระดับโลกียะ คือ การได้ฉานสมาบัติที่ก่อให้เกิดความสงบทางจิตและระดับโลกุตตระทำให้เกิดการรู้แจ้งในมรรคและผล สำหรับลักษณะของผู้บรรลุธรรม จากการศึกษาจะพบว่า มีลักษณะที่สำคัญก็คือ (1) ลักษณะเฉพาะทางจิต คือเป็นผู้ที่มีจิตมั่นคง (2) ลักษณะภายนอกและในสังคมสงฆ์ เป็นคนที่เคารพพระปิยะวินัยและเคารพอ่อนน้อมต่อสงฆ์ (3) เป็นผู้ที่มีใจมีอิสระและมี



ความสุข (4) ความเป็นเจ้าแห่งจิต เป็นนายของความคิด (5) เป็นผู้ที่ไม่หวั่นต่อการพลัดพรากหรือโยนทิ้งกับชีวิต (6) เป็นผู้ไม่มีเมตตากฎาต่อทุกชีวิต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างคำสอนเรื่องกรรมกับการบรรลุธรรมนั้นได้มีปรากฏในปรัชญาอินเดียทั่วไปก็คือ ปรัชญาอินเดียเชื่อว่าความสำเร็จในการดับวิภวัญหรือการเวียนว่ายตายเกิดนั้นก็จะต้องบรรลุโมกษะหรือที่สุดของการปฏิบัติให้ได้ ก็คือ การดับกรรม เพราะเห็นร่วมกันว่ากรรมคือสาเหตุหลักของการก่อให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิด โดยในปรัชญาอินเดียได้มีสำนักคิดหรือศาสนาที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกับการบรรลุธรรมเอาไว้ดังนี้ (1) ศาสนาพราหมณ์ฮินดู เห็นว่ากรรมคือมายาที่ห่อหุ้มจิต เมื่อกำจัดมายาได้แล้วย่อมบรรลุ (2) ศาสนาเซน เห็นว่ากรรมคืออาการเหนียวที่ปกปิดจิตที่บริสุทธิ์ เมื่อทรมานร่างกายจนกรรมอ่อนตัวคลายไปจากจิตย่อมบรรลุนิรวาณ (3) ลัทธิครูทั้ง 6 มองเรื่องกรรมไว้ต่างกันกล่าวคือบางสำนักเห็นว่ากรรมไม่มีเพราะสรรพสิ่งสูญ บางสำนักเห็นกรรมที่ทำแล้วไม่เป็นอันทำ เพราะบุญบาปโลกนี้โลกหน้าไม่มี เป็นต้น แต่เมื่อว่าโดยมากลัทธิครูทั้งหกเห็นว่ากรรมไม่มีผลต่อการบรรลุธรรม

ส่วนในมุมมองของพระพุทธศาสนาเถรวาทเห็นว่ากรรมมีความสัมพันธ์กับการบรรลุธรรมอย่างใกล้ชิดกล่าวคือ เห็นว่า กรรมมีความสัมพันธ์กับการบรรลุธรรมเนื่องจากกรรมเป็นเหตุ การบรรลุธรรมเป็นผล ความเป็นเหตุเป็นผลนี้เป็นหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา ดังนั้นเมื่อทำดีย่อมได้ดี เมื่อทำชั่วย่อมได้รับผลชั่วหากทำความดีถึงที่สุดส่งผลสิ่งที่ดีส่งสมมาย่อมก่อให้เกิดผลคือการบรรลุธรรมได้ ซึ่งความเป็นเหตุเป็นผลของกรรมนั้นก็คือกรรมย่อมให้ผลเสมอใน 3 ระดับ คือ (1) ระดับต้น คือให้ผลเป็นมนุษย์สมบัติ (2) ระดับกลาง ให้ผลคือสวรรค์สมบัติ (3) ระดับสูงสุด คือให้ผลเป็นนิพพานสมบัติ คือมรรคผลหรือการบรรลุธรรม นี่คือความเป็นเหตุผลหรือความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกับการบรรลุธรรม

เมื่อกล่าวเฉพาะกรรมดี (บุญกุศล) จะพบว่าเมื่อทำความดีย่อมจะส่งผลให้เกิดการบรรลุธรรมในทุกระดับ ซึ่งจากการศึกษามาทั้งหมดจะพบว่า การทำความดีหรือบุญกุศลนั้นก่อให้เกิดการบรรลุธรรมทั้งในระดับพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ได้ โดยที่ผู้ทำบุญจะต้องมีการตั้งความปรารถนาเอาไว้เพื่อการบรรลุธรรมนั้นด้วย

อนึ่ง เมื่อพิจารณาถึงกรรมกับความยากง่ายของการบรรลุธรรมจะพบว่า การทำความดีมากหรือน้อยส่งผลความดีมามากหรือน้อยนั้นมีผลต่อการบรรลุธรรมมากหากทำแต่ความดีฝ่ายเดียวการปฏิบัติธรรมเพื่อการบรรลุธรรมก็จะมีอุปสรรคเป็นไปโดยง่าย แต่หากมีการทำกรรมชั่วไว้กรรมชั่วที่ทำจะให้ผลก็คือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมและการบรรลุธรรมเป็นอย่างมากทำให้เกิดการบรรลุธรรมได้ช้า

นอกจากนั้นประเด็นเรื่องกรรมกับบรรลุธรรมจะพบว่าหากพิจารณาเรื่องของการบรรลุและผลของการบรรลุพระพุทธองค์ทรงห้ามพระภิกษุไม่ให้ทอดอ่างकुณิเศหรือการบรรลุธรรมของตนทั้งที่มีและไม่มีในตนเนื่องจากว่าการทอดเป็นเรื่องที่ไม่เหมาะสม หากคนที่ไม่มียอดไปก็ถือว่าหลอกลวงชาวบ้าน ส่วนผู้ที่มียอดไปก็ทำให้สงฆ์ขาดเอกภาพอันเนื่องมาจากความศรัทธาเลื่อมใสย่อมไปหาเฉพาะคนที่ทอดสงฆ์ทั้งหมดย่อมได้รับผลการกระทบจากการทอดนั้นได้ ดังนั้น พระพุทธองค์จึงทรงกำหนดโทษไว้สำหรับภิกษุ ส่วนคฤหัสถ์จะพบว่าแม้ความจริงจะสามารถบรรลุธรรมได้ในทุกระดับ แต่เฉพาะพระอรหันต์เท่านั้นที่หากไม่บวชก็ต้องตาย อนึ่งเมื่อคฤหัสถ์บรรลุธรรมแล้วก็ไม่ควรทอด

เพราะเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดโทษ คือ (1) หากไม่มีแล้วอดก็ผิดศีล 5 ข้อที่ 4 ก็คือการโกหกหลอกลวงผู้อื่นเพื่อลาภสักการะ (2) ถ้ามีบอกคนอื่นก็ไม่เหมาะสม ยิ่งเป็นการไม่มีคุณวิเศษแล้วไปเที่ยวพยากรณ์มรรคผลให้กับคนอื่น ๆ ยิ่งเป็นการทำให้เกิดความเสียหายจะกลายมาเป็นมหาโจรในพระพุทธศาสนา เพราะเป็นการอวดอ้างสิ่งที่ไม่มีในตน ดังนั้น ไม่ว่าจะเป็นอย่างพระภิกษุหรือคฤหัสถ์ก็ไม่ควรอวดมรรคผลหรือไปพยากรณ์ใดๆ โดยการพยากรณ์มรรคผลหรือการบรรลุมรรคผลให้กับคนอื่นนั้นเป็นหน้าที่หรือสิทธิของพระพุทธเจ้าที่พระองค์ไม่ทรงมอบหน้าที่หรือสิทธินี้ให้กับใครเลยทั้งภิกษุและคฤหัสถ์ อนึ่ง การศึกษาเรื่องนี้ย่อมก่อให้เกิดคุณค่าอยู่ (3) ประการคือ (1) คุณค่าเพื่อตนเอง (2) คุณค่าเพื่อผู้อื่น (3) คุณค่าในการรักษาพระธรรมวินัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์เรื่องกรรมกับการบรรลุมรรคผลที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท” ได้พบหลักการที่นำไปพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่กล่าวถึงกรรมในแง่ ดังนี้ (1) เป็นการให้ผลที่เป็นไปตามกฎแห่งเหตุปัจจัยคือทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว (2) กรรมจะให้ผลได้จะต้องมีเหตุปัจจัยที่กรรมจะให้ผลหรือไม่ให้ผลหลายประการ (3) บุคคลและสิ่งมีชีวิตที่จะรับผลของกรรมก็คือคนที่ทำกรรมทั้งในอดีตและในปัจจุบัน (4) กรรมนั้นมีการให้ผลของกรรมในระดับต่างๆ นอกจากนั้นยังพบว่ากรรมมีความสัมพันธ์กับสังสารวัฏฏ์ (การเวียนว่ายตายเกิด) กล่าวคือกรรมก่อให้เกิดการเวียนว่ายตายเกิดในภพภูมิต่างๆ อย่างไม่สิ้นสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของพระอุทัย จิรธมโม (เอกสะพัง) เมื่อกล่าวถึงกรรม ถือว่าเป็นกฎธรรมชาติ และเปรียบกรรมกับพืชที่ปลูกชนิดใดไว้ก็ย่อมได้รับผลชนิดนั้น ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่ขึ้นอยู่กับการกาลและเวลา กรรมดีจึงให้ผลดี กรรมชั่วจึงให้ผลชั่ว แม้คำสอนในพระพุทธศาสนาที่ทนต่อการพิสูจน์นั้น เรื่องกรรมเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งและสับสน เป็นอจินไตย ยากในปัญญาชั้นโลกีย์จะเข้าใจได้ แต่ผู้มีปัญญาสุขุม ก็พิจารณาเห็นว่าสรรพสิ่งล้วนอยู่ภายใต้กฎแห่งกรรมลิขิต โดยเฉพาะชีวิตของมนุษย์ ดังพระพุทธองค์ได้รับขนานพระนามว่า “กรรมวาที” เพราะทุกชีวิตต้องเป็นไปตามกระบวนการของกรรม และรับผิดชอบต่อการกระทำไว้นั้น (พระอุทัย จิรธมโม (เอกสะพัง), 2543)

2. เป้าหมายของพระพุทธศาสนาที่ทุกคนจะต้องพัฒนาตัวเองไปให้ถึง โดยเป้าหมายดังกล่าวก็คือการบรรลุมรรคผล ซึ่งคำว่า การบรรลุมรรคผลนั้น หมายถึงการรู้และเข้าใจในอริยสัจ 4 อย่างแจ่มแจ้ง คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และมรรค สอดคล้องกับพระมหาอำนาจ อานนโท (จันทร์เปล่ง) ที่กล่าวถึงการบรรลุมรรคผลสูงสุดคือการสำเร็จเป็นพระอรหันต์ ต้องสามารถกำจัดกิเลสที่หมักดองอยู่ในสันดานที่เรียกว่าสังโยชน์ 10 ประการได้ เมื่อบรรลุมรรคผลแล้ว ภาวะทางความคิด ภาวะทางปัญญา การดำเนินชีวิต และคุณสมบัติพิเศษต่างๆ ดังกล่าว เป็นผลของการบรรลุมรรคผลที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้และการปฏิบัติตามหลักโพธิปักขิยธรรม แม้ว่าแต่ละท่านที่บรรลุมรรคผลจะใช้หลักธรรมใด ชำหรือเร็วเพียงไร ขึ้นอยู่กับวาสนาบารมีของแต่ละท่านได้สั่งสมมาในอดีต และประกอบกับการปฏิบัติในปัจจุบัน ความแตกต่างในช่วงจังหวะการบรรลุมรรคผลของแต่ละท่าน เป็นสิ่งที่น่าสนใจทั้งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปฏิบัติธรรม (พระมหาอำนาจ อานนโท (จันทร์เปล่ง), 2542)

3. กรรมกับการบรรลุมรรคผล เป็นไปตามการพิจารณาว่า เมื่อทำความดีย่อมจะส่งผลให้เกิดการบรรลุมรรคผลในทุกๆ ระดับ ซึ่งจากการศึกษามาทั้งหมดจะพบว่าการทำความดีหรือบุญกุศลนั้นก่อให้เกิด

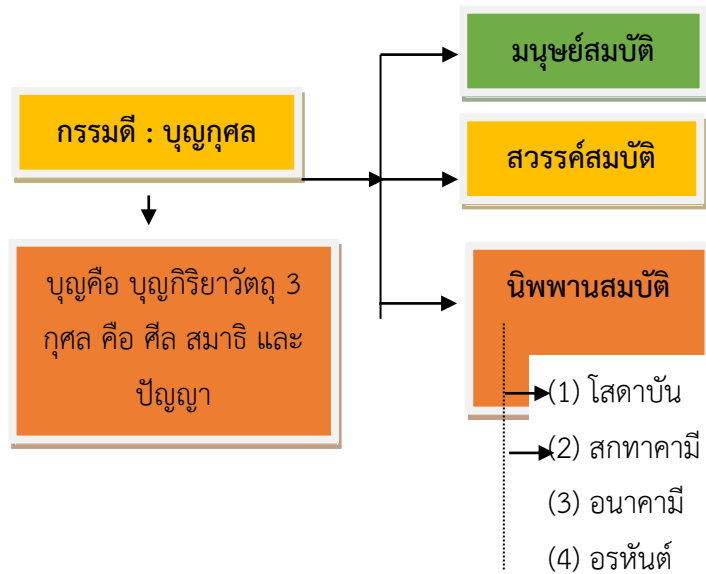


การบรรลุลหรรณท้้งในระดับพระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระพระอรหันต์ได้ โดยที่ผู้ทำบุญจะต้องมีการตั้งความปรารถนาเอาไว้เพื่อบรรลุลหรรณนั้นด้วย ซึ่งการบรรลุลหรรณมาจากการกระทำ สอดคล้องกับ (พระเกรียงศักดิ์ สิริสกุโก (ศรีโชติ) ที่เสนอว่า การบรรลุลหรรณของนักวิชาการสายพุทธศาสนา เช่น สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์(ป.อ.ปยุตฺโต)เห็นว่า ทุกคนเมื่อมีฉันทะ เพียรพยายาม มีความพร้อม ก็สามารถบรรลุนิพพานได้ ไม่มีข้อจำกัดว่าจะต้องเป็นคนชาติชั้นวรรณะใด มีฐานะอย่างไร...เป็นชายหรือเป็นหญิงหมายความว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพในการบรรลุลหรรณได้เหมือนกันทุกคน สถานะหรือตำแหน่งแห่งที่และเพศไม่มีผลต่อการบรรลุลหรรณ “เมื่อบรรลุลหรรณนั้นลักษณะของความเป็นหญิงหรือชายไม่ปรากฏอยู่” (พระเกรียงศักดิ์ สิริสกุโก (ศรีโชติ), 2566)

การทำควมดีมากหรือน้อยส่งผลต่อความดีมากหรือน้อยนั้นมืผลต่อการบรรลุลหรรณมากหากทำแต่ความดีฝ่ายเดียวการปฏิบัติธรรมเพื่อบรรลุลหรรณก็จะมีอุปสรรคเป็นไปโดยง่าย แต่หากมีการทำกรรมชั่วไว้กรรมชั่วที่ทำจะส่งผลก็คือเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติธรรมและการบรรลุลหรรณเป็นอย่างมากทำให้เกิดการบรรลุลหรรณได้ช้า สอดคล้องกับพระมหาบุญชิต ญาณส่วโร (สุตโปรง) ที่เสนอว่า ภาวะของนิพพานเป็นสิ่งที่มือยู่ และสามารถปลูกฝังขึ้นได้ในชีวิตจริง พระอรหันต์เป็นบุคคลตัวอย่างการบรรลุลหรรณเป็นพระอรหันต์ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ มนุษย์กำลังเรียกร้องหาวิถีชีวิตแบบพระอรหันต์อยู่โดยไม่รู้ตัว แต่ไม่ใช่เรียกร้องด้วยการอ้อนวอนจากอำนาจภายนอก เพราะพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งการปฏิบัติ (กิริยวาท) และเป็นศาสนาแห่งความพากเพียร (วิริยวาท) จึงต้องอาศัยการปฏิบัติทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ในการปลูกฝังคุณสมบัติทางจิตต่างๆ ตั้งแต่ระดับพื้นฐาน คือ การสั่งสมบารมี พัฒนาจิตขึ้นไปเป็นระดับอภิญญา จนถึงคุณสมบัติพิเศษยิ่งคือปัญญา ก็จะหยุดเดินทางในสังสารวัฏ (พระมหาบุญชิต ญาณส่วโร (สุตโปรง), 2537)

องค์ความรู้ใหม่

กรรมดีนั้นมีความสัมพันธ์กับการบรรลุลหรรณผลอย่างชัดเจน เพราะกรรมดีหากเป็นกรรมที่มีคุณมากหรือมีอานิสงส์มากย่อมนำไปสู่การบรรลุลหรรณผลได้ โดยเริ่มจากการให้ทาน รักษาศีลและเจริญภาวนาไปตามลำดับ ซึ่งก็จะสามารถก่อให้เกิดหรือทำให้เข้าถึงการบรรลุลหรรณได้ โดยที่กรรมดีที่จะก่อให้เกิดการบรรลุลหรรณนั้นย่อมเป็นกรรมดีที่มีผลานิสงส์มากกว่ากรรมดีทั่วไปโดยกรรมดีที่ให้ผลกับการเกิดใหม่ว่าจะเป็นอะไรหรือได้อะไรนั้นก็จะมือยู่ 3 ระดับ คือ (1) ระดับต้น ให้ผลเป็นมนุษย์สมบัติ (2)ระดับกลางให้ผลเป็นสวรรค์สมบัติ และ (3) ระดับสูงให้ผลเป็นนิพพานสมบัติหรือการบรรลุลหรรณ โดยรูปแบบของความสัมพันธ์ของกรรมกับการบรรลุลหรรณนั้นเราสามารถที่จะพิจารณาได้จากแผนภาพดังต่อไปนี้



บทสรุป

จากการกล่าวมาทั้งหมดจะพบว่าพระพุทธศาสนาเถรวาทเห็นว่ากรรมมีความสัมพันธ์กับการบรรลุธรรมอย่างใกล้ชิดกล่าวคือ เห็นว่า กรรมมีความสัมพันธ์กับการบรรลุธรรมเนื่องจากกรรมเป็นเหตุ การบรรลุธรรมเป็นผล ความเป็นเหตุเป็นผลนี้เป็นหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนา ดังนั้นเมื่อทำดีย่อมได้ดี เมื่อทำชั่วย่อมได้รับผลชั่วหากทำความดีถึงที่สุดสิ่งสมมาสิ่งที่ยิ่งสมมาย่อมก่อให้เกิดผลคือการบรรลุธรรมได้ ซึ่งความเป็นเหตุเป็นผลของกรรมนั้นก็คือกรรมย่อมให้ผลเสมอใน 3 ระดับ คือ (1) ระดับต้น คือให้ผลเป็นมนุษย์สมบัติ (2) ระดับกลาง ให้ผลคือสวรรค์สมบัติ (3) ระดับสูงสุด คือให้ผลเป็นนิพพานสมบัติ คือมรรคผลหรือการบรรลุธรรม นี่คือการเป็นเหตุผลหรือความสัมพันธ์ระหว่างกรรมกับการบรรลุธรรม

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). *อรรถกถาภาษาภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ. (2538). *ปรมาตมโชติกะ สมถกรรมฐานที่ปณี*. กรุงเทพมหานคร: วัฒนกิจพานิชย์.
- พระอุทัย จิรธมโม (เอกสะพัง). (2543). “ทัศนะเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท และปัญหาเรื่องกรรมในสังคมชาวพุทธไทยปัจจุบัน”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.



พระมหาอำนาจ อานนโท (จันทร์เปล่ง). (2542). “การศึกษาเรื่องการบรรลุลหกรรมในพระพุทธานาเถรวาท”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาบุญชิต ญาณสวโร (สุดโปรง). (2537). “ศึกษาคุณสมบัติของพระอรหันต์ในพระพุทธานาเถรวาท”. *วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.

พระเกรียงศักดิ์ สิริสกุโก (ศรีโชติ). (2566). บทความเกี่ยวกับการบรรลุลหกรรมในพระพุทธานาเถรวาท. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 6(2): 271-283.



บทบาทของชาวพุทธเวียดนามในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนา
ในจังหวัดหนองคาย
The Role of Vietnamese Buddhists in Patronizing Buddhism
in Nong Khai Province

¹พระราชรัตนาลงกรณ์ Phrarajratanalongkorn

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkhai Campus

²อธิเทพ ผาธา Athithep Phatha

¹²คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹²Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

²Corresponding author, e-mail: mollamp@hotmail.com

Received August 20, 2022; Revised August 3, 2023; Accepted: August 8, 2023



บทคัดย่อ

ชาวเวียดนามเดิมที่มีพื้นที่และอาณาเขตปกครองตนเองเมื่อหลายพันปีก่อน ต่อมาเมื่อพัฒนามาเป็นชุมชนเมืองและมีความเป็นปึกแผ่นเรื่อยมาต่อมาได้ถูกรวบเป็นส่วนหนึ่งของจีนและถูกฝรั่งเศสและอเมริกาเข้ามาแทรกแซงจนทำให้เกิดสงครามทางการเมืองเป็นเหตุให้ประชาชนในชาติได้ทำการอพยพออกนอกดินแดนตัวเองเพื่อไปหาดินแดนที่มีความปลอดภัย และเมืองไทยหรือราชอาณาจักรไทยเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีความปลอดภัยสำหรับประชาชนชาวเวียดนาม จนที่สุดเมื่อสงครามสงบก็ได้ปักหลักฐานอยู่ที่เมืองไทยโดยเฉพาะภาคอีสาน และจังหวัดหนองคายก็เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีชาวเวียดนามอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก

การอพยพมาอยู่ที่เมืองหนองคายของชาวเวียดนามนั้นมีถิ่นพำนักอยู่ที่อำเภอท่าบ่อและตัวเมืองหนองคายเป็นส่วนใหญ่ เมื่อชาวเวียดนามอพยพมาอยู่ที่หนองคายแล้วก็ได้มีการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง คือความเป็นคนอดทน และความเป็นคนที่มีความจริงใจทำอะไรก็ทำอย่างจริงๆ จัง โดยเฉพาะในเรื่องของการนับถือพระพุทธศาสนา คนเวียดนามโดยมากหันมานับถือพระพุทธศาสนาและได้ให้การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายหลายๆ ด้าน

คำสำคัญ: ชาวพุทธเวียดนาม; พระพุทธศาสนา; จังหวัดหนองคาย

Abstract

Vietnamese people were originally out of place and the territory was self-governing thousands of years ago. Later, when developed into a urban and unified



community, it was later compiled as a part of China and intervened by France and America causing a political war that caused people in the nation to evacuate. Outside the territory itself to find a land that is safe And Thailand or the Kingdom of Thailand is one area that is safe for Vietnamese people. Until the end, when the war broke out, evidence was established in Thailand, especially the northeast region. And Nong Khai Province is another province that has a lot of Vietnamese people living

The immigration to the city of Nong Khai of Vietnamese people is mainly located in Tha Bo district and Nong Khai town. When Vietnamese people migrated to Nong Khai, then their cultural identity was integrated. Meaning to be patient and what is sincere, doing really, really Especially in matters of Buddhism Many Vietnamese people turned to Buddhism and gave patronage in many aspects of Nong Khai province.

Keywords: Vietnamese Buddhists; Buddhism; Nong Khai Province

บทนำ

สถาบันทางศาสนา มีบทบาทที่สำคัญต่อสังคมเป็นอย่างยิ่ง เพราะว่าเป็นที่มาของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต โลกทรรศน์ คติ ความเชื่อของประชาชนในประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย ทั้งในแถบ เอเชียใต้ เอเชียตะวันออก ตะวันออกกลาง และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณ แม่น้ำสำคัญ เช่น แม่น้ำอิระวดี แม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำโขง ได้แก่ ไทย ลาว พม่า กัมพูชา และ เวียดนาม ที่ประชาชนส่วนใหญ่ในแถบนี้ นับถือพุทธศาสนาเถรวาท และพุทธศาสนาถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของภูมิภาคนี้ (สมบุรณ์ สุขสราญ, 2534) ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ประเพณี ศิลปะ วรรณกรรมและความเชื่อ ศาสนาเป็นวัฒนธรรมที่ผู้คนใช้เป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิต สังคมใด ผู้คนใดนับถือศาสนาใด พฤติกรรมของบุคคลก็จะแสดงออกให้ปรากฏตามหลักคำสอน และพิธีกรรมที่เขาปฏิบัติก็จะเป็นเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆ (คุณ โทษณ์, 2545) โดยวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมส่วนใหญ่แถบนี้ล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา การสร้างศาสนสถานทางพุทธศาสนาที่ยิ่งใหญ่สวยงามและหลากหลายรูปแบบเพื่ออุทิศไว้ในร่มเงาแห่ง พุทธศาสนา ก็เพื่อความร่มเย็นเป็นสุขของตนเอง ครอบครัวและชุมชน หลักธรรมคำสั่งสอนของพุทธ ศาสนาก่อให้เกิดการจัดระเบียบในสังคมและยังก่อให้เกิดวรรณกรรมที่แพร่กระจายในกลุ่มชนที่นับถือ พุทธศาสนา พิธีกรรมทางพุทธศาสนาก่อให้เกิดประเพณีที่ปฏิบัติกันชุมชน พุทธศาสนายังสามารถ เป็นตัวเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอีกด้วย (อุดม อธิพัฒนานนทกุล, 2545)

เมื่อกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับเวียดนามนั้น ทั้งสองประเทศมีความคล้ายคลึงทาง วัฒนธรรมค่อนข้างมาก ซึ่งไทยและเวียดนามต่างก็อยู่ในอาณาบริเวณแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจาก อินเดียและจีน ทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมนี้ เช่น ปัจจัยพระพุทธรูปและ ปัจจัยเงิน ความคล้ายคลึงทางด้านวัฒนธรรมได้เอื้ออำนวยต่อความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ การ ติดต่อบริสัมพันธ์ระหว่างประชาชนต่อประชาชนและรัฐบาลต่อรัฐบาลได้ง่ายขึ้น (หว่าง คัก นาม, 2550) ศาสนามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของชาวเวียดนาม และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมประจำ

ชาติเวียดนาม แม้ว่าชาวเวียดนามต้องตกเป็นเมืองขึ้นของชาวต่างชาติแต่พวกเขาก็พยายามรักษาความเป็นตัวเองไว้ทั้งในด้านวัฒนธรรม ประเพณี เพราะแท้จริงแล้วชาวเวียดนามก็คือชาวพุทธที่มีความศรัทธาในศาสนาอย่างแน่วแน่ ซึ่งได้รับมรดกตกทอดจากจีนในสมัยที่จีนปกครอง ทั้งลัทธิขงจื้อ ลัทธิเต๋า และพุทธศาสนา ผสมผสานกันเป็น “ไตรศาสนา” ที่ชาวเวียดนามยึดถือการเคารพบรรพบุรุษ ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์ต่อแผ่นดินเกิดตามลัทธิขงจื้อ ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ และเน้นในด้านความสมดุลของธรรมชาติตามลัทธิเต๋า และความมีน้ำใจเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์ตามคำสอนทางพุทธศาสนา (ไพรัตน์ สูงกิจบูรณ์, 2546)

ในระหว่างสงครามเย็นที่มีการต่อสู้กันทางความคิดที่แตกต่างของกองทัพสหภาพโซเวียต (รัสเซีย) และสหรัฐอเมริกา นั้น ประชาชนชาวพุทธเวียดนามส่วนหนึ่งได้อพยพหนีภัยสงครามออกจากประเทศเพื่อไปพึ่งพิงประเทศอื่นๆ ที่มีความมั่นคงทางการเมืองมากกว่า ประเทศไทยก็เป็นประเทศหนึ่งที่ได้เป็นที่รองรับผู้คนที่อพยพหนีภัยสงครามชาวเวียดนามโดยมีผู้อพยพชาวเวียดนามเข้ามาสู่ประเทศไทยตั้งแต่ช่วงก่อน พ.ศ.2518 ทางจังหวัดภาคอีสานของประเทศไทย เช่น นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี หนองคาย สกลนคร เป็นต้น บางส่วนได้อพยพลงสู่ภาคกลาง เช่นที่จังหวัด พิจิตร นครสวรรค์ อีกทางด้านหนึ่งคืออพยพเข้าทางทะเลที่จังหวัดตราด ปราจีนบุรี และสมุทรสงคราม สมุทรสาคร เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อที่จะเข้ามาพึ่งพิงประเทศไทยในการเดินทางไปสู่ประเทศที่ 3 โดยบางส่วนได้เดินทางไปอาศัยในประเทศที่ 3 ได้ เช่น ออสเตรเลีย สหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส เป็นต้น แต่ก็มีชาวพุทธเวียดนามบางส่วนได้อาศัยอยู่ในพื้นที่ของประเทศไทย โดยเฉพาะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดหนองคาย สกลนคร นครพนม อุบลราชธานี เป็นต้น โดยชาวเวียดนามเหล่านี้ก็ได้พยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับคนไทยทั้งในเรื่องของศาสนา สังคมวัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะการหันมานับถือพระพุทธศาสนาตามแบบอย่างคนไทย และได้เข้ามาเป็นชาวพุทธเวียดนามที่ได้มีส่วนในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาร่วมกับคนไทยมาเป็นระยะเวลานาน และเนื่องจากว่าชาวเวียดนามมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะทางศาสนานั้นมีความเชื่อในพระพุทธศาสนาทั้งมหายานและเถรวาท และอุปนิสัยคล้ายๆกันจีนก็คือเป็นคนขยันขันแข็งชอบการค้าขาย ไม่อยู่นิ่ง ดังนั้น ชาวพุทธเวียดนามจึงเป็นผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคง และเป็นฝ่ายควบคุมเศรษฐกิจทั้งด้านการตลาดของจังหวัดต่างๆ ที่ได้อยู่อาศัย ซึ่งการที่ชาวพุทธเวียดนามได้มีอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจนี้มีส่วนดีสำหรับสภาพการณ์ของการพัฒนาการทางด้านพระพุทธศาสนาเนื่องจากชาวพุทธเวียดนามได้เป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนและอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในสถานที่ที่ตนเองได้อาศัยอยู่นั้นเป็นอย่างมาก

จังหวัดหนองคาย ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยที่มีชาวไทยพุทธเชื้อสายเวียดนามอยู่เป็นจำนวนมาก และจังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดที่มีประชากรทั้งหมดเป็นชาวพุทธ และมีวัดพุทธสถานอยู่เป็นจำนวนมาก และมีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมาอยู่หลายประการ อันแสดงให้เห็นว่าชาวพุทธในจังหวัดหนองคายนั้นมีความเคารพศรัทธาเลื่อมใสในบวรพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง และเมื่อชาวพุทธเวียดนามได้เข้ามาอาศัยในจังหวัดหนองคายและได้หันมานับถือพระพุทธศาสนาตามแบบอย่างของคนไทยพุทธหนองคายก็ได้มีการประยุกต์อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนให้เข้ากับชาวพุทธในจังหวัดหนองคาย ด้วยการทำบุญและมีส่วนในการให้การอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาวัดและประเพณีที่สำคัญของชาวจังหวัด



หนองคายเป็นอย่างมาก เช่น การก่อสร้างโบสถ์วิหาร การให้การสนับสนุนงานประเพณีสำคัญๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ของวัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) จังหวัดหนองคาย การให้การสนับสนุนการศึกษาของพระภิกษุสามเณรในจังหวัดหนองคาย เป็นต้น ซึ่งชาวพุทธไทยเชื้อสายเวียดนามนั้นถือว่าเป็นผู้มีบทบาทในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายได้เป็นอย่างดียิ่งเพราะเหตุผลคือการทำชาวพุทธเวียดนามได้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยโดยเฉพาะจังหวัดในภาคอีสานมีจังหวัดหนองคาย เป็นต้นนับระยะเวลาที่เป็นเวลาหลายสิบปี และชาวพุทธเวียดนามเหล่านั้นก็ได้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาหลักของคนไทยมาเป็นระยะเวลานานหลายสิบปีเช่นกันดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นผู้หนึ่งที่มีลำเนาอยู่ในจังหวัดหนองคายจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาว่าบทบาทของชาวพุทธเวียดนามในสังคมในจังหวัดหนองคายได้มีการปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ให้เข้ากับชาวพุทธในจังหวัดหนองคายและจังหวัดใกล้เคียงอย่างไร และเมื่อชาวพุทธเวียดนามได้เข้ามาอาศัยในจังหวัดหนองคายแล้วได้สร้างคุณูปการต่อพระพุทธศาสนาอย่างไรและในด้านใดบ้าง ซึ่งถือว่าเมื่อทำการวิจัยเสร็จสมบูรณ์แล้วก็จะได้อีกช่องทางหนึ่งที่จะสามารถสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนไทยพุทธพื้นถิ่นกับคนไทยพุทธเชื้อสายเวียดนามในท้องถิ่นจังหวัดหนองคายให้ยั่งยืนยาวนานต่อไปได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาบทบาท การให้ทาน และความศรัทธา ที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวพุทธเวียดนามในจังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาความเป็นมาของชาวพุทธเวียดนามในจังหวัดหนองคาย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์อัตลักษณ์ การผสมผสานทางวัฒนธรรมและบทบาทของชาวพุทธเวียดนามในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยการสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร (Document Research) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทของชาวพุทธเวียดนามในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย โดยศึกษาค้นคว้าข้อมูลทั้งในเอกสารวิชาการและการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกรวมถึงการสนทนากลุ่มย่อย โดยมีลำดับการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. รวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ เอกสารอ้างอิงทางด้านประวัติศาสตร์เวียดนาม การอพยพย้ายถิ่นฐานของชาวเวียดนามสู่ราชอาณาจักรไทย และภาคอีสานของไทย และบทบาทของชาวพุทธเวียดนามในเมืองหนองคาย ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบทบาทของชาวพุทธเวียดนามในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย
2. รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย เอกสารวารสารที่เกี่ยวข้อง
3. สัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interviews) และประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) ในประเด็นที่เกี่ยวข้อง กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้นำชุมชน และกลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 16 คน ดังนี้
 - ก. กลุ่มผู้รู้ จำนวน 5 คน โดยพิจารณาคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่สามารถให้ข้อมูลความรู้ ความเป็นมา สภาพปัจจุบันและการการเลือกคู่ และการตัดสินใจแต่งงาน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประกอบด้วย 1) นักวิชาการด้านเวียดนามศึกษา จำนวน 2 คน 2) นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป/คน 3) ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 1 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน

ข. กลุ่มผู้ที่ประกอบกิจการด้านเศรษฐกิจในจังหวัดหนองคาย จำนวน 5 คน

ค. กลุ่มบุคคลทั่วไป จำนวน 5 คน โดยพิจารณาคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคคลผู้สนใจทั่วไป

4. รวบรวมเรียบเรียงวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และนำเสนอผลการวิจัยรวมถึงข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

สำหรับผลการวิจัยพบว่าวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวคิดที่นำมาศึกษานั้นมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. บทบาท เป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทและสถานะของบุคคลที่เกิดมาในสังคมซึ่งจะต้องมีบทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน เฉพาะบทบาทของคนในกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกันก็ย่อมมีบทบาทและหน้าที่ที่สามารถแสดงออกมาแตกต่างกันไปได้ตามสถานะและหน้าที่ตนเองมี นอกจากนี้ การแสดงพฤติกรรมในเรื่องของบทบาทนี้ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องของวัฒนธรรมเพราะบทบาทย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมหรือความเชื่อของผู้คนในสังคมนั้นๆ ด้วย

2. ศรัทธา สำหรับคำว่าศรัทธานั้นก็คือความเชื่อของผู้คนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ศรัทธาหรือความเชื่อเป็นความสนิทใจหรือความปลงใจเชื่อต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งของบุคคล ในงานวิจัยนี้มุ่งอธิบายถึงความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาเพื่อจะเชื่อมโยงถึงความเชื่อของชาวพุทธเวียดนามในจังหวัดหนองคายที่มีต่อพระพุทธศาสนา โดยความเชื่อในทางพระพุทธศาสนานั้น หมายถึง ความเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่อการณที่ควรเชื่อ โดยไตร่ตรอง ใคร่ครวญ และพิจารณาด้วยปัญญา (โยนิโสมนสิการ) หาเหตุผลให้พบแล้วจึงเชื่อเป็นศรัทธาที่สัมปยุตด้วยปัญญา โดยพระพุทธศาสนานั้นเน้นย้ำถึงความเชื่อที่ชาวพุทธควรเชื่อเป็นความเชื่อในเรื่องของกรรมและการเกิดใหม่ เป็นเบื้องต้นแห่งการประกอบและดำเนินกิจกรรมต่างๆ และในการปฏิบัติธรรมเริ่มตั้งแต่ระดับโลกียะไปสู่ระดับโลกุตระ เนื่องจากศรัทธาคือการเชื่อเป็นเหตุ การปฏิบัติเป็นผลหรือศรัทธาเป็นพืชความเพียรเป็นผลนั่นเอง (ไวภพ กฤษณสุวรรณ และคณะ, 2564) โดยมีจำแนกออกเป็น 4 ประการได้แก่ (1) กัมมสัทธา คือเชื่อในเรื่องของกรรมว่าใครทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วตามหลักของกรรม (2) วิปากสัทธากรรมคือ เชื่อว่าทุกการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนานั้นย่อมมีผลเสมอ โดยผลนั้นจะดีหรือชั่วก็ขึ้นอยู่กับเจตนาที่ตกลงไป ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว (3) กัมมัสสกตาสัทธา คือเชื่อว่าคนแต่ละคนมีกรรมเป็นของตนเอง และจะต้องรับผิดชอบต่อกรรมนั้น ดังพระพุทธพจน์ว่า “ตนทำบาปกรรมเองก็เศร้าหมองเอง ตนไม่ทำบาปกรรมเอง ก็บริสุทธิ์เอง ความบริสุทธิ์ และไม่บริสุทธิ์ เป็นของเฉพาะตนคนอื่นจะทำคนอื่น ให้บริสุทธิ์ไม่ได้ (4) ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อมั่นในการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า คือ เชื่อในพระปัญญาธิคุณของพระองค์ผ่านทางเนื้อหาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกที่ได้ทรงแสดงไว้แล้วและพระสาวกก็ได้สืบทอดกันต่อมาจนถึงปัจจุบัน โดยศรัทธาหรือความเชื่อในพระพุทธศาสนานั้นได้ก่อให้เกิดคุณค่าดังต่อไปนี้ (1) ศรัทธาทำให้เกิดการยอมรับและคล้อยตามได้ง่าย (2) ศรัทธาทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคม (3) ศรัทธาทำให้เกิดคุณค่าด้านพฤติกรรม (4) ศรัทธาทำให้เกิดพลัง (5) ศรัทธาทำ



ให้เกิดความกล้าหาญ (6) ศรัทธาเป็นที่พึ่ง ที่อาศัยยึดเหนี่ยวของจิตใจ (7) ศรัทธาทำให้เกิดความเจริญอย่างอริยชน (8) ศรัทธาเป็นเหตุปัจจัยเพื่อพัฒนาตนเองพันทุกข์ได้

3. การให้ทาน ในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่สำคัญประการหนึ่งนั่นก็คือ คำสอนที่ว่าด้วยการให้ทาน เนื่องจากพระพุทธศาสนามุ่งให้สาวกรู้จักการแบ่งปันเพื่อเป็นการกำจัดกิเลส คือความหวงแหนหรือความตระหนี่ การให้ทานถือว่าการฝึกฝนตนเองประการแรกที่ทำให้เกิดการมองเห็นคุณค่าของชีวิตและสังคมในมุมมองของการให้ปัน (1) เพื่อผู้อื่นลดความทุกข์ลงได้ (2) เพื่อให้สังคมนั้นได้มีโอกาสพัฒนาก้าวหน้าไปด้วยพลังของการบริจาคหรือการให้ทานของคนในสังคมนั้นๆ

4. อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม สำหรับแนวคิดเรื่องของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้นเป็นการมุ่งศึกษาถึงเอกลักษณ์หรือการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลหรือสังคมที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันโดยการแสดงออกทางด้านพฤติกรรมนั้นมีเอกลักษณ์ หรือ Identity ที่ชัดเจนคือมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันจนสามารถที่จะแยกแยะออกไปได้ว่าคนกลุ่มนี้มีเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรม เช่น การกิน การเป็นอยู่ การพูด ภาษาและความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์ของตน

5) การผสมผสานทางวัฒนธรรม สำหรับแนวคิดเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่คนในกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอยู่ภายใต้การปกครองหรือภายใต้กระแสของวัฒนธรรมของคนอีกกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีอำนาจหรือมีคนส่วนมากประพฤติไปตามแนวทางของพฤติกรรมนั้นๆ เช่น การกิน ความเชื่อ ภาษาและจินตนาการอื่นๆ โดยพฤติกรรมทางด้านวัฒนธรรมดังกล่าวล้วนเกิดมาจากคนส่วนใหญ่ของสังคม เมื่อเป็นเช่นนั้น คนส่วนน้อยที่มีวัฒนธรรมที่ด้อยหรือเล็กกว่าก็ต้องพยายามที่จะเลียนแบบหรือผสมผสานทางวัฒนธรรมเพื่อให้เข้ากับคนหมู่มากได้ การพยายามที่จะผสมผสานทางวัฒนธรรมนี้มีอยู่ 2 ด้านคือ (1) การปกปิด คือ เป็นด้านที่ผู้ที่มีวัฒนธรรมด้อยกว่าต้องกลืนกลายไปตามฝ่ายที่มีวัฒนธรรมที่เด่นกว่า เช่น ชาวคริสต์มาอยู่รวมกันกับชาวพุทธก็จะทำให้ชาวคริสต์ส่วนหนึ่งกลืนกลายหรือเชื่อและปฏิบัติตามแนวคำสอนของชาวพุทธได้ เป็นต้น และ (2) ด้านเปิดเผย เป็นการพยายามที่จะแสดงตัวของคนที่เป็กลุ่มวัฒนธรรมที่ด้อยกว่าแต่มีบางอย่างที่เด่นกว่าคนในสังคมนั้นๆ วัฒนธรรมดังกล่าวก็สามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือคนส่วนใหญ่ของประเทศหรือสังคมนั้น เช่น วัฒนธรรมการกินอาหารของคนอีสาน คือส้มตำ เดิมได้รับการรังเกียจจากคนภาคกลางและภาคต่างๆ ปัจจุบันส้มตำได้กลายมาเป็นอาหารหลักของคนในชาติทุกๆ ภาค เป็นต้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ชาวเวียดนามนั้นมีความเป็นมาที่ยาวนาน ชาวเวียดนามจัดในกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่ม เช่น เมลานีเซียน เนกริโตส ออสตราลอยด์ และมองโกลอยด์ ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ อินโดนีเซียน และมองโกลอยด์มีจำนวนมากที่สุด ชาวเวียดนาม มีกำเนิดมาจากกลุ่มชนหลายกลุ่ม โดยกลุ่มชนที่สำคัญที่สุด คือ ชาวหุง (Huhg) หรือหลาก (Lac) ซึ่งมีความเชี่ยวชาญในการเพาะปลูกข้าวในที่ลุ่มและประดิษฐ์กลองสำริด ชาวหุงจะอาศัยอยู่บริเวณดินดอนสามเหลี่ยมปากน้ำแดงและภาคกลาง นอกจากนี้ยังมีชาวเมือง (Hung) ที่อาศัยอยู่ในเขตเทือกเขาและที่ราบลุ่ม ทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์ในที่ราบลุ่มต่อมาได้รวมตัวกันก่อตั้งเป็นกลุ่มชนรวมกันเรียกว่าชาวอันนัมหรืออานามและต่อมาก็เรียกตัวเองว่า เหวียต ซึ่งมีผู้ปกครองอาณาจักรเหวียตนี้เรื่อยมา ภายหลังได้ตกอยู่ในอำนาจของจีนและเกาหลีเป็นบางช่วง แต่มีช่วงเวลาที่ยกเป็นส่วนหนึ่งของจีนจะมากกว่าทำให้เวียดนามนั้นได้รับเอาวัฒนธรรมของชาวจีนมาใช้ทั้งภาษาและศาสนารวมถึงคตินิยมต่างๆ จนกลายเป็นว่าชาวเวียดนามนั้นมีเอกลักษณ์ไม่แตกต่างไปจากชาวจีนเลย ต่อมาชาวเวียดนามได้ประกาศ

เอกราชจากจีนได้ปกครองตนเองมาเป็นเวลานาน จนกระทั่งชาติมหาอำนาจตะวันตกได้เข้าแสวงหาทรัพยากรจากกลุ่มประเทศอินโดจีนได้อาศัยมูลเหตุบางอย่างได้เข้ารุกรานและยึดครองเวียดนามมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน ระยะต่อมาชาวเวียดนามนำโดยโฮจิมินห์ได้ทำการต่อสู้และเรียกร้องเอกราชจากฝรั่งเศสได้สำเร็จ แต่ก็ถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนคือเวียดนามเหนือหรือเวียดกง กับเวียดนามใต้ภายใต้การปกครองของรัฐในอำนาจของอเมริกา โดยสหรัฐอเมริกาใช้เวียดนามเป็นรัฐกันชนจากการเผยแผ่แนวคิดคอมมิวนิสต์จากโซเวียต รัสเซียทำให้เกิดสงครามเวียดนามขึ้น และผลของสงครามทำให้ผู้อพยพออกจากประเทศเวียดนามมากขึ้นเพื่อเดินทางไปสู่ประเทศที่สามหรือประเทศไทย โดยกลุ่มชาวเวียดนามที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยนั้นก็มีอยู่ 2 กลุ่มคือ (1) กลุ่มเวียดนามหนีการเข้ารีต (2) กลุ่มเวียดนามหนีภัยการเมือง ในการอพยพสู่เมืองไทยของชาวเวียดนามนั้นเริ่มมาตั้งแต่ครั้งสงครามแย่งชิงอำนาจสมัยของเชียงสีอ สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ต่อมาก็เป็นช่วงสงครามปราบเพชรและเวียดนามในสมัยรัชกาลที่ 3 และสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1-2 และสมัยสงครามฝรั่งเศสและสมัยสงครามเวียดนาม ซึ่งผลจากการอพยพเข้าสู่ประเทศไทยนั้นปรากฏว่าภาคอีสานเป็นพื้นที่ที่มีคนเวียดนามอยู่มากที่สุด เมื่อชาวเวียดนามได้อพยพเข้ามาสู่ประเทศไทยแล้วในช่วงที่มีสงครามก็ได้เข้าไปอยู่รวมกันในศูนย์อพยพตามแนวทางการปฏิบัติของรัฐบาลไทย ส่วนที่อพยพมาก่อนก็ไม่ได้เข้าศูนย์ ต่อมาเมื่อสงครามสงบลงไทยปิดศูนย์อพยพเมื่อปี พ.ศ.2522 แล้วชาวเวียดนามในจังหวัดต่างๆ ที่ไม่ได้อพยพกลับประเทศก็ได้ปักหลักทำมาหากินอยู่ในประเทศไทยหลายจังหวัด เช่น อุดรธานี หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี เป็นต้น แม้ว่าการเป็นอยู่ของคนเวียดนามในอดีตจะแร้นแค้นและยากลำบากปัจจุบันด้วยความขยันของชาวเวียดนามทำให้ชาวเวียดนามได้กลายมาเป็นเจ้าของธุรกิจมากมายและเป็นผู้นำทางด้านเศรษฐกิจของจังหวัดหลายๆ จังหวัดในภาคอีสานของไทย ซึ่งภายหลังได้รับสัญชาติไทยเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์

สำหรับการนับถือพระพุทธศาสนาของชาวเวียดนามในประเทศไทยนั้นจะพบว่า คนเวียดนามที่อยู่ในภาคอีสานนั้น กลุ่มที่นับถือศาสนาคริสต์โดยเคร่งครัดก็ยังนับถือศาสนาคริสต์เหมือนเดิม แต่กลุ่มที่มาอยู่ในภาคอีสานแล้วหลายคนหลายครอบครัวได้มีการเปลี่ยนศาสนาจากศาสนาคริสต์หรือพระพุทธศาสนาแบบมหายานมาเป็นศาสนาพุทธแบบคนอีสาน พูดจาด้วยภาษาของคนอีสานซึ่งเป็นการปรับตัวให้เข้ากับคนอีสาน ดังนั้น ชาวเวียดนามที่หันมานับถือพระพุทธศาสนาแบบคนอีสานคือพระพุทธศานานิิกายเถรวาทโดยมากก็ได้ปรับตัวและใช้ชีวิตแบบเดียวกับชาวอีสานทุกประการ คือมีการทำบุญตักบาตร ประกอบพิธีศพเหมือนกับคนอีสานคือตามหลักและพิธีการของพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน

จังหวัดหนองคายมีชาวเวียดนามอาศัยอยู่ โดยเฉพาะที่เมืองหนองคายและที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย มีจำนวนผู้ที่เป็นคนเวียดนามสัญชาติไทยอยู่เป็นจำนวนมาก และคนเวียดนามจังหวัดหนองคายนั้นโดยมากเป็น “ชาวพุทธ” ที่นับถือพระพุทธศาสนามาตั้งแต่ครั้งที่ปู่ตายายได้อพยพเข้ามาเป็นพลเมืองของไทยในอดีตโดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงจะมีบ้างบางกลุ่มที่เปลี่ยนจากการนับถือศาสนาคริสต์มาเป็นพระพุทธศาสนาและนับถือกันเรื่อยมา สำหรับสภาพการเป็นอยู่ของชาวเวียดนามในจังหวัดหนองคายในยุคแรกเป็นยุคที่ชาวเวียดนามเป็นอยู่อย่างแร้นแค้น แต่ต่อมาได้พัฒนาตนเองจนสามารถตั้งตัวได้ด้วยความสามารถ ส่วนศาสนาและความเชื่อ ของชาวเวียดนามในจังหวัดหนองคายโดยมากนับถือพระพุทธศาสนาและนับถือศาสนาประจำชาติคือนับถือผีบรรพบุรุษ



วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลจากการวิเคราะห์อัตลักษณ์ การผสมผสานทางวัฒนธรรมและ บทบาทการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาของชาวพุทธเวียดนามในจังหวัดหนองคายโดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้คือ 1) ประเด็นเรื่องอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม พบว่าชาวพุทธเวียดนามในจังหวัดหนองคาย นั้นมีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีจุดหรือมุมมองจาก 2 มุมมองก็คือ 1. อัตลักษณ์ของชาวเวียดนามใน มุมมองคนนอก คือมองจากมุมมองของคนไทย กล่าวคือคนไทยเห็นว่าคนเวียดนามเป็นคนที่ (1) มีความ ขยันอดทน (2) มีความเป็นชาตินิยมรุนแรงและความไม่น่าไว้วางใจ เนื่องจากคนไทยรู้ว่าคนเวียดนาม มักมีแนวคิดคอมมิวนิสต์ ดังนั้น คนไทยยุคนั้นจึงกลัวว่าคนเวียดนามจะชักศึกคือคอมมิวนิสต์เข้าบ้าน หรือเข้ามาสู่เมืองไทย (3) มีความเป็นนักประสานประโยชน์ คนไทยมองว่าคนเวียดนามนั้นเป็นคนที่ ประสานประโยชน์ก็ว่าเป็นคนที่แสดงตนเองหรือเอาตัวเองเข้าไปช่วยเหลือสังคม เป็นคนที่มีจิตอาสา ทำหน้าที่เป็นนักกิจกรรมและเป็นฝ่ายสนับสนุนกิจกรรมของราชการในทุกภาคส่วน 2. อัตลักษณ์ของ ชาวเวียดนามในมุมมองของชาวเวียดนาม เป็นการมองในมุมมองของคนเวียดนามนั้นมองว่าคนเวียดนาม ด้วยกันว่า คนเวียดนาม (1) มีความหวาดระแวงบุคคลอื่น เพราะในยุคก่อนนั้นคนเวียดนามมักถูก เพ่งเล็งจากทางการไทยและคนเวียดนามด้วยกันก็ระแวงกันว่าจะมีใครใส่ร้ายตัวเองหรือเปล่า (2) มี ความขยันอดทน คนเวียดนามมองว่าคนชาติเดียวกันนั้นเป็นคนที่มีความขยันอดทนมาแต่เดิมและ (3) มีการนับถือบรรพบุรุษ

2) ประเด็นเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรมของชาวพุทธเวียดนามในจังหวัดหนองคาย พบว่าชาวเวียดนามมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับคนในท้องถิ่นในเมืองหนองคาย ดังต่อไปนี้ก็คือ 1. การผสมผสานทางวัฒนธรรมผ่านการพรางตัว คือ (1) การพรางตัวทางด้านภาษา คือหันมาพูด ภาษาอีสานกับภาษาไทย (2) การพรางตัวด้านการแต่งกาย คือไม่แต่งกายด้วยชุดประจำชาติ คือ อ้าวหญ่า แต่หันมาแต่งชุดสากลนิยมหรือชุดท้องถิ่น (3) การพรางตัวด้านอาหาร คือ หันมาทาน อาหารแบบคนอีสานและแบบคนไทยทั่วไป (4) การพรางตัวด้านศาสนา คือ การหันมานับถือ พระพุทธศาสนาเหมือนคนไทย (5) การพรางตัวด้านที่อยู่อาศัย คือ หันมาสร้างบ้านแบบสากลไม่ สร้างบ้านแบบเดิมของชาวเวียดนาม 2. การผสมผสานทางวัฒนธรรมผ่านการแสดงตัวตนของคน เวียดนาม เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมผ่านการแสดงตัวตนผ่านรูปแบบของสิ่งที่ปรากฏในสังคมก็ คือ (1) การแสดงตัวตนผ่านการพัฒนาสุสานเวียดนาม เพื่อให้เห็นว่าคนเวียดนามมีวัฒนธรรมเป็นของ ตนเอง (2) การแสดงตัวตนผ่านอาหารเวียดนาม เป็นการแสดงตัวตนผ่านการใช้อาหารประจำชาติที่ คนไทยยอมรับเช่น แหนมเนือง เป็นต้น 3. การผสมผสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวเวียดนามสู่ ความเป็นไทย เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาวเวียดนามที่ต้องการที่จะเป็นส่วน หนึ่งของสังคมไทยก็คือ(1) การปฏิเสธความเป็นเวียดนามและการยอมรับความเป็นไทย สำหรับการ ประเด็นนี้เป็นการที่คนเวียดนามพยายามที่จะไม่พูดภาษาเวียดนามแต่หันมาพูดภาษาไทยแทน แต่ง กายก็เป็นการแต่งกายแบบไทย (2) การปรับรับทั้งความเป็นเวียดนามและความเป็นไทย คือคน เวียดนามได้พยายามที่จะยืนยันตัวตนของตนเองในความเป็นคนเวียดนามแต่ทั้งนี้ก็ไม่ทิ้งความเป็น ไทยเพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมไทยได้

3) ประเด็นความเชื่อและการปฏิบัติตามความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาของชาวพุทธ เวียดนามในจังหวัดหนองคาย(ศรัทธาและการให้ทาน) พบว่าชาวพุทธเวียดนามนั้นมีความเชื่อและการ ปฏิบัติตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ดังนี้คือ (1) มีความเชื่อในเรื่องของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์

ได้แก่ความเชื่อในหลวงพ่อพระใส วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) จ.หนองคาย (2) มีความเชื่อในเรื่องของการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา ซึ่งเป็นหลักความเชื่อของชาวพุทธไทยและในจังหวัดหนองคายโดยทั่วไป ซึ่งชาวพุทธเวียดนามนั้นนิยมเข้าวัดเพื่อการให้ทาน รักษาศีลและการเจริญภาวนาเหมือนคนไทยทั่วไป (3) มีความเชื่อในเรื่องของฮีต 12 และบุญประเพณีของชาวอีสาน

4) ประเด็นบทบาทของชาวพุทธเวียดนามในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย พบว่าชาวเวียดนามนั้นมีบทบาทในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายดังนี้ (1) บทบาทด้านการอุปถัมภ์การปกครองคณะสงฆ์ (2) บทบาทด้านการอุปถัมภ์บำรุงวัด (3) บทบาทด้านสนับสนุนประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดหนองคาย (4) บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

1. การผสมผสานทางวัฒนธรรม สำหรับแนวคิดเรื่องการผสมผสานทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่คนในกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งอยู่ภายใต้การปกครองหรือภายใต้กระแสของวัฒนธรรมของคนอีกกลุ่ม ชาติพันธุ์หนึ่งที่มีอำนาจหรือมีคนส่วนมากประพฤติไปตามแนวทางของพฤติกรรมนั้นๆ เช่น การกิน ความเชื่อ ภาษาและจินตนาการอื่นๆ โดยพฤติกรรมทางด้านวัฒนธรรมดังกล่าวล้วนเกิดมาจากคนส่วนใหญ่ของสังคม เมื่อเป็นเช่นนั้น คนส่วนน้อยที่มีวัฒนธรรมที่ด้อยหรือเล็กกว่าก็ต้องพยายามที่จะเลียนแบบหรือผสมผสานทางวัฒนธรรมเพื่อให้เข้ากับคนหมู่มากได้ สอดคล้องกับสุรชัย ศิริไกร ได้กล่าวถึงความร่วมมือระหว่างไทยกับเวียดนามที่มีระยะเวลาไม่ถึงสิบปีที่ผ่านมา แต่มีแนวโน้มและผลประโยชน์ร่วมกันในอันที่จะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศ และการลงทุนระหว่างไทยกับเวียดนามสามารถเพิ่มปริมาณและมูลค่าได้โดยการร่วมมือระหว่างรัฐบาลและเอกชนของทั้งสองประเทศ การร่วมมือพัฒนาเศรษฐกิจและเชื่อมโยงสาธารณูปโภคต่างๆ ระหว่างไทยกับเวียดนามในระดับพหุภาคี ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จะมีผลให้ประเทศต่างๆ ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงเชื่อมโยงกันทั้งโดยด้านกายภาพ เศรษฐกิจ บริการ และสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การพึ่งพาอาศัยกันและกันอย่างจริงจัง ทั้งนี้เนื่องจากประเทศต่างๆ ในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงมีอารยธรรมและค่านิยมที่คล้ายคลึงกันและเคยติดต่อกันมาเป็นระยะเวลายาวนานในอดีต ในปัจจุบันประเทศเหล่านี้ยังมีค่านิยมร่วมกันในเรื่องพระพุทธศาสนา การนับถือบรรพบุรุษ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติ อารยธรรมของชุมชนกสิกรรมเพาะปลูกข้าว และการมีอารยธรรมร่วมกันของการเป็นชุมชนบนลุ่มน้ำโขง ทั้งนี้รัฐบาลไทยและเวียดนามควรที่จะมีการพิจารณาหิยบายวัฒนธรรมร่วมกันเหล่านี้ขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการปรับปรุงและเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศ ทั้งในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล และระดับประชาชนต่อประชาชนด้วย (สุรชัย ศิริไกร, 2539)

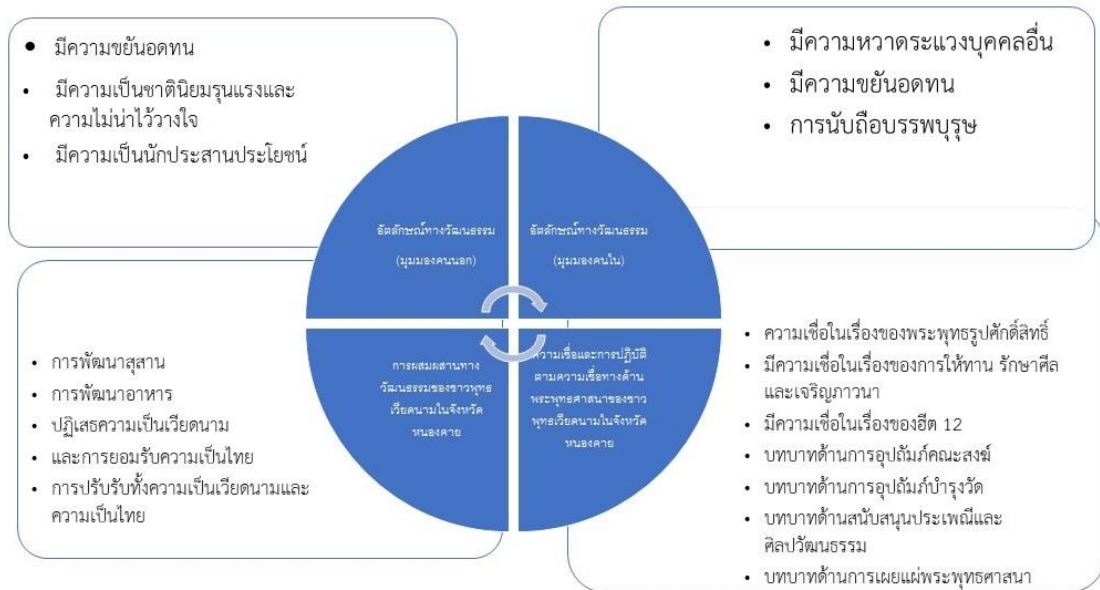
2. คนเวียดนามที่อยู่ในภาคอีสานนั้น กลุ่มที่นับถือศาสนาคริสต์โดยเคร่งครัดก็ยังนับถือศาสนาคริสต์เหมือนเดิม แต่กลุ่มที่มาอยู่ในภาคอีสานแล้วหลายคนหลายครอบครัวได้มีการเปลี่ยนศาสนาจากศาสนาคริสต์หรือพระพุทธศาสนาแบบมหายานมาเป็นศาสนาพุทธแบบคนอีสาน พูดจาด้วยภาษาของคนอีสานซึ่งเป็นการปรับตัวให้เข้ากับคนอีสาน ดังนั้น ชาวเวียดนามที่หันมานับถือพระพุทธศาสนาแบบคนอีสานคือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทโดยมากก็ได้ปรับตัวและใช้ชีวิตแบบ



เดียวกับชาวอีสานทุกประการ คือ มีการทำบุญตักบาตร ประกอบพิธีศพเหมือนกับคนอีสานคือตามหลักและพิธีการของพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน สอดคล้องกับธัญญาทิพย์ ศรีพนา กล่าวว่า ชาวเหวียดเกี่ยวจะมีความรักชาติเวียดนามอย่างยิ่ง แต่ก็มีความรัก ความผูกพันกับประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อดินแดนอีสานด้วยเช่นกัน ความผูกพันของชาวเหวียดเกี่ยวต่อแผ่นดินไทยนี้ เห็นได้จากการสร้างอนุสรณ์ครวย้ายกลับปิตุภูมิ เช่น หอนาฬิกาและซุ้มประตูประตูดัตในจังหวัดต่างๆ ในภาคอีสาน ดังต่อไปนี้ที่จังหวัดนครพนม ได้สร้างหอนาฬิกา และตามซุ้มประตูดัตโพธิ์ซึ่งอยู่ริมแม่น้ำโขง และซุ้มประตูดัตภูเขาทอง ซึ่งอยู่ริมถนนทางออกบ้านนาจอก ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวเหวียดเกี่ยว ในจังหวัดมุกดาหารมีซุ้มประตูดัตศรีมงคลได้เป็นอนุสรณ์ของชาวเวียดนาม ซุ้มประตูนี้ไม่ได้มีความหมายเกี่ยวกับการกลับภูมิลานา แต่มีความหมายของการให้การเป็นส่วนหนึ่งของสังคม การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา (ธัญญาทิพย์ ศรีพนา, 2548)

3. การผสมผสานอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวเวียดนามสู่ความเป็นไทย เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของชาวเวียดนามที่ต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยก็คือ 1) การปฏิเสธความเป็นเวียดนามและการยอมรับความเป็นไทย สำหรับการประเพณีนี้เป็นการที่คนเวียดนามพยายามที่จะไม่พูดภาษาเวียดนามแต่หันมาพูดภาษาไทยแทน แต่งกายก็เป็นการแต่งกายแบบไทย 2) การปรับรับทั้งความเป็นเวียดนามและความเป็นไทย คือคนเวียดนามได้พยายามที่จะยืนยันตัวตนของตนเองในความเป็นคนเวียดนามแต่ทั้งนี้ก็ไม่ทิ้งความเป็นไทยเพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมไทยได้สอดคล้องกับศุคราภรณ์ แต่งตั้งลา กล่าวถึงศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนามที่มีผลต่อการเสริมสร้างมิตรภาพและการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย-เวียดนาม การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติก่อให้เกิดสันติภาพความเป็นมิตรไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านกับผู้มาเยือน โดยศึกษาจากลักษณะศักยภาพการเป็นแหล่งนิเวศของ หมู่บ้านนาจอก อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม และลักษณะการเสริมสร้างมิตรภาพและนักท่องเที่ยวชาวเวียดนาม เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับการเสริมสร้างมิตรภาพและนักท่องเที่ยวชาวเวียดนาม และเพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนามที่มีผลต่อการเสริมสร้างมิตรภาพและลักษณะนักท่องเที่ยวชาวเวียดนาม ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนามส่งผลต่อการเสริมสร้างมิตรภาพ เช่นเดียวกับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนามส่งผลต่อลักษณะนักท่องเที่ยวชาวเวียดนาม (ศุคราภรณ์ แต่งตั้งลา, 2549)

องค์ความรู้ใหม่



จากรูปแสดงถึงอัตลักษณ์,การผสมผสานทางวัฒนธรรมและบทบาทการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาของชาวพุทธเวียดนามในจังหวัดหนองคาย โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้คือ 1. อัตลักษณ์ของชาวเวียดนามในมุมมองคนนอก คือมองจากมุมของคนไทย กล่าวคือคนไทยเห็นว่าคนเวียดนามเป็นคนที่ 1) มีความขยันอดทน 2) ความเป็นชาตินิยมรุนแรงและความไม่น่าไว้วางใจ 3) ความเป็นนักประสานประโยชน์ 2. อัตลักษณ์ของชาวเวียดนามในมุมมองของชาวเวียดนาม เป็นการมองในมุมของคนเวียดนามนั้นมองว่าคนเวียดนามด้วยกันว่า คนเวียดนาม 1) มีความหวาดระแวงบุคคลอื่น เพราะในยุคก่อนนั้นคนเวียดนามมักถูกเพ่งเล็งจากทางการไทยและคนเวียดนามด้วยกันก็ระแวงกันว่าจะมีใครใส่ร้ายตัวเองหรือเปล่า 2) มีความขยันอดทน คนเวียดนามมองว่าคนชาติเดียวกันนั้นเป็นคนที่มีความขยันอดทนมาแต่เดิมและ 3) มีการนับถือบรรพบุรุษ

3. การผสมผสานทางวัฒนธรรมผ่านการแสดงตัวตนของคนเวียดนาม เป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมผ่านการแสดงตัวตนผ่านรูปแบบของสิ่งที่ปรากฏในสังคมก็คือ 1) การแสดงตัวตนผ่านการพัฒนาสุสานเวียดนาม เพื่อให้เห็นว่าคนเวียดนามมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง 2) การแสดงตัวตนผ่านอาหารเวียดนาม เป็นการแสดงตัวตนผ่านการใช้อาหารประจำชาติที่คนไทยยอมรับเช่น แหนมเนื้อ เป็นต้น

4. ความเชื่อและการปฏิบัติตามความเชื่อทางด้านพระพุทธศาสนาของชาวพุทธเวียดนามในจังหวัดหนองคาย (ศรัทธาและการให้ทาน) พบว่าชาวพุทธเวียดนามนั้นมีความเชื่อและการปฏิบัติตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ดังนี้คือ 1) มีความเชื่อในเรื่องของพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ได้แก่ความเชื่อในหลวงพ่อบุญเหลือ วัดโพธิ์ชัย (พระอารามหลวง) จ.หนองคาย 2) มีความเชื่อในเรื่องของการให้ทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา 3) มีความเชื่อในเรื่องของฮีต 12 และบุญประเพณีของชาวอีสาน และมีบทบาทของชาวพุทธเวียดนามในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคาย พบว่าชาวเวียดนามนั้นมีบทบาทในการอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายดังนี้ 4) บทบาทด้านการอุปถัมภ์การ



ปกครองคณะสงฆ์ 5) บทบาทด้านการอุปถัมภ์บำรุงวัด 6) บทบาทด้านสนับสนุนประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดหนองคาย 7) บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทสรุป

จากการกล่าวมาทั้งหมดจะพบว่าชาวพุทธเวียดนามที่จังหวัดหนองคายนั้นมีบทบาทที่สำคัญในการให้การอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาในจังหวัดหนองคายในหลายด้าน ได้แก่ (1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ที่คณะสงฆ์ได้อาศัยกำลังศรัทธาของชาวพุทธเวียดนามเป็นฐานในการจัดการประชุมคณะสงฆ์ในทุกครั้งที่ผ่านมาทั้งโดยตรงและโดยอ้อม (2) บทบาทด้านการอุปถัมภ์บำรุงวัด เป็นการให้การอุปถัมภ์วัดต่างๆ ในเขตเทศบาลเมืองหนองคายและในพื้นที่อื่นๆ ของจังหวัดหนองคาย ด้วยการทำบุญสร้างโบสถ์ ศาลาการเปรียญหรือเสนาสนะอื่นๆ ที่จำเป็นของวัด ช่วยให้หลายๆ วัดได้มีเสนาสนะที่เพียงพอต่อการปฏิบัติศาสนกิจ (3) บทบาทด้านสนับสนุนประเพณีและศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดหนองคาย ชาวพุทธเวียดนามได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ให้การสนับสนุนกิจการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดหนองคายโดยเฉพาะในเรื่องของประเพณีและเทศกาลที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (4) บทบาทด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ชาวพุทธเวียดนามได้มีบทบาทในการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมของพระศาสนาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ช่วยให้คณะสงฆ์สามารถเผยแผ่ในรูปแบบต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- คุณ โทจันทร์. (2545). *พุทธศาสนากับสังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส. พรินติ้งเฮ้าส์.
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. (2548). *เหวียด เกี้ยว ในประเทศไทยกับความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพรัตน์ สุกิจบุรณ์. (2546). *ซินจ่าว เวียดนาม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อิติตตา.
- ไวภาพ กฤษณสุวรรณ และคณะ. (2564). ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อเรื่องการเกิดในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกับพุทธศาสนาเถรวาท. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 4(1): 20-34.
- สมบูรณ์ สุขสราญ. (2534). *พุทธศาสนากับความชอบธรรมทางการเมืองกรณีเปรียบเทียบประเทศไทย ลาว และกัมพูชา*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรัชย์ ศิริไกร. (2539). “โครงการความร่วมมือระหว่างไทย-เวียดนามในปัจจุบัน”. *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนามในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลา. (2549). “ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมู่บ้านมิตรภาพไทย-เวียดนามที่มีผลต่อการเสริมสร้างมิตรภาพและการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย-เวียดนาม”. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว*. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น.



- อุดม อีร์พัฒนานนทกุล. (2545). “บทบาทพระสงฆ์ในฐานะผู้เชื่อมความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมบริเวณ
ภาคเหนือตอนบนของไทยกับรัฐฉานพม่า (พ.ศ. 2525-2544)”. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาควิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- หว่าง คัก นาม. (2550). *ความเป็นมาแห่งการพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-เวียดนาม (1976-2000)*.
กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดสามสลา.





**การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร**
**Chanting Resulting in the Quality of Life Development of
Buddhists in Samut Sakhon Province**

¹ปวีณา กลัดสำเนียง

Paweena Kladsumnaing

²สายน้ำผึ้ง รัตนงาม

Asst.Prof.Dr.Sainumpung Rattanangam

¹²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

¹²Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buddhapanya Sridvaravadi Buddhist

¹Corresponding author, e-mail: DPK1689@GMAIL.COM

Received April 21, 2023; Revised July 12, 2023; Accepted: August 8, 2023



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาความหมาย ความสำคัญ คุณค่าของบทสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา 2) เพื่อศึกษาอันสงส์ของการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต 3) เพื่อนำเสนอการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ “ชมรมสวดมนต์เย็นวัดป้อมวิเชียรโชติการาม” และบุคคลจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 121 คน โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาวิเคราะห์ และประมวลผล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าเอฟ (F - test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

1. การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สถานภาพ (โสด หรือสมรส) ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะจากการวิเคราะห์ผลการสวดมนต์ ได้แก่ 1) ความหมาย ความสำคัญ คุณค่าของการสวดมนต์ และเชื่อศรัทธาว่าการสวดมนต์เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และ 2) เชื่อว่าการสวดมนต์คือการได้ปฏิบัติบูชาของคัมภีร์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า 3) การสวดมนต์ ก่อให้เกิด ศีล (กายและวาจา สारว) สมาธิ (ใจตั้งมั่น) ปัญญา และเชื่อว่าการสวดมนต์ เป็นการสวดเพื่ออบรมจิตใจ ทำให้สุขภาพ ใจดี คุณภาพชีวิตดีไปด้วย

คำสำคัญ: การสวดมนต์; บทสวด; วิธีการสวดมนต์ที่ถูกต้อง; อานิสงส์; การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study the meaning, importance and value of chanting in Buddhism, 2) to study the virtue of chanting that affects quality of life development, and 3) to present effective chanting to improve the quality of life of Buddhists in Samut Sakhon Province. The researcher conducted according to the integrated research methodology. It consists of quantitative research using a survey research method. The sample group used in this research is the population used in the research, namely "Wat Pom Wichien Chotikaram Temple Evening Prayer Club" and 121 people in Samut Sakhon province by opening the sample size table of Taro Yamane. Data collected from the sample, all questionnaires were analyzed and processed by the researcher using a statistical package for social science research using the following statistics: Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation (F-test), one-way analysis of variance (ANOVA), qualitative research by conducting in-depth interviews with key informants and using content analysis techniques.

1) Chanting resulting in the quality of life development of Buddhists in Samut Sakorn Province is overall at a high level.

2) The factors related to chanting that result in the quality of life development of Buddhists in Samut Sakorn province found no difference in opinions when classified by genders, ages, educational levels, work experience, and marital status. Based on multiple linear regressions, reveal that the definition, significance, and values of chanting may predict the factors for chanting with a statistical significance of 0.05 level; accepting the null hypothesis.

3) The suggestions from analyzing chanting results the following: (1) Prayers can realize the definition, significance, as well as believing that chanting will bring



auspiciousness to oneself. (2) Prayers believe that chanting shows reverence for the Buddha. (3) chanting helps to train the mind, to be healthy, and have a life quality.

Keywords: Chanting; mantras; correct way of chanting; virtue; improving the quality of life.

บทนำ

การสวดมนต์นี้มีเรื่องเล่าในวรรณคดีบาลีถึงความปลอดภัยไร้โรค รวมถึงการขจัดปัดเป่าภูตผีปีศาจด้วย เมื่อคราเมืองเวสาลีเกิดโรคระบาดทำให้คนและสัตว์ตายไปเป็นจำนวนมาก พระอานนทได้ไปยังเมืองเวสาลีแล้วสวดมนต์บทรัตนสูตร โรคระบาดนั้นก็ระงับไปได้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 1-18 หน้าที่ 9-14 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) นอกจากนี้เมื่อครั้งพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงประชวรก็โปรดให้พระจุนทเถระสวดโพชฌงค์ปริตรถวาย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 19 ข้อที่ 197 หน้าที่ 130-131 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และต่อมาภิกษุทั้งหลายไปบำเพ็ญสมณธรรมในป่า ถูกพวกอมนุษย์รบกวน กลับมาเฝ้ากราบทูลพระผู้มีพระภาคเจ้า พระองค์โปรดให้สวดกรณียเมตตสูตรแล้วอยู่ต่อไปได้ ภัยเหล่านั้นก็ไม่มี (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 1-10 หน้าที่ 20-21 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ครั้นเมื่อมาถึงสมัยที่ได้จดจารึกพระพุทธรวจนะนั้นๆ ไว้เป็นหลักฐานแล้วกุลบุตรที่จะขอกล่าวจำทรงอย่างแต่ก่อนก็น้อยลงๆ จำทรงได้แล้วก็บอกกันต่อๆ ไป เป็นไปในทำนองว่าบอกให้ท่องไปวันละเล็กละน้อยตามกำลังปัญญาทรงจำของผู้คน เมื่อได้รับบอกไปแล้วต้องไปท่องจนกว่าจะขึ้นปากที่ท่องได้ไว้แล้ว ต้องคอยสวดสาธยายไว้อีกเพื่อกันหลงลืม ด้วยเหตุที่ถือกันว่าเป็นสิริมงคลและสามารถที่จะป้องกันภัยอันตรายได้นั้น จึงพากันนิยมการสวดมนต์สาธยายมนต์

ในสถานการณ์ยุคปัจจุบันกับชาวโลกที่มีความเป็นอยู่ในสังคมที่ต้องดำเนินอาชีพ มีครอบครัวตลอดถึงทายาท มีหน้าที่ การทำงานตลอดถึงมีความสัมพันธ์เป็นหมู่คณะ ไปจนถึงประเทศชาติ มีการดำรงชีวิตอยู่ในความวุ่นวาย การแข่งขันทางธุรกิจ เพื่อการดำรงชีวิตให้สมบูรณ์และประสบความสำเร็จและอยู่รอด ในด้านของผู้ที่มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มีการใช้ชีวิตด้วยการสวดมนต์ และปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง การสวดมนต์เป็นการบำเพ็ญภาวนาอย่างหนึ่งทำให้มีสมาธิ จิตใจแจ่มใส เมื่อจิตที่มีสมาธิย่อมแจ่มใส มีกำลัง คิดหาทางแก้ไขปัญหาชีวิตการงานต่างๆ ก็ทำได้ง่าย เป็นที่พึงทางจิตใจและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ด้วย เพราะการสวดมนต์ทำให้ใจสงบ เป็นสมถกรรมฐาน ดังคำกล่าวที่ว่า “สวดมนต์เป็นยาทา วิปัสสนาเป็นยากิน” (พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม), 2550).

การสวดมนต์หรือการสวดคาถาประกอบพิธีกรรมในศาสนาถือว่าเป็นสิ่งที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ศาสนาพราหมณ์ก็นิยมสวดมนต์ด้วยเช่นกัน ตั้งแต่ที่เรียกกันว่า สาธยายมนต์ ร่ายมนต์ เพื่อความทรงจำพระเวทบ้าง เพื่อเป็นสิริมงคลบ้าง ในทางพระพุทธศาสนาก็มีการสวดสาธยายเช่นเดียวกัน ในขั้นต้นเพียงสวดสาธยายเพื่อความทรงจำพระพุทธรวจนเท่านั้น เมื่อชาวบ้านได้ยินพระสงฆ์สวดสาธยายก็พากันอนุโมทนาและได้ถือกันว่าการได้ยินพระสงฆ์สวดสาธยายเช่นนั้นเป็นสิริมงคล ในสมัยนั้นยังไม่มีคัมภีร์ที่จะได้จดจารึก ต้องท่องจำทรงกันด้วยวาจา จำหลักคำสอนที่เรียกว่า

มุขปาฐะ คือการท่องจำให้ขึ้นใจจนติดปาก เมื่อมีเหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น พระสงฆ์ก็ใช้การสวดส่ายายพระพุทธรูปจนขึ้นตามสมควรแก่เหตุการณ์

ศึกษาการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร เพราะการสวดมนต์ถือเป็นส่วนหนึ่งของชาวพุทธ คือการฝึกใจให้เป็นสมาธิขณะสวดมนต์ ทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้วยการมีสติปัญญาในการดำรงชีวิต ถือเป็นการเริ่มต้นของสัมมาทิฐิ ความเห็นชอบดังบทสวดธรรมจักรกัปปัตนสูตรสู่ความมีสัมมาสติและสัมมาสมาธิที่เป็นประโยชน์ในชีวิตอย่างมหาศาล ซึ่งการศึกษาวิจัยนี้จะมีผลให้รู้ถึงคุณค่า อานิสงค์ของการสวดมนต์ ที่มีผลต่อการพัฒนาจิตใจ คุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกายและจิตใจของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาครต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการสวดมนต์ที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในจังหวัดสมุทรสาคร
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสวดมนต์ให้เกิดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร
- 3) เพื่อนำเสนอการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaires) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสร้างเครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างขึ้นจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง “การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร” การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร” การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เชิงลึก จากเจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการาม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการาม และบุคลากร กลุ่มประชากร ชุมชนสวดมนต์เย็นวัดป้อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร ผู้วิจัยได้ทำการจัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร” โดยวิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย ดังนี้

- 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามนำเสนอ โดยใช้ตารางประกอบค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)



2) ข้อมูลจากระดับความคิดเห็นที่มีต่อการการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นข้อมูลมาตราส่วนประเมิณ นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

3) ข้อมูลจากการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบ Enter Multiply Regression Analysis

4) ข้อมูลจากคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) ในเรื่องความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะของกลุ่มประชากร ชมรมสวดมนต์เย็นวัดป้อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาสาระประกอบประเด็นสำคัญ และนำเสนอเป็นการเขียนแบบความเรียง

5) ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการาม ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดป้อมวิเชียรโชติการาม จำนวน 3 รูป แม่ชี 1 รูป บุคลากร กลุ่มประชากร ชมรมสวดมนต์เย็นวัดป้อมวิเชียรโชติการาม ตำบลมหาชัย ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน 12 ท่าน รวมเป็น 16 ท่าน โดยวิเคราะห์เนื้อหาสาระประกอบประเด็นสำคัญ และนำเสนอเป็นเขียนแบบความเรียง

ผลการวิจัย

1. ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการสวดมนต์ที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในจังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิเคราะห์ พบว่า โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (= 4.255) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านความหมาย ความสำคัญ คุณค่าของบทสวดมนต์ (=4.270) ด้านอันิสงส์ของการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต (=4.241) อยู่ในระดับมากทุกด้านศึกษาความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการสวดมนต์ที่มีผลต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตในจังหวัดสมุทรสาคร

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวสมุทรสาคร ในภาพรวม

การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ พุทธศาสนิกชนชาวสมุทรสาคร	ระดับการมีส่วนร่วม		แปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ด้านความหมาย ความสำคัญ คุณค่าของบทสวดมนต์	4.270	0.560	มาก
2. ด้านอันิสงส์ของการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต	4.241	0.645	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.255	0.588	มาก

(n=121)

2. ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการสวดมนต์ให้เกิดการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สถานภาพ (โสด หรือสมรส) ไม่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่สัมพันธ์กับการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า ตัวแปรอิสระ ต่อ การมีส่วนร่วมสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ความสนใจด้านความหมาย คุณค่า ด้านอานิสงส์ ของการสวดมนต์ สามารถพยากรณ์ปัจจัยที่มีส่วนร่วมต่อการสวดมนต์ ของพุทธศาสนิกชนชาวสมุทรสาคร ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.005 โดยสามารถสรุปผลการทดสอบสมมติฐานเป็นไปตามผลการสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. นำเสนอการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร การวิเคราะห์การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ผู้เข้าร่วมสวดมนต์ให้คะแนนถึง 1) ความหมาย ความสำคัญ คุณค่าของการสวดมนต์ และเชื่อศรัทธาว่าการสวดมนต์เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง (4.553) และ 2) เชื่อว่าการสวดมนต์คือการได้ปฏิบัติบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (4.454) และเชื่อว่า อานิสงส์ของการสวดมนต์มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต. 3) การสวดมนต์ ก่อให้เกิด ศีล (กายและวาจา สारวม) สมาธิ (ใจตั้งมั่น) ปัญญา (น้อมนำไปใช้ในชีวิต) โดยมีค่าเฉลี่ย (=4.388) และเชื่อว่าการสวดมนต์ เป็นการสวดเพื่ออบรมจิตใจ ทำให้สุขภาพใจดี คุณภาพชีวิตดีไปด้วย มีค่าเฉลี่ย (=4.380) ผลที่ได้กล่าวมานี้ จึงเป็นรากฐานของการสวดมนต์ของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร

จากการวิจัย อานิสงส์ของการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทำให้เกิดความรู้ตามความเป็นจริง ใช้ความคิด ความเห็นที่ถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) Right View สู่ความคิดที่ถูกต้อง (สัมมาสังกัปปะ) Right Intention เกิดการพัฒนาทางด้านวาจา การพูดด้วยความเมตตาต่อตนเองและผู้อื่น (สัมมาวาจา) Right Speech พัฒนาสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องทำในสิ่งที่ถูกต้อง (สัมมากัมมันโต) Right Action หากเป็นผู้ที่ทำงานเกิดการพัฒนาและมีการเจริญยิ่งขึ้นไปในอาชีพ (สัมมาอาชีพ) Right Livelihood มีการพัฒนาด้วยการเจริญสติภาวนา (สัมมาวายามะ) Right Effort สู่การใช้ชีวิตหลักความเป็นจริงเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยด้วยสัมมาสติ Right Mindfulness สัมมาสมาธิต่อไป (Right Concentration) จากการวิจัย การนำเสนอการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านหลัก สอดคล้องกับหลักภาวนา 4 ประการ พัฒนาด้านกายภาวนา พัฒนาด้านศีลภาวนา พัฒนาด้านจิตตภาวนา พัฒนาด้านปัญญาภาวนา

อภิปรายผลการวิจัย

ความเชื่อว่าการสวดมนต์เป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และตัวของผู้สวดเอง ($\bar{X}$ =4.553 โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูศรีโสธรธรรมารักษ์ ได้เสนอวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์พิธีสวดมนต์ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อของนักศึกษาปริญญาโทมหาวิทยาลัยมหิดล ผลการศึกษาพบว่าวัตถุประสงค์ของการสวดมนต์เป็นไปเพื่อรักษาคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า การรักษาศีลและวิธีจัดกุศล ตามด้วยพิธีกรรมที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อป้องกันรักษาบุคคลให้พ้นจากภัยอันตราย ในกาลต่อมา อานุภาพของมนต์ขึ้นกับตัวผู้ฟังและผู้สวดมีความศรัทธาในพระ



รัตนตรัย มีความเมตตา ซื่อสัตย์ เพียรปฏิบัติด้วยสติปัญญาไม่เป็นไปเพื่อบ่มงลาภ สักการะ ส่วนความเชื่อที่ต่างกันคือ นักศึกษาสายวิทยาศาสตร์มีความเชื่อที่ถูกต้องตามหลักธรรม คือ ความศักดิ์สิทธิ์ ของพุทธรูปเกิดจากผู้ฟังต้องมีศัลบิริสุทธิ ในขณะที่นักศึกษาศิลปศาสตร์เชื่อว่าไม่จำเป็นที่ผู้ฟังและผู้สวดต้องมีศัลบิริสุทธิ อำนาจพุทธรูปจึงจะคุ้มครอง (พระครูศรีโสธรคณารักษ์, 2543)

การสวดมนต์เป็นการได้ปฏิบัติบูชาของคัมภีร์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.454$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของทัตพล พูลสุวรรณ นักอักษรศาสตร์ปฏิบัติการ ที่ได้กล่าวว่า ธรรมเนียมการสวดมนต์ หรือการสาธมนต์สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยก่อนพุทธกาลโดยได้รับอิทธิพลความเชื่อในพระเวท (Vedism) หรือแบบลัทธิพราหมณ์ (Brahmanism) ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตและเป็นกฎหมายขนบธรรมเนียมประเพณีที่พึงปฏิบัติ ทั้งที่เป็นความเชื่อว่าได้ยินมาจากพระผู้เป็นเจ้าโดยตรง และที่จดจำสืบทอดกันมา โดยพระพุทธรูปศาสนาจะได้รับเอาวัฒนธรรมการสวดสาธยายหรือการท่องบ่นเพื่อจดจำคำของศาสดามาด้วย การสวดมนต์จึงเป็นการน้อมนำคำสั่งสอนของพระศาสดามาสาธยาย ถือเป็นการได้ปฏิบัติบูชาของคัมภีร์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า (ทัตพล พูลสุวรรณ, 2562)

การสวดมนต์เป็นการสาธยายคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.329$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวงศ์สรสิทธิ์รติโก และพระครูวิจิตรศีลาจาร ได้ทำการวิจัยเรื่อง “คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนไทย: กรณีศึกษาสำนักปูสวรค์” การนำไปสู่การบูรณาการและสร้างองค์ความรู้ใหม่คุณค่าของการสวดมนต์เป็นการสืบทอดในทางพระพุทธศาสนา เป็นการน้อมนำหลักธรรม จากบทสวดมนต์มาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ครอบครัว ความศรัทธา และความสงบสุขภายในจิตใจ ก่อให้เกิดฟื้นฟูศีลธรรมสถิตแน่นมั่นคง อยู่ในใจ อุปสรรคใดๆ ที่บังเกิดขึ้นก็จะถูกแก้ไขด้วยปัญญาไปตามลำดับๆ ในที่สุดความรุ่งเรือง ของพระพุทธศาสนา ก็จะกลับมาอีกครั้งในยุคปัจจุบันดังที่เคยรุ่งเรืองในอดีตกาล คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อกลุ่ม สาธุศิษย์สำนักปูสวรค์คือ พิธีสวดมนต์ได้กลายเป็นพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อการรักษาและการป้องกันภัยอันตรายต่างๆ และเชื่อว่าช่วยให้พ้นทุกข์เช่น ทำให้มีปัญญา ทำให้ระลึกถึงคุณ ของพระรัตนตรัยได้ทำให้จิตใจไม่เศร้าหมอง มีสุขคติเป็นที่ไป เป็นการเผยแผ่ และสืบทอด พระพุทธศาสนา (พระวงศ์สรสิทธิ์ รติโก และคณะ, 2561)

การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ในจังหวัดสมุทรสาคร ด้านอันนิสงส์ของการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 4.241$) เมื่อพิจารณาตามรายชื่อที่มาก คือเชื่อว่าการสวดมนต์ ก่อให้เกิด ศีล (กายและวาจา สारรวม) สมาธิ (ใจตั้งมั่น) ปัญญา (น้อมนำไปใช้ในชีวิตร) โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.388$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวงศ์สรสิทธิ์ รติโก และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนไทย: กรณีศึกษาสำนักปูสวรค์” พบว่า การวิเคราะห์คุณค่าการสวดมนต์ที่มีต่อกลุ่มสาธุศิษย์สำนักปูสวรค์คุณค่าของการ สวดมนต์ อยู่ทีการสාරรวมกาย วาจา ซึ่งจัดว่าเป็นศีล และยกระดับจิตใจให้สงบเป็นสมาธิ เข้าใจ ถึงความหมายของบทสวดเพิ่มพูนความคิดแตกฉานก่อให้เกิดปัญญา การสวดมนต์ก่อให้เกิด ศีล สมาธิและปัญญา ซึ่งเป็นหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา อย่างได้ชื่อว่าสวดแล้วเป็นการเปล่า ประโยชน์ไม่ได้อะไร นอกจากว่าสวดให้ผ่านพ้นไปเท่านั้น ทุกๆ ครั้ง พุทธศาสนิกชนผู้มีศรัทธา ได้ตั้งใจสวดสาธยายด้วยจิตอันเปี่ยมด้วยกุศลเลื่อมใสจะมีผลดี หรือจะมีผลอะไรเกิดขึ้นแก่ท่าน ทั้งหลายเหล่านั้นอย่างไรบ้าง พระพุทธรูปก็คือ พระธรรม

คำสั่งสอนที่เป็นภาษาบาลี มีความหมายทุกอักขระ มีความศักดิ์สิทธิ์ทุกตัวอักษร เป็นการสร้างปัญญา (ปัญญาพล) คือ การสร้างสรรค์ พลังทางปัญญา เพราะการที่เราท่องบ่นจดจำหลักธรรมที่ปรากฏในพระสูตรต่างๆ นั้น แล้ว นำไปพิจารณาเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยการพินิจพิจารณาความหมายของ แต่ละสูตร ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวเป็นการพัฒนาทางด้านความคิดและสติปัญญาให้เกิดขึ้น และย่อมสามารถจัดปัญหาอุปสรรคได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมที่สุด (พระวงศ์ศรีสิทธิโรติกโร และคณะ, 2561)

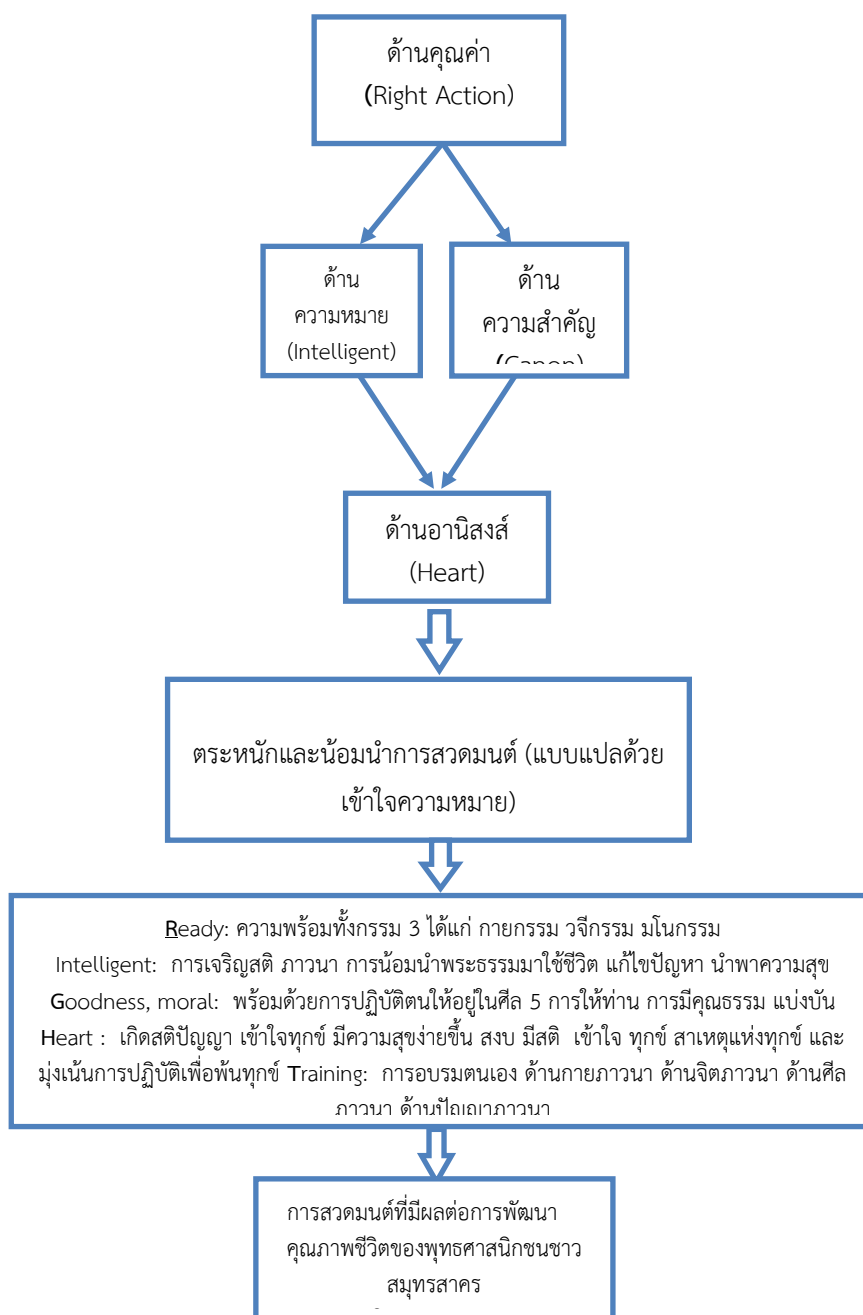
การสวดมนต์ เป็นการสวดเพื่ออบรมจิตใจ ทำให้สุขภาพใจดี คุณภาพชีวิตดีไปด้วย มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}=4.380$) โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของเยาวรัตน์ มัชฌิม และคณะ ได้ทำงานวิจัยเรื่อง ประสพการณ์การสวดมนต์ของผู้ป่วยมะเร็ง: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา ผลการวิจัยพบว่าสาระสำคัญของการสวดมนต์ตามประสพการณ์ของผู้ป่วยมะเร็งมี 4 กลุ่ม คือ 1) การสวดมนต์เป็นการปฏิบัติภายใต้ความเชื่อและความศรัทธา 2) การสวดมนต์เป็นการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม โดยได้อธิบายไว้ครอบคลุมใน 4 ประเด็น คือ ส่งเสริมการนอนหลับ ทำให้จิตใจสงบเป็นสมาธิ ทำให้คิดดีคิดทางบวก และทำให้ชีวิตมีพลังไม่ท้อแท้ 3) การสวดมนต์ช่วยเสริมผลการรักษาและลดอาการข้างเคียง และ 4) การสวดมนต์ เป็นวิธีปฏิบัติที่สะดวกและยืดหยุ่น ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้เข้าใจประสพการณ์สวดมนต์ของผู้ป่วยมะเร็งเพิ่มขึ้น และการสวดมนต์อาจเป็นอีกหนึ่ง ทางเลือกที่บุคลากรทางสุขภาพอาจแนะนำ ให้ผู้ป่วยมะเร็งที่กำลังเสาะแสวงหาที่พึ่งทางใจปฏิบัติ เพราะการสวดมนต์ อย่างสม่ำเสมอ มีแนวโน้มว่าจะช่วยส่งเสริมสุขภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจ” (เยาวรัตน์ มัชฌิม และคณะ, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยเรื่อง “การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวสมุทรสาคร” ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ทราบถึงความหมาย ความสำคัญ คุณค่าของบทสวดมนต์ในพระพุทธศาสนา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ด้านความหมาย ความสำคัญ คุณค่าของบทสวดมนต์ จากการสอบถามโดยพิจารณาจากรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย 2) ทราบถึงอานิสงส์ของการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ ด้านอานิสงส์การสวดมนต์ จากแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ตรงสมมติฐาน และปัจจัยที่ปฏิเสธสมมติฐาน โดยพิจารณาจากความถี่และร้อยละที่มีมากที่สุดและน้อยที่สุด 3) เพื่อนำเสนอการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร จากการสอบถามปลายเปิด โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ด้านความหมายของบทสวดมนต์ ความสำคัญของการสวดมนต์ และคุณค่าของบทสวดมนต์ ตลอดจนอานิสงส์ของการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พิจารณาข้อเฉพาะที่มีความถี่มากที่สุดเท่านั้น



ภานา 4 ประการ (RICH Model)



ภาพที่ 1.1 สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

บทสรุป

การทำวัตรเข้า-เย็น คือ การทำกิจที่พึงทำตามหน้าที่หรือตามธรรมเนียม การทำวัตรเช้าและ
ทำวัตรเย็นเป็นธรรมเนียมเลียนแบบมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งพระสงฆ์จะเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อรับ
ฟังโอวาทเป็นกิจวัตรประจำวัน ต่อมามีการนำมาให้พุทธศาสนิกชน ร่วมทำวัตรสวตมนต์ เพื่อให้มี

จิตใจที่สงบ ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของชาวพุทธในล้านนา ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาในแต่ละยุคสมัย การสวดมนต์เป็นกิจกรรมหนึ่งของวัดในล้านนา ที่จะต้องมีการสวดมนต์เป็นปกติทุกวัน ซึ่งการสวดมนต์ในวันพระของพุทธศาสนิกชนมีการสวดอยู่เป็นประจำ ซึ่งบทสวดมนต์นับเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้สวดมนต์มีความสุขขึ้นได้ การท่องบทสวดมนต์จะช่วยให้มีสมาธิ จิตใจสงบ ผ่องใส อีกทั้งยังเป็นการแผ่ส่วนบุญ ส่วนกุศลที่ได้ทำมาให้กับเพื่อนมนุษย์ หรือสรรพสัตว์ต่างๆ ในโลก

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนในจังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการสวดมนต์ออนไลน์ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 2) ควรมีการวางแผนจัดอบรมเกี่ยวกับการสวดมนต์ ความหมายการสาธยายมนต์แบบแปลการสมาทานศีล (ความหมาย) วิธีการสวดมนต์ที่ได้อันสงค์ เพื่อพัฒนาไปสู่การสวดมนต์ได้ด้วยตนเอง โดยให้ความรู้กับพุทธศาสนิกชน
- 3) ควรมีการใช้นโยบายเพื่อพัฒนาระดับจิตใจ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพที่มีต่อการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพุทธศาสนิกชนชาวสมุทรสาคร

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

- 1) ควรจัดกิจกรรม ทำสื่อ ให้ความรู้เกี่ยวกับอันสงค์ของการสวดมนต์ และให้ความรู้ เกี่ยววิธีการสวดมนต์ และการสวดมนต์แปลกับพุทธศาสนิกชน
- 2) ควรดำเนินพัฒนา เพิ่มขึ้น โดยมีการมุ่งเน้นเน้นในการพัฒนาจิตใจที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่นการสวดมนต์ การปฏิบัติสมาธิ กรรมฐาน การฟังเทศน์ ฟังธรรม เจริญสติปัญญา
- 3) ควรฝึกสร้างลักษณะนิสัยให้กับพุทธศาสนิกชนชาวสมุทรสาคร เรื่องการน้อมนำการสวดมนต์เข้ามาในชีวิตประจำวัน อย่างน้อยวันละ 12 นาที ติดต่อกัน 8 สัปดาห์ (นายแพทย์วิโรจน์ ตระการวิจิตร ผู้อำนวยการสายงานแพทย์ โรงพยาบาลนครธน ผู้นำเอาธรรมปฏิบัติมาประยุกต์ใช้ในการรักษาผู้ป่วย) เกิดผลการสวดมนต์ และน้อมนำพระธรรมเพื่อนำมาใช้ในชีวิตประจำวัน

ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไปนี้ ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ควรศึกษาในลักษณะกลุ่มตัวแปรตามเดียวกัน โดยขยายขอบข่ายของพื้นที่ในการทำวิจัยให้กว้างออกไปอีกหลายอำเภอหรือหลายจังหวัด เพื่อให้ได้หลายมุมมองที่หลากหลายในการรักษาการสวดมนต์ที่มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
- 2) ควรมีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลายๆ ฝ่าย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ลุ่มลึกหลากหลายมุมมอง



3) ควรมีการขยายขอบข่ายกลุ่มตัวแปรที่ศึกษา โดยเพิ่มปัจจัยที่เกี่ยวข้องหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในตามแนวทางการศึกษา และพัฒนาการร่วมสวดมนต์ให้มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านจิตใจ และส่งผลถึงด้านร่างกาย เพื่อพัฒนาพุทธศาสนิกชน หรือเยาวชนบุคคลทั่วไปด้วย

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม). 2550. *สวดมนต์เป็นยาทาวิปัสสนาเป็นยากิน*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมทานบุ๊ค.
- พระครูศิริโสธรคณารักษ์. (2543). “แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการสวดมนต์ข้ามปีของประชาชนในจังหวัดยโสธร”. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร.
- เยาวรัตน์ มัชฌิม และคณะ. (2559). “ประสบการณ์การสวดมนต์ของผู้ป่วยมะเร็ง: การศึกษาเชิงปรากฏการณ์วิทยา”. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์*, 36(6): 23-35.
- ทัตพล พูลสุวรรณ. (2562). *มหาทิมนต์ความลับเบื้องของบทพระพุทธรูปในสังคมไทย*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- พระวงศ์สรสิทธิ์ รติโกโร และคณะ. (2561). คุณค่าของการสวดมนต์ที่มีต่อพุทธศาสนิกชนไทย: กรณีศึกษาสำนักปู่สวรรค์. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 3(2): 79-94.



การศึกษาอัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ ในจังหวัดสมุทรสาคร

The Study of Identity and Practice Following the Buddhism of Myanmar People in Samutsakhon Province

¹วนิดา บุญยบุตร Vanida Boonyabut

²สายน้ำผึ้ง รัตนงาม Sainampung Rattanangam

³ธวัช หอมทวนลม Thawash Homtuanlom

¹²³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

¹²³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buddhapanya Sridvaravadi Buddhist

¹Corresponding author, e-mail: vaboonyabut@gmail.com

Received April 21, 2023; Revised June 19, 2023; Accepted: August 19, 2023



บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ที่สัมพันธ์กับการให้คุณค่าต่อการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร 2) เพื่อศึกษาวิถีปฏิบัติ ในการนับถือพระพุทธศาสนาตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร และ 3) เพื่อนำเสนออัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร การวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการวิจัยทางเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 ท่าน ชุมชนวัดป่าท่าทราย ตำบลท่าจีน อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า

1) ชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครจะต้องไปร่วมงานอยู่เป็นประจำ ถึงแม้จะอยู่ไกลแค่ไหนก็จะนั่งรถไปร่วมงานกันเป็นหมู่คณะ 2) มีความเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจพุทธคุณ ชาวพุทธเมียนมาร์จำนวนไม่น้อยจะยึดคำสวดมนต์เป็นดุจคาถาอันศักดิ์สิทธิ์ มีความนิยมบริกรรมบทสวดขณะที่นั่งลูกประคำเพื่อบูชา และวิงวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันมีพระเจดีย์เป็นอาทิ และสังเกตได้ว่าชาวเมียนมาร์ทำบุญโดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขในโลกนี้เป็นหลักแรก รองลงไปอาจเป็นไปเพื่อความสุขในโลกหน้า แต่ก็มีจำนวนมากที่จะหวังบรรลุนิพพานอย่างแท้จริง 3) มีลักษณะเฉพาะของตนเอง นั่นคือการมีลักษณะผสมผสานของศาสนาและความเชื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในดินแดนเมียนมาร์ กล่าวได้ว่าชาว



พุทธเมียนมาร์ก็ดูคล้ายกับชาวพุทธทั่วไป นั่นคือในด้านหนึ่งเราอาจจะได้พบกับชาวเมียนมาร์ที่มีความรู้และศรัทธาในหลักธรรมอย่างแท้จริงส่วนอีกด้านหนึ่งวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครนั้น ต่างก็ยึดมั่นและศรัทธาในพระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญและมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อวิถีปฏิบัติของชาวเมียนมาร์

คำสำคัญ: อัตลักษณ์; วิถีปฏิบัติ; พระพุทธศาสนา; ชาวเมียนมาร์

Abstract

This research study to the objectives were: 1) to study the identity associated with valuing the practice of Buddhism of the Myanmar people in Samut Sakhon Province; 2) to study the practice method in respect of Buddhism according to the Buddhist of the Myanmar people in Samut Sakhon Province; and 3) to present the identity and the way of practicing Buddhism. of the Myanmar people in Samut Sakhon Province. documentary research and field research, the interview form was used as a tool for collecting data and participating in participatory observation. The researcher conducted in-depth interviews with 10 key informants: Wat Pa Tha Sai community, Tha Chin Sub-district, Mueang District, and Samut Sakhon Province.

The results showed that: 1) Myanmar people in Samut Sakhon Province must attend the event no matter how far away they are, they will take a ride to attend the event together as a group. 2) The faith in the sanctity of the power of Buddha, not many Myanmar Buddhists hold prayers as sacred incantations. It is popular to offer prayers while counting the rosary for worship and praying to the holy things that have the Pagoda as such it was observed that Myanmar people make merit with the first goal of happiness in the world. The next one may be for happiness in the next world. But there are many who hope to attain Nirvana. 3) They have their own characteristics, that is the blend of different religions and beliefs that exists in Myanmar. Myanmar Buddhists are similar to Buddhists in general, on the one hand, we may meet Myanmar people who have true knowledge and faith in the principles, and on the other hand, the way of life and follow the Buddhist principles of the Myanmar people in Samut Sakhon Province. All of them adhere to and believe in the monks as an important force that has a great influence on the way of life of the Myanmar people.

Keywords: Identity; Ways of Practice; Buddhism; Myanmar People

บทนำ

ประเทศเมียนมาร์ หรือ “สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์” เป็นหนึ่งในประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งรับพระพุทธศาสนาเป็นระยะเวลานานมีประวัติศาสตร์และหลักฐานมากมายที่สื่อแสดงและยืนยันถึงความเป็นประเทศแห่งพระพุทธศาสนา ทำให้เห็นภาพรวมว่าประเทศในภูมิภาคนี้ เป็นดินแดนที่ได้รับอิทธิพลของพระพุทธศาสนาในหลายช่องทางและอาจทำให้เป็นส่วนหนึ่งของ การทำให้ประเทศเหล่านี้มีความแข็งแกร่ง ในช่วงระยะเวลาที่แตกต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นประเทศไทย เมียนมาร์ ลาว กัมพูชา เวียดนาม มาเลเซีย สิงคโปร์ หรือแม้แต่ในอินโดนีเซีย ที่ยังมีหลักฐานการก่อสร้างศาสนสถานที่สำคัญอย่างมากมาย (พระมหานันทกฤต ที่ปงโกร และคณะ, 2562)

พระพุทธศาสนามีความสำคัญและสัมพันธ์กับแนวทางการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน ตั้งแต่เกิด จนตาย ความศรัทธาในหลักธรรมซึ่งฝังแน่นอยู่ในจิตใจแสดงออกผ่านพิธีกรรมต่างๆ น้อมนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดสันติสุขที่ยั่งยืนแก่สังคม ความสัมพันธ์ของประเทศต่างๆ ในดินแดนแถบนี้มักมีศาสนาเป็นสื่อหน้าและพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นความเจริญรุ่งเรืองมากเป็นรากฐาน ของวัฒนธรรมประเพณีของผู้คนในแต่ละท้องถิ่นในหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งพระพุทธศาสนามีบทบาทสำคัญกับวิถีชีวิตของชาวพุทธ เป็นจุดกำเนิดแห่งวัฒนธรรม ประเพณี เป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หลักธรรมคำสั่งสอนทางพุทธศาสนาก่อให้เกิดการจัดระเบียบทางสังคม พิธีกรรมทางศาสนา ก่อให้เกิดประเพณีที่ปฏิบัติกันในกลุ่มชน พระพุทธศาสนาสามารถ เป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกลุ่มต่างๆ ที่นับถือศาสนาเดียวกันได้อีกด้วย นอกจากนั้นพระพุทธศาสนายังมีอิทธิพลและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อวิถีความสัมพันธ์ของคนในประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์เป็นประเทศเพื่อนบ้านที่คนไทยรู้จักคุ้นเคยดีที่สุดประเทศหนึ่ง แต่การรับรู้เกี่ยวกับเมียนมาร์ของคนไทยเรานั้น ตั้งอยู่บนเรื่องเล่าจากตำราประวัติศาสตร์ ที่บอกเล่าถึงการขับเคี่ยวทำสงครามระหว่างกันมาต่อเนื่องยาวนาน คำว่า “เมียนมาร์” จึงกลายเป็นวาทกรรมประวัติศาสตร์ที่ได้สร้างความหมาย อัตลักษณ์และความจริงเกี่ยวกับชนชาติดังกล่าวไปในเชิงลบเมื่อมองจากสายตาคคนไทย เมื่อเราพูดถึงเมียนมาร์ จึงหมายถึงเมียนมาร์ที่เป็นศัตรูคู่อาฆาตกว่าที่จะหมายถึงประเทศเพื่อนบ้าน หรือชนชาติอีกชนชาติหนึ่งที่เป็นเพื่อนร่วมโลกด้วยกัน (วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม, 2551) ความทรงจำทางประวัติศาสตร์ระหว่างไทยและเมียนมาร์มักถูกฉายให้เห็นถึงความเกลียดชังต่อเมียนมาร์ในฐานะศัตรูของประเทศเสมอ สามารถกล่าวได้ว่า อคติทางชาติพันธุ์ที่คนไทยมีต่อคนเมียนมาร์ได้กลายเป็นผลิตผลที่สำคัญจากความทรงจำทางประวัติศาสตร์ ซึ่งได้รับการผลิตซ้ำๆ โดยสื่อต่างๆ ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานกี่ยุคก็สมัย ภาพความทรงจำนี้ยากที่จะลบเลือนไปจากใจของคนส่วนใหญ่ในสังคม (ศิริพิมพ์ ศรีปลั่ง, 2555)

กลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมีการกระจายตัวอยู่ตามพื้นที่ต่างๆ โดยรอบทั้งจังหวัดที่มีพื้นที่ของเขตชายแดนไทย-เมียนมาร์ และในจังหวัดที่เป็นหัวเมืองใหญ่ ซึ่งมีอัตราการจ้างแรงงานต่างด้าวสูง แต่ในจำนวนกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์ทั้งหมด มีอยู่เพียงไม่กี่กลุ่มเท่านั้นที่สามารถรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีกิจกรรมทางสังคมและ วัฒนธรรมร่วมกัน มีพื้นที่ของการประกอบพิธีกรรมทางประเพณีและพิธีกรรมทางศาสนาดั้งเดิม อันเป็นการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เมียนมาร์อย่างแท้จริง หนึ่งในบรรดาชุมชนเหล่านั้น คือ ชุมชนของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเมียน



มาร์ ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อกล่าวถึงประเทศเมียนมาร์ หรือชาวเมียนมาร์ ภาพที่ผู้คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงเป็น อันดับแรก คือ ประเทศที่มีพลเมืองซึ่งหมั่นทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาจนมีความเจริญรุ่งเรืองมาถึงปัจจุบัน เพราะชาวเมียนมาร์เป็นพุทธศาสนิกชนที่ยึดมั่นเอาพระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิต พวกเขาจึงมีวิถีชีวิตที่ผูกพันอยู่กับศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น สิ่งหนึ่งที่ยึดโยงชาวเมียนมาร์ให้สามารถดำรงวิถีแห่งความเป็นชาติพันธุ์เมียนมาร์ไว้ได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะอยู่แห่งหนใด คือ พระพุทธศาสนา (มุทิตา บุญวยากรณ์ และ พิมลพรรณ ไชยนันท์, 2560)

การมีชุมชนแรงงานชาวเมียนมาร์ที่เข้มแข็งที่วัดป่าท่าทราย (ชุมชนชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร, 9 กรกฎาคม 2565) ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครมายาวนานนั้น ถือได้ว่าเป็นช่องทางหนึ่ง ในการสื่อสารที่แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของพวกเขาเอาไว้ แม้จะอยู่ห่างไกลจากแผ่นดินเกิดก็ตามและนั่นอาจเป็นวิธีการสื่อสารอย่างหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์ที่ต้องการแสดงออกถึงสัญลักษณ์บางอย่างให้ผู้คนในสังคม ที่แตกต่างกับพวกเขาได้เห็นถึงความพยายามในการมีพื้นที่หรือจุดยืนในสังคมไทย พื้นที่ที่พวกเขาสามารถแสดงความเป็นตัวตนที่แท้จริง แสดงถึงแนวความคิด ประเพณีปฏิบัติและวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษผ่านการสื่อสารในทุกช่องทางที่พวกเขา สามารถทำได้ ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจว่ากลุ่มชาติพันธุ์เมียนมาร์มีวิถีปฏิบัติอย่างไร ที่จะดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตนในบริบททางสังคมไทยซึ่งมีความแตกต่างจากบริบทเดิมที่พวกเขาเคยอาศัยอยู่

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร” เพื่อการศึกษาอัตลักษณ์และสืบสานวัฒนธรรมตามวิถีชีวิตในพระพุทธศาสนาที่ผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตของชาวเมียนมาร์ เพื่อความเป็นชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์และความเข้มแข็งทางวัฒนธรรม เพื่อเป็นการรักษาอัตลักษณ์และสืบสานวัฒนธรรมวิถีชีวิตตามหลักพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยั่งยืนสืบไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ที่สัมพันธ์กับการให้คุณค่าต่อการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อศึกษาวิถีปฏิบัติ ในการนับถือพระพุทธศาสนา ตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร
3. เพื่อนำเสนออัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา ของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งเน้นการศึกษาทางเอกสาร (Documentary Research) และวิจัยภาคสนาม (Fields Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม โดยใช้หลักการ 3 ประการคือ

1) การศึกษาเอกสาร วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี การศึกษาอัตลักษณ์ของชาวเมียนมาร์ตามหลักพระพุทธศาสนา ในชุมชนวัดป่าท่าทราย ตำบลท่าเงิน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิและข้อมูลทุติยภูมิ

2) เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Work) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก มีแบบสัมภาษณ์และประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูปกล้องวิดีโอ สมุดจดบันทึก โดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ชาวเมียนมาร์ที่ทำงานอยู่ในจังหวัดสมุทรสาคร มาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี และช่วยจัดกิจกรรมอยู่ที่วัดป่าท่าทราย จังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 10 ท่าน และ

3) ขั้นตอนการประมวลผลและเรียบเรียง เป็นขั้นตอนสุดท้ายซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนต่างๆ ในขั้นต้น มาทำการวิเคราะห์ ประมวลผล เรียบเรียงและสรุปเพื่อเขียนงานวิจัยให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการทราบ ตั้งข้อเสนอแนะการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาอัตลักษณ์ที่สัมพันธ์กับการให้คุณค่าต่อการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า การจัดการด้านประเพณีที่เกิดขึ้นที่วัดเป็นความร่วมมือกันระหว่างวัดและชุมชน การจัดการที่ดีต้องขึ้นอยู่กับความเข้าใจในงาน ชาวเมียนมาร์เป็นกลุ่มที่มีศรัทธาและพร้อมที่จะสงวนรักษาประเพณีวันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษาและออกพรรษาให้คงอยู่และดำเนินต่อไปได้ ด้วยการนำเสนอ และชักนำกลุ่มชนของตนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการประเพณีนำมาซึ่งความสำเร็จในการจัดประเพณีวันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษา และออกพรรษาให้เป็นที่ยึดมั่นในกลุ่มชนชาวเมียนมาร์ และกลุ่มของคนไทยในเวลาเดียวกันชาวเมียนมาร์ที่เข้ามาทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ในเขตจังหวัดสมุทรสาคร มีแหล่งที่มาหลากหลายชาติพันธุ์ เช่น มอญ พม่า กะเหรี่ยง ยะไข่ เป็นต้น มีความรักในตัวตน แบบแผน และเอกลักษณ์ของชนชาติ ซึ่งมีการแสดงอัตลักษณ์ และ วัฒนธรรมมาถ่ายทอดให้คนไทยเห็นเป็นรูปธรรม ทำให้ทั้งชาวเมียนมาร์ ชาวไทยเชื้อสายมอญ และคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ยะไข่ ร่วมกันสงวนรักษาประเพณีวันวิสาขบูชา วันเข้าพรรษาและออกพรรษาไว้ให้คงอยู่ต่อไป ความเป็นอัตลักษณ์ของกลุ่มคนแต่ละชาติพันธุ์นำไปสู่การพัฒนาาร่วมกันของคนไทย และกลุ่มคนแรงงาน สิ่งที่น่าสนใจ คือ การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องทำให้คนรุ่นใหม่มีทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไปประเพณีวัฒนธรรมที่สวยงามและ



แสดงออกถึงอัตลักษณ์วัฒนธรรมจะสูญหายหรือดำรงอยู่หรือไม่อย่างไรการจัดการวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด ประเพณีวันวิสาขบูชาวันเข้าพรรษาและออกพรรษาในประเทศไทยที่มีการจัดการร่วมกันของคนไทย และกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ จะมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปอย่างไร เป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาต่อไป

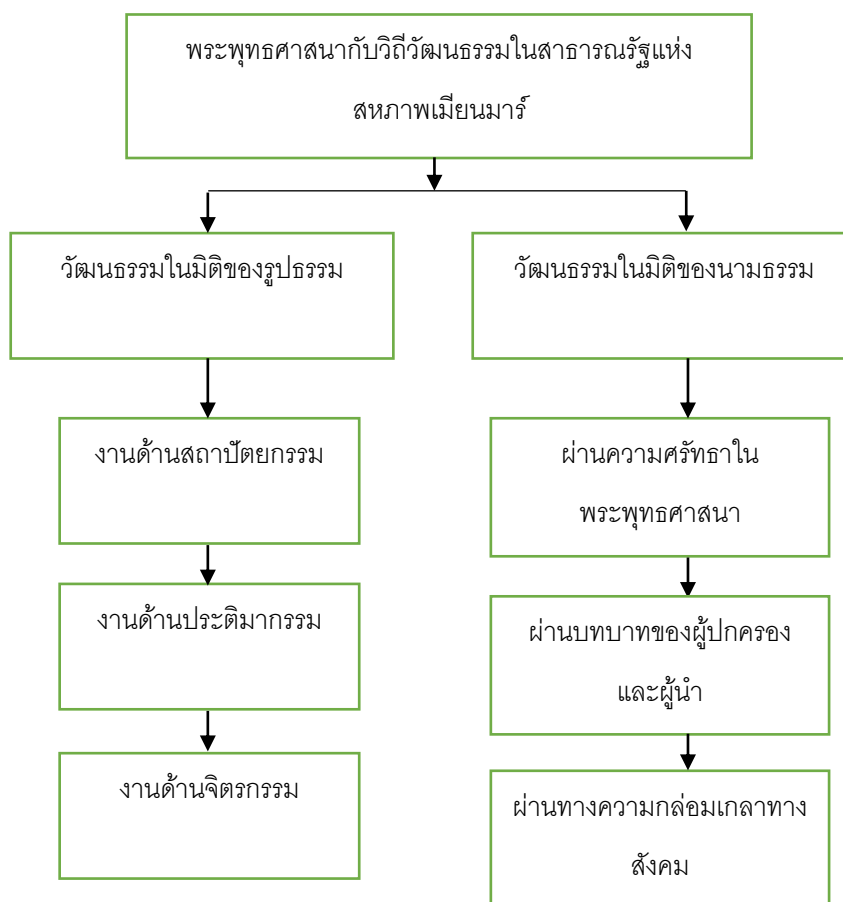
จึงพอจะกล่าวได้ว่าชาวเมียนมาร์ที่เชื่อในอำนาจศักดิ์สิทธิ์นั้นอาจไม่หวังพึ่งการแสวงหาทางออกให้กับชีวิตด้วยปัญญาเพียงหนทางเดียว เพราะคงจะพอใจกับความสุกสกปรก จากการสร้างกุศลและขอพร ในโลกทัศน์ของชาวพุทธเมียนมาร์ การสั่งสมกุศลและความสัมฤทธิ์ในพรจึงดูจะมีความสอดคล้องกันอย่างเป็นมรรคเป็นผล บุญกุศลจึงมีความหมายเป็นสิ่งที่สามารถแทนได้กับความปรารถนาทางโลก กุศลในนัยเช่นนี้จึงอาจเปรียบได้กับเงินทุนที่ฝากไว้กับธนาคาร ในขณะที่พรที่ได้รับจากการอธิษฐานออกจะคล้ายกับดอกเบี้ยที่งอกออกจากทุนที่สะสมไว้นั้นนั่นหมายความว่าหากไม่สั่งสมกุศลหรือประกอบกรรมดีไว้ก่อนบ้างเลย โอกาสที่จะได้รับพรใดๆ ก็ย่อมเป็นไปได้โดยยาก ความเชื่อในอานิสงส์แห่งกุศลจึงเอื้อประโยชน์ต่อปัจเจกชนและสังคมเมียนมาร์ได้โดยอ้อม

ชาวเมียนมาร์ที่มาทำงานอยู่ในสมุทรสาคร บางคนมาหลายปีไม่ต่ำกว่า 10 ปี จนพูดและเขียนภาษาไทยได้ชัดเจน มีครอบครัวอยู่ในเมืองไทย ลูกหลานที่เกิดบนแผ่นดินไทย บางคนได้สัญชาติไทยไปแล้ว จึงเป็นบุญคุณของประเทศไทยที่ทำให้ชาวเมียนมาร์พลัดถิ่นมีทุกวันนี้ บุญกุศลชาวเมียนมาร์ก็ไม่เคยละทิ้งที่จะกระทำเลย ทุกเทศกาล ทุกวันพระ พวกเขาจะเข้าวัดทำบุญไม่เคยขาด ให้ความร่วมมือกับทางวัดในกิจกรรมต่างๆ ไม่เคยขาด การทำบุญเช่นนี้เป็นการสะสมบุญเพื่อใช้ในภายภาคหน้า อานิสงส์แห่งบุญกุศลคงหนุนนำให้พวกเขามีความสุข ให้ครอบครัวมีความสุขบนแผ่นดินไทยตลอดไป (Miss Chaylar. 2565, 9 กรกฎาคม)

สรุปความว่า อัตลักษณ์ความเชื่อทางพระพุทธศาสนา มีทั้งหมด 2 ประเด็นประกอบด้วย 1) ความเชื่อในอดีตตามหลักพระพุทธศาสนา และ 2) ความเชื่อและวิวัฒนาการพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ในส่วนของอัตลักษณ์ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร ต่างก็ยึดมั่นในความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมอะไรที่วัด ชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครจะต้องไปร่วมงานอยู่เป็นประจำ ถึงแม้จะอยู่ไกลแค่ไหนก็จะนั่งรถไปร่วมงานกันเป็นหมู่คณะ ไม่เฉพาะแต่วันที่วัดมีกิจกรรมเท่านั้น ในทุกวันหยุดงาน เช่น วันเสาร์ อาทิตย์ ชาวเมียนมาร์ก็จะเข้าวัด ทำวัตร สวดมนต์ นั่งสมาธิ ทำความสะอาดบริเวณวัด ประณิบัติวัตรปฏิบัติต่อพระสงฆ์ในวัดอย่างเคร่งครัด บ่งบอกให้เห็นว่า อัตลักษณ์ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ไม่ได้ทอดทิ้งอัตลักษณ์ที่ตนเองเคยปฏิบัติในประเทศพม่าเลย ยังคงปฏิบัติเหมือนเดิมกับอยู่ในบ้านตนเองฉะนั้น นี่คือนิยามที่สื่อถึงความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างมีเสถียรภาพ

ผลการศึกษาวิถีปฏิบัติในการนับถือพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดดังกล่าว พบว่า พระพุทธศาสนากับวิถีวัฒนธรรมในสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ มีความเป็นพลวัต (Dynamic) แบบคู่ขนานกัน กล่าวคือ เมื่อพระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรือง วัฒนธรรมในเชิงศาสนาที่มี

ความเจริญรุ่งเรืองไปด้วยกัน หรืออาจเรียกได้ว่าเป็นเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่ถูกจัดระบบให้อยู่ในรูปของ “ประเพณีสิบสองเดือน” และวัฒนธรรมจากวิถีชีวิตของประชาชนซึ่งสามารถพิจารณาได้จากพลวัตรของวัฒนธรรมที่คู่ขนานไปด้วยกันกับพระพุทธศาสนาใน 2 มิติ ได้แก่ 1) วัฒนธรรมในมิติของรูปธรรม และ 2) วัฒนธรรมในมิติของนามธรรม ความเชื่อตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อเรื่องกรรมเชื่อในผลแห่งกรรม เชื่อว่าทุกคนมีกรรม และเชื่อในพระปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ในที่สุดความเชื่อเหล่านี้ได้กลายมาเป็นเส้นทาง หรือวิถีชีวิตให้เกิดการปฏิบัติ โดยผ่านเส้นทางบุญสำคัญ คือ ทาน ศีล และภาวนา และสะท้อนออกมาจากประเพณีปฏิบัติที่กำหนดไว้ในสิบสองเดือน ดังแผนภาพนี้



ภาพที่ อิทธิพลต่อวิถีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์

สังคมเมียนมาร์หรือพม่าที่ผ่านมา นับได้ว่าเป็นสังคมที่แทบหยุดกาลเวลา และหยุดความเปลี่ยนแปลงไว้ได้ในระดับหนึ่ง ทั้งนี้เพราะเมียนมาร์ปิดประเทศมานานกว่า 3 ทศวรรษ ในช่วงเวลาดังกล่าว สังคมเมียนมาร์อยู่ได้ด้วยการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น เน้นความเป็นอยู่แบบพึ่งพาตนเอง สิ่งจำเป็นจึงมีเพียงแค่ปัจจัยสี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ทางกรมเมียนมาร์จะคอยควบคุมให้อยู่ในกรอบของจารีตประเพณี เมียนมาร์ไม่มีสถาน



บันเทิงแบบสมัยใหม่ ไม่มีภาพยนตร์ต่างประเทศเข้าฉายมากนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ไม่ค่อยมีการเสนอข่าวอาชญากรรม ซึ่งอาจเป็นเพราะขัดกับค่านิยมเมียนมาร์ที่มักเลือกรับข่าวสารเฉพาะเรื่องที่เป็นมงคล ด้วยเหตุนี้ชาวเมียนมาร์จึงพึ่งพาความบันเทิงแบบท้องถิ่น อาทิ ละคร ดนตรี มวย มายากล และภาพยนตร์เมียนมาร์ สิ่งบันเทิงเหล่านี้หาชมได้ในช่วงวันงานประเพณีของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งส่วนใหญ่ก็คืองานฉลองพระเจดีย์ นอกเหนือจากงานฉลองพระเจดีย์ที่จัดต่างเวลากันในแต่ละท้องถิ่นแล้ว ชาวเมียนมาร์ส่วนใหญ่จะนิยมแสวงหาความสุขกับการประกอบบุญกุศลทางศาสนา หากเป็นชาวพุทธก็มักต้องหมั่นเข้าวัดทำบุญ ออกเดินทางแสวงบุญ นอกจากนี้เมียนมาร์ยังมีงานประเพณีเพื่อสร้างกุศลที่อาจให้ความบันเทิงควบคู่กันไปด้วย ได้แก่ งานฉลองสงกรานต์ งานวัดรดน้ำตักโป๊ะ งานจุดประทัด และงานทอดกฐิน เป็นต้น งานประเพณีดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีสิบสองเดือน ที่ยังพบเห็นได้ในแทบทุกท้องถิ่น บางวันถือเป็นวันหยุดราชการอีกด้วย ส่วนวันสำคัญทางศาสนาอื่นที่ถือเป็นวันหยุด ได้แก่ วันคริสต์มาส และวันสำคัญของชนเผ่าและศาสนาต่างๆ

ผลการนำเสนออัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร พบว่าอัตลักษณ์ของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะของตนเอง นั่นคือการมีลักษณะผสมผสานของศาสนาและความเชื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในดินแดนเมียนมาร์ หากพิจารณารูปแบบความยึดมั่นในศรัทธาของชาวเมียนมาร์นั้น กล่าวได้ว่าชาวพุทธเมียนมาร์ก็ดูคล้ายกับชาวพุทธทั่วไป นั่นคือในด้านหนึ่งเราอาจจะได้พบกับชาวเมียนมาร์ที่มีความรู้และศรัทธาในหลักธรรมอย่างแท้จริงส่วนอีกด้านหนึ่งเรายังจะได้พบชาวเมียนมาร์ที่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ ชาวพุทธเมียนมาร์จำนวนไม่น้อยจะยึดคำสวดมนต์เป็นดุจคาถาอันศักดิ์สิทธิ์ มีความนิยมบริกรรมบทสวดขณะที่นั่งลูกประคำเพื่อบูชาและวิงวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันมีพระเจดีย์เป็นอาทิ และสังเกตได้ว่าชาวเมียนมาร์ทำบุญโดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขในโลกนี้เป็นหลักแรก รองลงไปอาจเป็นไปเพื่อความสุขในโลกหน้า แต่ก็มีจำนวนมากที่จะหวังบรรลุนิพพานอย่างแท้จริง

ส่วนวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครนั้น ต่างก็ยึดมั่นและศรัทธาในพระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญและมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อวิถีปฏิบัติของชาวเมียนมาร์ หรือการที่ภิกษุแต่ละพระองค์ในแต่ละยุคสมัยที่ล้วนทรงเป็นพุทธมามกะ ได้ทรงเป็นต้นแบบของการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เช่น การสร้างวัด สร้างพระเจดีย์ สร้างระฆัง ฯลฯ ส่งผลถึงการปกครองในยุคปัจจุบัน ที่ผู้นำการปกครองได้ถือเอาพระพุทธศาสนาเป็นภาระธุระที่สำคัญ ทำให้เกิดความเป็นสังคมแบบพุทธ หรือกลายเป็นวัฒนธรรมแบบพุทธ คือ การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ทั้งเป็นชุมชนแห่งสงฆ์ และชุมชนของชาวบ้าน ต่างยึดพระรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอันสูงสุด

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า อัตลักษณ์ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับการให้คุณค่าต่อการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร ต่างก็ยึดมั่นในความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมอะไรที่วัด ชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครจะต้องไปร่วมงานอยู่เป็นประจำ ถึงแม้จะอยู่ไกลแค่ไหนก็จะนั่งรถไปร่วมงานกันเป็นหมู่คณะ ไม่เฉพาะแต่วันที่วัดมีกิจกรรมเท่านั้น ในทุกวันหยุดงาน เช่น วันเสาร์ อาทิตย์ ชาวเมียนมาร์ก็จะเข้าวัด ทำวัตร สวดมนต์ นั่งสมาธิ ทำความสะอาดบริเวณวัด ประณิบัติวัตรปฏิบัติต่อพระสงฆ์ในวัดอย่างเคร่งครัด บ่งบอกให้เห็นว่า อัตลักษณ์ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ไม่ได้ทอดทิ้งอัตลักษณ์ที่ตนเองเคยปฏิบัติในประเทศพม่าเลย ยังคงปฏิบัติเช่นเดียวกับอยู่ในบ้านตนเอง ฉะนั้น นี่คืออัตลักษณ์ที่มีต่อความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างมีเสื่อมคล้าย ประเด็นนี้สอดคล้องกับ มุทิตา บุญวาทย์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเพื่อดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่” กรณีศึกษาชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวเมียนมาร์ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ดังกล่าว โดยวางแผนทางในการศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวเมียนมาร์ผ่าน 3 กิจกรรม อันประกอบด้วย การสื่อสารผ่านวิถีทางวัฒนธรรม การสื่อสารผ่านสื่อ และการสื่อสารผ่านกิจกรรมทางสังคม นอกจากนี้ ยังศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการสื่อสารเพื่อการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวพม่า รวมไปถึงบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนสัญชาติพม่าที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของชาวพม่าด้วย (มุทิตา บุญวาทย์, 2560)

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า วิถีปฏิบัติ ในการนับถือพระพุทธศาสนา ตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร เป็นกระบวนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางศาสนาและวัฒนธรรมที่ยอดเยียม โดยได้ทำผ่าน 3 กระบวนการ คือ 1) ผ่านความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ความศรัทธานี้แสดงออกด้วยสิ่งที่เป็นทั้งรูปธรรมและนามธรรม สิ่งที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนได้แก่ ชาวพุทธในเมียนมาร์กับการแสดงความเคารพศรัทธาต่อปูชนียสถาน ปูชนียวัตถุทางพระพุทธศาสนา เช่น เจดีย์เขาดากองเมืองย่างกุ้ง เจดีย์เขาสีกองเมืองพุกาม เจดีย์ไจ้กัตโยหรือ พระธาตุนิรขเวณเมืองไจ้กัโก้ สะเทิมรัฐมอญ เจดีย์เขมอดอ หรือพระธาตุมุเตา เมืองหงสาวดี ความศรัทธาจึงเป็นหนึ่งในกระบวนการเสริมสร้างความมั่นคง และรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม 2) ผ่านบทบาทของผู้ปกครองและผู้นำ พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างสูงสุด ทำให้เกิดการอุปถัมภ์ค้ำชูและเกื้อกูลสถาบันสงฆ์ ชนชั้นผู้ปกครองและผู้นำของพม่าจึงมีอิทธิพลและมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างพระพุทธศาสนาให้ประดิษฐานอย่าง



มันคงในพม่า อย่างไรก็ตาม ศาสนากับการเมือง ก็อาศัยซึ่งกันและกัน และพึ่งพิงกัน ต่างฝ่ายต่างต้องการการสนับสนุนเมื่อรักษาฐานความมั่นคงของตน และมีนัยสำคัญมาถึงยุคปัจจุบัน ที่ผู้นำกับบทบาททางพระพุทธศาสนานั้นต้องดำเนินควบคู่กันไป และ 3) ผ่านทางความกลมเกลียวทางสังคม ชาวพุทธพม่าได้รับการกลมเกลียวจากพระพุทธศาสนา รับมาเป็นวิถีชีวิตที่ทำให้คนพม่ามีความอ่อนน้อมถ่อมตน ความกตัญญู ความอดทนกล้าหาญต่อความทุกข์ยาก ยอมรับความเป็นจริง และพยายามปรับปรุงตนเองแก้ไขในสิ่งที่ผิดเพื่อรับผลกระทบที่ดี ความกลมเกลียวทางสังคมด้วยพุทธศาสนานั้น ประเด็นนี้สอดคล้องกับสร้อยชา เวชพฤติ ที่ศึกษาเรื่อง เอกลักษณะทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนวัดทรงธรรม ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ โดยศึกษาปัจจัยภายในและภายนอกที่มีผลต่อการรักษาเอกลักษณ์ และการสูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญในอำเภอพระประแดง และกรอบแนวคิด ทฤษฎีตั้งนี้วัฒนธรรมการติดต่อทางวัฒนธรรม การผสมผสานทางวัฒนธรรม ชุมชนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความทันสมัย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยการศึกษาวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้เทคนิควิจัยทางมานุษยวิทยา คือ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสำรวจลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและอื่นๆ ผลวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในช่วงการรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ ผู้นำทางศาสนาและผู้นำทางการศึกษา ส่วนปัจจัยภายนอกทำให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความทันสมัย การเป็นเมือง การเป็นเมืองอุตสาหกรรม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสื่อสารมวลชน จากการสังเกตพบว่า เอกลักษณะทางวัฒนธรรมของมอญนับวันจะลดลงไป เนื่องจากกระแสของโลกาภิวัตน์ (สร้อยชา เวชพฤติ, 2539)

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า อัตลักษณ์ของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร มีลักษณะเฉพาะของตนเอง นั่นคือการมีลักษณะผสมผสานของศาสนาและความเชื่อต่างๆ ที่มีอยู่ในดินแดนเมียนมาร์ หากพิจารณารูปแบบความยึดมั่นในศรัทธาของชาวเมียนมาร์นั้น กล่าวได้ว่าชาวพุทธเมียนมาร์ก็คล้ายกับชาวพุทธทั่วไป นั่นคือในด้านหนึ่งเราอาจจะได้พบกับชาวเมียนมาร์ที่มีความรู้และศรัทธาในหลักธรรมอย่างแท้จริงส่วนอีกด้านหนึ่งเรายังจะได้พบชาวเมียนมาร์ที่เชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของอำนาจพุทธคุณ ธรรมคุณ และสังฆคุณ ชาวพุทธเมียนมาร์จำนวนไม่น้อยจะยึดคำสวดมนต์เป็นดุจคาถาอันศักดิ์สิทธิ์ มีความนิยมบริการมหรสพสวดขณะที่นั่งลูกประคำเพื่อบูชาและวิงวอนต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันมีพระเจดีย์เป็นอาทิ และสังเกตได้ว่าชาวเมียนมาร์ทำบุญโดยมีเป้าหมายเพื่อความสุขในโลกนี้เป็นหลักแรก รองลงไปอาจเป็นไปเพื่อความสุขในโลกหน้า แต่ก็มีจำนวนมากที่จะหวังบรรลุนิพพานอย่างแท้จริง

ส่วนวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครนั้น ต่างก็ยึดมั่นและศรัทธาในพระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญและมีอิทธิพลเป็นอย่างมากต่อวิถีปฏิบัติของชาวเมียนมาร์ หรือการที่ภิกษุแต่ละพระองค์ในแต่ละยุคสมัยที่ล้วนทรงเป็นพุทธมามกะ ได้ทรงเป็นต้นแบบของการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา เช่น การสร้างวัด สร้างพระเจดีย์ สร้างระฆัง ฯลฯ ส่งผลถึงการ

ปกครองในยุคปัจจุบัน ที่ผู้นำการปกครองได้อธิบายพระพุทธศาสนาเป็นภาระหน้าที่สำคัญ ทำให้เกิดความเป็นสังคมแบบพุทธ หรือกลายเป็นวัฒนธรรมแบบพุทธ คือ การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน ทั้งเป็นชุมชนแห่งสงฆ์ และชุมชนของชาวบ้าน ต่างยึดพระรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นที่พึ่งอันสูงสุด

องค์ความรู้ใหม่

อัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครได้ค้นพบ 2 ด้านใหญ่ๆ 1) คุณค่าต่อการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนา มีอัตลักษณ์ความเชื่อทางศาสนา มีวัฒนธรรมความเชื่อของเมียนมาร์ มีหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ชาวเมียนมาร์นำมาปฏิบัติ โดยได้ มีความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อนี้ต่างก็มีรูปแบบเช่นเดียวกันตั้งแต่สมัยที่อยู่ในเมียนมาร์ และในปัจจุบันที่อยู่ในประเทศไทย วัฒนธรรมความเชื่อดังเดิมก็มิได้ละเลย ยังคงรักษาสืบทอดจากอดีตเป็นมาเช่นไร ยังคงรักษาไว้อย่างแน่นแฟ้น

มีอิทธิพลต่อวิถีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ วัฒนธรรมในวิถีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาชัดเจนมากโดยอาศัยหลักธรรมเชื่อมโยงความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างเข้มแข็ง เพราะมีศรัทธาจึงเกิดมีพิธีกรรมต่างๆ ศรัทธาหลักธรรมผ่านพิธีกรรม เกิดเป็นประเพณีที่สวยงาม หลักธรรมก่อให้เกิดการจัดระเบียบวินัยทางสังคมขึ้น จึงทำให้ชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีอิทธิพลต่อวิถีปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ โดยที่ชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครนั้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวิถีปฏิบัติมากที่สุดคงหนีไม่พ้น 3 ปัจจัยหลักที่สำคัญได้แก่ พระสงฆ์ นักการเมืองหรือผู้นำประเทศ และ วิถีวัฒนธรรม

บทสรุป

ด้านอัตลักษณ์ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับการให้คุณค่าต่อการปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร มีความยึดมั่นในความเชื่อทางพระพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัด เข้มแข็งในงานด้านกิจกรรมของวัด ส่วนด้านวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนานั้นมีความยึดมั่นและศรัทธาในพระสงฆ์เป็นหลัก ทั้งยังมีอิทธิพลเป็นต่อวิถีปฏิบัติของชาวเมียนมาร์ที่ก่อให้เกิดสังคมแบบพุทธ มีวัฒนธรรมแบบพุทธ การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน รวมถึงชุมชนแห่งสงฆ์และชุมชนของชาวบ้าน ต่างยึดพระรัตนตรัย เป็นที่พึ่งอันสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาอัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร” ผู้วิจัยมีประเด็นข้อเสนอแนะ ดังนี้



1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ หรือภาครัฐ ควรเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรื่องอัตลักษณ์ของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อนำไปใช้ในชุมชนอื่นๆ ได้อย่างมีระบบและหลักการที่ชัดเจนเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

2) ภาครัฐและเอกชนควรเข้าไปศึกษาความโดดเด่นที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีความเข้มแข็งในการรักษาอัตลักษณ์ของตน และปรีชาญาณให้สอดคล้องเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เพื่อนำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของนโยบายการบริหารจัดการชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

3) ควรศึกษารูปแบบพุทธอัตลักษณ์ของชาวเมียนมาร์กับชุมชนไทยพุทธให้มีความสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบ ไม่ขัดแย้งกัน

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) ควรศึกษาผลกระทบที่เกิดจากระบบความเชื่อของชาวเมียนมาร์ว่ามีผลกระทบต่อระบบความเชื่อของคนในชุมชนอื่นๆ อย่างไรบ้าง

2) ควรจัดกิจกรรมระหว่างชุมชนเมียนมาร์และชุมชนอื่นๆ พร้อมทั้งกำหนดนโยบายที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน

3) ควรศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลนำวิธีการจากชุมชนหนึ่งไปยังชุมชนอื่นๆ ด้วยวิทยากรชุมชนหรือจิตอาสาของชุมชนที่ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมแล้ว

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ต่างๆ และพัฒนาการจัดการปัญหาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยใช้กระบวนการจากการศึกษาในครั้งนี้

2) ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการใช้กิจกรรมวันหยุด เพื่อสานความสัมพันธ์ของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครแบบครบวงจร

3) ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาศักยภาพบุคลากรของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิถีความเชื่อและวัฒนธรรมความเชื่อของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาครต่อไป

เอกสารอ้างอิง

พระมหานันทกฤต ทีปงฺกโร และคณะ. (2562). “วิถีแห่งศรัทธาในสหภาพเมียนมา”. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(5): 1491-1501.

- วิรัช นิยมธรรม และอรนุช นิยมธรรม. (2551). *เรียนรู้สังคมและวัฒนธรรมพม่า*. พิษณุโลก: ตระกูลไทย.
- ศิพิมพ์ ศรีปลั่ง. (2555). การทำให้แรงงานข้ามชาติเป็นปัญหาความมั่นคง: ศึกษากรณีแรงงานพม่าในไทย. *มนุษยนิพนธ์รัฐศาสตรุษฎีบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มุกิตา บุญยาภรณ์ และพิมลพรรณ ไชยนันท์. (2560). “การสื่อสารเพื่อการดำรงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวพม่า ในจังหวัดเชียงใหม่ กรณีศึกษาชาวพม่าที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่”. *วารสารการสื่อสารและสื่อบูรณาการ*, 5(2): 12-45.
- สรัชชา เวชพลติ. (2539). “เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม การติดต่อทางวัฒนธรรมและกระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมในชุมชนมอญ ตำบลทรงคนอง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ”. *วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิต สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Miss Chaylar. (2565, 9 กรกฎาคม). *การศึกษาอัตลักษณ์และวิถีปฏิบัติตามหลักพระพุทธศาสนาของชาวเมียนมาร์ในจังหวัดสมุทรสาคร*. (วนิดา บุญยุบุตร, ผู้สัมภาษณ์)





แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตราด Guidelines for Promoting Moral Integrity in Elementary School Muang District, Trat Province

พระสมุห์ประกิจ เตชปญฺโญ (เพ็งพันธ์)

Phrasamu Prakit Tachapanyo (Pengpan)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Buddhapanya Sridvaravadi Buddhist

Corresponding author, e-mail: teshow27325@gmail.com

Received April 21, 2023; Revised June 10, 2023; Accepted: August 22, 2023



บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาความซื่อสัตย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตราด 2) เพื่อศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักความซื่อสัตย์ของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตราด และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตราด ผลการศึกษาพบว่า

1) หลักการใช้ความซื่อสัตย์ในการสร้างความเข้าใจในหลักคุณธรรมความซื่อสัตย์สามารถสร้างได้โดยแทรกในกิจกรรมทางการเรียนการสอนในทุกสาระวิชาจะเห็นได้ว่าในทุกสังคมประกอบด้วยสมาชิกหรือบุคคลที่แตกต่างหลากหลายตามบทบาทและหน้าที่ต่างๆ ที่เหมือนกันบ้าง และต่างกันบ้าง โดยหลักความซื่อสัตย์การยึดมั่นในความจริงในเรื่องดีถูกต้องดีงาม ทั้งตัวเองและผู้อื่นโดยไม่คนโกง หรือปฏิบัติด้วยใจบริสุทธิ์ ตรงหลักความจริงใจ ตั้งตัวอยู่ในความจริงใจความเป็นคนตรงไปตรงมา ทั้งตัวเองและสังคม คือคุณธรรมความจริง

2) การดูพฤติกรรมนักเรียนนั้นจะต้องคำนึงถึง คุณลักษณะที่ช่วยให้เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจ เป็นที่น่าคบหาสมาคมด้วย และต้องเข้าใจด้วยว่าทุกสังคมประกอบด้วยสมาชิกหรือบุคคลที่แตกต่างหลากหลายตามบทบาทและหน้าที่ต่างๆ ความซื่อสัตย์นอกจากจะมีความสำคัญแล้ว จะต้องมีความวินัย มีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับการปฏิบัติสำหรับควบคุมความประพฤติของคนในสังคมให้เรียบร้อย ดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวอัน จะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3) การนำหลักความซื่อสัตย์มาใช้ต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น, ควรเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามและต้องให้ได้ฝึกฝนตนเองให้เข้มแข็ง และถ้ามีการโต้แย้งในหมู่คณะให้ใช้เหตุผล เพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับฟัง ไม่ใช่ใช้อารมณ์มาเป็นตัวตัดสินปัญหา

คำสำคัญ: แนวทางการส่งเสริม; การส่งเสริมความซื่อสัตย์; คุณธรรมความซื่อสัตย์

Abstract

This research study to the objectives were: 1) to study honesty in Buddhist scriptures in elementary schools in Muang district, Trat province; 2) to study honest practices of students in Muang district, Trat province; and 3) to research methods to promote moral integrity in schools in Mueang district, Trat province.

The results show that: 1) The principles of honesty in building an understanding of integrity principles can be made by inserting them into formal educational activities. Teach in all subjects. We can see that every society has different members or individuals who have different roles and functions that are the same and some are different. The principle of honesty guides us not to cheat or act with a pure heart and sincerity. Set yourself up with the sincerity to be honest. The reality in relation to oneself and society is that.

2) The behavior of students must have characteristics that contribute to being recognized, respected, and trustworthy. It is also nice to associate with and must be understand that every society makes up of different members or individuals based on different roles and functions. Honesty is not only important. There must be discipline, rules and regulations to control the behavior of people in society so that it is orderly and good. It is one pattern. We will live together happily.

3) The application of honesty principles must be truthful to oneself and others; It is a guide for further doing good things and requires children to practice being strong themselves. When there is an argument in the group, they must use reason until the other person has to accept.

Keywords: Guidelines for promoting; Promoting integrity; Moral integrity

บทนำ

ปัจจุบันเป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้วยวิวัฒนาการและศักยภาพของเทคโนโลยีสารสนเทศ ความรู้ซึ่งมีอยู่จึงได้แพร่ กระจายอย่างรวดเร็ว ความได้เปรียบของแต่ละประเทศจึงขึ้นอยู่กับความสามารถใช้ประโยชน์จากความรู้นั้น การพัฒนาคนให้มีศักยภาพและ คุณภาพสูงที่จะแสวงหา และใช้ประโยชน์จากความรู้จึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของการศึกษา การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทำให้เป็นคนที่มีจิตคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่ม



สร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งพาตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามบทบัญญัติแห่งราชอาณาจักรไทย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543) ดังนั้นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของบุคคลให้มีสุขภาพดีทั้งทางกายและทางใจ มุ่งพัฒนาครอบครัวให้มีความรักและอบอุ่น มุ่งสร้างกำลังความเข้มแข็งของชุมชนให้ร่วมผนึกกำลังกันเป็นกำลังคนที่เป็นปึกแผ่น พึ่งตนเองได้อย่างต่อเนื่อง การศึกษาที่จะเสริมสร้างความมั่นคงและก้าวหน้าให้แก่ประเทศนั้นจะต้องเป็นการศึกษาที่มีความรู้คู่คุณธรรม ทั้งนี้ เพราะในปัจจุบันกระแสของวัตถุนิยมได้เข้ามาครอบงำวิถีชีวิตที่เรียบง่ายของคนไทย การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเริ่มเปลี่ยนแปลงไปเกิดการแก่งแย่งแข่งขันกัน ส่งผลให้คนในสังคมไทยเห็นแก่ตัว คุณธรรมจริยธรรมเสื่อมทรามลงอย่างน่าวิตก นับว่าเป็นอันตรายอย่างยิ่ง ซึ่งตามความเป็นจริง ในโลกแห่งการแข่งขันกันทางปัญญาเพื่อความอยู่รอดในสังคมโลกนั้น จำเป็นต้องสร้างเด็กและเยาวชนให้มีความเข้มแข็งทางด้านสติปัญญา ความสามารถและคุณธรรมจริยธรรม ประเทศชาติจึงจะสามารถอยู่รอดและมีความสงบสุขได้ (วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี, 2550)

สภาพสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและหลากหลายอันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แพร่หลายอย่างรวดเร็วทำให้แนวคิด วิถีชีวิต ค่านิยมของบุคคลในสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง เบี่ยงเบนไปจากหลัก ศีลธรรม จริยธรรมที่ดั่งตามหลักธรรมของพุทธศาสนา กลับขึ้นชมวัฒนธรรมตะวันตก ที่เน้นการ บริโภควัตถุต่างๆ จนเกิดความสับสน ระบบสังคมที่เคยดั่งงามของไทยได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ อันสืบเนื่องมาจากการให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่า พัฒนาสังคมในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจจึงทำให้เกิดปัญหาความย่ำแย่ของคุณธรรม จริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ยังส่งผล ไปยังปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อาทิ เกิดปัญหาทุจริต คอร์รัปชัน ปัญหายาเสพติด และปัญหาหย่าร้าง ปัญหา นักเรียนตึกกัน ปัญหาการรักร่วมเพศ การหลงมัวเมาในอบายมุข การปล่อยตัวปล่อยใจ ขาดระเบียบวินัย ไร้ทิศทางของชีวิต พุ่มเฟิย และอื่นๆ อีกมากมาย หากปล่อยไว้จะเป็น ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศด้วย (กรมวิชาการ, 2541) ทำให้เกิดปัญหาความเห็นในสิ่งที่ทำให้คนในสังคมไทย ขาดคุณธรรมจริยธรรมจนกลายเป็นปัญหาในปัจจุบัน 5 ประการ คือ ประการที่ 1 ความต้องการของคนในสังคมและความต้องการของสังคมสวนทางกัน คือ สังคมต้องการความเจริญเกิดขึ้นแต่คนในสังคมปฏิบัติอีกทางหนึ่ง คือหา เพื่อสนองความต้องการของตนเองเมื่อปฏิบัติไม่ถูกต้อง จึงเกิดปัญหาขึ้น ประการที่ 2 คนไม่เข้าใจสภาพสังคมของตนเอง สังคมของชาวพุทธเป็นสังคมแห่งความเมตตา กรุณา เอื้ออาทรต่อกัน สอนให้รู้คุณและตอบแทนคุณ รู้รักสามัคคี แต่กลับปฏิบัติตรงกันข้าม มีแต่ความเห็นแก่ตัว โหดร้าย ไม่รู้จักคุณคน แก่งแย่ง ชิงดีชิงเด่นกัน ประการที่ 3 สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการฟุ้งเฟ้อ พุ่มเฟิย ชอบบริโภคไม่ชอบผลิต เมื่อพุ่มเฟิยมากต้องใช้เงินมาก เมื่อไม่ได้ในทางสุจริต ก็หามาโดยทางทุจริต ความซื่อสัตย์ก็หมดไป ประการที่ 4 การขาดระเบียบวินัย ตั้งแต่ท้องถนนชอบทิ้งชอบขว้าง ขาดความเคารพกฎกติกาของสังคม ขาดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตนเอง ซึ่งเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต การทำงาน การอยู่ร่วมในสังคม และประการที่ 5 แหล่งอบายมุขมีอยู่ดาษดื่น

เป็นที่มั่วสุมของคนทุกประเภท ทำให้คนห่างไกลจากความดี ความเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมในที่สุดปัญหาสังคมก็ติดตามมา (พระเทพเวที, 2536)

จึงมีการดำเนินสอดแทรกความซื่อสัตย์ของนักเรียนด้วยหลัก “สุจริตธรรม” หรือ “ความซื่อสัตย์สุจริต” อันเป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าทรงย้ำเตือนให้พุทธศาสนิกชนได้ตระหนักรู้ว่า การดำรงตนอยู่ในครรลองของสุจริตธรรมนั้น ธรรมะจะรักษาคนที่คิด พูด และทำอย่างสุจริตให้มีความสุขทั้งในโลกนี้ และโลกอื่น ตลอดเวลาในการดำเนินชีวิต และความซื่อสัตย์สุจริตจะเป็นพื้นฐาน หรือตัวชี้วัดความดีงามในการใช้ชีวิตร่วมกันกับคนอื่น ๆ ในสังคม (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 11 ข้อที่ 203 หน้าที่ 165 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) การสอดแทรกเนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์ในการเรียนการสอนจากครู เด็กและเยาวชนนับว่าเป็นอนาคตของชาติ เพราะเด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้าสังคมจึงต้องเตรียมเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ ให้มีคุณลักษณะที่สอดคล้องกับสังคมยุคโลกาภิวัตน์ คือ เป็นคนดีพร้อมทั้งกายและใจ นำวิถีความเป็นไทยประยุกต์ใช้กับความเป็นสังคมใหม่ การศึกษาจึงถือเป็นปัจจัยสำคัญ ในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด ความประพฤติและคุณธรรมของบุคคล ทั้งยังเป็นรากฐานของการพัฒนา ทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจและสังคมอีกด้วย สังคมและบ้านเมืองใดให้การศึกษาที่ดี แก่เยาวชนได้ครบถ้วนพอเหมาะทุก ๆ ด้านสังคมและบ้านเมืองนั้น ก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ สามารถดำรงไว้ซึ่งความเจริญมั่นคงของประเทศชาติได้และพัฒนาให้ก้าวต่อไปได้โดยตลอด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ดังนั้นพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 เป็นจุดเริ่มต้นใหม่ ในการปฏิรูปการ จัดการศึกษาแห่งชาติ มีความมุ่งหมายเพื่อการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข จากความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ที่มุ่งพัฒนาคนไทย ทั้งด้านความรู้ คุณธรรมนั้น จะเห็นว่าภารกิจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นภารกิจที่สำคัญเร่งด่วนของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะคนในสังคมปัจจุบันพยายามเรียกร้อง และถามถึงคุณธรรมของคนไทยในด้านคุณธรรม จริยธรรม เป็นอย่างมาก ซึ่งปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมเกิดขึ้นในทุกระดับการศึกษา เพิ่มความหนักใจให้แก่ผู้บริหาร สถานศึกษา ครู และผู้ปกครองนักเรียนเป็นอย่างมาก (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2562)

จากความสำคัญดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการบริหารงานวิชาการตามหลักความซื่อสัตย์ของผู้บริหารทางการศึกษา ในระดับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตราด โดยยึดตามกรอบแนวคิดขอบข่ายของงานวิชาการตามคู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล เพื่อนำผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความซื่อสัตย์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตราด
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักความซื่อสัตย์ของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตราด



3. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา
อำเภอเมือง จังหวัดตราด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา
อำเภอเมือง จังหวัดตราด” ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) กับผู้ให้ข้อมูล
สำคัญ คือ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครูและผู้นำชุมชน เป็นผู้มีประสบการณ์การที่เกี่ยวข้องกับ
รูปแบบการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตราด
ซึ่งในการวิจัยนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยวิธีใช้การคัดเลือกแบบเจาะจง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เกี่ยวข้อง จำนวน 13 คน ประกอบด้วย 1. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านไร่ป่า ตำบล
เนินทราย อำเภอเมือง จังหวัดตราด 2. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโพรงตะเฒ่า ตำบลเนินทราย อำเภอ
เมือง จังหวัดตราด 3. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งไก่อัด ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดตราด 4.
ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดวิเวกวรารามฯ ตำบลเนินทราย อำเภอเมือง จังหวัดตราด 5. ผู้อำนวยการ
โรงเรียนวัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมือง จังหวัดตราด 6. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 3 ตำบลเนินทราย
อำเภอเมือง จังหวัดตราด 7. ครูวิชาการโรงเรียนบ้านไร่ป่า ตำบลเนินทราย อำเภอเมือง จังหวัดตราด
8. ครูวิชาการโรงเรียนบ้านโพรงตะเฒ่า ตำบลเนินทราย อำเภอเมือง จังหวัดตราด 9. ครูนักวิชาการ
โรงเรียนบ้านทุ่งไก่อัด ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมือง จังหวัดตราด 10. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลเนินทราย
อำเภอเมือง จังหวัดตราด 11. ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 8 ตำบลเนินทราย อำเภอเมือง จังหวัดตราด 12. ครู
วิชาการโรงเรียนวัดวิเวกวรารามฯ ตำบลเนินทราย อำเภอเมือง จังหวัดตราด 13. ครูวิชาการโรงเรียน
วัดบางปรือ ตำบลห้วยแร้ง อำเภอเมือง จังหวัดตราดซึ่งมีความเชี่ยวชาญในรูปแบบการส่งเสริม
คุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ของตนให้มีระเบียบเรียบร้อย และนำข้อมูลที่ได้
มาวิเคราะห์และเขียนพรรณนาสรุป

ผลการวิจัย

1. การใช้หลักความซื่อสัตย์เพื่อทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับ
ประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า โรงเรียนในฐานะเป็นสถาบันการพัฒนาที่ได้รับความ
คาดหวังจากสังคมให้ดำเนินบทบาทหน้าที่ในการบำรุงปลูกเร้าให้ผู้เรียนเป็นคนที่มีคุณภาพในการเป็น
สมาชิกที่ดีของสังคม ความประพฤติตรง จริใจ ไม่คิดคดทรยศ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง ลักษณะ
ของคนที่มีความซื่อสัตย์ คือ คนที่เป็นคนตรง มีการประพฤติและมีการแสดงออกทางพฤติกรรมด้วย
ความจริงใจ และควรมีการศึกษาอบรมที่ไม่ได้จำกัดแค่ในสถานศึกษาเท่านั้น ควรได้รับการอบรมมา
จากที่บ้านด้วย

การสัมภาษณ์เกี่ยวกับ การใช้หลักความซื่อสัตย์เพื่อทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ใน
โรงเรียนระดับประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า หลักการใช้ความซื่อสัตย์ในการสร้าง
ความเข้าใจในหลักคุณธรรมความซื่อสัตย์สามารถสร้างได้โดยแทรกในกิจกรรมทางการเรียนทางการ

สอนในทุกสาระวิชาจะเห็นได้ว่าในทุกสังคมประกอบด้วยสมาชิกหรือบุคคลที่แตกต่างหลากหลายตามบทบาทและหน้าที่ต่างๆที่เหมือนกันบ้างและต่างกันบ้าง โดยหลักความซื่อสัตย์การยึดมั่นในความจริงในเรื่องที่ถูกตอติงาม ทั้งตัวเองและผู้อื่น โดยไม่คนโกง หรือปฏิบัติด้วยใจบริสุทธิ์ ตรงหลักความจริงใจ ตั้งตัวอยู่ในความจริงใจความเป็นคนตรงไปตรงมา ทั้งตัวเองและสังคม คือคุณธรรมความจริง

2. จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับวิธีการในศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักความซื่อสัตย์ของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดตราด พบว่า จากข้อมูลพื้นฐาน การเข้าถึงศาสนา ทุกศาสนาล้วนสอนให้คนเป็นคนดี โดยอาจจะใช้พิธีกรรมต่างๆเป็นสื่อในการทำให้มนุษย์ทำความดี เน้นการพัฒนาเรื่องของความเป็นอยู่ มนุษย์ที่เกิดมาล้วนต้องการความเป็นอยู่ที่ดี มีชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งศาสตร์แห่งการดำรงชีวิตนั้นระบุไว้ว่าชีวิตที่มีคุณภาพคือชีวิตที่มีความสมบูรณ์ มีความอยู่ดีกินดี ไม่เดือดร้อนนอนทุกข์ การนำมาปฏิบัติจริง หากรู้ถึงหลักคำสอนแล้ว แต่ไม่นำมาปฏิบัติจริงก็จะไม่เกิดประโยชน์อันใดต่อชีวิต

การสัมภาษณ์จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับวิธีการในศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักความซื่อสัตย์ของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอมือง จังหวัดตราด พบว่า การดูพฤติกรรมนักเรียนนั้นจะต้องคำนึงถึง คุณลักษณะที่ช่วยให้เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจ เป็นที่น่าคบหาสมาคมด้วย และต้องเข้าใจด้วยว่า ทุกสังคมประกอบด้วยสมาชิกหรือบุคคลที่แตกต่างหลากหลายตามบทบาทและหน้าที่ต่างๆ ความซื่อสัตย์นอกจากจะมีความสำคัญแล้ว จะต้องมีความมีวินัย มีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ การปฏิบัติสำหรับควบคุมความประพฤติของคนในสังคมให้เรียบร้อย ติงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวอัน จะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

3. แนวทางในการนำหลักความซื่อสัตย์เพื่อทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาอำเภอมือง จังหวัดตราด พบว่า 1) การนำหลักความซื่อสัตย์มาใช้ต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น โดยการนำแนวทางความซื่อสัตย์ไปใช้เราต้องเข้าใจว่า ความซื่อสัตย์ไม่ได้เป็นลักษณะที่ติดตัวทารก มาแต่กำเนิดแต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ทางสังคม การที่บุคคลจะรู้สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด 2) การยึดมั่นในความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องมีสิ่งที่ควบคู่ด้วย เรียกว่าการมีความเคารพซึ่งกันและกัน การประพฤติตนเป็นผู้มีความระธรรมปฏิบัติได้ 3) ควรต้องมีการกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจในพฤติกรรมของตัวเอง และเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามต่อไปและต้องให้เด็กได้ฝึกฝนตนเอง เรียนรู้การควบคุมอารมณ์ ตลอดจนความรู้สึกของตนเอง 4) การนำหลักความซื่อสัตย์มาใช้ต้องคำนึงถึงวินัย ในการประพฤติปฏิบัติตนให้มีความเข้มแข็ง เคารพกติกการอยู่ร่วมกัน มีความหมายถึงการยึดมั่นและรับผิดชอบในหน้าที่ของตน ทั้งวินัยต่อตนเองในการผลักดันชีวิตให้ก้าวหน้า และ 5) การรู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผล ถ้ามีการโต้แย้งในหมู่คณะให้ใช้เหตุผลและสติปัญญาเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับฟัง ไม่ใช้อารมณ์มาเป็นตัวตัดสินปัญหา เมื่อประพฤติปฏิบัติตนดีแล้ว อุปสรรค ศัตรู ภัยอันตราย ก็จะหมดสิ้นไป

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาอำเภอมือง จังหวัดตราด สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้



จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า หลักการใช้ความซื่อสัตย์ในการสร้างความเข้าใจในหลักคุณธรรมความซื่อสัตย์สามารถสร้างได้โดยแทรกในกิจกรรมทางการเรียนการสอนในทุกสาระวิชาจะเห็นได้ว่าในทุกสังคมประกอบด้วยสมาชิกหรือบุคคลที่แตกต่างหลากหลายตามบทบาทและหน้าที่ต่างๆ ที่เหมือนกันบ้างและต่างกันบ้าง โดยหลักความซื่อสัตย์การยึดมั่นในความจริงในเรื่องดีถูกต้องดีงาม ทั้งตัวเองและผู้อื่น โดยไม่คนโก่ง หรือปฏิบัติด้วยใจบริสุทธิ์ ตรงหลักความจริงใจ ตั้งตัวอยู่ในความจริงใจความเป็นคนตรงไปตรงมา ทั้งตัวเองและสังคม คือคุณธรรมความจริง สอดคล้องกับงานวิจัยของสมปอง ช่วยพรม และวาริรัตน์ แก้วอุไร ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะ ตามหลักการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา” ผลการวิจัย พบว่า การวิเคราะห์และนำสู่การลงมือปฏิบัติในสถานการณ์จริงด้วยการปรับใช้สังคมที่เชื่อมโยงจากหลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบนำไปสู่การเกิดคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะจิตสาธารณะ ทุกด้าน โดยรวมหลังการเรียนรู้สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักเรียนมีพฤติกรรม การมีจิตสาธารณะหลังเรียนในภาพรวม อยู่ในระดับ ดีเยี่ยม (สมปอง ช่วยพรม และวาริรัตน์ แก้วอุไร, 2559)

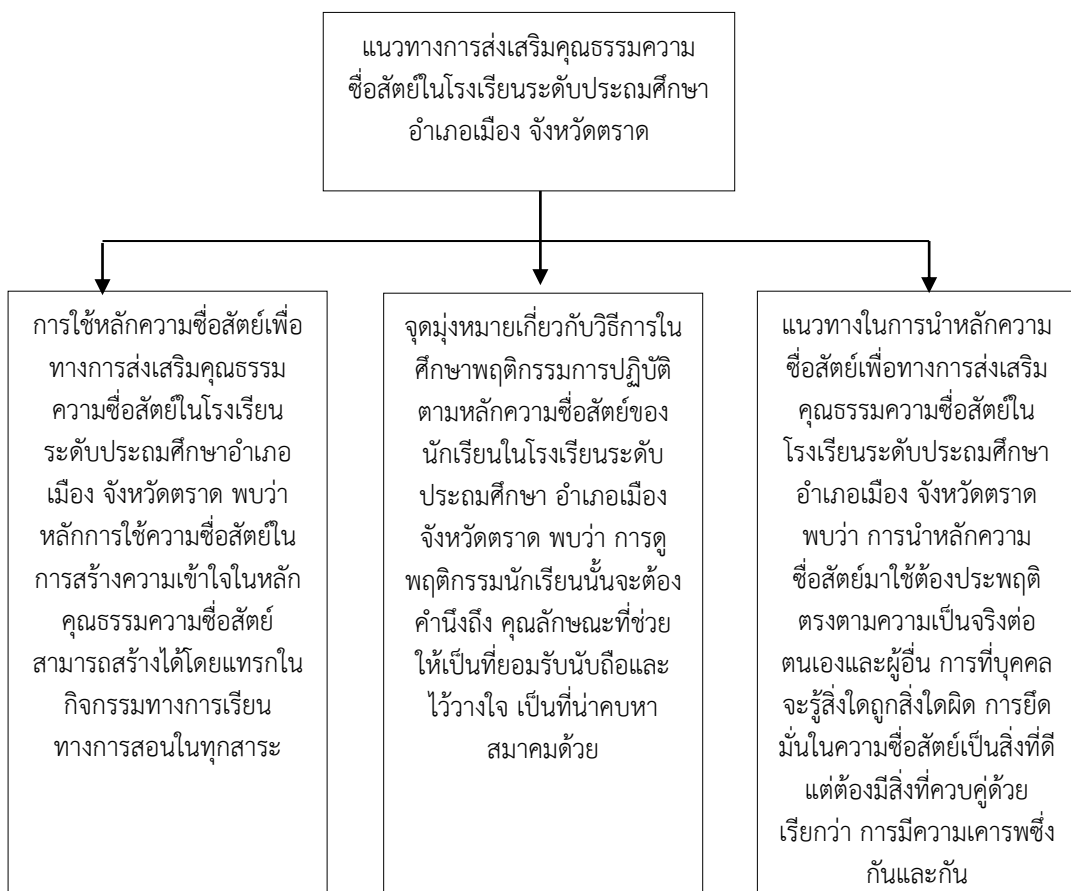
จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การดูพฤติกรรมนักเรียนนั้นจะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะที่ช่วยให้เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจ เป็นที่น่าคบหาสมาคมด้วย และต้องเข้าใจด้วยว่า ทุกสังคมประกอบด้วยสมาชิกหรือบุคคลที่แตกต่างหลากหลายตามบทบาทและหน้าที่ต่างๆ ความซื่อสัตย์นอกจากจะมีความสำคัญแล้ว จะต้องมีความมีวินัย มีกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับการปฏิบัติสำหรับควบคุมความประพฤติของคนในสังคมให้เรียบร้อย ดีงาม เป็นแบบแผนอันหนึ่งอันเดียวอัน จะได้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉริยา สุวรรณเชษฐ ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา” โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พบว่า พฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบวัดสถานการณ์ ก่อนและหลัง การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา พบว่า พฤติกรรมของนักเรียนหลังการทดลองใช้รูปแบบ การพัฒนา สูงกว่าก่อนการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม จากการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แบบวัดสถานการณ์ ระหว่างโรงเรียนในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่าพฤติกรรมของนักเรียนโรงเรียน ในกลุ่มทดลอง สูงกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (อัจฉริยา สุวรรณเชษฐ, 2560)

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวทางในการนำหลักความซื่อสัตย์เพื่อทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา มีดังนี้ 1) การนำหลักความซื่อสัตย์มาใช้ต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น 2) การยึดมั่นในความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องมีสิ่งที่ควบคู่ด้วย 3) ควรต้องมีการกระตุ้นให้เด็กมีความสนใจในพฤติกรรมของตัวเอง และเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงามต่อไปและต้องให้เด็กได้ฝึกฝนตนเอง 4) การนำหลักความซื่อสัตย์มาใช้ต้องคำนึงถึงวินัย ในการประพฤติปฏิบัติตนให้มีความเข้มแข็ง เคารพกติกาการอยู่ร่วมกัน 5) การรู้จักโต้แย้งด้วยเหตุผล ถ้ามีการโต้แย้งในหมู่คณะให้ใช้เหตุผล และสติปัญญาเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมรับฟัง ไม่ใช้อารมณ์มาเป็นตัวตัดสินปัญหา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิวาส์พิกุลคุณ จตฺตวิริ

โย (โปธาวิชัย) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า ครูมีความคิดเห็นว่า วิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนเรียงจาก ค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การกำหนดระเบียบปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และนักเรียนมีความคิดเห็นว่า วิธีที่ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนเรียงจาก ค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ กิจกรรมของโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมการกำหนดระเบียบปฏิบัติและการควบคุมการปฏิบัติเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนควบคู่ไปกับกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน (พระครูนิวริณวิริยคุณ จตวิริโย (โปธาวิชัย), 2549)

องค์ความรู้ใหม่

แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตราด สรุปลงเป็นองค์ความรู้ใหม่ดังภาพ



แผนภาพ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย



บทสรุป

จุดมุ่งหมายเกี่ยวกับวิธีการในศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามหลักความซื่อสัตย์ของนักเรียนในโรงเรียนระดับประถมศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า การเข้าถึงศาสนา ทุกศาสนาล้วนสอนให้คนเป็นคนดี โดยอาจจะใช้พิธีกรรมต่างๆ เป็นสื่อในการทำให้มนุษย์ทำความดี เน้นการพัฒนาเรื่องของการเป็นอยู่ มนุษย์ที่เกิดมาล้วนต้องการความเป็นอยู่ที่ดี มีชีวิตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งศาสตร์แห่งการดำรงชีวิตนั้นระบุไว้ว่าชีวิตที่มีคุณภาพคือชีวิตที่มีความสมบูรณ์ มีความอยู่ดีกินดี ไม่เดือดร้อนนอนทุกข์ การนำมาปฏิบัติจริง หากรู้ถึงหลักคำสอนแล้ว แต่ไม่นำมาปฏิบัติจริงก็ยังไม่เกิดประโยชน์อันใดต่อชีวิต ซึ่งการดูแลพฤติกรรมนักเรียนนั้นจะต้องคำนึงถึง คุณลักษณะที่ช่วยให้เป็นที่ยอมรับนับถือและไว้วางใจ เป็นที่น่าคบหาสมาคมด้วย และต้องเข้าใจด้วยว่า แนวทางในการนำหลักความซื่อสัตย์เพื่อทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดตราด พบว่า การนำหลักความซื่อสัตย์มาใช้ต้องประพฤติตรงตามความเป็นจริงต่อตนเองและผู้อื่น การที่บุคคลจะรู้สิ่งใดถูกสิ่งใดผิด การยึดมั่นในความซื่อสัตย์เป็นสิ่งที่ดี แต่ต้องมีสิ่งทีควบคู่ด้วย เรียกว่า การมีความเคารพซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีการเน้นแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียน โดยเน้นการจัดกิจกรรมเข้าค่ายปฏิบัติธรรมที่หลากหลาย และสอดคล้องกับเหตุการณ์ยุคปัจจุบัน โดยนำหลักนี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพกับนักเรียน
2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ ควรมีการศึกษาจากแหล่งหลากหลายที่ใกล้เคียงกันเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียน ให้สอดคล้องกับการนำมาใช้เป็นแนวทางในการเรียนการสอนต่อไป
3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียน ในมิติที่หลากหลาย และควรมีกิจกรรมอื่นๆ มาซ้อนด้วยเพื่อช่วยในการผ่อนคลาย และนำมาใช้ประโยชน์ได้ในอนาคต และเน้นการใช้หลักทางพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง และขยายขอบเขตให้กว้างขวาง เหมาะสมกับการนำไปสู่การวิจัยครั้งต่อไปเกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมความซื่อสัตย์ในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ. (2541). *คู่มือการเสริมสร้างค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมและวินัย ระดับประถมศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พระเทพเวที. (2536). *การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา*. มปท: ส่องสยาม.

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีระพงศ์ ถิ่นแสนดี. (2550). “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนโรงเรียนสิงห์สะพาน อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). *กระบวนการปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4)*. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภา.
- สมปอง ช่วยพรม และวาริรัตน์ แก้วอุไร. (2559). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมเสริมสร้างจิตสำนึกตามหลักการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคมสำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 5(2): 133-146.
- อัจฉริยา สุวรรณเชษฐ. (2560). ศึกษาแบบการพัฒนาพฤติกรรมความซื่อสัตย์ต่อตนเองของนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พระครูนิวาสันนวิริยคุณ จตวิริโย (โปธวิชัย). (2549). “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา จังหวัดลำพูน”. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.





การศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียดในชีวิตประจำวันของ ประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม

A Study of Meditation Guidelines to Reduce Stress in Daily Life of Weekend Meditation Practitioners at Wat Klang Bang Phra, Nakhon Pathom Province

ตรองทิพย์ จิราภัทรตระกูล

Thongthebp Jiraphattrakul

วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding author, e-mail: Katedara5499@gmail.com

Received April 28, 2023; Revised July 11, 2023; Accepted: August 22, 2023



บทคัดย่อ

การศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม 1) เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนที่ปฏิบัติธรรม 2) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรม 3) เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม ดำเนินการวิจัยทางเอกสาร และการวิจัยภาคสนาม โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำเสนอเป็นเขียนแบบเรียงความ ผลการศึกษาพบว่า 1) การสวดมนต์ทำวัตรเช้า-เย็น ในบทสวดมนต์แปล ทำให้ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรม เกิดความสงบในจิตใจและเกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา และเป็นการสรรเสริญคุณของพระรัตนตรัย และความเข้าใจในบทสวดได้อย่างชัดเจนลึกซึ้ง จนเกิดปัญญาในทางสมาธิปฏิบัติ รูปแบบปฏิบัติโดยยึดหลักมหาสติปัฏฐานสูตรเป็นหลักคือ กาย เวทนา จิต และธรรม ปฏิบัติตามแนวหลักอานาปานสติ 2) ความเครียดเกิดจากความทุกข์ เป็นสิ่งคุกคาม ที่ทำให้บุคคลที่ได้รับเกิดความทุกข์ใจ ไม่สบายใจ และคับข้องใจ ความเครียดเกิดจากความสุข สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันไม่คาดคิดทำให้บุคคลที่ได้รับเกิดความตื่นเต้นดีใจ ก่อให้เกิดความเครียดได้ ความเครียดที่เกิดกับร่างกาย ความเครียดที่เกิดอย่างเฉียบพลัน โดยหลักพุทธธรรมในการลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรม เป็นการนำเอาหลักการปฏิบัติวิปัสสนา การพิจารณาหัวข้อธรรมตามหลักพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดปัญญา 3) ลมหายใจเข้า-ออก เป็นอารมณ์ของการกำหนดและพิจารณา และจัดเป็นสติปัฏฐานข้อแรกแห่งสติปัฏฐานทั้งสี่

ในขณะที่ปฏิบัติธรรมในวัดกลางบางพระ เวลาทำสมาธิ ก็ใช้การกำหนด ดุลมหายใจเข้า-ออก ว่า บางครั้งยาว บางครั้งหายใจสั้น กำหนดถี่ๆ เพื่อให้สติอยู่กับปัจจุบัน ไม่ไปคิดถึงเรื่องที่ทำให้เศร้าหมองใจ

คำสำคัญ: แนวทางปฏิบัติธรรม; หลักพุทธธรรม; ลดความเครียดในชีวิตประจำวัน

Abstract

A Study of Meditation Guidelines to Reduce Stress in Daily Life of Weekend Meditation Practitioners at Wat Klang Bang Phra, Nakhon Pathom Province. 1) to study the meditation guidelines in Buddhism of the people who practice dharma. 2) to study the principles of Buddhism in reducing stress in the daily life of the people who practice Dharma. 3) to study the meditation guidelines to reduce stress in the daily lives of people who practice dharma on weekends, Wat Klang Bang Phra Nakhon Pathom Province. The conducting documentary research and field research, the interview form was used as a tool for collecting data and presented in an essay form. The results show that: 1) Morning and evening prayers in translation prayer make the people who come to practice Dharma peace of mind and faith in Buddhism and praise the virtue of the Triple Gem and a clear and profound understanding of the mantras until wisdom in practice the form of practice based on the Mahasatipatthana Sutta is the body, feeling, mind and dharma, following the Anapanasati principle. 2) Stress is caused by suffering is a threat that causes the person who receives suffering, discomfort and frustration. Stress is caused by happiness. The sudden and unexpected thing caused the person receiving it to be thrilled. can cause stress on the body acute stress by Buddhist principles to reduce stress in the daily lives of people who practice Dharma. It is the introduction of the principles of Vipassana practice. A consideration of dharma topics according to Buddhist principles for wisdom. 3) Breathing in and out is the emotion of determination and consideration. and is classified as the first of the four foundations of mindfulness. While, practicing Dharma in Wat Klang Bang Phra, when meditating, I use determination. Look at the inhalation and exhalation that sometimes is long, sometimes short breaths, determined to be conscious in the present moment do not think about the things that cause sadness.

Keywords: The meditation guidelines, Buddhaddhamma, Reduce stress in daily life



บทนำ

การปฏิบัติธรรม เป็นเรื่องของการฝึกอบรมจิตใจ ถ้าได้เรียนรู้วิธีการและพยายามปฏิบัติให้ถูกต้องเป็นมาตรฐานไว้ก็ย่อมจะนำเอาพลังจิตและสมรรถนะภายในอันยิ่งใหญ่ มาเสริมส่งผู้ปฏิบัติธรรมให้บรรลุสิ่งที่พึงปรารถนาในอันดับสูงต่อไป ท่านผู้ปรารถนาความเป็นใหญ่ต้องการนำพลังและสมรรถนะภายในออกมาใช้ให้เป็นประโยชน์และสร้างที่พึ่งอันแสนประเสริฐแก่ตนเอง ไม่ต้องไปค้นหาจากที่อื่นใด พึงค้นคว้าสร้างขึ้นในตัวของท่านเองนี้แล พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงมีพระปริชาลาตรอบรู้ถึงสมรรถนะและพลังจิตดังกล่าว จึงตรัสสอนให้ปลูกกุศลธรรมที่เป็นพลังและมีสมรรถนะหลายประการ ซึ่งผู้ปฏิบัติพึงทำให้เกิดขึ้นภายในตนเป็นมาตรฐานไว้ เพื่อนำออกใช้พละด้วยกับกิเลสชั่วร้ายและเสริมสร้างความดีในตัวเอง เช่นตรัสได้ว่า “อตตนา หิ สุทนต์น นาคํ ลภติ ทูลลํ ท่านผู้มีจิตของตนเองฝึกฝนไว้ดีแล้วนั้นแล ย่อมได้ที่พึ่งซึ่งได้มาด้วยยาก” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 2 ข้อที่ 160 หน้าที่ 139 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ในที่นี้ขอกล่าวถึงกุศลธรรมอันเป็นพลังทางจิตที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเรียกไว้ว่า “อินทรีย์” และ “พละ” ซึ่งเป็นพลังจิตและสมรรถนะภายในที่สามารถปลูกขึ้นมาได้ภายในตัวของเราทุกคน และสามารถเป็นพลังพละพละกับกิเลสชั่วร้ายทำลายให้พินาศไปโดยลำดับขึ้นตอนจนถึงหมดสิ้น ปลูกอินทรีย์และพละ กุศลธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเรียกว่า “อินทรีย์” และ “พละ” นี้เป็นพลังทางจิตซึ่งมีอยู่ในตัวของเรานี้เอง และพร้อมที่จะปลูกอย่างมหาศาล ท่านจำแนกกุศลธรรมเหล่านี้ไว้ 5 อย่างเท่ากัน และเรียกชื่อต่างกันไปตามหน้าที่ว่า อินทรีย์ 5 และ พละ 5 ดังนี้ 1) ศรัทธา ความเชื่อความเลื่อมใส 2) วิริยะ ความเพียร 3) สติ ความระลึก 4) สมาธิ ความตั้งใจมั่น และ 5) ปัญญา ความรอบรู้ คำว่า “อินทรีย์” แปลว่า ความเป็นใหญ่ หรือการกระทำของผู้เป็นใหญ่ ความหมายโดยตรงก็คือ หน้าที่ หมายถึงการกระทำของผู้ปกครอง ซึ่งธรรมดาของผู้เป็นใหญ่หรือผู้ปกครองคุ้มครอง ย่อมต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาและคุ้มครองป้องกัน มิให้ฝ่ายตรงข้ามเข้ามารุกรานขูดแค้นและรังแกผู้อยู่ใต้ความคุ้มครอง หน้าที่ของธรรมเหล่านี้ เรียกว่า อินทรีย์ เป็นธรรมที่มีหน้าที่คุ้มครองป้องกัน และปราบปรามอกุศลธรรมฝ่ายตรงข้าม มิให้ล้ำเข้ามาในเขตอำนาจ และที่เรียกว่า “พละ” ก็เพราะธรรมเหล่านี้เป็นหน่วยกำลังปลูกหรือเพาะให้เกิดขึ้นเพื่อพละกำลังให้สามารถทำหน้าที่ได้เข้มแข็ง เหตุที่ธรรมเหล่านี้เป็นเรื่องเกิดกับจิตใจ จึงจำเป็นต้องปลูกให้ตื่น เพราะให้เกิดขึ้นภายในตน ซึ่งโดยปกติคนเราที่เกิดมาในตระกูลนับถือพระพุทธศาสนาย่อมได้รับหรือถูกอบรมให้มีศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนาโดยอัตโนมัติหรือโดยเจาะจง ตามสภาพแวดล้อม (ธนิต อยุธยา, 2540) การนำหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติเพื่อให้เกิดโลกุตตรปัญญาโดยมีจุดมุ่งหมาย คือ พ้นจากความทุกข์ในขณะปัจจุบัน จนถึงสุขคือ นิพพาน มีความสำคัญสำหรับพุทธศาสนิกชน ตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์ในการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธด้วยความบริบูรณ์ โดยคำนึงถึงหลักพระสัทธรรม 3 ประการ ที่ประกอบด้วย ปรีชา (คันถธุระ) ปฏิบัติ (วิปัสสนาธุระ) และ ปฏิเวธ ซึ่งได้แก่ การได้บรรลุมรรค ผล นิพพาน อันเป็นแก่นแท้ของพุทธศาสนา (พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐตวณฺโณ), 2524)

การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นหนึ่งในหาวิธีของการบรรลุธรรม จากคำสอนของพระพุทธองค์ที่ปรากฏในวิมุตติสูตรหรือวิมุตตายนตะ (เหตุแห่งความหลุดพ้น 5 ประการ) (สุชีพ ปุณฺณนาถ, 2525) วิธีการปฏิบัตินั้น เปรียบเสมือนกับทางที่ใช้ในการเดินทางนั้นในโลก การเดินทางนั้น มีวิธีเดินทางได้หลายอย่างเช่น ทางเรือ ทางรถยนต์ รถไฟ เครื่องบิน หรือเดินทางด้วยเท้า เป็นต้น ซึ่งใครจะ

สะดวกสบายณั้ที่จะเดินทางแบบไหน ก็มีสิทธิ์เลือกเอาเองได้ตามใจชอบ ในทางธรรมก็เช่นกัน ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะเลือกทางเดินของตนได้อย่างอิสระเสรี ตามถนัด ตามจริตนิสัย ตามความพอดี ของแต่ละบุคคล ซึ่งตนจะรู้จะรับได้ด้วยตนเอง คือปัจจัยตั้ง ที่รู้ว่าตนพอดีแค่ไหนเท่านั้น เพราะความพอดีของแต่ละบุคคลนั้น ไม่เหมือนกันไม่เท่ากันแนวการปฏิบัติจึงต้องแตกต่างกันไปบ้างเป็นธรรมดา ดังนั้นความแตกต่างของวิธีการปฏิบัติ จึงมิใช่ความผิดหรือถูก สูงหรือต่ำ ดีหรือไม่ดี เก่งหรือไม่เก่ง แกร่งหรือไม่แกร่ง แต่ธรรมแท้ๆ คือความปกติ พอดีของใจ ธรรมแท้ๆ เป็นสิ่งที่อยู่เหนือความถูก ผิด ดี ชั่ว ตัว ตน ธรรมแท้ๆ คือความเป็นกลางๆ เท่านั้น ขอให้ทำความเข้าใจให้ถูกต้อง จึงได้ไม่หลงยึดถือ หรือผลักดันวิธีในการปฏิบัติอยู่อีกต่อไป จากเหตุการณ์แวดล้อมในสภาวะปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ผู้คนในสังคม มักมีอาการแปรปรวนแปรไม่ตั้งมั่น เกิดสภาวะเครียดอย่างไรเหตุผล และยังขาดปัญญาในการแยกแยะ แก่ไขสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นกับตนเองในขณะปัจจุบัน ดังนั้น การปฏิบัติธรรมจึงอาจจะเป็นทางออกที่ดี ที่ทำให้เหล่าชนทั้งหลายเมื่อได้ปฏิบัติธรรมแล้ว จะเกิดปัญญาในการวิเคราะห์แยกทุกปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างละเอียด จากการเข้ามาเพิ่มองค์ความรู้ในหลักธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และได้ลงมือปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน จนเกิดความเชี่ยวชาญในการมองสภาวะธรรม วางอารมณ์ให้เป็น ไม่สับสนวุ่นวายในชีวิต ความคิดความเครียดต่างๆ ก็จะลดน้อยลงเองตามลำดับของการปฏิบัติในแต่ละคน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมในการลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหลักแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อการลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม โดยมีวิธีการศึกษาใน 2 ลักษณะ ได้แก่

- 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาหลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานทางพระพุทธศาสนาเพื่อการลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์
- 2) การศึกษาภาคสนามจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) จากกลุ่มเป้าหมายจำนวน 12 รูป/คน ที่มาปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ ตำบลบางพระ อำเภอนครชัย



ศรี จังหวัดนครปฐม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยแบบปลายเปิด มี 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามประกอบการวิจัยแบบปลายเปิด จำนวน 8 ข้อ รวบรวมข้อมูลโดยผู้ทำการวิจัย นำข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิจัยเอกสารมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 3 ประการ ดังนี้

1. แนวทางการปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาของประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม เกิดขึ้นจากหลากหลายสาเหตุปัจจัย เพื่อความสบายใจบ้าง เพื่อความเลื่อมใสศรัทธาบ้าง แต่ที่สำคัญอีกสาเหตุหนึ่ง คือ จากสาเหตุของการเจ็บป่วยทางกายได้ด้วยเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงในชีวิต เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเครียด จำแนกชนิดของความเครียด ดังนี้ 1) ความเครียดเกิดจากความทุกข์ สิ่งที่เกิดจากความเครียด เป็นสิ่งคุกคาม ที่ทำให้บุคคลที่ได้รับเกิดความทุกข์ใจ ไม่สบายใจ และคับข้องใจ ทำให้เกิดความเครียด 2) ความเครียดเกิดจากความสุข สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันไม่คาดคิดทำให้บุคคลที่ได้รับเกิดความตื่นเต้นดีใจ ก่อให้เกิดความเครียดได้ 3) ความเครียดที่เกิดกับร่างกาย ได้แก่ (1) ความเครียดที่เกิดอย่างเฉียบพลัน สิ่งคุกคามชีวิต เกิดขึ้นทันทีทันใด เช่น อุบัติเหตุ เป็นต้น (2) ความเครียดที่เกิดอย่างต่อเนื่อง สิ่งคุกคามชีวิตเกิดขึ้นและดำเนินต่อเนื่องไป การเปลี่ยนแปลงของร่างกายในวัยต่างๆ ที่คุกคามความรู้สึก เช่น การตั้งครรภ์ การคลอด การหมดประจำเดือน วัดกลางบางพระ มีการปฏิบัติธรรม การเดินจงกรม และการมีสติกำหนดรู้ตัวอยู่เสมอ ดังนี้ เป็นวิธีปฏิบัติในอิริยาบถบรรพในภยานุสัสสนาสติปัฏฐานแห่งสติปัฏฐานสูตรที่ว่า “เมื่อเดินอยู่ก็รู้ว่าเดินอยู่” เป็นข้อปฏิบัติเพื่อรู้แจ้ง คือเข้าใจตามเป็นจริงของสิ่งทั้งปวงโดยไม่ถูกกิเลสครอบงำ สติปัฏฐานมี 4 ระดับ คือ กาย เวทนา จิต และธรรม การปรากฏของสติข้อปฏิบัติที่มีสติเป็นประธาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาเห็นสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติกำกับดูสิ่งต่างๆ และความเป็นไปทั้งหลายให้รู้เห็นเท่าทันตามสภาวะของมัน ไม่ถูกครอบงำด้วยความยินดียินร้าย

2. หลักพุทธธรรมในการลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม เป็นการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประกอบบริบทในการปฏิบัติธรรม เป็นการพิจารณาหัวข้อธรรมตามหลักพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดปัญญาความรู้แจ้ง ซึ่งถือเป็นหัวใจที่แท้จริงของการปฏิบัติธรรม การปฏิบัติวิปัสสนามีหลากหลายรูปแบบและแนวทาง โดยมีการแนะนำไว้ในกรรมฐาน 40 ถึงความเหมาะสมในแต่ละบุคคลที่มีอุปนิสัย

แตกต่างกันกับหลักธรรมแต่ละหัวข้อที่สามารถแก้ไขข้อเสียโดยเฉพาะได้ เช่น คนอารมณ์ร้อนควรใช้เมตตาเป็นอารมณ์ในการปฏิบัติ คนปกติทั่วไปควรใช้มรณสติหรือการระลึกถึงความตายเป็นอารมณ์ในการปฏิบัติเพื่อคงไว้ในความไม่ประมาท เป็นต้น หลักธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละข้อต่างมีไว้เพื่ออธิบายเนื้อหาที่กว้างขวางและลึกซึ้ง โดยการประยุกต์หรือจัดหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจเท่านั้น แต่ในความเป็นจริง หลักธรรมทุกข้อมีความสัมพันธ์โยงใยคาบเกี่ยวซึ่งกันและกัน ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ โดยมีหลักธรรมสองหมวดใหญ่ที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมด และเป็นหัวใจแก่นแท้ของพุทธศาสนา คือ ไตรลักษณ์และปฏิจจสมุปบาท ทั้งสองหมวดต่างสัมพันธ์เป็นสิ่งเดียวกัน เพียงแต่อธิบายสิ่งต่างๆ คนละกรอบการสังเกต โดยไตรลักษณ์อธิบายสิ่งต่างๆ ในกรอบของลักษณะ 3 ประการที่เกิดขึ้นในทุกสิ่งไม่มีช้อยกเว้น และปฏิจจสมุปบาทอธิบายในรอบของกระบวนการของความสัมพันธ์ที่ครอบคลุมทั้งระบบโดยมีรายละเอียดที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน

3. แนวทางการลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม เป็นแนวทางในการลดความเครียดที่เกิดขึ้นกับผู้เข้าปฏิบัติธรรมในชีวิตประจำวัน โดยผู้ปฏิบัติธรรม ได้ปฏิบัติตามแนวหลักอานาปานสติ หมวดที่หนึ่งนี้ มีชื่อว่า “กายานุปัสสนา” เพราะเหตุว่ามีกาย กล่าวคือลมหายใจเข้า-ออก เป็นอารมณ์ของการกำหนดและพิจารณา และจัดเป็นสติปัฏฐานข้อแรกแห่งสติปัฏฐานทั้งสี่ อานาปานสติ คือ กำหนดการหายใจเข้า-ออก ยาวเป็นส่วนสำคัญฉะนั้น และทำความเข้าใจ ที่ว่า หายใจยาว นั่นเอง การกำหนดลมหายใจเข้าออกเช่นนี้ เพื่อให้เป็นการเข้าใจง่ายแก่ผู้ปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติควรจะต้องฝึกหัด ในขณะที่ปฏิบัติธรรมในวัดกลางบางพระ เวลาทำสมาธิ ก็ใช้การกำหนด ดูลมหายใจเข้า-ออก ว่า บางครั้งยาว บางครั้งหายใจสั้น กำหนดถี่ๆ เพื่อให้สติอยู่กับปัจจุบัน ไม่ไปคิดถึงเรื่องที่ทำให้เศร้าหมองใจ ได้มีการแนะนำให้ผู้ปฏิบัติธรรม ใช้วิธีการกำหนดแบบอานาปานสติ คือ กำหนดดูลมหายใจ ซึ่งเป็นวิธีตามหลักสติปัฏฐาน 4 ในหมวดกายานุปัสสนา และยังเป็นวิธีที่สามารถกำหนดได้ตลอดเวลาแม้เวลาที่ไม่ได้เข้ามาปฏิบัติธรรม หากพอมีเวลาก็สามารถนั่งกำหนดดูลมหายใจเข้า-ออก ให้จิตใจสงบระงับจากความวุ่นวายได้ และยังสามารถทำได้โดยไม่ต้องลงทุนหาสิ่งใดมาร่วม เหมือนกันทำกลิ้งต่างๆ หรือในยามเกิดปัญหาที่ต้องเผชิญ ก็สามารถรวบรวมสติได้โดยกำหนดดูลมหายใจ หรือสูดลมหายใจยาว ก็จะมีสติขึ้นด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งนี้

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวทางการปฏิบัติเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุ คือ เพื่อความสบายใจบ้าง เพื่อความเลื่อมใสศรัทธาบ้าง แต่ที่สำคัญอีกสาเหตุหนึ่ง คือ จากสาเหตุของการ



เจ็บป่วยทางกายได้ด้วยเช่นกัน การเปลี่ยนแปลงในชีวิต เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดความเครียด จำแนกชนิดของความเครียด ดังนี้ 1) ความเครียดเกิดจากความทุกข์ สิ่งที่ทำให้เกิดความเครียด เป็นสิ่งคุกคาม ที่ทำให้บุคคลที่ได้รับเกิดความทุกข์ใจ ไม่สบายใจ และคับข้องใจ ทำให้เกิดความเครียด 2) ความเครียดเกิดจากความสุข สิ่งที่เกิดขึ้นอย่างกะทันหันไม่คาดคิดทำให้บุคคลที่ได้รับเกิดความตื่นเต้น ดีใจ ก่อให้เกิดความเครียดได้ 3) ความเครียดที่เกิดกับร่างกาย ได้แก่ (1) ความเครียดที่เกิดอย่างเฉียบพลัน สิ่งคุกคามชีวิต เกิดขึ้นทันทีทันใด เช่น อุบัติเหตุ เป็นต้น (2) ความเครียดที่เกิดอย่างต่อเนื่อง สิ่งคุกคามชีวิตเกิดขึ้นและดำเนินต่อเนื่องไป การเปลี่ยนแปลงของร่างกายในวัยต่างๆ ที่คุกคามความรู้สึก เช่น การตั้งครรภ์ การคลอด การหมดประจำเดือน สอดคล้องกับสุวรรณา เชียงขุนทด ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมการจัดการความเครียดตามแนวพุทธจิตวิทยา สำหรับนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม” จากการศึกษาโปรแกรมการจัดการความเครียดตามแนวพุทธจิตวิทยา พบว่าในการลดความเครียดขณะฝึกปฏิบัตินักศึกษาส่วนใหญ่จะใช้การหายใจ การเจริญสติ การให้การปรึกษาแบบกลุ่มเชิงพุทธทำให้เข้าใจตนเองและบุคคลอื่นมากขึ้น ทำให้สามารถจัดการกับความเครียดได้ (สุวรรณา เชียงขุนทด, 2561)

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า มีการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประกอบบริบทในการปฏิบัติธรรม เป็นการพิจารณาหัวข้อธรรมตามหลักพุทธศาสนาเพื่อให้เกิดปัญญาความรู้แจ้ง ซึ่งถือเป็นหัวใจที่แท้จริงของการปฏิบัติธรรม การปฏิบัติวิปัสสนามีหลากหลายรูปแบบและแนวทาง โดยมีการแนะนำไว้ในกรรมฐาน 40 ถึงความเหมาะสมในแต่ละบุคคลที่มีอุปนิสัยแตกต่างกันกับหลักธรรมแต่ละหัวข้อที่สามารถแก้ไขข้อเสียโดยเฉพาะได้ เช่น คนอารมณ์ร้อนควรใช้เมตตาเป็นอารมณ์ในการปฏิบัติ คนปกติทั่วไปควรใช้มรณสติหรือการระลึกถึงความตายเป็นอารมณ์ในการปฏิบัติเพื่อคงไว้ในความไม่ประมาท เป็นต้น หลักธรรมที่แตกต่างกันในแต่ละข้อธรรมมีไว้เพื่ออธิบายเนื้อหาที่กว้างขวางและลึกซึ้ง โดยการประยุกต์หรือจัดหมวดหมู่ให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจเท่านั้น แต่ในความเป็นจริง หลักธรรมทุกข้อมีความสัมพันธ์โยงใยคาบเกี่ยวซึ่งกันและกัน ไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ โดยมีหลักธรรมสองหมวดใหญ่ที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมด และเป็นหัวใจแก่นแท้ของพุทธศาสนา คือ ไตรลักษณ์และปฏิจจสมุปบาท ทั้งสองหมวดต่างสัมพันธ์เป็นสิ่งเดียวกัน เพียงแต่อธิบายสิ่งต่างๆ คนละกรอบการสังเกต โดยไตรลักษณ์อธิบายสิ่งต่างๆ ในกรอบของลักษณะ 3 ประการที่เกิดขึ้น โดยเริ่มจากการปฏิบัติที่เข้าถึงง่าย เกิดสมาธิง่าย และจะเกิดปัญญาในที่สุด การปฏิบัติธรรม ตามหลักอาปานสติ นี้ ทำให้นักปฏิบัติธรรมนั้น มองเห็นความเป็นจริงแห่งความเกิดดับตามกฎไตรลักษณ์ คือ อนิจจตา ทุกขตา อนัตตา มองเห็นชัดในความเป็นจริง จนเกิดเป็นรูปนามขึ้น รูปนามเหล่านั้นจึงปราศจากตัวตนหรือปราศจากอัตตสาระ คือไม่มีตัวตนของสรรพสิ่งทั้งหลาย สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวหลักการสำคัญของการบรรลุนิพพานไว้ในหนังสือ “พุทธธรรม” ความว่า ไม่ว่าจะเจริญวิปัสสนาโดยมีสมณานำหน้า หรือเจริญสมณะโดยมี

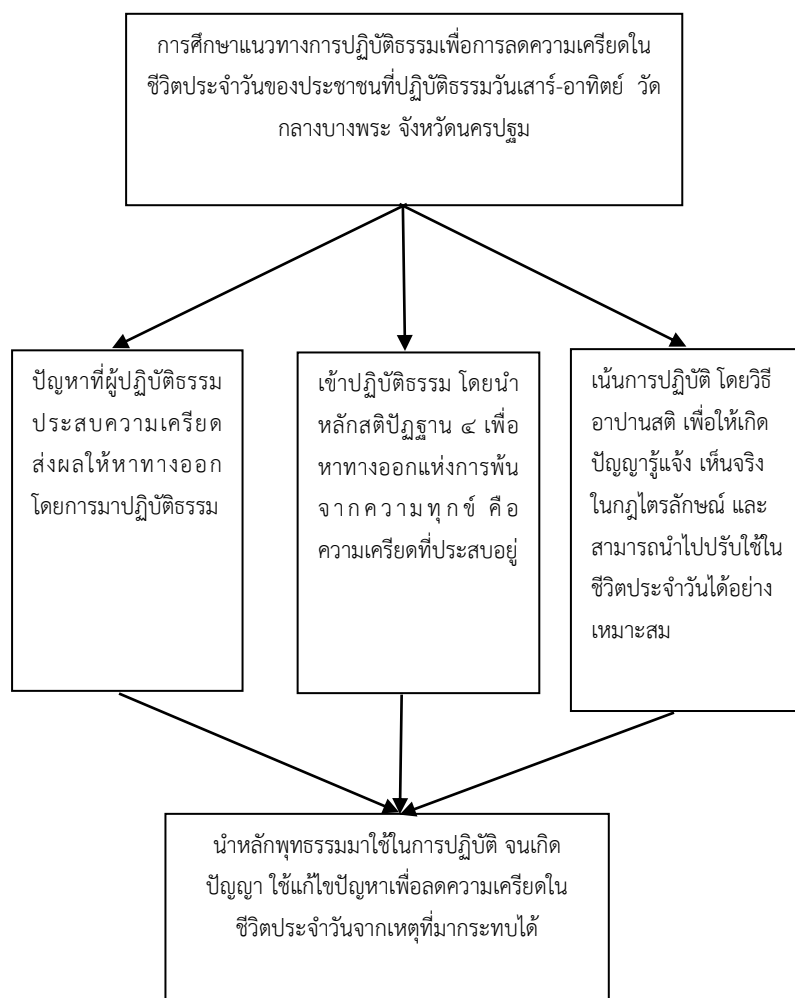
วิปัสสนา นำหน้าก็ตาม เมื่อถึงขณะที่อริยมรรค เกิดขึ้น ทั้งสมณะและวิปัสสนา จะต้องเกิดขึ้นด้วยกัน อย่างควบคู่เป็นการแนบเนียนเสมอไป ที่เป็นเช่นนี้ เพราะว่าโดยหลักพื้นฐานแล้ว สมณะและวิปัสสนาก็ คือองค์ของมรรคนั่นเอง วิปัสสนา ได้แก่ สัมมาทิฐิและสัมมาสังกัปปะ สมณะได้แก่องค์มรรคที่เหลือ อีก 6 ข้อ ซึ่งเป็นธรรมดาอยู่แล้วที่องค์มรรคเหล่านี้จะต้องเกิดขึ้นพร้อมกันในขณะที่บรรลุวิปัสสนา นอกจากนี้ในหนังสือดังกล่าว ยังกล่าวถึง การปฏิบัติเพื่อถึงจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนานั้น องค์ธรรมที่เป็นตัวตัดสินในขั้นสุดท้ายจะต้องเป็นปัญญา หรือ วิปัสสนา ดังนั้นการปฏิบัติต้องก้าว มาถึงขั้นวิปัสสนาด้วยเสมอ ส่วนสมาธินั้น แม้จำเป็นแต่ก็ยึดหยุ่นเลือกใช้ขั้นใดขั้นหนึ่งก็ได้ เริ่มตั้งแต่ ขั้นต้นที่เรียกว่าวิปัสสนาสมาธิ ซึ่งอยู่ในระดับเดียวกัน ขณิกสมาธิ และอุปปจารสมาธิเป็นต้นไป (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2555)

จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ในขณะที่ปฏิบัติธรรมในวัดกลางบางพระ เวลาทำสมาธิ ก็ใช้การกำหนด ควบคุมหายใจเข้า-ออก ว่า บางครั้งยาว บางครั้งหายใจสั้น กำหนดถี่ๆ เพื่อให้สติอยู่กับปัจจุบัน ไม่ไปคิดถึงเรื่องที่ทำให้เศร้าหมองใจ ได้มีการแนะนำให้ผู้ปฏิบัติธรรม ใช้วิธีการกำหนดแบบอานาปานสติ คือ กำหนดควบคุมหายใจ ซึ่งเป็นวิธีตามหลักสติปัฏฐาน 4 ในหมวดกายานุปัสสนา และยังเป็นวิธีที่สามารถกำหนดได้ตลอดเวลาแม้เวลาที่ไม่ได้เข้ามาปฏิบัติธรรม หากพอมีเวลาก็สามารถนั่ง กำหนดควบคุมหายใจเข้า-ออก ให้จิตใจสงบระงับจากความวุ่นวายได้ และยังสามารถทำได้โดยไม่ต้องลงทุนหาสิ่งใดมาร่วม เหมือนกันท่ากสิณต่างๆ หรือในยามเกิดปัญหาที่ต้องเผชิญ ก็สามารถรวบรวมสติได้โดยกำหนดควบคุมหายใจ หรือสูดลมหายใจยาว ก็จะมีสติขึ้นด้วย สอดคล้องกับ โสภณ ขำทัพ ได้ทำการศึกษางานวิจัยเรื่อง “ศึกษาการปฏิบัติอานาปานสติกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนรางวัลพระราชทาน จังหวัดนนทบุรี” พบว่า ในพระพุทธศาสนามีวิธีปฏิบัติธรรมฐานอยู่ 2 วิธี วิธีแรก คือ การปฏิบัติสมถกัมมัฏฐานซึ่งเป็นการอบรมจิตให้สงบจนเกิดสมาธิ เพราะอานาปานสติเป็นวิธีปฏิบัติวิธีหนึ่งในการปฏิบัติสมถกัมมัฏฐาน 40 โดยวิธีนี้เป็นการพัฒนาจิตด้วยลมหายใจเข้าออกของแต่ละบุคคล และอานาปานสติภาวนานี้เป็นได้ทั้งในสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ส่วนการปฏิบัติอานาปานสติภาวนานั้นเป็นที่นิยมกันในปัจจุบัน เพราะเป็นวิธีเจริญสมาธิที่ปฏิบัติได้สะดวกและไม่กระทบกระเทือนต่อสุขภาพ ผลที่ได้รับคือ เสริมสร้างกำลังใจในการดำเนินชีวิต โดยเน้นหลักสันโดษ คือ ให้พึงพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ และไม่ทะยานอยากในสิ่งที่เกินความจำเป็น ซึ่งก่อให้เกิดนิมิตสมาธิหรือมีสติสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทำให้เป็นคนมีวินัย เข้มแข็ง มั่นคง มีประสิทธิภาพในการทำงาน มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานของตน และสร้างความรักและเมตตาให้เกิดแก่มนุษยชาติอันส่งผลให้สังคมสงบสุข ส่วนวิธีที่ 2 คือ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ซึ่งผลที่ได้รับคือ การรู้แจ้งสภาวะธรรมตามความเป็นจริงด้วยปัญญาหรือในที่สุดได้บรรลุพระนิพพาน (โสภณ ขำทัพ, 2549)



องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่อง “การศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อการลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม” โดยผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นองค์ความรู้ซึ่งมีดังนี้



ภาพ สรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้รับจากการวิจัย

บทสรุป

ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรมเพื่อการลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม มีการศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อการลดความเครียดในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี โดยพบว่า 1) ปัญหาที่ผู้ปฏิบัติธรรมประสบความเครียด ส่งผลให้หาทางออก โดยการมาปฏิบัติธรรม 2) เข้าปฏิบัติธรรม โดยนำหลักสติปัฏฐาน 4 เพื่อหาทางออกแห่งการพ้นจากความทุกข์ คือความเครียดที่ประสบอยู่ และ 3) เน้นการปฏิบัติ โดยวิธีอาปานสติ เพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้ง เห็นจริงในกฎไตรลักษณ์ และสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

ชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เมื่อค้นพบปัญหาครบทั้ง 3 ประเด็นแล้ว ประชาชนที่มาปฏิบัติธรรม เพื่อการลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ จึงนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการปฏิบัติ จนเกิดปัญญา ใช้แก้ไขปัญหาลดความเครียดในชีวิตประจำวันจากเหตุที่มากกระทบได้

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อลดความเครียดในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ปฏิบัติธรรมวันเสาร์-อาทิตย์ วัดกลางบางพระ จังหวัดนครปฐม” ผู้วิจัยมีประเด็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ประกอบด้วย สำนักงานพื้นที่การศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนา และสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ควรมีการจัดอบรมหลักสูตรการปฏิบัติธรรมสำหรับบุคลากรทั้งครู และบุคคลทั่วไปที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมให้แก่ชุมชน

(2) ภาครัฐควรมีนโยบายให้การจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมในพื้นที่หรือในสังกัดตนเองให้ชัดเจนเป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

(1) ควรส่งเสริมให้เกิดการปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อลดปัญหาความเครียดที่เกิดขึ้นกับประชาชนในพื้นที่

(2) ควรกำหนดเป็นตารางการอบรมที่ชัดเจนให้แก่หน่วยงานรัฐ สถานศึกษา และประชาชนทั่วไปให้เข้ามาปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

(1) ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมต่อในประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดกับประชาชน นอกจากความเครียดแล้ว ปัญหาด้านอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิต ครอบครัว ก็ควรสนับสนุนให้เกิดการปฏิบัติเพื่อลดปัญหาเหล่านั้นด้วย

(2) ควรศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและเกิดผลสัมฤทธิ์มากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.



- ธนิต อยู่โพธิ์. (2540). *วิปัสสนา นิยม ว่าด้วยทฤษฎีและการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร รัตนโณ). (2524). *คู่มือการบำเพ็ญกรรมฐาน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2525). *พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โสภณ ขำทัพ. (2549). *ศึกษาการปฏิบัติอานาปานสติกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนรางวัลพระราชทาน จังหวัดนนทบุรี. คุชฌ์นิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฌ์บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- สุวรรณา เชียงขุนทด. (2561). *การพัฒนาโปรแกรมการจัดการความเครียดตามแนวพุทธจิตวิทยา สำหรับนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม. คุชฌ์นิพนธ์พุทธศาสตร์คุชฌ์บัณฑิต สาขาวิชาพุทธจิตวิทยา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*



การประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดบริการแนะแนว สำหรับ
สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
The Needs Assessment of Guidance Services for Extra-large
School in Hatyai School Cluster Campus Network under the
Secondary Educational Service Area Office Songkhla-Satun

¹ปณิดา มสีกะ Panida Mosika

²สุดาพร ทองสวัสดิ์ Sudaporn Thongsawat

¹²คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหาดใหญ่

¹²Faculty of Education and Liberal Arts, Hat Yai University

¹Corresponding author, e-mail: mopanida44@gmail.com

Received May 31, 2023; Revised July 29, 2023; Accepted: August 22, 2023



บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของการจัดบริการแนะแนว 2) จัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการจัดบริการแนะแนว 3) ประมวลข้อเสนอแนะของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น .975 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าจัดลำดับความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันในการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับน้อย อีก 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่คาดหวังในการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์ลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับแรก คือ การบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ลำดับที่ 2 ถึง 5 คือ การบริการสารสนเทศ การบริการจัดวางตัวบุคคล การบริการติดตามประเมินผล และการบริการให้คำปรึกษา ตามลำดับ และ 3) ประมวลข้อเสนอแนะของการจัดบริการแนะแนว คือ ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโดยตรงในการสำรวจนักเรียน และพิจารณามอบทุนให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำ



คู่มือนักเรียนเพื่อให้นักเรียนทราบวิธีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาและการอาชีพได้อย่างถูกต้อง ควรจัดให้มีการวัดความสามารถและความถนัดของนักเรียน และมีการติดตามดำเนินงานแนะแนวที่เป็นระบบ

คำสำคัญ: ความต้องการจำเป็น; การจัดบริการแนะแนว; สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ

Abstract

This Article aimed to study (1) current conditions and desirable conditions of Guidance services (2) study the results of the needs analysis regarding the operation according to the Guidance services and (3) compile suggestions about the Guidance services for Extra-large School in Hatyai School Cluster Campus Network under the Secondary Educational Service Area Office Songkhla-Satun. The research instrument will include a questionnaire, rating scale that reliability was .975, and statistics consisting of the frequency, mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}). The results are shown that (1) the current state of Guidance services was at an average and when considered in each aspect, it was found that in the low level in Individual inventory service and in the average level 4 aspects. The desirable condition of Guidance services was in the high level when considered in each aspect, it was found that in the high level all aspects. (2) The results of the needs analysis regarding the Guidance services for Extra-large School in Hatyai School Cluster Campus Network under the Secondary Educational Service Area Office Songkhla-Satun found that the need for Individual inventory service was at the level of Highest. The second was Information service. The 3rd was Placement service. The 4th was the Follow-up service and the 5th was Counseling service. And (3) By compiling and considering the suggestions of the Guidance services, it appears that the committee should be appointed directly responsible for surveying students and considering grants to students in need. Students' abilities and aptitudes should be measured, and systematic guidance should be monitored.

Keywords: Needs Assessment; Guidance Services; Extra-large School

บทนำ

การแนะแนวเป็นบริการที่จัดขึ้นเพื่อช่วยให้บุคคลสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องและผลิยวณลาด รู้จัก เข้าใจตนเอง ผู้อื่น และสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยยึดหลักว่าผู้แนะแนวทำหน้าที่เพียงช่วยให้ผู้รับบริการได้สำรวจตนเอง เสนอแนะทางเลือก ส่วนการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาเป็นหน้าที่ของผู้รับบริการเอง ที่มาของคำว่า การแนะแนวตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Guidance โดยแฟรงค์ พาร์สัน (Frank Parson) ชาวอเมริกัน ผู้ได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาแห่งการแนะแนว เป็นผู้บัญญัติคำนี้เป็นคนแรก เมื่อปี ค.ศ.1908 ซึ่งมีรากศัพท์

มาจากคำว่า Guide แปลว่า การชี้ช่องการเลือกหรือการบอกทางให้ และมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า help คือ การช่วยเหลือ แต่ใช้วิธีการช่วยเหลือแบบให้ผู้รับการช่วยเหลือช่วยตัวเอง (นิรันดร์ จุลทรัพย์, 2558) เนื่องจากสภาพปัญหาต่างๆ ของนักเรียนในโรงเรียนมีมากขึ้น ทั้งปัญหาในการศึกษาเล่าเรียน ปัญหาในการประกอบอาชีพตลอดจนปัญหาส่วนตัว ซึ่งปัญหาเหล่านี้มักจะปรากฏได้ชัดกับนักเรียนช่วงอายุ 13-18 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงการเป็นวัยรุ่น เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อของความเป็นเด็กสู่ความเป็นผู้ใหญ่ พัฒนาการในวัยนี้จึงมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เริ่มสนใจเพศตรงข้าม การแสวงหาเอกลักษณ์ของตนเองแสดงออกซึ่งความสนใจและค่านิยมออกมาอย่างชัดเจน จึงมีความอ่อนไหวต่อการเกิดปัญหาต่างๆ ได้ง่าย ถ้าช่วงวัยนี้ดำเนินชีวิตผ่านไปอย่างราบรื่นก็จะเข้าสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ แต่ในทางตรงกันข้ามจะเป็นช่วงวัยที่มีความยุ่งยากต่อการดำเนินชีวิตส่วนตัว ครอบครัวสังคมและประเทศชาติ เนื่องจากเป็นวัยที่มีความสับสนทางจิตใจมากที่สุดยิ่งกว่าวัยอื่นๆ (รัตนวัชร เพ็ญรัตนศิริ, 2563)

การแนะแนวในโรงเรียนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมพัฒนาการ การป้องกันปัญหาและการแก้ไขปัญหา โดยการแนะแนวสามารถช่วยระบุและจัดสาเหตุของความล้มเหลว การแก้ไขสิ่งที่ไม่ดี การเข้าชั้นเรียนที่ไม่สม่ำเสมอ และจัดปัญหาที่ขัดขวางความก้าวหน้าของนักเรียน ถือว่าการแนะแนวเป็นกระบวนการต่อเนื่องในการช่วยเหลือบุคคลให้ค้นพบความสามารถและพรสวรรค์ของตนเอง สามารถค้นหาหรือพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่สมดุล มีสุขภาพที่ดี ช่วยให้ผู้บุคคลสามารถแก้ปัญหาและปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้น เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาอย่างเต็มที่ มีชีวิตอยู่กับความพึงพอใจ ฉะนั้นบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน คือ การช่วยให้บุคคลค้นพบความเป็นตัวตนของตนเองและใช้ประโยชน์ให้มากที่สุดกับความสามารถ หรือความเป็นตัวตนทั้งในตัวบุคคลและสังคม (มนตรี อินตา, 2562) การแนะแนวจะประสบความสำเร็จได้นั้น สิ่งสำคัญ คือ ทางโรงเรียนจะต้องมีการจัดบริการแนะแนวให้กับนักเรียน เพื่อช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนให้ลดน้อยลง เป็นประโยชน์ต่อนักเรียนเองและยังเป็นประโยชน์ต่อการบริหารงานของโรงเรียนอีกด้วย ซึ่งการจัดบริการแนะแนว ประกอบด้วย 5 บริการ ได้แก่ บริการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล (individual inventory service) บริการสนเทศ (information service) บริการให้คำปรึกษา (counseling service) บริการจัดวางตัวบุคคล (placement service) และบริการติดตามและประเมินผล (follow-up and assessment service) ซึ่งแต่ละบริการมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่อง การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพที่ดีได้นั้นจะต้องจัดให้ครบทั้ง 5 บริการ เพราะเป็นบริการที่ให้ความช่วยเหลือนักเรียนให้สามารถแก้ไขปัญหาทั้งด้านการเรียน อาชีพ หรือปัญหาทางด้านส่วนตัวและสังคม โดยทางโรงเรียนควรจัดงานบริการแนะแนวให้เกิดผลสัมฤทธิ์ผลอย่างแท้จริงในด้านการพัฒนาระบบแนะแนว และการจัดการเรียนรู้ที่สามารถตอบสนองความต้องการความถนัด ความสามารถของผู้เรียนได้อย่างครบถ้วนเหมาะสม (โพธิพันธ์ พาณิช, 2558)

แต่ที่ผ่านมาในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล พบว่า การบริหารงานแนะแนวยังไม่ประสบความสำเร็จ อาจเนื่องมาจากหลายสภาพปัญหาที่ส่งผลกระทบต่องานแนะแนวของครูแนะแนวในโรงเรียน อาทิเช่น 1. ภาระงานของครูแนะแนวที่มีมาก นอกจากภาระการสอนต้องมีบริการแนะแนวอีก 5 บริการที่ต้องบริหารจัดการให้สมบูรณ์ทั้งหมด 2. ระบบสารสนเทศของโรงเรียนที่ไม่อำนวยความสะดวกในการให้บริการของของแนะแนว เช่น



คอมพิวเตอร์ และระบบอินเทอร์เน็ต ที่จะให้บริการแก่นักเรียน 3. การส่งต่อนักเรียนที่มีปัญหาของงานกิจการนักเรียน คือ หลายครั้งที่งานแนะแนวไม่ได้มีส่วนร่วมในการช่วยดูแลนักเรียนที่มีปัญหาเหล่านั้น โดยจะเป็นการจัดการปัญหาที่ยังไม่สามารถแก้และเห็นปมปัญหาที่แท้จริง เนื่องจากนักเรียนยังไม่เปิดใจที่จะเล่าปัญหาให้ครูฟัง 4. การประสานงานของครูแนะแนวกับหน่วยงานภายนอก จนถึง การส่งต่อ หลายครั้งทำให้นักเรียนหลุดออกไปจากระบบการศึกษา และไม่ได้รับการช่วยเหลือ 5. การให้ความร่วมมือภายในโรงเรียนระหว่างครูที่ปรึกษา ครูกิจการนักเรียน และครูแนะแนว เนื่องจากยังไม่เข้าใจในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนและ 6. การให้ความร่วมมือของนักเรียนและผู้ปกครองยังไม่มีประสิทธิภาพ ทำให้ครูแนะแนวและทางโรงเรียนไม่สามารถทำการช่วยเหลือได้อย่างตรงจุด นอกจากนี้ผู้บริหารบางคนไม่เข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญของการแนะแนว ไม่มีการมอบอำนาจและความรับผิดชอบ รวมทั้งบุคลากรในโรงเรียนมีทัศนคติที่ไม่ดีต่องานแนะแนว

จากความสำคัญและประเด็นปัญหาการแนะแนวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่า การจัดบริการแนะแนวในโรงเรียนมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างความตระหนักให้กับทางผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา และครูแนะแนว โดยผู้วิจัยจะทำการประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดบริการแนะแนวในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้สะท้อนให้บุคคลที่เกี่ยวข้องเห็นถึงสภาพที่ควรจะเป็นในการจัดบริการแนะแนว ซึ่งการประเมินความต้องการจำเป็น (Need Assessment) เป็นเทคนิควิธีการอย่างหนึ่งเพื่อหาคำตอบและนำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงแผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และผลการประเมินความต้องการจำเป็นยังให้ข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายของผู้บริหารและกำหนดเป้าหมายของโครงการหรือกิจกรรม โดยการประเมินความต้องการจำเป็น จัดว่าเป็นกระบวนการประเมินเพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะเช่นใด และประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่ามีลักษณะเช่นใด จากนั้นนำผลที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินสิ่งที่เกิดขึ้นจริงว่าสมควรที่จะเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง และข้อมูลที่ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในเชิงสร้างสรรค์ทางบวก ทั้งนี้ยังช่วยให้ระบุถึงปัญหาได้อย่างแท้จริง นำไปสู่การแก้ปัญหาได้อย่างตรงจุด สามารถตอบสนองให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนตรงตามความเป็นจริง ผลที่ได้จากการวิจัยจะสะท้อนให้ทางโรงเรียนได้ตระหนักและรับรู้ว่าโรงเรียนควรที่จะปรับปรุงหรือมีความจำเป็นอย่างเร่งด่วนที่จะต้องจัดบริการแนะแนวในด้านใดมากที่สุด (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล
2. เพื่อจัดลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

3. เพื่อประมวลข้อเสนอแนะของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเชิงปริมาณนี้มีพื้นที่วิจัย คือ สถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ประชากร คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 701 คน (กลุ่มงานสารสนเทศ, 2565 ข้อมูล ณ วันที่ 25 มกราคม 2565) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล จำนวน 254 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน จากนั้นสุ่มแบบแบ่งชั้น (Statified Random Sampling) ตามขนาดสถานศึกษา โดยใช้วิธีการเทียบสัดส่วนจำนวนครูผู้สอนในแต่ละโรงเรียน แล้วจึงสุ่มกลุ่มตัวอย่างแต่ละโรงเรียนโดยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากแบบไม่ใส่คืน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเพื่อประเมินความต้องการจำเป็นของงานบริการแนะแนว แบ่งเป็น 3 ตอน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกรายการ (Check List) ได้แก่ เพศและตำแหน่ง

ตอนที่ 2 สภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นของงานบริการแนะแนวในโรงเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้รูปแบบการตอบสนองคู่ (Dual-Response Format) ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างตามแนวคิดของมินทรี อินตา แบ่งออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล 2) บริการสารสนเทศ 3) บริการให้คำปรึกษา 4) บริการจัดวางตัวบุคคล 5) บริการติดตามและประเมินผล (มินทรี อินตา, 2562) ซึ่งมีความยาว 54 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ (Index of Item Objective Congruence: IOC) แต่ละข้อคำถามอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ .975

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะแนวทางของงานบริการแนะแนวในโรงเรียน เป็นลักษณะข้อคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ ถือว่าเป็นการได้ข้อมูลที่สะท้อนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้บริการงานแนะแนวอย่างแท้จริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างครูในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ปีการศึกษา 2565 ซึ่งผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถาม จำนวน 254 ฉบับ โดยใช้ Google Form ไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างผ่านทางระบบการสื่อสารข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูลแล้วกำหนดให้ตอบแบบสอบถามภายใน 15 วัน และมีการสอบถามโดยการโทรไปสัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นกับครู 1 ท่าน

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาทั้งหมด มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบในแบบสอบถามในแต่ละชุด ได้จำนวน 254 ฉบับ จากนั้นนำ



แบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์มาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าจัดลำดับความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified})

ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่คาดหวังในการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล เมื่อพิจารณาการดำเนินงาน พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.81$, S.D.= .050) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลซึ่งอยู่ในระดับน้อย โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริการให้คำปรึกษา ($\bar{x}=3.00$, S.D.= .116) รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการบริการติดตามและประเมินผล ($\bar{x}=3.00$, S.D.= .086) ด้านการบริการจัดวางตัวบุคคล ($\bar{x}=2.91$, S.D.= .084) ด้านการบริการสารสนเทศ ($\bar{x}=2.81$, S.D.= .098) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ($\bar{x}=2.33$, S.D.= .151) ส่วนสภาพที่คาดหวังในการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.02$, S.D.= .067) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริการติดตามและประเมินผล ($\bar{x}=4.13$, S.D.= .118) รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านการบริการให้คำปรึกษา ($\bar{x}=4.10$, S.D.= .119) ด้านการบริการจัดวางตัวบุคคล ($\bar{x}=4.06$, S.D.= .131) ด้านการบริการสารสนเทศ ($\bar{x}=3.98$, S.D.= .105) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ($\bar{x}=3.83$, S.D.= .176) ดังตารางที่ 1

(n=254)

การจัดบริการแนะแนว	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่คาดหวัง		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล	2.33	.151	น้อย	3.83	.176	มาก
2. บริการสารสนเทศ	2.81	.098	ปานกลาง	3.98	.105	มาก
3. บริการให้คำปรึกษา	3.00	.116	ปานกลาง	4.10	.119	มาก
4. บริการจัดวางตัวบุคคล	2.91	.084	ปานกลาง	4.06	.131	มาก
5. บริการติดตามและประเมินผล	3.00	.086	ปานกลาง	4.13	.118	มาก
รวม	2.81	.050	ปานกลาง	4.02	.067	มาก

2. ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับแรก คือ ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ($PNI_{modified}=0.64$) ลำดับที่ 2 คือ ด้านการบริการสารสนเทศ ($PNI_{modified}=0.42$) ลำดับที่ 3 คือ ด้านการบริการจัดวางตัวบุคคล ($PNI_{modified}=0.40$) ลำดับที่ 4 คือ ด้านการบริการติดตามและประเมินผล ($PNI_{modified}=0.38$) ลำดับสุดท้าย คือ ด้านการบริการให้คำปรึกษา ($PNI_{modified}=0.37$) ดังตารางที่ 2

การจัดบริการแนะแนว	ค่าเฉลี่ย ของสภาพที่ คาดหวัง (I)	ค่าเฉลี่ย ของสภาพ ปัจจุบัน (D)	I – D	(I – D)/D	ลำดับ
1. บริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล	3.83	2.33	1.50	0.64	1
2. บริการสารสนเทศ	3.98	2.81	1.17	0.42	2
3. บริการให้คำปรึกษา	4.10	3.00	1.10	0.37	5
4. บริการจัดวางตัวบุคคล	4.06	2.91	1.15	0.40	3
5. บริการติดตามและประเมินผล	4.13	3.00	1.13	0.38	4
รวม	4.02	2.81	1.21	0.43	

3. ครูในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ ทั้ง 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล มีความถี่สูงสุดที่ 25 ซึ่งเสนอแนะว่า โรงเรียนควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโดยตรงในการสำรวจนักเรียน และพิจารณามอบทุนให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ 2) ด้านการบริการสารสนเทศ มีความถี่สูงสุดที่ 26 ซึ่งเสนอแนะว่า ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้จักระเบียบและวิธีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาและการอาชีพได้อย่างถูกต้อง 3) ด้านการบริการให้คำปรึกษา มีความถี่สูงสุดที่ 24 ซึ่งเสนอแนะว่า ครูที่บริการให้คำปรึกษา ควรมุ่งเน้นส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา อาชีพ สังคมและเรื่องส่วนตัว 4) ด้านการบริการจัดวางตัวบุคคล มีความถี่สูงสุดที่ 28 ซึ่งเสนอแนะว่า ควรจัดให้มีการวัดความสามารถและความถนัดของนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านที่นักเรียนถนัด 5) ด้านการบริการติดตามและประเมินผล มีความถี่สูงสุดที่ 27 ซึ่งเสนอแนะว่า ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานโดยตรง และมีการติดตามที่เป็นระบบ ดังตารางที่ 3

ประมวลข้อเสนอแนะของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่	ความถี่
1. ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล	
1.1 โรงเรียนควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโดยตรงในการสำรวจนักเรียน และพิจารณามอบทุนให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์	25



ประมวลข้อเสนอแนะของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่	ความถี่
1.2 ควรสำรวจข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างละเอียด ชัดเจน ถูกต้องสมบูรณ์	20
1.3 คุณครูประจำชั้นควรเยี่ยมบ้านนักเรียนให้ครบถ้วนทุกคน	16
1.4 ควรจัดสรรงบประมาณสำหรับการเยี่ยมบ้านให้เพียงพอ	13
2. ด้านการบริการสารสนเทศ	
2.1 ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือนักเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้จักกฎระเบียบและ วิธีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาและการอาชีพ ได้อย่างถูกต้อง	26
2.2 ควรจัดให้มีการรวบรวมข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษา อาชีพ ความรู้เกี่ยวข้องกับ นักเรียน จากแหล่งสารสนเทศที่ทันสมัยและตรงกับความต้องการของนักเรียน	22
2.3 ควรจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอและง่ายต่อการสืบค้น	19
2.4 ควรมีห้องหรือสถานที่ค้นคว้าหาข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ ด้านการศึกษา	14
3. ด้านการบริการให้คำปรึกษา	
3.1 ครูที่บริการให้คำปรึกษา ควรมุ่งเน้นส่งเสริม ป้อนกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียน เกี่ยวกับเรื่องการศึกษา อาชีพ สังคมและเรื่องส่วนตัว	24
3.2 ควรจัดสถานที่และสรรหาครูที่บริการให้คำปรึกษาปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียน	20
3.3 ควรจัดกิจกรรมเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์การศึกษา ปัญหาของนักเรียนที่มี พฤติกรรมเสี่ยง หรือเกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนต้องการพัฒนาตนเอง	18
4. ด้านการบริการจัดวางตัวบุคคล	
4.1 ควรจัดให้มีการวัดความสามารถและความถนัดของนักเรียน เพื่อส่งเสริมนักเรียน ให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านที่นักเรียนถนัด	28
4.2 ควรจัดให้มีการอบรมครูเกี่ยวกับเทคนิควิธีการในการให้คำแนะนำ การส่งเสริม และให้กำลังใจนักเรียนในการวางแผนการดำเนินชีวิตของตนเอง	23
4.3 ควรจัดให้มีการแนะแนวการศึกษาต่อ และแนะแนวอาชีพให้กับนักเรียน เพื่อช่วย ให้นักเรียนมีแนวทางในการเรียน และประกอบอาชีพตรงตามความสามารถของตนเอง	18
4.4 ควรจัดกิจกรรมหารายได้ระหว่างเรียน หรืองานเสริมให้แก่นักเรียน	14
5. ด้านการบริการติดตามและประเมินผล	
5.1 ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานโดยตรงมีการติดตามที่เป็นระบบ	27
5.2 ควรมีการติดตามและประเมินผล สำหรับการเข้าศึกษาต่อและการประกอบอาชีพ ของนักเรียน หลังสำเร็จการศึกษา	21
5.3 ควรสร้างความรู้ความเข้าใจและการตระหนักถึงความสำคัญของการให้ความ ร่วมมือในการดำเนินงานด้านการบริการติดตามผล	15
5.4 ควรจัดให้มีการอบรมครูเกี่ยวกับเทคนิควิธีการติดตามผลและประเมินผลที่ หลากหลาย เป็นระบบมาพัฒนาการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น	11

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันในการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริการให้คำปรึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนแต่ละโรงเรียนให้น้ำหนักของงานบริการแนะแนวอย่างยิ่งในด้านบริการให้คำปรึกษาที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของงานแนะแนวอย่างมาก มีครูแนะแนวที่สำเร็จการศึกษาสาขาการแนะแนว หรือจิตวิทยาการให้คำปรึกษาโดยตรง ค่อนข้างมีความรู้ มีทักษะในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการให้คำปรึกษา สามารถให้การช่วยเหลือได้อย่างถูกวิธี ซึ่งสอดคล้องกับกาญจนา มิลลาร์ ได้ศึกษา ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต่อการให้บริการแนะแนวของโรงเรียนสะเดาใหญ่ ประชาสรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต่อการให้บริการแนะแนวของโรงเรียนสะเดาใหญ่ ประชาสรรค์ มีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการให้คำปรึกษา ด้านบริการจัดวางตัวบุคคล ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล และด้านบริการสารสนเทศตามลำดับ ส่วนสภาพที่คาดหวังในการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการบริการติดตามและประเมินผล ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าบริการติดตามผลเป็นบริการแนะแนวที่มีระบบขั้นตอนเกี่ยวกับบุคคลโดยตรง มีกระบวนการในการติดตามผลในเรื่องต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ เป็นการแสวงหาข้อมูลที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อน และปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการศึกษา คุณภาพของงาน ขั้นตอนการดำเนินงานและสัมฤทธิ์ผล ผลที่ได้จากการติดตามและประเมินผลจะนำไปสู่การแก้ไข ปรับปรุง ป้องกันและพัฒนาวางแผนช่วยเหลือเพื่อเสริมสร้างสิ่งใหม่ให้การจัดบริการแนะแนวมีประสิทธิภาพมากขึ้น (กาญจนา มิลลาร์, 2556)

2. ผลการวิเคราะห์หัตถ์ดัชนีความต้องการจำเป็นในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล พบว่า ความต้องการจำเป็นในลำดับที่ 1 คือ ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ลำดับที่ 2 คือ ด้านการบริการสารสนเทศ ลำดับที่ 3 คือ ด้านการบริการจัดวางตัวบุคคล ลำดับที่ 4 คือ ด้านการบริการติดตามประเมินผล และลำดับสุดท้าย คือ ด้านการบริการให้คำปรึกษา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าจำนวนครูที่ทำหน้าที่ให้บริการแนะแนวแก่นักเรียนในสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ สหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล มีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนนักเรียนซึ่งมีค่อนข้างมาก จึงประสบปัญหาในระบบการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ข้อมูลนักเรียนที่สนใจเกี่ยวกับการศึกษาต่อ หรือสนใจในการประกอบอาชีพหลังสำเร็จการศึกษา ยังไม่ได้รับการวิเคราะห์ สังเคราะห์เข้าสู่การบริการสารสนเทศ สอดคล้องกับเริงศักดิ์ จันทรวล ได้ศึกษาความต้องการจำเป็นของการให้บริการแนะแนวแก่นักเรียน โรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคม จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 โรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคม จังหวัดสระแก้ว มีความต้องการจำเป็นเกี่ยวกับบริการแนะแนวแก่นักเรียนเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) บริการรวบรวมข้อมูลเป็น



รายบุคคล 2) บริการสารสนเทศ 3) บริการให้คำปรึกษา 4) บริการติดตามและประเมินผล และ 5) บริการจัดวางตัวบุคคล (เริงศักดิ์ จันทน์นวล, 2561) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับปทุม มหาปราบ ได้ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ครูแนะแนวมีปัญหาในการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล เกี่ยวกับการสำรวจปัญหาการว่างงานของศิษย์เก่า การติดตามผลการศึกษาต่อนักเรียน การติดตามผลนักเรียนที่ขาดเรียนบ่อย การติดตามและประเมินผลนักเรียนที่ลาออกจากการศึกษาระหว่างปีการศึกษา ส่วนใหญ่ติดตามผลนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ ติดตามผลนักเรียนที่มารับบริการให้คำปรึกษาเฉพาะรายที่มีปัญหารุนแรง การจัดบริการติดตามผลส่วนใหญ่ใช้วิธีการสัมภาษณ์นักเรียนที่เรียนจบไป แล้วจัดการครูออกไปเยี่ยมบ้าน ซึ่งครูจะมีปัญหาเรื่องการไม่มีเวลาว่างที่จะไปเยี่ยมบ้านของนักเรียน (ปทุม มหาปราบ, 2557)

3. ประมวลข้อเสนอแนะของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล พบว่า โรงเรียนควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโดยตรงในการสำรวจนักเรียน และพิจารณามอบทุนให้แก่นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนรู้กฎระเบียบและวิธีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาและการอาชีพได้อย่างถูกต้อง ครูที่บริการให้คำปรึกษา ควรมุ่งเน้นส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหานักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา อาชีพ สังคมและเรื่องส่วนตัว ควรจัดให้มีการวัดความสามารถและความถนัดของนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านที่นักเรียนถนัด และควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการดำเนินงานโดยตรงและมีการติดตามที่เป็นระบบ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าบุคลากรที่รับผิดชอบจะได้นำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล มาแปลผลเป็นข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสะดวกต่อการใช้งานและกำกับติดตามอย่างต่อเนื่อง จะได้มีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอสำหรับการเยี่ยมบ้านนักเรียนให้ครบทุกคน สอดคล้องกับศุภกาญจน์ เพญฤทัย ได้เสนอแนวทางการบริหารงานด้านการสำรวจข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคลไว้ว่า การใช้กลยุทธ์การอบรมเชิงปฏิบัติการ โดยจัดกิจกรรมการวางแผนและการเตรียมงานการปฏิบัติงานที่วางไว้ และการสรุปผลหลังการปฏิบัติ ทำให้ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริการแนะแนวด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคลเพิ่มมากขึ้น (ศุภกาญจน์ เพญฤทัย, 2553) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรัตนพร บรรจง ได้เสนอแนวทางการบริหารงานด้านการสำรวจข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคลให้เป็นปัจจุบันและสม่ำเสมอ (รัตนพร บรรจง, 2554)

องค์ความรู้ใหม่

จากการประเมินความต้องการจำเป็นของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล ประกอบด้วย 5 ด้านสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทุกๆ ด้าน และสามารถเรียนรู้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเรียงลำดับความต้องการ ดังนี้ 1) ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล 2) ด้านการบริการสารสนเทศ 3) ด้านการบริการจัดวางตัวบุคคล 4) ด้านการบริการติดตามและประเมินผล และ 5) ด้านการบริการให้คำปรึกษา ดังภาพ



บทสรุป

สภาพปัจจุบันในการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านการบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคลอยู่ในระดับน้อย อีก 4 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่คาดหวังในการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 5 ด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการวิเคราะห์ลำดับความสำคัญความต้องการจำเป็นของการจัดบริการแนะแนว สำหรับสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ในสหวิทยาเขตนครหาดใหญ่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสงขลา สตูล พบว่า ความต้องการจำเป็นลำดับแรก คือ การบริการรวบรวมข้อมูลเป็นรายบุคคล ลำดับที่ 2 ถึง 5 คือ การบริการสารสนเทศ การบริการจัดวางตัวบุคคล การบริการติดตามประเมินผล และการบริการให้คำปรึกษา ตามลำดับ และ 3) ประมวลข้อเสนอแนะของการจัดบริการแนะแนว คือ ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้รับผิดชอบโดยตรงในการสำรวจนักเรียน และพิจารณา มอบทุนให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือให้นักเรียนเพื่อให้นักเรียนทราบวิธีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาและการอาชีพได้อย่างถูกต้อง ควรจัดให้มีการวัดความสามารถและความถนัดของนักเรียน และมีการติดตามดำเนินงานแนะแนวที่เป็นระบบ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้



1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารควรจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ ออกคำสั่งแต่งตั้ง คณะกรรมการฝ่ายกิจการแนะแนว เพื่อรับผิดชอบโดยตรงในการสำรวจนักเรียนและพิจารณามอบทุนให้นักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

1.2 ควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำคู่มือสารสนเทศนักเรียน เพื่อให้นักเรียนรู้กฎระเบียบและวิธีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาและการอาชีพ ได้อย่างถูกต้อง

1.3 ครูที่บริการให้คำปรึกษา ควรมุ่งเน้นส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการศึกษา อาชีพ สังคมและเรื่องส่วนตัว

1.4 ควรจัดให้มีการวัดความสามารถและความถนัดของนักเรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนให้มีพัฒนาการที่ดีขึ้นในด้านที่นักเรียนถนัด

1.5 ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามประเมินผลในการดำเนินงานโดยตรง และสร้างระบบการติดตามนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยแนวทางการจัดบริการแนะแนวเยี่ยมบ้านนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับความร่วมมือของบุคลากรภายในและภายนอกสถานศึกษาในการจัดบริการแนะแนว

2.3 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้วิธีการติดตามประเมินผลนักเรียนในการจัดบริการแนะแนว

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา มิลลาร์. (2556). ความคิดเห็นของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายต่อการให้บริการแนะแนวของโรงเรียนเสดดาห์ประชาสรรค์. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- นิรันดร์ จุลทรัพย์. (2558). การแนะแนวเพื่อพัฒนาผู้เรียน. สงขลา: สาขาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ปทุม มหาปราบ. (2557). การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหการบริหารงานแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- โพธิพันธ์ พานิช. (2558). แนวคิดเกี่ยวกับหลักและระบบงานแนะแนวในมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมาธิราช (บรรณาธิการ). เอกสารการสอนชุดวิชาหลักและระบบงานแนะแนวในสถานศึกษา หน่วยที่ 1-7. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มนตรี อินตา. (2562). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนว ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.

- รัตน์พร บรรจง. (2554). ปัญหาการดำเนินงานแนะแนวที่มีต่อการบริหารงานแนะแนวของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี: จันทบุรี.
- รัตน์วัชร เพ็ญรัตน์ศิริ. (2563). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนางานบริการแนะแนวในโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดเชียงใหม่. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 31(2): 110-131.
- เรณูศักดิ์ จันทน์นวล. (2561). ความต้องการจำเป็นของการให้บริการแนะแนวแก่นักเรียน โรงเรียนวังน้ำเย็นวิทยาคม จังหวัดสระแก้ว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศุภกาญจน์ เพญทิพย์. (2553). การพัฒนาการดำเนินงานแนะแนวโรงเรียนโพธารามพิทยาคม อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2550). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.





ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน
ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร

The Strategic Leadership of School Administrators Under
Bang Khen and Lat Phrao District Office,
Bangkok Metropolitan Administration

¹อรวี อินทร์นาค

Orawee Innak

²รัตนา กาญจนพันธุ์

Ratana Karnjanapun

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamkaeng University

¹Corresponding author, e-mail: oraweeinnak @gmail.com

Received May 31, 2023; Revised August 6, 2023; Accepted: August 28, 2023



บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) สถิติพื้นฐานใช้ในการทดสอบค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า 1) การปฏิบัติงานของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้าน ครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This Article aimed to study and compare the strategic leadership of School Administrators under Bang Khen and Lat Phrao District Office, Bangkok Metropolitan Administration. Classified by education level, size of school and working experience. the sample was used in this research included 234 teachers in school under Bang Khen and Lat Phrao District Office, Bangkok Metropolitan Administration. the instrument for collecting data was a 5-rating scale questionnaire in this research was a questionnaire about strategic leadership of School Administrators under Bang Khen and Lat Phrao District Office, Bangkok Metropolitan Administration. Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1. The strategic leadership of School Administrators under Bang Khen and Lat Phrao District Office, Bangkok Metropolitan Administration were rated at high level.
2. The comparative strategic leadership of School Administrators under Bang Khen and Lat Phrao District Office, Bangkok Metropolitan Administration which classified by educational and experience were not differently found both in the overview and in all aspects. The comparative strategic leadership of School Administrators under Bang Khen and Lat Phrao District Office, Bangkok Metropolitan Administration which classified by size of school Overall and each aspect was significant difference at the .05 level.

Keywords: Leadership; Strategic Leadership; School Administrators

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุขในกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในโลกศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการศึกษามีบทบาทสำคัญในการสร้างความได้เปรียบของประเทศเพื่อการแข่งขันและยืนหยัดในเวทีโลกภายใต้ระบบเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นพลวัตประเทศต่างๆ ทั่วโลก จึงให้ความสำคัญและทุ่มเทกับการพัฒนาการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของตนให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และของโลกควบคู่กับการธำรงรักษาอัตลักษณ์ของประเทศ ในส่วนของประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาให้คนไทยมีทักษะ ความรู้ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ผู้บริหารยุคใหม่ต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพที่มีภาวะของความเป็นผู้นำสูง ประกอบด้วยการเป็น



ผู้นำทางจิตและวิญญาณ มีกลยุทธ์ จึงนำพาองค์การฝ่าฟันกับวิกฤตและการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะนี้ (วุฒิสกดิ์ โกชนกุล, 2552)

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จึงมีความสำคัญอย่างมากต่อความสำเร็จขององค์การ ช่วยให้ผู้บริหารสามารถมองเห็นภาพรวมและขอบเขตได้อย่างกว้างขวางและชัดเจนเป็นรูปธรรมมากขึ้น เพราะการบริหารเชิงกลยุทธ์จะมีความลึกซึ้งเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์ปัญหาที่มีความสำคัญต่ออนาคตขององค์การ ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการกำหนดและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์การตามทิศทางที่ชัดเจน และเป็นเครื่องนำทางที่เป็นรูปธรรมสำหรับสมาชิกในองค์การ (M. A. Hitt et al., 2007) เมื่อใดก็ตามที่องค์การต้องเผชิญกับสภาวะคับขันหรือสภาวะที่อาจกระทบถึงความอยู่รอด ภาวะผู้นำของผู้บริหารจะยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้น เพราะในสภาพเช่นนั้นผู้บริหารจะต้องเพิ่มความระมัดระวัง ความรอบคอบ ความเข้มแข็ง และกล้าตัดสินใจที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพต่างๆ ภายในหน่วยงานที่ขาดประสิทธิภาพ เพื่อให้องค์การรอดพ้นจากภาวะคับขันดังกล่าว (การดี อนันต์นาวิ, 2551)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อสถานศึกษา จึงต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์ และมีความสามารถกระตุ้นให้บุคลากรในองค์การได้ใช้ศักยภาพที่ดี ทำงานให้เกิดผลสูงสุด สร้างพันธมิตรภายในและภายนอกองค์การ สื่อสารด้วยความรู้สึกที่ดีต่อกัน รวมทั้งเป็นผู้มีทักษะทางการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานสูงสุด ขณะเดียวกันผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นสถานะที่ผู้นำสามารถมองการณ์ไกล กำหนดทิศทางที่สอดคล้องเข้ากับการเปลี่ยนแปลงจากสิ่งแวดล้อมภายนอก กระตุ้นแรงบันดาลใจให้แก่สมาชิก พัฒนาความสามารถของผู้ร่วมงานเพื่อไปสู่ระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีศักยภาพมากขึ้น เกิดการตระหนักรู้ ในภารกิจและวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดพลังร่วมในการพัฒนาปรับเปลี่ยนองค์การให้ดีขึ้น ผลักดันให้การบริหารเชิงกลยุทธ์ประสบความสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมาย (ณิรดา เวชญาลักษณ์, 2560)

กรุงเทพมหานคร เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญในการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจ และสังคมในภูมิภาคกลางของประเทศไทย มีสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงหลายแห่งและมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา กรุงเทพมหานครเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องรับผิดชอบ มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและจัดการศึกษา นโยบายด้านการศึกษาเป็นตัวขับเคลื่อนขององค์การอย่างหนึ่งที่ต้องพัฒนาสถานศึกษา หรือโรงเรียน ซึ่งกรุงเทพมหานครได้ขับเคลื่อนกลยุทธ์ต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพประสิทธิภาพของผู้บริหารรวมทั้งปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการกับภาวะการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษามาโดยตลอด ซึ่งปรากฏข้อมูลจากผลการประเมินและทบทวนตัวชี้วัดระดับเมืองจากการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560–2563) พบว่า การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ยังมีข้อจำกัดและเงื่อนไขต่างๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของกรุงเทพมหานคร อาทิ ปัญหาคะแนนการประเมินสมรรถนะนักเรียนมาตรฐานสากล (PISA) ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีระดับต่ำของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปัญหาเด็กเรียนออกกลางคัน ปัญหาความเท่าเทียมและความเหลื่อมล้ำของการเข้าถึงระบบการศึกษา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาผลการทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ที่มีภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร, 2563)

บทความวิจัยนี้จึงต้องการแสดงให้เห็นว่าภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ยังคงต้องมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นอีก เพื่อให้สถานศึกษามีประสิทธิภาพส่งผลให้ผู้เรียนมีคุณภาพที่ดีขึ้น การดำเนินงานภายในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะที่เป็นผู้นำจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของการบริหารของตนให้เหมาะสมกับการเป็นผู้บริหารยุคปฏิรูปการศึกษา สร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ให้เกิดขึ้นในตนเอง มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีการวางแผนดำเนินงานเพื่อผลักดันให้เกิดการพัฒนาภายในสถานศึกษาจนประสบความสำเร็จ และบรรลุเป้าหมายหรือประสิทธิผลของสถานศึกษา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการนำไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนปรับปรุง พัฒนา และเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี ส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนในสำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ประชากร คือ ครูในสำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2665 จำนวน 561 คน (แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร, 2563) กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูในสำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2565 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของโคเฮน (Cohen, et al. 2011) จำนวน 234 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบแบ่งชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 1 ชนิด ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลทั่วไปของครูผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) และตอนที่ 2 เป็นการตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร แบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ มี 40 ข้อคำถาม และค่าความเชื่อมั่นด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ 0.939 ใช้ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร รวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามไปยัง



กลุ่มตัวอย่าง ระหว่างวันที่ 10-31 เดือนมกราคม พ.ศ. 2566 นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วย สถิติ การแจกแจงความถี่ (frequency) ค่าร้อยละ (percent) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD) การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's post hoc comparisons method) และใช้วิธีการเขียนพรรณนาสรุป

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าครูที่มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก และ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ด้าน ความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์ และด้านการมีความคาดหวัง และการ สร้างโอกาสสำหรับอนาคต

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาสำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยรวม 5 ด้าน

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา	ความคิดเห็นของครู		
	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. ด้านความคิดความเข้าใจระดับสูง	4.04	0.65	มาก
2. ด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ มากำหนด กลยุทธ์	4.12	0.64	มาก
3. ด้านการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	4.10	0.67	มาก
4. ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิบัติ	3.99	0.72	มาก
5. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์	4.13	0.69	มาก
รวม	4.07	0.63	มาก

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำ เชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และ รายด้านไม่แตกต่าง และครูที่ปฏิบัติงานในขนาดของสถานศึกษาที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำ เชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร โดย ภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับศึกษา โดยภาพรวมและ รายด้าน ดังนี้

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา				<i>t</i>	<i>p</i>
	ปริญญาตรี		สูงกว่า ปริญญาตรี			
	(n = 142)		(n = 92)			
	$\bar{x}$	<i>SD</i>	$\bar{x}$	<i>SD</i>		
1. ด้านความคิดความเข้าใจระดับสูง	4.03	0.64	4.05	0.68	-0.298	0.766
2. ด้านความสามารถในการนำปัจจัย นำเข้าต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์	4.13	0.61	4.11	0.68	0.150	0.881
3. ด้านการมีความคาดหวัง และการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	4.08	0.65	4.13	0.71	-0.496	0.621
4. ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิบัติ	3.97	0.70	4.01	0.74	-0.418	0.676
5. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์	4.11	0.69	4.16	0.69	-0.505	0.614
รวม	4.06	0.62	4.09	0.67	-0.341	0.734

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา
สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดย
ภาพรวม และรายด้าน ดังนี้

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดของสถานศึกษา				<i>t</i>	<i>p</i>
	ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่			
	(n = 75)		(n = 159)			
	$\bar{x}$	<i>SD</i>	$\bar{x}$	<i>SD</i>		
1. ด้านความคิดความเข้าใจระดับสูง	4.35	0.63	3.89	0.61	5.413*	0.000
2. ด้านความสามารถในการนำปัจจัย นำเข้าต่าง ๆ มากำหนดกลยุทธ์	4.36	0.65	4.01	0.60	4.000*	0.000
3. ด้านการมีความคาดหวัง และการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	4.39	0.65	3.96	0.64	4.763*	0.000
4. ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิบัติ	4.26	0.76	3.86	0.66	4.126*	0.000
5. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์	4.37	0.72	4.02	0.65	3.780*	0.000
รวม	4.35	0.65	3.95	0.59	4.698*	0.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยของตามความคิดเห็นภาวะผู้นำ
เชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร จำแนก
ตามประสบการณ์ในการทำงาน โดยภาพรวมและรายด้าน ดังนี้



ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ของผู้บริหาร สถานศึกษา	ประสบการณ์ในการทำงาน						F	p
	น้อยกว่า 5 ปี		5 - 10 ปี		มากกว่า 10 ปี ขึ้นไป			
	(n=72)		(n=72)		(n=90)			
	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD	$\bar{x}$	SD		
1. ด้านความคิดความเข้าใจระดับสูง	4.06	0.64	4.05	0.62	4.01	0.69	0.152	0.859
2. ด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่างๆมากำหนดกลยุทธ์	4.15	0.61	4.13	0.64	4.10	0.66	0.090	0.914
3. ด้านการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต	4.10	0.67	4.15	0.65	4.06	0.70	0.348	0.706
4. ด้านวิธีการคิดเชิงปฏิบัติ	3.97	0.75	4.02	0.68	3.97	0.72	0.156	0.855
5. ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์	4.10	0.70	4.16	0.70	4.12	0.68	0.148	0.862
รวม	4.07	0.63	4.10	0.61	4.05	0.66	0.129	0.879

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสามารถคาดการณ์ที่มีมุมมองระยะยาว สร้างความยืดหยุ่น ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิด Finkelstein S. & Hambrick D.C. กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ หมายถึง ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำระดับสูงที่มีความสามารถในการคาดการณ์ มีมุมมองระยะยาว และสร้างความยืดหยุ่น ทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย โดยมีขอบเขตความรับผิดชอบทั้งองค์กร (Finkelstein S. & Hambrick D.C., 1996) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมัทนิตา คงช่วย ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (มัทนิตา คงช่วย, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของมูฟิต วาโอะ ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน (มูฟิต วาโอะ, 2564)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบรายละเอียดของการเปรียบเทียบดังนี้

1) ผลการเปรียบเทียบครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารมีภาวะผู้นำ มองการณ์ไกล วิเคราะห์สภาพแวดล้อมได้ พัฒนางค์กรเพื่อไปสู่เป้าหมาย สอดคล้องกับแนวคิดของสุนิสา ตั้งตระกูล กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ หมายถึง กระบวนการของผู้นำที่มองการณ์ไกล สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมได้ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างและพัฒนางค์กรตามแผนกลยุทธ์เพื่อไปสู่เป้าหมาย (สุนิสา ตั้งตระกูล, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระโอเด (โพธิจโก) วิสันดอน ที่ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสงฆ์ในแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผลการวิจัยพบว่า โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน (พระโอเด (โพธิจโก) วิสันดอน, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระยุทธ คงแสงธรรม ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ระดับการศึกษาและขนาดของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน (ธีระยุทธ คงแสงธรรม, 2563)

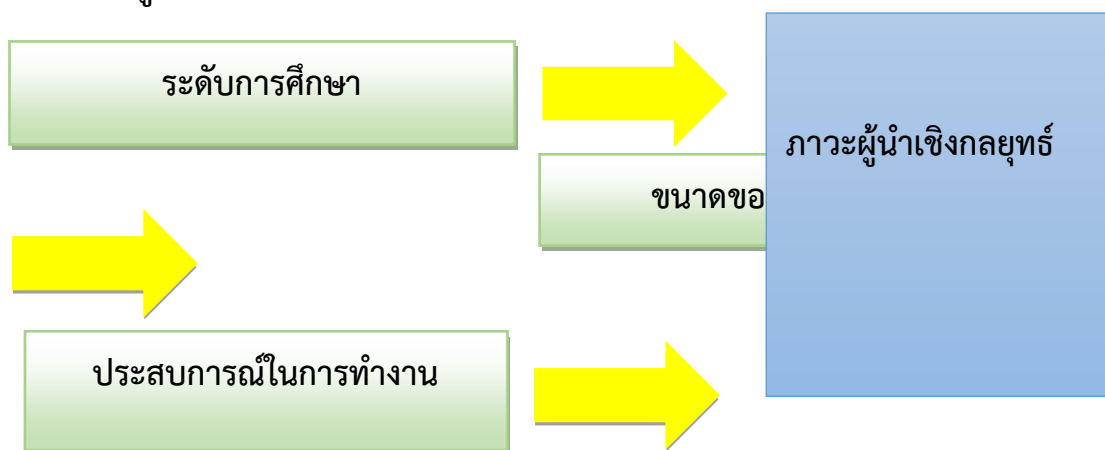
2) ผลการเปรียบเทียบครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในการปฏิบัติงาน กำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของจूरिरत्न ม่วงนา ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ หมายถึง การที่ผู้บริหารมีความยืดหยุ่น และสามารถคาดการณ์สิ่งต่างๆ รวมทั้งการมีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน สามารถที่จะนำวิสัยทัศน์สู่การปฏิบัติได้ และเพื่อให้การปฏิบัติงานดำเนินไปตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ (จूरिरत्न ม่วงนา, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนิสา ตั้งตระกูล (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในพื้นที่ดังกล่าว จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (สุนิสา ตั้งตระกูล, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิขญา จะเรียมพันธ์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน มีความแตกต่างกันทั้งในภาพรวมและรายด้านเช่นกัน (อภิขญา จะเรียมพันธ์, 2562)

3) ผลการเปรียบเทียบครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารใช้ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ กำหนดทิศทางและกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครู จูงใจให้ครูเกิดพลังร่วมกันในการพัฒนาปรับเปลี่ยนสถานศึกษาให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอภิขญา จะเรียมพันธ์ ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์หมายถึงสภาวะที่ผู้นำแสดงให้เห็นในการกำหนดทิศทาง และการกระตุ้นสร้างแรงบันดาลใจให้แก่สมาชิกที่เป็นกระบวนการ พัฒนาความรู้ และความสามารถของบุคลากรไปสู่ระดับที่สูงขึ้น และมี



ศักยภาพมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจ และวิสัยทัศน์ของกลุ่ม จูงใจให้ผู้ร่วมงานเกิดพลังร่วม ในการพัฒนาปรับเปลี่ยนสถานศึกษาให้ดีขึ้น และผลักดันให้กลยุทธ์ประสบความสำเร็จ (อภิษฐา จะเรียมพันธ์, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของภูมิกร บุนกี้ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษา บทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตราด ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงานพบว่าบทบาทโดยรวมและรายได้แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ภูมิกร บุนกี้, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ มีราคา ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ศรีสะเกษ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์ พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมในพื้นที่ดังกล่าว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อำนาจ มีราคา, 2564)

องค์ความรู้ใหม่



ครูที่มีระดับการศึกษา ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร

บทสรุป

ความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตบางเขน ลาดพร้าว สังกัดกรุงเทพมหานคร ทั้งในภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ส่วนผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาในเขตพื้นที่ดังกล่าว พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในขนาดสถานศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ด้านความคิดความเข้าใจระดับสูง ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาลักษณะการปฏิบัติงานของครูและกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการประเมินให้สอดคล้องกับบริบทของงาน เพื่อให้เกิดความยุติธรรม ดังนั้น ผู้บริหารควรให้ความเอาใจใส่ดูแล ความเป็นอยู่และทุกข์สุขในการทำงานของครูทุกคนอย่างทั่วถึง ด้วยการออกเดินพบปะพูดคุยจาวิสาสะกับครูบ้างตามโอกาส และความเหมาะสมซึ่งจะต้องปฏิบัติด้วยความจริงใจและมีอริยาไยไม่ตรี ตลอดจนช่วยเหลือแก้ปัญหาให้ตามความเหมาะสมด้วยความเห็นอกเห็นใจ

1.2 ด้านความสามารถในการนำปัจจัยนำเข้าต่างๆ มากำหนดกลยุทธ์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาความรู้ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาและใช้ข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของสถานศึกษา ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้ด้วยการนำความรู้ที่มีอยู่มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดระบบ เพื่อให้ง่ายต่อการเข้าถึงองค์ความรู้ และมีการเผยแพร่องค์ความรู้ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาอยู่เสมอ

1.3 ด้านการมีความคาดหวังและการสร้างโอกาสสำหรับอนาคต ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีแผนรองรับสถานการณ์วิกฤตที่จะเกิดขึ้นกับสถานศึกษา และสามารถคาดการณ์แนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ เพื่อวางแผนการบริหารงานให้ตรงกับความต้องการในอนาคต และสามารถวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานเพื่อใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาได้ ดังนั้น ผู้บริหารควรเสนอผลแห่งความสำเร็จขององค์กรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของบุคลากร เพื่อเป็นการเสริมสร้างให้บุคลากรเกิดแรงจูงใจในการก้าวข้ามอุปสรรคไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

1.4 ด้านวิธีการคิดเชิงปฎิวัติ ผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาแนวคิดทางการบริหารสถานศึกษาที่แปลกใหม่ ทันต่อยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เพื่อมุ่งสู่สถานศึกษาที่เป็นเลิศ ดังนั้นผู้บริหารควรมีการวิเคราะห์สภาพองค์กร เพื่อค้นหา จุดแข็ง จุดเด่น จุดด้อย หรือสิ่งที่อาจเป็นปัญหาสำคัญในการดำเนินงาน เพื่อจะได้เข้าไปช่วยบุคลากรในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง แม่นยำและตรงต่อความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน ตลอดจนเปิดโอกาสให้ครูได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ครูได้มองเห็นภาพเป้าหมายขององค์กรอย่างชัดเจนจนเกิดความผูกพันกับองค์กร

1.5 ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์ และสามารถบรรลุได้จริง เพื่อให้เกิดการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและครู ผู้บริหารควรเป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ ในการใช้เทคนิคและวิธีการใหม่ เพื่อบริหารจัดการสถานศึกษาโดยให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถสร้างสรรค์งานให้มีคุณภาพ และมาตรฐานได้อย่างเต็มศักยภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยขยายประชากรและกลุ่มตัวอย่างในระดับสังกัดกรุงเทพมหานคร



2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หรือปรับเปลี่ยนตัวแปรอื่น ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- จूरี่รัตน์ ม่วงนา. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ภูมิกร บุนกึ. (2563). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตราด. *วิทยานิพนธ์ ค.ม.* จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2560). *ภาวะผู้นำทางการบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีระยุทธ คงแสงธรรม. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต 2. *วารสารการบริหารการศึกษา วิทยาลัยนครราชสีมา*, 7(23): 415-425.
- พระโอเด (โพธิจโก) วิลันดอน. (2563). ภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนสงฆ์ในแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*, 9(33): 273-282.
- การดี อนันต์นาวี. (2551). *หลักการ แนวคิด ทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา*. ชลบุรี: สำนักพิมพ์มนตรี.
- มัทนิตา คงช่วย. (2563). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3. *วิทยานิพนธ์ ค.ม.* สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- มูฟิต วาโซะ. (2564). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนสังกัด สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดปัตตานี. *วารสารการบริหารการศึกษาและครุศาสตร์*, 2(1): 38-47.
- วุทธิศักดิ์ โภชนกุล. (2552). *ภาวะผู้นำทางการศึกษาในสังคมโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: พรินทวาทกราฟฟิค.
- สุนิสา ตั้งตระกูล. (2560). การศึกษาบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด. *วิทยานิพนธ์ ค.ม.* จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- อภิขญา จะเรียมพันธ์. (2562). ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. *การค้นคว้าอิสระ. ศษ.ม.* นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- อำนาจ มีราคา. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ศรีสะเกษ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์. สารนิพนธ์ ศษ.ม. หนองบัวลำภู: วิทยาลัยพินิจบัณฑิต.
- แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร. (2563). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร ฉบับ 3 พ.ศ. 2564-2569*. สืบค้นข้อมูล เมื่อ 27 พฤษภาคม 2566 จาก https://webportal.bangkok.go.th/user_files/116/733121162622f13a8649479.63703332.pdf
- Cohen, et al. (2011). *Research Methods in Education*. 7th Routledge U.S.A.
- Finkelstein, S. & Hambrick D.C. (1996). *Strategic Leadership: Top Executive and their effects on organizations*. ST. Paul. MN: West.
- M.A. Hitt, et al. (2007). *Strategic Management: Competitiveness and Globalization*. 7th Edition. Ohio: Thomson/South Western.





**ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของ
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร**
**Teachers' Opinion Towards the Academic Administration
of Schools under the District Office of Prawet, Bangkok**

¹อรรถพล สมนึก

Attaphon Somnuek

²ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ

Pavida Tarasrisuthi

³สุภาวดี ลาภเจริญ

Supawadee Lapcharoen

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamheang University

¹Corresponding author, e-mail: 6312470002@rumail.ru.ac.th

Received June 3, 2023; Revised July 31, 2023; Accepted: August 28, 2023



บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และวิทยฐานะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานคร ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จากการเปิดตารางของโคเฮน จำนวน 168 คน โดยการแบ่งประชากรตามสัดส่วนเพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเชื่อมั่น .977 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที (t-test แบบ Independent) การวิเคราะห์การแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) การทดสอบรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe') ผลการศึกษา พบว่า

1) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

2) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ค่า t ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน

3) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน พบว่า ค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

4) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร ที่มีวิทยฐานะต่างกัน พบว่า ค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษา; การบริหารงานวิชาการ; ความคิดเห็นของครู

Abstract

The research aimed to study and compare the teachers' opinion towards the academic administration of schools under the district office of Prawet, Bangkok, classified by educational level, working experience and academic standing. The study sample was consisted of 168 teachers in school under the district office of Prawet, Bangkok selected as the sampling technique through Cohen table. The research instrument in this research is the 5 levels evaluation questionnaires with the confidence value of .977. The data were analyzed through the descriptive statistics, t-test and One-way Analysis of variance and Scheffé's post hoc comparisons method. The research results were found as follows;

1. Teachers' opinion towards the academic administration of schools under the district office of Prawet, Bangkok was performed overall and in each individual aspect at a high level.

2. The comparison of teachers' opinion towards the academic administration of schools under the district office of Prawet, Bangkok as divided by their educational level was different with no statistical significance.

3. The comparison of teachers' opinion towards the academic administration of schools under the district office of Prawet, Bangkok as divided by their working experience was statistically significant difference at the level of 0.05.

4. The comparison of teachers' opinion towards the academic administration of schools under the district office of Prawet, Bangkok as divided by their academic standing was statistically significant difference at the level of 0.05.

Keywords: school administration; academic administration; teachers' opinion

บทนำ

การจัดการศึกษาถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาชาติให้เจริญก้าวหน้า เป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมทางด้าน ความรู้ ความคิด อารมณ์ สติปัญญา และศีลธรรม อันจะนำมาซึ่งความเจริญงอกงามของชีวิตและความสงบสุขของชาติ ตาม รัฐธรรมนูญไทยแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 54 สถานศึกษาเป็นหน่วยงาน



ของรัฐที่จัดการศึกษามีอำนาจตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 มาตรา 39 กำหนดให้มีการกระจายอำนาจทางการบริหารและการจัดการศึกษาจากหน่วยงานต้นสังกัดดังนี้ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง เพื่อเป็นการลดขั้นตอนด้านต่างๆ ทำให้เกิดความคล่องตัวทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งงานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด ของการบริหารสถานศึกษาเพราะว่าจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา คือการสร้างผู้เรียนให้เป็นคนไทยที่สมบูรณ์มีคุณลักษณะตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2569) และการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษามีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการวางแผนปฏิบัติงาน จัดโครงสร้าง และดำเนินงานอย่างเป็นระบบต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวัด ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

ซึ่งงานวิชาการเป็นงานที่มีความสำคัญที่สุด ของการบริหารสถานศึกษาเพราะว่าจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา คือการสร้างผู้เรียนให้เป็นคนไทยที่สมบูรณ์มีคุณลักษณะตามแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2569) และการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีความเป็นเลิศตามมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ ครูผู้สอน บุคลากรทางการศึกษา และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษามีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน มีการวางแผนปฏิบัติงาน จัดโครงสร้าง และดำเนินงานอย่างเป็นระบบต่อการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวัด ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล

อย่างไรก็ตาม การบริหารงานวิชาการก็ยังมีปัญหามากมาย อาทิเช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของผู้เรียนตกต่ำ คะแนนการทดสอบระดับชาติ (O-NET) และการประเมินสมรรถนะผู้เรียนมาตรฐานสากล (PROGRAMMED FOR INTERNATIONAL STUDENT ASSESSMENT หรือ PISA) มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ รายงานผลจากแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2564-2569 (สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร, 2564) การโอนย้ายกลับภูมิลำเนาของข้าราชการครู ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นไม่ต่อเนื่อง การจัดการสอนแทนโดยครูไม่ตรงกับวิชาเอกที่สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี ขาดความเชี่ยวชาญศาสตร์การสอนรายวิชาดังกล่าว ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรเป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง ครุยังขาดความรู้เข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของรายวิชา ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ขาดความกระตือรือร้นในเรียนรู้ในสาขาวิชาดังกล่าว สถานศึกษาขาดการวิเคราะห์หลักสูตรร่วมกัน อีกทั้งมีสภาวะการณ์การแพร่ระบาดโรคติดต่อร้ายแรงโควิด 2019 การจัดการเรียนการสอนเป็นรูปแบบออนไลน์ ส่งผลให้การวัดและประเมินผลเป็นไปอย่างยากลำบาก นอกจากนี้ครุยังขาดความเข้าใจการทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ ฝ่ายบริหารกำกับการณ์และติดตามการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของครูน้อยจนเกินไป เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่องความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร และคาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้บริหารสถานศึกษา จะนำองค์ความรู้จากงานวิจัยในขั้นนี้ไปใช้ประโยชน์ในการบริหารงานวิชาการและเป็นแนวทางในการพัฒนางานการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ในการนำไปใช้ปรับปรุงแก้ไขการจัดการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และวิทยฐานะ

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ประชากร คือ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษากรุงเทพมหานครที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 300 คน การเลือกตัวอย่างใช้วิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) จำนวน 168 คน โดยใช้ตาราง (Cohen, et al. 2011) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 1 ชนิด ได้แก่แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ของลิเคิร์ต (Likert) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามแต่ละข้อ วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruency: IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.8 - 1.0 จากนั้น นำมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามเป็นรายด้านและทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient Alpha) ของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.977

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับจากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) โดยใช้แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบจำแนกความหมาย 5 ระดับ (semantic differential) เป็นรายข้อและรายด้าน 2) วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา ด้วยการทดสอบ t-test แบบ Independent และ 3) วิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของ



โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์การปฏิบัติงาน และ วิทยฐานะ ด้วยการทดสอบ f-test โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เป็นรายด้าน และโดยรวมหากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 จึงนำค่า คำนวณเป็นรายคู่ไปทำการทดสอบโดยวิธีการของเซฟเฟ (Scheffe's Post hoc Comparison) นำผล ที่วิเคราะห์ได้มาสร้างตารางอภิปรายผลและสรุปผลการวิจัย ในรูปการอธิบายหรือบรรยาย

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต ประเวศ กรุงเทพมหานคร สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวัด ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ดังแสดงในตาราง 1

(n=186)

การบริหารงานวิชาการ	$\bar{X}$	SD	ระดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.73	.40	มากที่สุด
2. การวัด ประเมินผล และการเทียบ โอนผลการเรียน	4.66	.44	มากที่สุด
3. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษา	4.62	.41	มากที่สุด
4. การนิเทศการศึกษา	4.72	.43	มากที่สุด
รวม	4.68	.39	มากที่สุด

จากตาราง 1 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.68$) และเมื่อ พิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X}=4.73$) ด้านการนิเทศการศึกษา ($\bar{X}=4.72$) และการวัด ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ($\bar{X}=4.66$)

2. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และ วิทยฐานะ ดังนี้

2.1 ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า ค่า t ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน ดังแสดงในตาราง 2

(n=186)

การบริหารงานวิชาการ	ปริญญตรี		สูงกว่า ปริญญตรี		<i>t</i>	<i>p</i>
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.76	.34	4.68	.47	1.373	.172
2. การวัด ประเมินผล และการเทียบโอน ผลการเรียน	4.67	.41	4.64	.48	.467	.641
3. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในสถานศึกษา	4.64	.42	4.60	.39	.577	.565
4. การนิเทศการศึกษา	4.75	.42	4.67	.45	1.122	.263
รวม	4.70	.37	4.65	.42	.938	.350

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 2 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ค่า *t* ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน

2.2 ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน ค่า *F* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ดังแสดงในตาราง 3

(n=186)

การบริหารงานวิชาการ	ประสบการณ์การปฏิบัติงาน			<i>F</i>	<i>p</i>
	น้อยกว่า 5 ปี	5 – 10 ปี	10 ปีขึ้นไป		
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$		
1. การพัฒนาหลักสูตร สถานศึกษา	4.44	4.72	4.86	17.651*	.000
2. การวัด ประเมินผล และ การเทียบโอนผลการเรียน	4.37	4.62	4.80	15.151*	.000
3. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาในสถานศึกษา	4.35	4.56	4.78	19.330*	.000
4. การนิเทศการศึกษา	4.43	4.73	4.84	13.319*	.000
รวม	4.40	4.66	4.82	18.816*	.000

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 3 พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน ค่า *F* มีนัยสำคัญทาง



สถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's post hoc comparisons method)

2.3 ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร ที่มีวิทยฐานะต่างกัน พบว่า ค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน ดังแสดงในตาราง 4

(n=186)

การบริหารงานวิชาการ	วิทยฐานะ			F	p
	ไม่มีวิทย	ชำนาญการ	ชำนาญการ		
	ฐานะ		พิเศษ		
	$\bar{X}$	$\bar{X}$	$\bar{X}$		
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.50	4.79	4.87	12.976*	.000
2. การวัด ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน	4.42	4.71	4.82	11.778*	.000
3. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา	4.39	4.67	4.82	15.590*	.000
4. การนิเทศการศึกษา	4.49	4.79	4.85	11.257*	.000
รวม	4.45	4.74	4.84	14.817*	.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตาราง 4 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร ที่มีวิทยฐานะต่างกัน พบว่า ค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's post hoc comparisons method)

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการศึกษาคำคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร พบว่า ประเด็นที่น่าสนใจควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการบริหารงานวิชาการถือเป็นหัวใจหลักของการบริหารสถานศึกษา ซึ่งทุกสถานศึกษาตระหนักและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก เริ่มตั้งแต่กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวัด ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา และการนิเทศการศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการจัดการศึกษา ส่งเสริมและการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนอย่างเต็มที่ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของศศิวิมล พัฒนาวัฒน์ กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา นำข้อมูลของการใช้หลักสูตรสถานศึกษากับหลักสูตรท้องถิ่น และวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างรอบด้าน จึงจัดทำพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและประยุกต์ใช้

กับกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม โดยการส่งเสริมให้ครูนำภูมิปัญญาท้องถิ่น และเครือข่ายผู้ปกครองชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน (ศศิวิมล พัฒนาวิวัฒน์, 2562) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกัญจน์ชลิกัร กันทะเจตน์ กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนส่งเสริมให้สถาบันอาชีวศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งวิชาการอย่างแท้จริง ตระหนักและให้ความสำคัญการบริหารวิชาการเป็นอย่างยิ่ง มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ สามารถพัฒนาตนเองและประเทศชาติ (กัญจน์ชลิกัร กันทะเจตน์, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรภี ศรีหิรัญ ได้ศึกษา ความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สุรภี ศรีหิรัญ, 2561) และกล่าวโดยสรุปจากผลการศึกษาเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยสูงสุดสามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1.1 ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการมากกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษา วางระบบการพัฒนาหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญสำหรับการจัดการศึกษา ต้องพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เป็นแนวทางหลักในออกแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความเจริญงอกงามของชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับชูเกียรติ แสงเฟื่อง กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา มีการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ จัดอบรมให้มีความรู้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา และให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพ (ชูเกียรติ แสงเฟื่อง, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของดาว อินผ่อง ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน พบว่า ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ดาว อินผ่อง, 2561)

1.2 ด้านการนิเทศการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการจัดระบบการนิเทศอย่างมีประสิทธิภาพ มีการนำผลการนิเทศมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพการสอน ซึ่งแต่ละกลุ่มสาระแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้คำปรึกษา และคำแนะนำทางวิชาการ รวมถึงส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งสอดคล้องกับสุรภี ศรีหิรัญ กล่าวไว้ว่า การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานเป็นทีม ระหว่างผู้รับการนิเทศกับผู้นิเทศ กำหนดงานความรับผิดชอบในหน้าที่ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนารูปแบบหนึ่งที่น่าจะได้ผลรวดเร็ว และส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนผู้เรียนมีความก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการเพิ่มพลังขวัญกำลังใจการปฏิบัติงานของครูมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ (สุรภี ศรีหิรัญ, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรรณิกา โกสั่นเทียะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี พบว่า การศึกษาการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี อยู่ในระดับมาก (กรรณิกา โกสั่นเทียะ, 2562)

1.3 ด้านการวัด ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเวศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา มีการวางแผนทางปฏิบัติและกำหนดระเบียบหลัก



เกณฑ์เงื่อนไขการวัด ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียนของสถานศึกษาไว้ชัดเจน อีกทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีการวัดและประเมินผลที่มุ่งเน้น การพัฒนาการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย และการนำผลวิเคราะห์จากการประเมินผลการเรียนรู้จัดทำระบบสารสนเทศใช้ในการอ้างอิงตรวจสอบข้อมูล ซึ่งสอดคล้องกับอรุณศรี เทวโรทร กล่าวไว้ว่า การวัดผลและประเมินผลที่มีมาตรฐาน ย่อมสามารถวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถนำผลการวัดผลประเมินผลไปใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาได้ทุกด้าน ควรให้ความสำคัญในการวัดผล การประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ต้องมีการวางแผนการปฏิบัติงานให้ครอบคลุมงานทุกฝ่าย อีกทั้งยังเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนสอดคล้องกับความสนใจ และนำมาพัฒนาระบบการประกันคุณภาพของสถานศึกษาได้อีกด้วย (อรุณศรี เทวโรทร, 2561) และสอดคล้องกับศศิวิมล พัฒนาวัดน์ กล่าวไว้ว่า ส่งเสริมให้ครูพัฒนาการสร้างข้อสอบวัดผล สอดคล้องกับตัวชี้วัด การประเมินผลตามสภาพจริงของผู้เรียน พร้อมทั้งประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลาย การวัดผลและประเมินผลให้สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัด (ศศิวิมล พัฒนาวัดน์, 2562)

1.4 ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา ให้ความสำคัญของการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยใช้วิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนรู้และการทำงานครูผู้สอน อีกทั้งส่งเสริมให้ครูผู้สอนเข้าร่วมการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวิจัยเพื่อนำไปพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับสุรภี ศรีหิรัญ ที่กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษา เพื่อจะได้นำความรู้ไปถ่ายทอดกับครูได้ การส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียน ทำให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและเรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกับสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ ซึ่งรัฐได้ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาการผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา รวมทั้งการติดตามตรวจสอบและประเมินผล การใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้เกิดการใช้ที่คุ้มค่าและเหมาะสมกับกระบวนการเรียนรู้ของคนไทย (สุรภี ศรีหิรัญ, 2561) และสอดคล้องกับโสภิต ฉายะสถิตย์ ได้กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนให้ความสำคัญในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถในการเรียนการสอนและเพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา อีกทั้งครูผู้สอนให้ความสำคัญกับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในงานด้านวิชาการเพื่อให้ได้มาตรฐานและมีการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้นไป เนื่องจากครูผู้สอน เป็นผู้ปฏิบัติงานโดยตรง การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล บรรลุผลตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดไว้ (โสภิต ฉายะสถิตย์, 2562)

2. ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และวิทยฐานะ ดังนี้

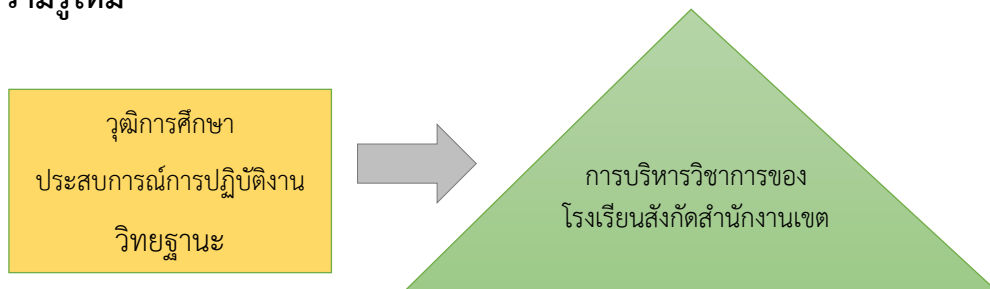
2.1 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร มีวุฒิการศึกษาต่างกัน พบว่า ค่า t ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ทั้งภาพรวมและรายด้าน ผลการวิจัยนี้ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีส่วนร่วมในการคิด และตัดสินใจวางแผนกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา

สถานศึกษา โดยผู้บริหารสถานศึกษาถือว่าการจัดการศึกษาเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดที่ทุกคนและทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน ดำเนินการให้บรรลุตามจุดหมายของการศึกษาชาติ ให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความเจริญงอกงามของชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับดาว อินพ่อง กล่าวไว้ว่า ผู้มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน ไม่เป็นอุปสรรคในมุมมอง เนื่องจากระดับการศึกษาของบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนมีการพัฒนาตนเองภายหลังจากที่ได้ปฏิบัติหน้าที่แล้ว ประกอบกับการปฏิบัติงานเน้นรูปแบบการศึกษาไปในทางเดียวกัน และการจัดการศึกษาถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุดที่ทุกคนและทุกฝ่ายต้องร่วมมือกัน ดำเนินการให้บรรลุตามจุดหมายของการศึกษาชาติที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดีมีความรู้และมีคุณธรรม ซึ่งในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นที่จะต้องมีการส่งเสริมให้ทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (ดาว อินพ่อง, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปาลณพิชญ์ชา สวางจิตต์ ได้ศึกษา การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในอำเภอสว่างอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 พบว่า การศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในอำเภอสว่างอารมณ์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 1 มีวุฒิการศึกษาต่างกัน ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 (ปาลณพิชญ์ชา สวางจิตต์, 2562)

2.2 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน ค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานมากย่อมมีมุมมองในการทำงานได้กว้างไกล มีทักษะครอบคลุมวิสัยทัศน์ กว่าครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานน้อย อีกทั้ง ประสบการณ์การปฏิบัติงานที่มากขึ้นส่งผลให้ให้ครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานมาก ตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับกัญจน์ชลีการ์ กันทะเจตน์ กล่าวไว้ว่า ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนมากจะเห็นความสำคัญของการบริหารงานวิชาการในงานบริหารหลักสูตร งานการสอนและการจัดการเรียนการสอน งานนิเทศการสอน และงานวัดและประเมินผลการเรียนมากกว่าครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การสอนน้อยกว่า (กัญจน์ชลีการ์ กันทะเจตน์, 2563)

2.3 ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่มีวิทยฐานะต่างกัน พบว่า ค่า F มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกด้าน เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีการหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกันไป มีมุมมองที่แตกต่างกันออกไปตามภาระงานของตน ดังหลักเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดไว้หนังสือเวียนเรื่องมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ ศธ 0206.4/ว3 ลงวันที่ 26 มกราคม 2564 มีการหน้าที่ความรับผิดชอบแตกต่างกัน ตามมาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉราพร สารสมัคร ได้ศึกษา การศึกษาความพึงพอใจของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลโรงเรียนสิงห์สมุทร พบว่า การศึกษาความพึงพอใจของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลโรงเรียนสิงห์สมุทร ครูที่มีวิทยฐานะต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (อัจฉราพร สารสมัคร, 2561)

องค์ความรู้ใหม่



บทสรุป

ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตประเทศ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรกได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวัด ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ผลเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต ประเทศ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามวุฒิการศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ส่วนประสบการณ์ การปฏิบัติงาน และวิทยฐานะ มีความคิดเห็นแตกต่างกันทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะโดยภาพรวม มีดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนให้มีการสำรวจและศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน
2. การวัด ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ผู้บริหารสถานศึกษา ควรสนับสนุนให้มีการจัดทำระบบสารสนเทศ เพื่อรายงานผลของการวัด การประเมิน และการเทียบโอนผลการเรียน ของผู้เรียนที่สามารถตรวจสอบได้ และการพัฒนากระบวนการติดตามการวัดผล ประเมินผล และการเทียบโอนผลการเรียน ของผู้เรียนเพื่อนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
3. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนนำผลจากการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ
4. การนิเทศการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา ควรกำหนดเกณฑ์การนิเทศอย่างชัดเจน และมีการนิเทศติดตามอย่างสม่ำเสมอ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนในแต่ละกลุ่มสาระร่วมแลกเปลี่ยนเรียนและหาแนวทางพัฒนาวิธีการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรรณิกา โกสั่นเทียะ. (2562). การศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขต อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยรังสิต.

- กัญจน์ชลิการ์ กันทะเจตน์. (2563). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของวิทยาลัยเทคนิค ระยอง. *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ชูเกียรติ แสงเฟื่อง. (2562). ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- ดาว อินผ่อง. (2561). ความคิดเห็นของครูต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตบางเขน. *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- ปานพิชญ์ชา สว่างจิตต์. (2562). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบ่อทองวงษ์จันทร์วิทยาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 18. *งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศศิวิมล พัฒนาวัฒน์. (2562). สภาพการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1. *ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สำนักงานศึกษากรุงเทพมหานคร. (2564). *แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3. (2564-2569)*. กรุงเทพฯ: บริษัท วันไฟน์เดีย.
- สุรภี ศรีหิรัญ. (2561). การศึกษาความคิดเห็นของครูที่มีต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร. *สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- โสภิต ฉายะสถิตย์. (2562). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสองภาษาในประเทศไทย. *ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรุณศรี เทวโรทร. (2561). ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษา ศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อัจฉราพร สารสมัคร. (2561). การศึกษาความพึงพอใจของข้าราชการครูที่มีต่อการบริหารงานบุคคลโรงเรียนสิงห์สมุทร. *งานนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Cohen, et al. (2011). *Research methods in education* (7th Ed.). New York: Routledge.





**การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์**
**Factors Affecting the Development of the Chinese Teaching and
Learning, Faculty of Liberal Arts Rajamangala University of
Technology Rattanakosin**

¹สมบัติ แซ่เบ้ Sombut Sae-be

คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Faculty of Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

²กิตติ ธารอุดมโชค Kitti Than-UDomchok

³หวัง เฝิง Wang Peng

คณะบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

¹Corresponding author, e-mail: Mafengyuanklw@gmail.com

Received June 8, 2023; Revised July 11, 2023; Accepted: August 29, 2023



บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสานวิธี เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1) ปัจจัยความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ส่วนใหญ่จบสาขาวิชาภาษาจีน เนื้อหาของวิชาภาษาจีนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน และเขียน วิธีการสอนมีหลายวิธี เช่น ฝึกสนทนา อธิบายไวยากรณ์ ฝึกแต่งประโยคและการคัดตัวอักษรจีน กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อหลายรูปแบบ การวัดและประเมินผล ใช้เกณฑ์คะแนน 70:30 พบปัญหาเรื่องหนังสือที่ใช้ยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

2) ปัจจัยทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาจีนของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก คือ ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร

3) ข้อเสนอแนะของนักศึกษามีดังนี้ มีการฝึกทักษะทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ให้มากขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสังคม 4.0 อาจารย์ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนมีการฝึกทักษะทาง ภาษามากขึ้น ควรมีสื่อประกอบการสอนมากขึ้น ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล

คำสำคัญ: การพัฒนา; การเรียนการสอน; ภาษาจีน

Abstract

This Article aimed to study (1) the factors affecting the development of the Chinese teaching and learning in faculty of Liberal arts Rajamangala university of technology Rattanakosin (2) offer suggestions on the development of the Chinese teaching and learning. They were selected by simple random sampling the instrument for collecting data was interviews and questionnaires. Analysis data by Descriptive statistics and Content Analysis. The research results were found as follows;

1. Opinions of the Chinese teachers. Most of the Chinese teachers are Chinese major graduates. The main objective of their Chinese courses is to develop Chinese communicative skills. The teaching methods included conversation practice, grammar instruction, Chinese character memorization and sentence writing. Evaluation and assessment criteria are 70:30. The teachers presented their teaching and learning problems as the school lacked language laboratories and learning equipment.

2. The attitudes of students as a whole to the Chinese Learning, In general the result was as satisfactory level teacher, learning and teaching, evaluation and assessment, course content.

3. Students to be able divided into each of the following aspect; More Chinese listening speaking reading and writing, more teaching aids to enhance the students learning, participate in the evaluation and assessment test.

Keywords: Development; Teaching and Learning; Chinese

บทนำ

ในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสาร IT (INFORMATION TECHNOLOGY) ผู้คนสามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างไม่มีขีดจำกัด จนอาจกล่าวได้ว่าเป็นโลกยุคไร้พรมแดน เป็นยุคที่ผู้คนทุกคนต่างมุ่งแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่อย่างไม่มีจำกัดตามสถานที่ให้ความรู้ต่างๆ จนกลายเป็นสังคมแห่งการศึกษาไปโดยปริยาย เพื่อพัฒนาทักษะศักยภาพของตนเองและประเทศชาติให้มีความพร้อมในการก้าวสู่ความทัดเทียมในอารยประเทศอื่นๆ ของโลกได้ โดยผ่านสื่อกลางซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของมนุษย์เรา นั่นก็คือ การติดต่อสื่อสารด้วยการใช้ภาษา อันเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้มั่นคงและก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง สังคม เป็นต้น ภาษาจึงจัดเป็นสิ่งสำคัญมากที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ภาษาที่ใช้กันอยู่ในโลกนี้



มีอยู่มากมายตามภูมิภาคส่วนของแต่ละประเทศ ซึ่งภาษาของแต่ละประเทศล้วนมีความแตกต่างและมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ภาษาหลักที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย อีกทั้งจัดเป็นภาษาสากลอันดับแรกของโลก คือ ภาษาอังกฤษ ที่เรารู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี แต่ทว่าในขณะนี้ภาษาตะวันออก ก็ถือได้ว่าเป็นภาษาที่สำคัญและเป็นที่นิยมไม่แพ้ภาษาตะวันตก อาทิ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น และภาษาเกาหลี โดยเฉพาะภาษาจีน ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากในเวทีโลก ดังจะเห็นได้จากการที่องค์การสหประชาชาติหรือยูเอ็น ได้จัดให้ภาษาจีนเป็นหนึ่งในห้าภาษาที่สำคัญของโลก (เขียน อธิระวิทย์ และคณะ, 2551)

ภาษาจีนที่ใช้กันอย่างแพร่หลายในขณะนี้ เรียกว่า “ภาษาจีนกลาง” เหตุผลสำคัญที่ทำให้ภาษาจีนเข้ามามีบทบาท ก็เนื่องมาจากการที่ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน โดยเฉพาะในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา จีนเข้ามามีบทบาทที่โดดเด่นและเห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในสังคมโลก การเปิดประเทศพร้อมกับการประกาศนโยบายการพัฒนาประเทศสู่สากลในทุกๆ ด้าน ส่งผลให้จีนสามารถสร้างความยิ่งใหญ่อย่างรวดเร็วในกระแสโลก สำหรับประเทศไทยของเรา ภาษาจีนเป็นภาษาต่างประเทศภาษาหนึ่ง ที่เข้ามามีอิทธิพลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย มีความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับจีน มีการแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ ทั้งทางด้านการศึกษาวិทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วัฒนธรรม ตลอดจนความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการดำเนินการทางธุรกิจของสองประเทศ (วิภาวรรณ สุนทรจามร, 2559) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มีภารกิจในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ทางสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษากำหนด และพบว่าการเรียนการสอนภาษาจีนในสถานศึกษายังมีประสิทธิภาพไม่เพียงพอ มีปัจจัยสำคัญหลายด้านเป็นองค์ประกอบ เช่น ระบบการเรียนการสอน เนื้อหาที่สอดคล้องกับรายวิชาในหลักสูตร บรรยายภาศของการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม ครูผู้สอนทั้งชาวไทยและชาวจีน เป็นต้น นักศึกษาที่เรียนภาษาจีน ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถนำความรู้ความสามารถไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

อีกทั้งในด้านการศึกษา โดยเฉพาะส่วนของการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยขณะนี้ มีอยู่ทุกระดับครอบคลุมทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษาทั้งสายสามัญและสายอาชีพ ระดับอุดมศึกษา ตลอดจนหลักสูตรระยะสั้นต่างๆ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีการส่งเสริมสนับสนุน ผลักดันทั้งจากภาครัฐและเอกชน ให้มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเพิ่มมากขึ้น เพราะหลายหน่วยงานได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของภาษาจีน อันจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ศึกษาต่อไปในอนาคต สถานศึกษาหลายแห่งมีการบรรจุภาษาจีนไว้เป็นภาษาต่างประเทศ ภาษาที่สาม รองจากภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาแม่ และภาษาอังกฤษ ถึงแม้ว่าภาษาจีนจะเป็นภาษาที่สำคัญภาษาหนึ่งและเข้ามามีบทบาทในแวดวงการศึกษาของไทยเรา สิ่งที่มีอาจมองข้าม คือ การจัดการเรียนการสอนภาษาจีน ให้ได้ผลมากนักน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายด้านเป็นองค์ประกอบ ตลอดจนความเหมาะสมกับตัวผู้เรียนและการประสานความร่วมมือระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน เป็นต้น

บทความวิจัยนี้นำเสนอปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน ในสถานศึกษาของตนเอง ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการจัดการ

เรียนการสอนภาษาจีน อีกทั้งยังเป็นแนวทางแก่อาจารย์ผู้สอนภาษาจีน ในการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข จุดบกพร่อง เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เติบโตตามความมุ่งหวัง และเจตนารมณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงผานวิธี พื้นที่วิจัย คือ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้สอนภาษาจีน จำนวน 7 คน และนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จำนวน 200 คน ใช้วิธีการคัดเลือกแบบการสุ่มอย่างง่าย (สงศรี ชมภูวงศ์, 2547) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด ได้แก่ 1) แบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออก 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 2 ข้อ ลักษณะของคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาทราวิทยา ในหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านการวัดและประเมินผล จำนวน 40 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert Scale) แบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าระดับ ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น มากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น มาก

คะแนน 3 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น ปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น น้อย

คะแนน 1 หมายถึง มีระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

สำหรับวัดค่าตัวแปรทั้งหมด โดยได้ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อคำถามที่เป็นข้อคำถามเชิงบวก (Positive) ที่สร้างขึ้น โดยกำหนดการวัดค่าตัวแปร ซึ่งเป็นการแปลความหมายค่าเฉลี่ยของแบบสอบถาม โดยใช้หลักทางคณิตศาสตร์ 0.51 ขึ้นไปปัดเป็นเลขจำนวนเต็ม เกณฑ์ที่ใช้เป็นดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับมากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความเห็นด้วยในระดับน้อยที่สุด



ตอนที่ 3 คำถามข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด ใช้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน 2) แบบสัมภาษณ์ ที่ใช้เก็บข้อมูลอาจารย์ผู้สอนภาษาจีน แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัว จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน จำนวน 12 ข้อ ใช้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน นำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์ วิจัยเอกสาร วิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอนภาษาจีนในระดับชั้นปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนภาษาจีน จำนวน 7 คน อาจารย์ผู้สอนภาษาจีนส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.14 สอนภาษาจีนมาเป็นเวลา 6-10 ปี รองลงมาคือ ร้อยละ 28.17 สอนมาเป็นเวลา 1-5 ปี และอาจารย์ผู้สอนทุกคน ร้อยละ 100 สอนภาษาจีนในชั้นปริญญาตรี โดยอาจารย์ผู้สอนภาษาจีนทุกคน ร้อยละ 100 สอนเฉพาะภาษาจีน ไม่สอนวิชาอื่น ส่วนเรื่องภาระการสอน ร้อยละ 57.14 มีภาระการสอนมากกว่า 10 ชั่วโมง/สัปดาห์ รองลงมาคือร้อยละ 42.85 มีภาระการสอนต่ำกว่า 10 ชั่วโมง/สัปดาห์ จากคำถามเรื่องคุณวุฒิทางการศึกษาของอาจารย์ผู้สอนภาษาจีน พบว่า อาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ ร้อยละ 85.71 จบการศึกษาทางด้านภาษาจีน รองลงมาคือ ร้อยละ 14.28 จบการศึกษาทางด้านวรรณคดี และอาจารย์ผู้สอนทุกคนเคยเข้ารับการฝึกอบรมภาษาจีน มีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนเป็นวิชาบังคับและวิชาเลือก เท่านั้น อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้เขียนหลักสูตรภาษาจีนหรือไม่ พบว่า มากที่สุดร้อยละ 71.42 เขียนร่วมกับอาจารย์ท่านอื่น และร้อยละ 28.57 ไม่ได้เขียนร่วมในมหาวิทยาลัยมีชั้นเรียนภาษาจีนชั้นละ 2 ห้องเรียน มีอาจารย์สอนภาษาจีนที่เป็นชาวไทยและชาวจีน วัตถุประสงค์ของการเปิดรายวิชาภาษาจีน พบว่า มากที่สุดร้อยละ 42.85 เพื่อให้นักศึกษานำความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพ ร้อยละ 28.57 คือ เพื่อให้นักศึกษาได้ฝึกทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนภาษาจีน ร้อยละ 28.57 เพื่อให้นักศึกษาสามารถใช้ภาษาจีนเพื่อการสื่อสารในชีวิตประจำวันได้ อาจารย์ผู้สอนทำเอกสารหรือหนังสือใช้ประกอบการสอนหรือไม่ ถ้าไม่ใช่ ใช้ของใครหรือจากหน่วยงานใด พบว่า มากที่สุดร้อยละ 71.42 ใช้หนังสือจากสำนักพิมพ์จีน เช่น มหาวิทยาลัยภาษาและวัฒนธรรมปักกิ่ง ร้อยละ 28.57 ทำเอกสารเอง

ส่วนปัจจัยทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาจีนของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหารายวิชาในหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม

เป็นเพศชาย จำนวน 49 คน คิดเป็น ร้อยละ 24.50 และเพศหญิง จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 75.50 นักศึกษาที่ตอบแบบสอบถาม มีอายุต่ำกว่า 18 ปี จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.50 มีอายุอยู่ระหว่าง 18-21 ปี จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 88.00 และมีอายุมากกว่า 21 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 9.50 นักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มีทัศนคติต่อการเรียนการสอนภาษาจีน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงตามลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านอาจารย์ผู้สอน รองลงมา ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดผลประเมินผล ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า

ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ หลักสูตรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษาจีน ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน รองลงมา คือ หลักสูตรเป็นเครื่องมือในการพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และมีทัศนคติน้อยที่สุดคือ หลักสูตรควรมีการปรับปรุงเนื้อหาใหม่

ด้านอาจารย์ผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้สอนมีความรู้และทักษะด้านภาษาจีน รองลงมา คือ ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในสังคม ประเพณีและวัฒนธรรมจีน ผู้สอนให้คำปรึกษาเป็นอย่างดีเมื่อเกิดปัญหาในการเรียนภาษาจีน ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีทัศนคติน้อยที่สุด คือ ผู้สอนสามารถสอนภาษาจีนและฝึกทักษะให้แก่ผู้เรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งอยู่ในระดับมาก

ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ผู้สอนมีการเตรียมการสอนมาก่อน รองลงมา คือ มีการเน้นอ่านออกเสียง และท่องจำเนื้อหาในบทเรียนและบทสนทนา ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีเจตคติน้อยที่สุด คือ มีการเสนอแนะแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายให้กับผู้เรียน ซึ่งอยู่ในระดับมาก และ

ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การวัดและประเมินผลของผู้สอนมีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ มีการวัดและประเมินผลอย่างยุติธรรม ซึ่งอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนข้อที่มีทัศนคติน้อยที่สุดคือ มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย ซึ่งอยู่ในระดับมาก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาจีน ของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน

ด้านที่	ทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาจีน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร	4.26	0.50	มาก
2	ด้านอาจารย์ผู้สอน	4.50	0.50	มากที่สุด
3	ด้านการเรียนการสอน	4.43	0.48	มาก
4	ด้านการวัดผลประเมินผล	4.41	0.49	มาก
รวม		4.40	0.44	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า นักศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ มีทัศนคติต่อการเรียนการสอนภาษาจีน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย



ด้านโดยเรียงตามลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ได้แก่ ด้านอาจารย์ผู้สอน รองลงมา ได้แก่ ด้านการเรียนการสอน ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการวัดผลประเมินผล ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่าด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร มีการฝึกทักษะทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้มากขึ้น ด้านอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนมีการฝึกทักษะทางภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงมากขึ้น มีการยกตัวอย่างจากเรื่องเล่า ประสบการณ์ เพื่อประกอบการอธิบายเนื้อหาในการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีสื่อวีดิทัศน์ สไลด์หรือ Power point ประกอบการสอนมากขึ้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน มีการจำลองสถานการณ์เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติ และด้านการวัดและประเมินผล ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล มีการวัดผลที่หลากหลาย และมีการติดตามประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักสูตรมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะทางภาษาจีน ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ รายวิชาภาษาจีนพื้นฐานในหลักสูตรมีการจัดเนื้อหาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะภาษาจีนด้านต่างๆ ทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน ด้านอาจารย์ผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้สอนมีความรู้และทักษะด้านภาษาจีน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อาจารย์ผู้สอนไม่ค่อยมีปัญหาด้านการสื่อสารในชั้นเรียน ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาที่สอนได้ง่าย ด้านประสิทธิภาพการสอนของกลุ่มอาจารย์ผู้สอนที่มีความน่าเชื่อถือด้านประสิทธิภาพสอนมากที่สุดด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้สอนมีการเตรียมการสอนมาก่อน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อาจารย์ผู้สอนต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อตัวผู้เรียนและสถานศึกษา และด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผลของผู้สอนมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ อาจารย์ได้มีการแจ้งให้นักศึกษาทราบถึงเกณฑ์และวิธีการในการวัดและประเมินผลการเรียน ซึ่งอาจารย์มีการประเมินที่หลากหลายสอดคล้องกับงานวิจัยของชูผิง เป๋ย ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน วิทยาลัยการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาเห็นด้วยต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนวิทยาลัยการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านบทบาทอาจารย์และด้านการวัดและการประเมินผล เห็นด้วยอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านสื่อการสอนและแหล่งการเรียนรู้เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง (ชูผิง เป๋ย, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัฒน์ มิ่งบรรเจิดสุข ที่ได้วิจัยเรื่อง “ทัศนคติต่อการเลือกเรียนวิชาภาษาจีนของนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ” ผลการวิจัยพบว่า นิสิตมีทัศนคติที่ดีต่อการเลือกเรียนวิชาภาษาจีน ทำให้เกิดความเข้าใจและความรู้ต่อวัฒนธรรมภาษาและวัฒนธรรมของจีน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศชาติ เพราะนิสิตมีความรู้ความเข้าใจในด้านภาษาและ

วัฒนธรรมจะเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้าการลงทุนทั้งในและต่างประเทศ (ธนวัฒน์ มิ่งบรเจตสุข, 2550)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร มีการฝึกทักษะทั้ง การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนให้มากขึ้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสังคม 4.0 ควรเพิ่มใบงานในด้านคำศัพท์ต่างๆ มีการสอนอ่านตัวอักษรมากขึ้น มีการเสริมความรู้ทั่วไปและความรู้รอบตัวเกี่ยวกับจีน เมื่อเรียนเนื้อหาแล้วควรนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ด้านอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนมีการฝึกทักษะทางภาษา โดยเฉพาะการออกเสียงมากขึ้น อุทิศเวลาในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนมากขึ้น อาจารย์ผู้สอนควรมีความรู้ที่หลากหลาย เน้นความเข้าใจเกี่ยวกับหลักภาษาและวัฒนธรรมจีน อาจารย์ผู้สอนควรมีการยกตัวอย่างจากเรื่องเล่า ประสบการณ์ เพื่อประกอบการอธิบายเนื้อหาในการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีสื่อวีดิทัศน์ สไลด์หรือ Power point ประกอบการสอนมากขึ้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในและนอกห้องเรียน มีการจำลองสถานการณ์เพื่อให้นักศึกษามีโอกาสได้ฝึกปฏิบัติ ควรมีห้องเรียนที่ทันสมัย มีเครื่องมืออุปกรณ์ทางเทคโนโลยีพร้อม และด้านการวัดและประเมินผล ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล ควรมีการวัดผลที่หลากหลาย มีการตัดเกรดแบบอิงกลุ่ม ควรมีการวัดและประเมินผลจากการเก็บคะแนนทุกครั้งที่มีการเรียนการสอน และมีการติดตามประเมินผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของสำราญ จุช่วย ได้วิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจของนักศึกษาวิทยาลัยราชพฤกษ์ ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนของครูอาสาชาวจีนระดับอุดมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่เรียนวิชาภาษาจีน กับครูอาสาสมัครชาวจีนมีความพึงพอใจต่อการสอนของครูอาสาชาวจีนในทุกด้าน โดยรวมอยู่ในระดับมากและผลการเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจในการสอนของครูอาสาชาวจีน นักศึกษา เพศชายและเพศหญิงมีความพึงพอใจต่อคุณลักษณะของผู้สอน กิจกรรมการเรียนการสอนของอาจารย์ ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อเนื้อหาวิชา การวัดผล ประเมินผล การเรียนรู้ของครูผู้สอน ไม่แตกต่างกัน (สำราญ จุช่วย, 2553)

บทสรุป

ภาพรวมของบทความ ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้สอน อาจารย์ส่วนใหญ่จบสาขาวิชาภาษาจีน เนื้อหาของวิชาภาษาจีนเป็นเรื่องเกี่ยวกับการฟัง พูด อ่าน และเขียน วิธีการสอนมีหลายวิธี เช่น ฝึกสนทนา อธิบายไวยากรณ์ ฝึกแต่งประโยคและการคัดตัวอักษรจีน กิจกรรมการเรียนการสอน และสื่อหลายรูปแบบ การวัดและประเมินผล ใช้เกณฑ์คะแนน 70:30 พบปัญหาเรื่องหนังสือที่ใช้ยังไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม จากกลุ่มตัวอย่าง 200 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 18-21 ปี รองลงมาอายุน้อยกว่า 21 ปี และมีอายุต่ำกว่า 18 ปี ตามลำดับ และทัศนคติที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาจีนของนักศึกษา คณะศิลปศาสตร มหวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านอาจารย์ผู้สอนอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล และด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตรอยู่ในระดับมาก



ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร โดยรวมและรายข้อ อยู่ในระดับมาก ด้านอาจารย์ผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการวัดและประเมินผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้

1.1 ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร รายวิชาภาษาจีนพื้นฐานในหลักสูตรมีการจัดเนื้อหาให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาทักษะภาษาจีนด้านต่างๆ ทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียน

1.2 ด้านอาจารย์ผู้สอน ผู้สอนเพิ่มพูนความรู้ มีความรู้และทักษะด้านภาษาจีนให้ชำนาญการ

1.3 ด้านการจัดการเรียนการสอน อาจารย์ผู้สอนต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งก่อให้เกิดประสิทธิผลต่อตัวผู้เรียนและสถานศึกษา

1.4 ด้านการวัดและประเมินผล อาจารย์ควรมีการประเมินที่หลากหลายมากขึ้น

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ควรให้ความสำคัญกับพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาการเรียนการสอนครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ โดยมีการพัฒนาการเรียนการสอนครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผลให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ โดยควรให้ความสำคัญกับพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาการเรียนการสอนครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการเรียนการสอน และด้านการวัดผลประเมินผล ให้ดียิ่งขึ้นไป สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์สู่ความเป็นเลิศ

เอกสารอ้างอิง

เขียน อธิระวิทย์ และคณะ. (2551). *การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย ระดับอุดมศึกษา*.

กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูผิง เป๋ย. (2558). *ทักษะของนักศึกษาต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาจีน* วิทยาลัยการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม. *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- ธนวัฒน์ มิ่งบรรเจ็ดสุข. (2550). ทศนคติต่อการเลือกเรียนวิชาภาษาจีนของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. รายงานการค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจีนในระบบเศรษฐกิจโลก. วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วิภาวรรณ สุนทรจามร. (2559). การพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สงศรี ชมภูวงศ์. (2547). การวิจัย. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สำราญ จุช่วย. (2553). ความพึงพอใจของนักศึกษาวิทยาลัยราชพฤกษ์ที่มีต่อการเรียนการสอนวิชาภาษาจีนของครูอาสาชาวจีนระดับอุดมศึกษา. รายงานการวิจัย: วิทยาลัยราชพฤกษ์.





สมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1
Administrator's Competency and Internal Quality Assurance in
School under Chumphon Primary Educational Service Area
Office 1

¹สิริพร บุญทิพย์

Siriporn Buntip

²นุชนรา รัตนศิริประภา

Nuchnara Rattanasiraprapha

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

Faculty of Education, Silpakorn University

¹Corresponding author, e-mail: kob.2345@gmail.com

Received May 29, 2023; Revised August 23, 2023; Accepted: August 29, 2023



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน 2) การดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน และ 3) สมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 จำนวน 86 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือหัวหน้างานบริหารงานวิชาการ 1 คน และครูผู้สอน 1 คน รวมทั้งสิ้น 172 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะผู้บริหารตามแนวคิดของเฮลรีเกล แจ็คสัน และสโเลคัม และการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนตามแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 กระทรวงศึกษาธิการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1. สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2. การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวม

อยู่ในระดับมากที่สุด 3. สมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ในลักษณะคล้อยตามกัน

คำสำคัญ: สมรรถนะของผู้บริหาร; ประกันคุณภาพการศึกษาภายใน; ประถมศึกษาชุมพร เขต1

Abstract

The research objectives were to determine: 1) the school administrator's competencies 2) internal quality assurance of school and 3) the relationship between administrator's competencies and internal quality assurance of school under Chumphon Primary Educational Service Area Office 1. The sample was 86 schools under Chumphon Primary Educational Service Area Office 1. The two respondents from each school consisted of a school director or a Deputy Director or Academic Department and a teacher, with the total of 172. The research instrument was a questionnaire regarding administrator's competencies, based on the concept of Hellriegel, Jackson, and Slocum and the internal quality assurance of school, based on the concept of Guidelines for developing an internal quality assurance system of OBEC. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Pearson's product-moment correlation coefficient.

The research findings revealed that: 1. The school administrator's competencies under Chumphon Primary Educational Service Area Office 1 as a whole was at highest level. 2. The internal quality assurance of school under Chumphon Primary Educational Service Area Office 1 as a whole was at highest level. 3. The relationship between administrator's competencies and internal quality assurance of school under Chumphon Primary Educational Service Area Office 1 were medium correlation, with significantly at .01.

Keywords: Adminstrator Competency: Internal Quality Assurance in School; Chumphon Primary Educational Service Area Office 1

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 มาตรา 81 กำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ จึงได้มีการร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 เป็นต้นมา ในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 49 ในการประเมิน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูซึ่งเป็นปัจจัยที่ต้องได้รับการ



ประเมิน ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะผู้บริหารและการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน จึงเป็นสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ยังมีหลายประเด็นที่เป็นปัญหา ต้องเร่งพัฒนาปรับปรุง และต่อยอดโดยเฉพาะด้านคุณภาพผู้เรียน ครู บุคลากรทางการศึกษา และ ประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษาที่พบว่า มีโรงเรียนจำนวนมากไม่ได้มาตรฐาน ผู้เรียนมี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของระดับชาติ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ยังมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ทั้งนี้เกิดจากสาเหตุสมรรถนะในการ วางแผนและการบริหารจัดการของผู้บริหารที่กระทบต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน กล่าวคือ การดำเนินงานบางอย่างไม่มีการกระจายอำนาจไปสู่ครูผู้ปฏิบัติอย่างเป็นระบบ จะยึดติดกับความคิดของ ตนเองเป็นหลัก ด้านการสื่อสารของผู้บริหารที่ผู้บริหารไม่สามารถถ่ายทอดความรู้ ความคิดของ ตนเองสู่บุคลากรได้อย่างชัดเจนและทั่วถึงในองค์การเท่าที่ควร ไม่มีการนำข้อมูลสารสนเทศจากการดำเนินงานในปีที่ผ่านมา มาวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจดำเนินงานต่อหรือเลิกทำจึงส่งผลทำให้ไม่เกิดความคิดที่กว้างไกล นอกจากนั้นการรายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกบทสรุปผู้บริหาร (รอบสี่) ปี พ.ศ.2564 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 พบว่า ด้านการบริหารจัดการยังมีผลการประเมินไม่เป็นที่น่าพอใจ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบ 4 ภายใต้สถานการณ์ COVID-19 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ซึ่งยังมีอีกหลายมาตรฐานที่มีหลายโรงเรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จึงทำให้เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ตระหนักถึงความสำคัญการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน จัดให้มีการประชุมผู้บริหารโรงเรียนเพื่อรับทราบปัญหา และหาแนวทางแก้ไขการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก 4 เนื่องจากมีโรงเรียนในสังกัดจำนวนมาก ยังไม่สามารถปฏิบัติงานด้านการพัฒนาคุณภาพนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง สมศ. ได้รายงานว่าส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่ยังเป็นปัญหาในด้านการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และที่ยังไม่ได้รับการรับรองการประเมินคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2563)

ทั้งนี้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ซึ่ง ส่งผลให้ผลการประเมินคุณภาพภายในไม่สอดคล้องกับสภาพจริง ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก อีกทั้งการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาก็ยังไม่ถูกต้องตามหลักวิชา เพราะโรงเรียนขนาดเล็กบางแห่งในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ยังขาดเข้าใจถึงกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายในการพัฒนาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้บริหารและบุคลากรควรศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการดำเนินการจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียน

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เห็นได้ว่า ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสามของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ยังไม่ผ่านการรับรองและผลการประเมินยังอยู่ในระดับตติงันผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการบริหารงานในสถานศึกษาจึง

จำเป็นที่ผู้บริหารต้องมีสมรรถนะในการบริหารซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสม หากผู้บริหารสถานศึกษาขาดสมรรถนะใดสมรรถนะหนึ่งย่อมส่งผลกับการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน ไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาในเรื่องสมรรถนะของผู้บริหารการดำเนินการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนจังหวัดชุมพร เพื่อจะได้นำผลงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานประกันคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อทราบสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต1
- 2) เพื่อทราบการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต1
- 3) เพื่อทราบสมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ศึกษาสถานการณ์โดยไม่มีการทดลอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 110 โรงเรียน ซึ่ง ผู้วิจัยได้จากการเปิดตารางประมาณการขนาดของกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ จำนวน 86 โรงเรียนนั้น ผู้วิจัยใช้การสุ่มแบบง่าย (Stratified Random sampling) กำหนดผู้ให้ข้อมูล โรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ จำนวน 86 คน ครู จำนวน 86 คนรวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 172 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ จำแนกออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่ง และประสบการณ์การปฏิบัติงานในตำแหน่ง (force choice)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ซึ่งสร้างตามแนวคิดของ เฮลริเกล, แจ็คสัน และสโลคัม (Hellriegel, Jackson, and Slocum)

ตอนที่ 3 การสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ของ แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามในตอนี่2และ3เป็นมาตราส่วนประมาณค่า(rating scale) ของไลเคิร์ต (Likert's rating scale)



การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา งานเอกสาร ตำรา วรรณกรรมงานวิจัยและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นนำผลของข้อมูลที่ศึกษามาสร้างเครื่องมือภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC = index of item objective congruence) แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่มีความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา ซึ่งข้อคำถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.80-1.00

ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 และ 2 จำนวน 15 แห่ง รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 30 คน

ขั้นที่ 4 นำเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาคำนวณหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .954

ขั้นที่ 5 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

ขั้นที่ 6 วิเคราะห์เนื้อหาจากกลุ่มตัวอย่างและเขียนสรุปเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.62, S.D. = 0.41) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับ มากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ สมรรถนะในการตระหนัก รับรู้โลกาภิวัตน์ สมรรถนะในการบริหารตนเอง สมรรถนะในการสื่อสาร สมรรถนะในการปฏิบัติ เชิงกลยุทธ์ สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม และสมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ ตามลำดับ ตามลำดับ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 โดยภาพรวม (X_{tot})

(n = 172)

ด้าน	สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	สมรรถนะในการสื่อสาร (X_1)	4.58	0.40	มากที่สุด
2	สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ (X_2)	4.55	0.43	มากที่สุด
3	สมรรถนะในการทำงานเป็นทีม (X_3)	4.58	0.41	มากที่สุด

4	สมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ (X_4)	4.58	0.40	มากที่สุด
5	สมรรถนะในการตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ (X_5)	4.62	0.43	มากที่สุด
6	สมรรถนะในการบริหารตนเอง (X_6)	4.61	0.42	มากที่สุด
รวม (X_{tot})		4.62	0.41	มากที่สุด

2. การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพรเขต 1 (Y_{tot}) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D.=0.38) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิต จากมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา และการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามลำดับดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 โดยภาพรวม (Y_{tot})

(n = 172)

ด้าน	การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา(Y_1)	4.62	0.37	มากที่สุด
2	การจัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (Y_2)	4.66	0.34	มากที่สุด
3	การดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา(Y_3)	4.61	0.38	มากที่สุด
4	การประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (Y_4)	4.60	0.39	มากที่สุด
5	การติดตามผลการดำเนินการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา(Y_5)	4.62	0.48	มากที่สุด
6	การจัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Y_6)	4.63	0.38	มากที่สุด
รวม (Y_{tot})		4.62	0.38	มากที่สุด

3. สมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ในลักษณะคล้ายตามกัน



อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ส่วนใหญ่เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ทศนคติ ความเชื่อ ตลอดจน มีพฤติกรรมที่จะสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย และพันธกิจของโรงเรียนได้ ซึ่งสมรรถนะ ของผู้บริหารนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนและบริหารจัดการโรงเรียนในด้านต่างๆ ให้มี คุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพราะผู้บริหารที่สมรรถนะย่อมหมายถึงผู้ที่มีความสามารถทางการ บริหารในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นสมรรถนะในการสื่อสาร ซึ่งถือเป็นความสามารถในการถ่ายทอดและ แลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างผู้บริหารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ ถัดมาคือสมรรถนะในการวางแผนและ การบริหารจัดการ ซึ่งเป็นความสามารถของ ผู้บริหารในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล รวมทั้งการ แก้ปัญหา สามารถนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ หาสาเหตุของปัญหา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหานั้นได้ ถัดมาคือสมรรถนะในการทำงานเป็นทีม ซึ่งเป็นความสามารถของผู้บริหารในการสร้างทีม ที่มีประสิทธิภาพ มีการกำหนดเป้าหมาย บทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบที่ชัดเจน ตลอดจน มอบหมายงานให้แก่สมาชิกแต่ละคนอย่างเหมาะสม อันจะสร้างบรรยากาศในการทำงานที่เกื้อกูลกันเกิดแรงจูงใจให้ร่วมกันทำงานเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ถัดมาคือสมรรถนะในการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นความสามารถของผู้บริหารในการ วิเคราะห์กลยุทธ์ของโรงเรียน และปรับโครงสร้างของ การทำงานให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมได้ อีกทั้งยังมีสมรรถนะในการตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นความสามารถของ ผู้บริหารในการปรับตัวให้สอดคล้องกับกระแส โลกาภิวัตน์ สามารถรับรู้ถึงสถานการณ์ต่างๆ ของโลก และผลกระทบต่อโลกที่มีต่อการเมือง เศรษฐกิจและสังคม มีความรู้และความเข้าใจวัฒนธรรมที่หลากหลาย และสามารถปรับตัวเข้ากับ วัฒนธรรมเหล่านั้นได้อย่างกลมกลืน นอกจากนี้ยังรวมถึงการ มีสมรรถนะในการบริหารตนเอง ซึ่งเป็น ความสามารถของผู้บริหารในการรู้จักตัวตนของตนเองมีความกระตือรือร้นและแรงจูงใจในการทำงาน ให้บรรลุเป้าหมายนั้น และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จากที่กล่าวมานั้นจะเห็นได้ว่าหาก ผู้บริหารโรงเรียนมีการพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะผ่าน กระบวนการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการอบรม สัมมนาทางวิชาการ การประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติม ย่อมส่งผลให้ การบริหารจัดการโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุด (วิไลพร ศรีอนันต์, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมลพัชร หินแก้ว ที่ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะหลักของผู้บริหาร สถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ระดับสมรรถนะหลักของผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ปทุมธานี เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (กมล พัทชร หินแก้ว, 2555) และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฏฐธิดา พันธุ์ชะวงษ์ ได้ศึกษาเรื่องสมรรถนะ ของผู้บริหารโรงเรียนในสหวิทยาเขตวัชรนิมิตา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ ค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ การมุ่งผลสัมฤทธิ์การพัฒนาศักยภาพบุคลากร การบริการ

ที่ดี การมีวิสัยทัศน์ การพัฒนาตนเอง การวิเคราะห์และสังเคราะห์ การสื่อสารและการจูงใจ และการทำงานเป็นทีม (ณัฐธัญญา พันธุ์ชะวงษ์, 2562)

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจ เนื่องจากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 มีกระบวนการใน การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการประกัน คุณภาพการศึกษาถือเป็นกระบวนการดำเนินงานตามภารกิจของโรงเรียน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับ นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมโดยรวมว่าการดำเนินงานของโรงเรียนจะมีประสิทธิภาพและทำ ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ได้มีการปฏิรูประบบการประเมินและการประกัน คุณภาพการศึกษา มีการปรับเปลี่ยนระบบการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้มีการประกันคุณภาพ ภายในและการประเมินคุณภาพภายนอกตามแนวคิดหลักการว่า สถานศึกษาสามารถออกแบบระบบการประกันคุณภาพภายในที่เหมาะสม เป็นไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของชาติชาย พิมพิไสย ได้ทำการศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาโดยภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้านการวางแผนพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศและด้านการกระตุ้นส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานตาม ธรรมนูญสถานศึกษา ส่วนปัญหาการปฏิบัติงานการควบคุมคุณภาพการศึกษา มีอยู่ในระดับน้อย ปัญหาที่สำคัญคือ ด้านการประเมินคุณภาพการศึกษา และข้อเสนอแนะที่ควรพิจารณาในการประกัน คุณภาพการศึกษา ได้แก่ 1) การปฏิบัติงานภายในสถานศึกษาควรดำเนินการตามที่กำหนดไว้ในธรรมนูญ สถานศึกษา 2) การกำกับติดตามควรมีการปฏิบัติอย่างจริงจัง และ 3) การพัฒนาครูผู้สอนควร ดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม (ชาติชาย พิมพิไสย, 2559)

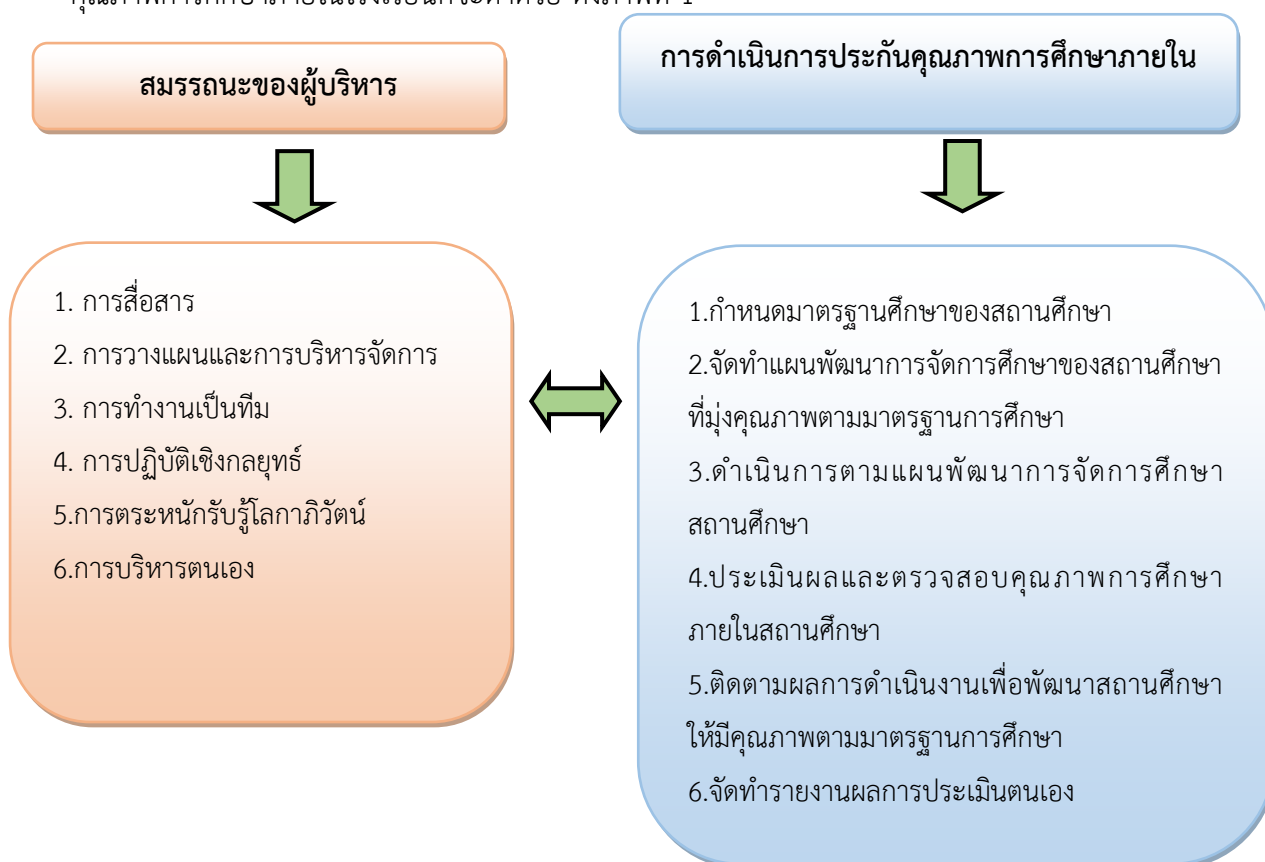
จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษา ภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปาน กลาง ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า สมรรถนะของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการ ดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชุมพร เขต 1 ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 เป็นผู้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในด้านการบริหาร จัดการสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการสื่อสาร ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ ด้าน การทำงานเป็นทีม ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ด้านการตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ และด้านการบริหาร ตนเอง ซึ่งส่งผลให้สามารถบริหารจัดการให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุ เป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ เนื่องจากผู้บริหาร สถานศึกษา ถือเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนสถานศึกษาไปสู่ผลสำเร็จตาม เป้าหมายที่ตั้งไว้ โดยหากผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีสมรรถนะในด้านต่างๆ ทั้งในด้านของการ สื่อสาร ด้านการ วางแผนและการบริหารจัดการ ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ด้านการตระหนัก



รับรู้โลกาภิวัตน์ และด้านการบริหารตนเอง ย่อมส่งผลไปยังคุณภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษา ที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในด้านการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นระบบในการควบคุมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดย สถานศึกษาที่มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีคุณภาพนั้นเปรียบเสมือนมีเครื่องการันตีในการ รับรองคุณภาพการบริหาร และจัดการศึกษาให้ผู้เรียน ชุมชนและสังคมมีความเชื่อมั่นในสถานศึกษาดังนั้นการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาจึงควรให้ความสำคัญทั้งต่อตัวบุคคล ซึ่งก็คือผู้บริหาร สถานศึกษา ควบคู่ไปกับการพัฒนา กระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งหนึ่งในปัจจัยการควบคุมคุณภาพ ของสถานศึกษานั้นก็คือการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เหมาะสมกับบริบทความต้องการ จำเป็นของสถานศึกษา และได้รับความเชื่อมั่นจากทุกฝ่าย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาสมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ทำให้พบว่า หากผู้บริหาร โรงเรียนมีสมรรถนะการบริหารงานสูง การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนจะสูง ด้วย และในทางกลับกัน หากผู้บริหารสถานศึกษามีสมรรถนะการบริหารต่ำ ดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียนก็จะต่ำด้วย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะผู้บริหารถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้บริหารเป็นผู้มีความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในด้านการบริหาร จัดการสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นในด้านของการสื่อสาร ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการ ด้าน การทำงานเป็นทีม ด้านการปฏิบัติเชิงกลยุทธ์ ด้านการตระหนักรู้โลกาภิวัตน์ และด้านการบริหารตนเอง ซึ่งส่งผลให้สามารถบริหารจัดการให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุ เป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะในด้านการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งถือเป็นระบบในการควบคุมคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาที่มีระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีคุณภาพนั้นเปรียบเสมือนมีเครื่องการันตีในการรับรองคุณภาพการบริหาร และจัดการศึกษาให้ผู้เรียน ชุมชนและสังคมมีความเชื่อมั่นในสถานศึกษา ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจึงควรให้ความสำคัญทั้งต่อตัวบุคคล ซึ่งก็คือผู้บริหารสถานศึกษา ควบคู่ไปกับการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษา ซึ่งหนึ่งในปัจจัยการควบคุมคุณภาพของสถานศึกษาคือการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพเหมาะสมกับบริบทความต้องการจำเป็นของสถานศึกษา เพื่อเป็นเครื่องยืนยันความเชื่อมั่นให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมที่มีต่อสถานศึกษาว่าจะสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

บทสรุป

การศึกษาวิจัย สมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 เป็นการวิจัยเพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะของผู้บริหารกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามี ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกหรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ควรมีการกำหนด นโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านสมรรถนะในการ วางแผนและการบริหารจัดการ โดยการส่งเสริมให้ผู้บริหารได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจใน กระบวนการวางแผนและการบริหารจัดการสถานศึกษาผ่านวิธีการต่างๆ เช่น การอบรม การประชุม ทางวิชาการ การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาดูงาน เป็นต้น เพื่อให้ผู้บริหารสามารถ รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา

1.2 ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรต้องมีการขับเคลื่อนการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต ควรมีการ กำหนดนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาการ ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโรงเรียน



ด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา เนื่องจากการประเมินผล และตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาเป็นระบบและกลไกในการควบคุม ตรวจสอบ และประเมินผลการ ดำเนินงานตาม มาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาที่ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่ง ของการบริหารจัดการ โดยสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการ ประเมินเชิงคุณภาพที่สะท้อนถึง จุดเด่น และจุดควรพัฒนาที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน ผสมผสานกับการประเมินเชิงปริมาณ ควบคู่กันไป

1.3 ทุกคนองค์กร จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะในด้านต่างๆ ของตนเองทั้ง ในด้านสมรรถนะในการสื่อสาร สมรรถนะในการวางแผนและการบริหารจัดการ สมรรถนะ ในการ ทำงานเป็นทีม เพื่อนำมาใช้ในการทำงานในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ โดยขับเคลื่อนการดำเนินการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาที่เป็นระบบและต่อเนื่องผ่านกระบวนการต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. ข้อเสนอแนะในการทำงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 และในพื้นที่อื่น ๆ

2.2 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กมลพัชร หินแก้ว. (2555). สมรรถนะหลักของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา คณะครุ ศาสตร์อุตสาหกรรม*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- ชาติชาย พิมพ์ไผ่. (2559). การศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาฬสินธุ์. *วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาลัษวิทยาลัยศิลปากร.
- ณัฐธินิชา พันธุ์ชะวงษ์. (2562). สมรรถนะของผู้บริหารโรงเรียนในสหวิทยาเขตวัชรนิมยา. *วารสาร การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 10(2): 622-633.
- วิไลพร ศรีอนันต์. (2559). สมรรถนะผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานบุคคลโรงเรียนเอกชนจังหวัด นครปฐม. *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต ภาควิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).



สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2563) แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ. รัตนะเทรตติ้ง.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2575 สภาวะการณ์และบริบทแวดล้อมที่มีผลการพัฒนาการศึกษาประเทศ. กรุงเทพฯ: พรินทวานกราฟฟิค.





การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้
โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

The Development of Mathematics Problem Solving Skill Using
Polya Techniques and Bar Model for Sixth Grade Students

¹อนุชิต กะสิริรักษ์

Anuchit Kasirak

²สืบสกุล อยู่ยืนยง

Suabsagun Yooyuanyong

¹²คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹²Faculty of Science, Silpakorn University

¹Corresponding author, e-mail: next_timeimagine@hotmail.com

Received April 11, 2023; Revised July 30, 2023; Accepted: September 11, 2023



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ 3) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ และ 4) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนตำลึง ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกลุ่มเดียวสอบก่อนและสอบหลัง

ผลการวิจัยมีดังนี้ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ เท่ากับ 81.69/79.14 (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน เรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) ความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดลสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 และ (4)

ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทั้ง 3 ด้านนั้นอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การแก้โจทย์ปัญหา; เทคนิคของโพลยา; การวาดรูปบาร์โมเดล

Abstract

The objectives of this research were: 1) to improve lesson plans for the development of problem-solving ability in Mathematics proposition, 2) to compare the learning achievement in Mathematics, 3) to compare the progress toward problem-solving ability in Mathematics proposition, and 4) to survey students' stratification of development of problem-solving ability in Mathematics proposition by using Polya's problem-solving process, bar model technique of the sixth-grade students. The sample consisted of 35 sixth-grade students at Bandonamlueng School who obtained from purposive sampling, in the second semester of the academic year 2022. This research was pre-experimental research using a one-group pretest-posttest design.

The results of the study revealed that: 1) Lesson plans in the development of problem-solving ability in Mathematics proposition by using Polya's problem-solving process, bar model technique of the sixth-grade students were significantly higher than the criterion (81.69/79.14), 2) Mathematics learning achievement of the sixth-grade students after studying through Polya's problem-solving process with the Bar model was higher at the level of 0.05, 3) Problem-solving ability in Mathematics of the sixth-grade students through Polya's problem-solving process, bar model technique was significantly higher than the criterion (70%), and 4) Students' stratification toward the development of problem-solving ability in Mathematics proposition by using Polya's problem-solving process, bar model technique; 3 aspects included was at a high level.

Keywords: Ability in mathematics proposition; Polya's process; Bar model technique

บทนำ

การดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง จำเป็นอย่างยิ่งต้องพัฒนามนุษย์ให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ รู้จักคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์รู้จักคิดไตร่ตรองมีเหตุผลในการตัดสินใจอย่างมีวิจารณญาณ สามารถปรับตัวให้ทันต่อความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการต่างๆ ของโลกปัจจุบันได้ คือ การจัดการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศเพราะการศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยขัดเกลาให้เยาวชนเป็นทั้งผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และดำรงตนให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขรวมทั้งเป็นคนดีของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวนโยบาย



ในการจัดหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับพุทธศักราช 2540 มุ่งมั่นพัฒนาศักยภาพของตนให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้หรือสร้างความรู้ได้ด้วยตนเอง แนวการจัดการเรียนการสอนใหม่จึงมุ่งเน้นการลงมือปฏิบัติที่สอดคล้องกับชีวิตจริง โดยการใช้เครือข่ายการเรียนรู้ที่มีอยู่รอบตัวซึ่งผู้เรียนสามารถสร้าง แลกเปลี่ยน ถ่ายทอดความรู้สู่กันและกันได้อย่างกว้างขวางต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยมีผู้สอนเป็นผู้ชี้แนะหรือสนับสนุน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ดังนั้นบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนจึงต้องมีการปรับเปลี่ยนทั้งหมดให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2562)

ปัจจุบันการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในประเทศไทยที่ผ่านมายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จะเห็นได้จากการรายงานการประเมินผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2564 ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนตำลึง พบว่า ผลสอบวิชาคณิตศาสตร์อยู่ในระดับต่ำ คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 31.57 (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2564) เมื่อพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยตามมาตรฐานการเรียนรู้ โดยเฉพาะมาตรฐาน ค 1.2 พบว่าได้คะแนนเฉลี่ยเพียงร้อยละ 36.00 เท่านั้น ซึ่งจากประสบการณ์ในการสอนคณิตศาสตร์ของผู้วิจัยนั้น ได้สังเกตพฤติกรรมในการเรียนของนักเรียนในแต่ละชั่วโมง การตรวจแบบฝึกหัด และสนทนากับนักเรียน พบว่า ประโยคสัญลักษณ์มีความยากกว่าโจทย์ปัญหาที่เป็นข้อความ เนื่องจากจะต้องใช้ความรู้และทักษะกระบวนการหลายๆ อย่าง ดังที่ (Branca, 1980) กล่าวคือ โจทย์ปัญหาเป็นเรื่องที่เรียนและสอนได้ยากที่สุดในจำนวนเนื้อหาวิชาต่างๆ ในบทเรียนระดับประถมศึกษา โดยนักเรียนส่วนใหญ่จะสามารถคิดคำนวณคำตอบจากโจทย์ที่เป็นประโยคสัญลักษณ์ได้ แต่เมื่อพบกับโจทย์ปัญหานักเรียนมักจะไม่สามารถดำเนินการแก้โจทย์ปัญหานั้นได้ บางคนจะเว้นว่างไว้โดยไม่แสดงวิธีทำใดๆ เลย เพราะไม่รู้ว่าจะเริ่มต้นอย่างไรหรือใช้วิธีการใดในการหาคำตอบ บางคนแสดงวิธีทำมาแต่ทำไม่ถูกต้อง ส่งผลให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ท้อแท้และไม่อยากเรียนเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์อีกต่อไป ซึ่งสภาพปัญหาดังกล่าว ถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและผลการเรียนรู้ของนักเรียนที่จะศึกษาในระดับเนื้อหาที่สูงขึ้นต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะพัฒนาทักษะความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนโดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาเทคนิคของโพลยาพร้อมกับการวาดรูปบาร์โมเดล โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 การทำความเข้าใจปัญหา นักเรียนต้องเข้าใจว่าปัญหาคืออะไร และข้อมูลใดที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนนี้จะช่วยให้นักเรียนรู้จักวิธีคิดและวิเคราะห์ปัญหาได้ และสามารถเข้าใจได้ว่าสิ่งที่กำหนดให้คืออะไรและเกี่ยวข้องกับปัญหาอย่างไร ขั้นที่ 2 การวางแผนแก้ปัญหา ในการแก้ปัญหานักเรียนจะต้องวางแผน แผนนี้ช่วยให้นักเรียนรู้ว่าจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนใดจึงจะหาคำตอบได้ โดยการวาดรูปบาร์โมเดลอย่างคร่าวๆ ลงในกระดาษทด ขั้นที่ 3 การดำเนินการตามแผน โดยคำนวณตามแผนที่ผู้เรียนได้กำหนดไว้แล้วพร้อมทั้งวาดรูปบาร์โมเดลลงในใบงานจริงเพื่อให้ นักเรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนกับจำนวนที่ต้องการ ซึ่งอยู่ในโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์นั้นได้ง่ายขึ้น ขั้นที่ 4 การตรวจสอบ ขั้นตอนสุดท้ายในการแก้ปัญหาคือการตรวจสอบว่าคำตอบที่ได้มาถูกต้องหรือไม่ นอกจากนี้ผู้วิจัยเชื่อว่าหนึ่งในวิธีที่ได้ผลดีที่สุดในการช่วยให้นักเรียนแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ได้ คือ การใช้เทคนิคแนวคิดการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยาพร้อมกับการใช้วิธีการวาดรูป

บาร์โมเดล เป็นวิธีการที่ใช้ภาพวาดช่วยอธิบายความสัมพันธ์ของข้อมูลในปัญหนามธรรมให้เป็นรูปธรรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาโดยใช้เทคนิคของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีผลสัมฤทธิ์ตามเกณฑ์ 75/75
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล กับเกณฑ์ร้อยละ 70
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ เรื่องการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว โดยใช้รูปแบบการวิจัยกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและสอบหลังเรียน (One Group Pretest Posttest Design) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนตำลึง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 ที่เคยเรียนในหลักสูตรเดียวกัน

กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านดอนตำลึง อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรีเขต 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 35 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ในการพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่างการวิจัยนี้ได้ดำเนินการตามหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของมหาวิทยาลัยศิลปากร เอกสารรับรองลงวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2565 ซึ่งได้มีการอธิบายและชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย การใช้ข้อมูลเพื่อวัตถุประสงค์การวิจัย การคุ้มครองสิทธิ เงื่อนไขข้อตกลงการเข้าร่วมวิจัย หมายเลขใบรับรอง: COE 65.0401-063

เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยเทคนิคของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวน 5 แผนการจัดการเรียนรู้โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบประเมินคุณภาพด้านความถูกต้องความเหมาะสมสำหรับแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่าแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, $S.D. = 0.52$) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 อยู่



ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.77$, $S.D. = 0.41$) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 3 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, $S.D. = 0.42$) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 4 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, $S.D. = 0.48$) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 5 อยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, $S.D. = 0.48$) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคของโพลยาพร้อมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปรนัยจำนวน 50 ข้อ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาความสอดคล้องของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับตัวชี้วัด (IOC) พบว่าสามารถใช้ได้ทุกข้อ เมื่อนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์มาวิเคราะห์หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกรายข้อของข้อสอบแบบอิงเกณฑ์ มีข้อที่ใช้ไม่ได้ 5 ข้อ และคัดข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์ให้เหลือ 20 ข้อ พร้อมทั้งหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 แบบทดสอบวัดความสามารถในการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคของโพลยาพร้อมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อัตนัยแบบเขียนตอบจำนวน 10 ข้อ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบวัดแบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ (IOC) พบว่าสามารถใช้ได้ทุกข้อ เมื่อวิเคราะห์หาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกรายข้อของข้อสอบอัตนัยแบบอิงเกณฑ์ มีข้อที่ใช้ไม่ได้ 5 ข้อ และเมื่อนำข้อสอบที่ใช้ได้ 5 ข้อหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α – Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยเทคนิคของโพลยาพร้อมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องข้อคำถามแต่ละข้อ มีความสอดคล้องตามรายการประเมินที่กำหนด สำหรับเกณฑ์การประเมินความสามารถในการการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ พบว่าสามารถใช้ได้ทุกข้อ เมื่อวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach; α) ของแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนจำนวน 40 คน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.75

การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการตามขั้นตอนโดยขอความร่วมมือจากโรงเรียนบ้านดอนตำลึง อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี เพื่อศึกษานักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 35 คน มีทักษะในการแก้โจทย์คณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคของโพลยาพร้อมกับการวาดรูปบาร์โมเดลได้ดีเพียงใด ก่อนจัดการเรียนรู้ครูชี้แจงให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบถึงกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาพร้อมกับการวาดรูปบาร์โมเดลเพื่อให้ นักเรียนได้ปฏิบัติตนได้ถูกต้อง ทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนโดยผู้วิจัยสร้างขึ้นทำการทดสอบก่อนเรียน ซึ่งใช้เวลาในการทำการทดสอบ 30 นาที ดำเนินการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคของโพลยาพร้อมกับการวาดรูปบาร์โมเดลเรื่อง การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ซึ่งใช้เวลาในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน 15 คาบ คาบละ 60 นาที หลังจากทีนักเรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยเทคนิคโพลยาพร้อมกับการวาดรูปบาร์โมเดลครบทุกแผนแล้ว ให้นักเรียนทำแบบทดสอบเพื่อวัดความก้าวหน้า

แบบทดสอบทั้งสอง ซึ่งแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังเรียนใช้ชุดเดียวกันกับแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียน ซึ่งทำการทดสอบใช้เวลา 1 ชั่วโมง ตรวจให้คะแนนแบบทดสอบทั้งสอง แล้วนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์วิธีทางสถิติเพื่อตรวจสอบสมมติฐานต่อไป นำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาวิชาคณิตศาสตร์ด้วยเทคนิคของโพลียาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดลระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นโดยการประเมินความพึงพอใจ ตามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์แผนจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลียาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 81.69/79.14 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 75/75 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ของโพลียาร่วมกับบาร์โมเดล เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายการประเมิน	N	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ระหว่าง เรียน(E_1)	35	100	2,859	81.69	3.19	81.69
หลังเรียน(E_2)	35	20	554	15.83	3.05	79.14
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E_1/E_2) เท่ากับ 81.69/79.14						

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการแก้ปัญหของโพลียาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล พบว่า โดยผลการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 15.83$, S.D. = 3.053) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 10.74$, S.D. = 3.398) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 พบว่ามีค่าเฉลี่ยโดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลแสดงค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานของการเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของกลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์โดยใช้สถิติการทดสอบที แบบกลุ่มไม่อิสระ (Dependent Sample t-test)

การทดสอบ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่า t	P
ก่อนเรียน	35	10.74	3.398	8.553*	.000
หลังเรียน	35	15.83	3.053		

* มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05



3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 พบว่า มีคะแนนเฉลี่ย 15.69 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดลในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้สูตร t-test for one sample

แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ด้วยเทคนิคการแก้ปัญหของโพลยา ร่วมกับบาร์โมเดล								
แบบทดสอบ								
คะแนนความสามารถ ในการแก้โจทย์ปัญหา	<i>n</i>	คะแนน เต็ม	μ_0	$\bar{x}$	<i>S.D.</i>	$\bar{x}$ (%)	<i>t</i>	<i>P</i>
	35	20	14	15.69	2.978	78.45	3.349*	< 0.001

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล พบว่า ความพึงพอใจของผู้เรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$, *S.D.* = 0.51) และมีรายการประเมินในด้านผลผลิตที่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3 รายการ นั่นคือ นักเรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาเพื่อตัดสินใจเลือกวิธีแก้โจทย์ปัญหาได้ดีขึ้น ($\bar{x} = 4.86$, *S.D.* = 0.35) นักเรียนมีความสามารถในการเขียนประโยคสัญลักษณ์และคำนวณหาคำตอบได้ดีขึ้น ($\bar{x} = 4.83$, *S.D.* = 0.68) และนักเรียนมีความสามารถในการแสดงวิธีทำเพื่อหาคำตอบได้ดีขึ้น ($\bar{x} = 4.60$, *S.D.* = 0.68) รายละเอียดดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยเทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

รายการ	N=35		ระดับความพึงพอใจ
	$\bar{x}$	<i>S.D.</i>	
1. ด้านปัจจัยนำเข้า รวมเฉลี่ยด้านที่ 1	3.60	0.54	มาก
2. ด้านกระบวนการ รวมเฉลี่ยด้านที่ 2	3.67	0.53	มาก
3. ด้านผลผลิตรวมเฉลี่ยด้านที่ 3	4.45	0.56	มาก
รวมเฉลี่ยทั้ง 3 ด้าน	3.68	0.51	มาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ 80.69/79.14 พบว่า ผู้เรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำกิจกรรม ระหว่างเรียนในแต่ละแผนการจัดกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 80.69 และคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 79.14 แสดงว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดลสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ 75/75 ทั้งนี้เพราะ แผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบสอดคล้องกับกระบวนการแก้ปัญหาที่ปัญหาคณิตศาสตร์ตามกระบวนการของโพลยา 4 ขั้นตอน โดยใช้เทคนิคการวาดรูปบาร์โมเดลมาช่วยในขั้นตอนการวางแผนแก้ปัญหาและ ขั้นตอนดำเนินการตามแผน พบว่า ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในกระบวนการแก้ปัญหาที่ปัญหาคณิตศาสตร์ได้มากขึ้น เมื่อพิจารณาจากคะแนนระหว่างเรียนและคะแนนหลังเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฉัตรกาญจน์ ธานีพูน และนางลักษณ์ วิริยะพงษ์ ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาเลขคณิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับบาร์โมเดล ผลจากการศึกษาพบว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดของโพลยาร่วมกับบาร์โมเดลที่มีประสิทธิภาพเท่ากับ 91.58/86.00 (ฉัตรกาญจน์ ธานีพูน และนางลักษณ์ วิริยะพงษ์, 2563)

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้ พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยมีผลการเรียนรู้หลังการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 15.83$, $S.D. = 3.053$) สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X} = 10.74$, $S.D. = 3.398$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้วิธีแก้ปัญหาคณิตศาสตร์อย่างเป็นระบบเป็นขั้นตอน ที่ได้นำกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยา 4 ขั้นตอน มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับเทคนิคการวาดรูปบาร์โมเดล คือ 1) ขั้นทำความเข้าใจโจทย์ อ่านโจทย์อย่างน้อย 3 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 อ่านในใจ ครั้งที่ 2 อ่านแล้วจดข้อความสำคัญ ครั้งที่ 3 อ่านแล้วตั้งคำถามย่อยและเขียนคำตอบของคำถามย่อยนั้น ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นการเริ่มให้นักเรียนได้ศึกษาทำความเข้าใจโจทย์ปัญหา 2) ขั้นวางแผน เป็นการวางแผนวาดรูปบาร์โมเดล เพื่อทำให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ข้อความจากโจทย์ปัญหา นำมาเชื่อมโยงกับความคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน แล้ววาดออกมาเป็นรูปบาร์โมเดล ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจ เกิดความคิดรวบยอด และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนสามารถทำโจทย์ปัญหาได้อย่างง่ายดายและถูกต้อง 3) ขั้นแสดงวิธีทำและลงมือคำนวณ เป็นขั้นตอนที่จะลงมือปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ โดยเริ่มจากการตรวจสอบความเป็นไปได้ของแผนคำนวณหาคำตอบและแสดงวิธีทำตามขั้นตอนที่วางไว้ จนกระทั่งสามารถหาคำตอบได้ ขั้นตอนนี้จะทำให้ให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดคำนวณ การย่อและสรุปความจากสิ่งที่โจทย์กำหนด การปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ช่วยให้นักเรียนเขียนข้อความแสดงวิธีทำอย่างมีระบบและถูกต้องยิ่งขึ้น 4) ขั้นตรวจสอบวิธีทำเพื่อตรวจคำตอบ เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้นักเรียนได้มองย้อนกลับไปทบทวน ขั้นตอนต่างๆ ที่ผ่านมา พิจารณาความสมเหตุสมผลของคำตอบ และตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบอีกครั้ง ทำให้เกิดความผิดพลาดของคำตอบได้น้อย จะเห็นว่าการแก้ปัญหาตามกระบวนการของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดลนั้น มีขั้นตอนที่ชัดเจน ทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดแก้ปัญหาซึ่งการเรียนโดยใช้กระบวนการ



แก้ปัญหาเหล่านี้ เป็นยุทธวิธีในการทำโจทย์ปัญหา อย่างหนึ่งที่ทำให้นักเรียนคิดวิเคราะห์จากโจทย์ปัญหา นำมาเชื่อมโยงกับความคิดวิเคราะห์ทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน แล้ววาดออกมาเป็นรูปบาร์โมเดล ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนเข้าใจเกิดความคิดรวบยอด และสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนสามารถทำโจทย์ปัญหาได้อย่างง่ายดายและถูกต้อง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับกรรทอง ไครีรี ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล นักเรียนเรียนรู้ข้อมูลมากขึ้น คิดเชิงมโนทัศน์ได้ดีขึ้น และสามารถสร้างความรู้ของตนเองได้ง่ายขึ้น สิ่งนี้ทำให้นักเรียนแก้ปัญหาได้ง่ายและทำสิ่งต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง (กรรทอง ไครีรี, 2554)

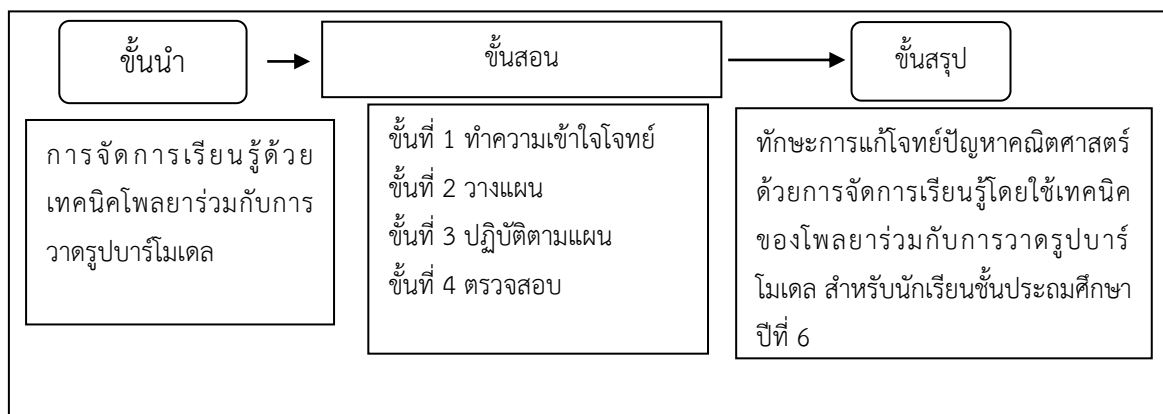
3. ความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่องการพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนทำกิจกรรมที่บรรจุไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ครบถ้วนแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฟารีดา นาคสง่า เรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหา คณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล มีผลการวิจัยว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 หลังการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน ($\bar{x} = 14.30$) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x} = 6.20$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ (ฟารีดา นาคสง่า, 2561)

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ในครั้งนี้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.68$) และมีรายการประเมินในด้านผลผลิต ที่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 3 รายการคือ นักเรียนมีความสามารถในการวิเคราะห์โจทย์ปัญหาเพื่อตัดสินใจเลือกวิธีแก้โจทย์ปัญหาได้ดีขึ้น ($\bar{x} = 4.86$) นักเรียนมีความสามารถในการเขียนประโยคสัญลักษณ์ และคำนวณหาคำตอบได้ดีขึ้น ($\bar{x} = 4.83$) และนักเรียนมีความสามารถในการแสดงวิธีทำเพื่อหาคำตอบได้ดีขึ้น ($\bar{x} = 4.60$) ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนด้วยกระบวนการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ โดยใช้เทคนิคการวาดรูปบาร์โมเดล เรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการสร้างความแปลกใหม่ให้แก่ นักเรียน ทำให้นักเรียนสามารถมองเห็นภาพ แล้วตัดสินใจเลือกวิธีการคำนวณ จนสามารถเขียนเป็นประโยคสัญลักษณ์ได้ง่ายขึ้น จึงช่วยสร้างความสนใจ ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน นักเรียนมีความประทับใจในการทำงาน อีกทั้งการเรียนได้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพรพรรณา เชื้อวีระชน ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องโจทย์ปัญหาเศษส่วน สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องโจทย์ปัญหาเศษส่วน สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุดทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า การจัดการเรียนรู้

คณิตศาสตร์จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาและพึงพอใจกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาและบาร์โมเดล (พรพรษา เชื้อวีระชน, 2553)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แก้โจทย์ปัญหาเพื่อพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ทำให้เกิดข้อค้นพบจากการวิจัย ดังนี้



บทสรุป

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดลของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นการวิจัยเพื่อ

1. หาแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหาของโพลยาร่วมกับบาร์โมเดล เรื่อง การพัฒนาทักษะการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยการจัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล ซึ่งมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดลสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

4. ผลจากการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนต่อการจัดการเรียนรู้ด้วยโดยใช้เทคนิคของโพลยาร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล เรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจรวมทั้งสามด้านนั้นอยู่ในระดับมาก



ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 กิจกรรมการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา ร่วมกับการวาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถพัฒนาทักษะ กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ของนักเรียนได้ และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ให้สูงขึ้นกว่าก่อนเรียนได้จริง ดังนั้นครูผู้จัดรูปแบบของกิจกรรม ควรคำนึงถึงความรู้พื้นฐานด้าน คณิตศาสตร์ ความเข้าใจขั้นตอนการแก้โจทย์ปัญหา และเทคนิคการวาดรูปบาร์โมเดลของนักเรียน ก่อนการจัดการเรียนรู้นั้นๆ

1.2 การจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ตามกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา ร่วมกับการ วาดรูปบาร์โมเดล สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ครูผู้จัดกิจกรรมจะต้องวางแผนในการเตรียม กิจกรรมการเรียนรู้ และต้องคอยกระตุ้นให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำนักเรียนในทุกๆ กิจกรรม เพื่อให้กิจกรรมสำเร็จภายในระยะเวลาที่กำหนด

1.3 ควรมีการดูแลเอาใจใส่นักเรียนที่อ่อนอย่างใกล้ชิด และสร้างบรรยากาศและ สภาพแวดล้อมที่เอื้อในการจัดการเรียนรู้ ตลอดทั้งมีการเสริมแรงด้วยการชม การให้รางวัล ซึ่งจะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่เรียนคณิตศาสตร์ให้ดียิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษากิจกรรมการจัดการเรียนรู้การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตาม กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา ร่วมกับวิธีการหรือเทคนิคอื่นๆ เพื่อหาวิธีการสอนที่เหมาะสม ที่สุดต่อไป

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตาม กระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพลยา ร่วมกับเทคนิคการวาดรูปบาร์ โมเดลด้วยเทคนิควิธีการสอน รูปแบบอื่นๆ

2.3 ควรพัฒนาหรือสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ตาม แนวคิดวิธีการที่แปลกใหม่เพื่อจะได้เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของกลุ่มสาระ คณิตศาสตร์ เพื่อให้แก่นักเรียนได้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

2.4 ควรศึกษาการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตามกระบวนการแก้โจทย์ปัญหาของโพล ยาร่วมด้วยเทคนิคการวาดรูปบาร์โมเดลกับนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรองทอง ไครีรี. (2554). *แบบฝึกการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์โดยใช้บาร์โมเดล ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4*. กรุงเทพมหานคร: เอทีเอ็มบิสซิเนส.
- ฉัตรกาญจน์ ธาณิพูน และนางลักษณ์ วิริยะพงษ์. (2563). การพัฒนาความสามารถในการแก้โจทย์ ปัญหาเลขคณิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้กระบวนการแก้ปัญหของโพลยา

- ร่วมกับบาร์โมเดล. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 22(1): 93-105.
- บุญทริกา พงศ์ศิริวรรณ. (2552). การพัฒนาทักษะในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิค เค ดับเบิ้ลยู ดี แอล. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: ม.ป.ท.
- พรพรรณา เชื้อวีระชน. (2553). การพัฒนาแบบฝึกทักษะวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องโจทย์ปัญหาเศษส่วน สำหรับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิจัยและประเมินผล. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ฟาริดา นาคสง่า. (2561). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7E ร่วมกับเทคนิคบาร์โมเดล. วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2564). สทศ. NIETS สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. สืบค้นเมื่อ วันที่ 31 มีนาคม 2564 จาก <http://www.newonetestresult.niets.or.th/AnnouncementWeb/MainSch/MainSch.aspx>
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Branca. (1980). *Problem Solving as a Goal, Process, and Basic Skill*. Reston: Yearbook.





ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

Effects of Organizing Mathematics Learning Activity Using Scaffolding Approach on Mathematical Problem Solving Ability of Fifth Grade Students

¹กนกวรรณ จิระศิริโชติ

Kanokwan Jirasirichot

²สืบสกุล อยู่ยืนยง

Suabsagun Yooyuanyong

¹²คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹²Faculty of Science, Silpakorn University

¹Corresponding author, e-mail: jirasirichot.k@gmail.com

Received April 11, 2023; Revised May 28, 2023; Accepted: September 11, 2023



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนและก่อนเรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีนักเรียนเข้าร่วมโครงการวิจัย 42 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ (มหินทรศึกษาการ) จังหวัดนครปฐม โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 หรือ 7 คะแนน จากคะแนนเต็ม

10 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้; ความสามารถ; การแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์

Abstract

This Article aimed to study 1) to compare the learning achievement in the mathematics on fraction problem of fifth grade students by using scaffolding approach with criteria 70 percent 2) to compare mathematical problem solving ability on fraction problem of fifth grade students between before and after taught by using scaffolding approach. The sample group is the 42 fifth grade students, semester 1, academic year 2022, Watphraphathomchedi School, Nakornpathom by purposive sampling. The instrument of this research consisted of 1) the mathematics lesson plan on fraction problem by using scaffolding approach for fifth grade students. 2) the mathematics achievement test on fraction problem of fifth grade students and 3) the mathematical problem solving ability test on fraction problem of fifth grade students. The statistics in the analysis were percentage, mean, standard deviation, and t-test. The research results were found as follows; 1) post-learning achievement on fraction problem of fifth grade students by using scaffolding approach was higher than the criteria 70 percent or 7 points of total 10 points at statistical significance level of .05 2) the student who learned by using scaffolding approach had mathematical problem solving ability on fraction problem higher than before learning at statistical significance level of .05

Keywords: scaffolding approach; ability; mathematical problem solving

บทนำ

คณิตศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในทุกภาคส่วนของสังคม ไม่ว่าจะเป็นทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม จากยุทธศาสตร์แห่งชาติ พ.ศ. 2561-2580 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหลักขับเคลื่อนที่สำคัญในการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติไปสู่เป้าหมาย การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญาและนวัตกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้าจำเป็นต้องมีการวางรากฐานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยจำเป็นต้องมุ่งเน้นพัฒนาบุคคลในทุกวัย ตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่ จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2562 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในวิชาคณิตศาสตร์จะเห็นได้ว่ามีคะแนนเฉลี่ยระดับประเทศ 32.90 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ซึ่งจะพบว่าคะแนนอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ และคะแนนมีแนวโน้มลดลง (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562) จึงชี้ให้เห็นว่า



นักเรียนไทยมีปัญหาในด้านการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ Vygotsky ได้กล่าวว่า การเรียนรู้จะแบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ความสามารถระดับที่ทำได้จริง (Actual Development Level) กับความสามารถระดับที่เป็นไปได้หากได้รับการช่วยเหลือ (Potential Development Level) โดยทั้งสองระดับความสามารถจะมีรอยต่อที่เกิดขึ้น เรียกว่า พื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development) ซึ่งนักเรียนแต่ละคนจะแตกต่างกันออกไป ผู้สอนจะมีหน้าที่ในการช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ บางคนอาจช่วยเหลือไม่มากนักนักเรียนก็สามารถเข้าใจได้ หรือบางคนมีช่องว่างที่มากต้องได้รับการช่วยเหลือจากครูผู้สอนอย่างมากจึงจะเข้าใจได้ ครูเองจึงถือว่ามิบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง (Vygotsky, 1978)

แนวทางหนึ่งในการช่วยกระตุ้นพัฒนาและเสริมศักยภาพของนักเรียนให้ดียิ่งขึ้น นั่นคือแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ หรือ Scaffolding เป็นกระบวนการที่ผู้มีการประสบการณ์มากกว่าจะให้ความดูแลผู้ที่มีการประสบการณ์น้อยกว่าให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้สำเร็จด้วยตัวเอง โดยผู้สอนจะค่อยๆ ลดระดับดูแลนักเรียนลง จนนักเรียนสามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเอง เหมือนการประกอบนักร้าน การเสริมต่อการเรียนรู้มีบทบาทสำคัญในการมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาและพัฒนาทักษะขั้นสูง โดยผู้สอนจะช่วยเหลือให้นักเรียนแก้ปัญหา ดำเนินงานบรรลุเป้าหมายด้วยความพยายามของนักเรียนเอง แม้ว่านักเรียนจะสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ แต่อย่างน้อยนักเรียนจะเข้าใจกระบวนการขั้นตอนการนำไปสู่การหาคำตอบ แม้จะไม่สามารถหาคำตอบได้ในทันที ผู้สอนจะคอยแนะนำ ชี้ให้เห็นความเชื่อมโยง และให้ข้อมูลป้อนกลับ (Wood, et al. 1976) แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้แสดงให้เห็นว่าเป็นการเรียนรู้ที่เป็นลำดับขั้นและสร้างองค์ความรู้บนรากฐานที่มั่นคง จากงานวิจัยพบว่าองค์ประกอบในการเรียนรู้ของนักเรียนสามารถปรากฏในรูปแบบการเชื่อมโยงผสมผสาน ประยุกต์งานย่อยต่างๆ แต่ก็มีข้อบกพร่องที่นักเรียนจะเกิดความกดดันอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักเรียนสามารถทำงานของตนได้สำเร็จ และมีความเข้าใจเพิ่มมากขึ้น (Anghileri, J 2006) ดังนั้นในการนำแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้มาปรับใช้ จึงต้องคำนึงถึงความกดดันของนักเรียน มอบหมายงานย่อยที่เหมาะสมกับระดับความสามารถของนักเรียน

ดังนั้นจากข้อมูลที่ได้ศึกษาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาเรื่องการนำแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้มาจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน เนื่องจากแนวคิดและงานวิจัยอื่นๆ ที่ได้ศึกษามานั้น พบว่า การเสริมต่อการเรียนรู้จะช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียนที่มีความแตกต่างระหว่างบุคคลได้อย่างเต็มศักยภาพของนักเรียน โดยช่วยให้นักเรียนสามารถดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายได้สำเร็จ ช่วยเหลือให้นักเรียนรับการพัฒนาสามารถคิดแก้ปัญหาได้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ระหว่างก่อนเรียนกับหลังการจัดการเรียนรู้ จะส่งผลอย่างไรต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียน โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 และส่งผลอย่างไรต่อความสามารถในการแก้ปัญหาโจทย์ปัญหาโดยเลือกเรื่องที่น่าสนใจมาศึกษาหัวข้อเรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเสริมต่อการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนและก่อนเรียน โดยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเสริมต่อการเรียนรู้

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2540) พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ (มหินทรศึกษาการ) อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ (มหินทรศึกษาการ) จำนวน 318 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 1 ห้อง จำนวน 42 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากทางโรงเรียนได้จัดนักเรียนแต่ละห้องแบบละความสามารถ แต่ละห้องมีนักเรียนประมาณ 40-47 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด 1) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเสริมต่อการเรียนรู้ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวน 12 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 3 สัปดาห์ มีผลการประเมินความเหมาะสมตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เหมาะสมทุกแผน 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ (2.1) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบทดสอบปรนัยเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 10 ข้อ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยใช้ดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC: Item Objective Congruence) ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) คือ 0.28 – 0.53 และค่าอำนาจจำแนก (r) คือ 0.28 – 0.60 (2.2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน เป็นแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 3 ข้อ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา โดยใช้ดัชนีตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหา (IOC : Item Objective Congruence) ค่าความสอดคล้องเท่ากับ 1.00 มีค่าความยากง่าย (p) คือ 0.32 – 0.54 และค่าอำนาจจำแนก (r) คือ 0.34 – 0.39 รวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการสอนกับกลุ่มทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่เตรียมไว้ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เป็นเวลา 3 สัปดาห์ ใช้เวลารวม 12 ชั่วโมง โดยสอนตามชั่วโมงปกติของโรงเรียนวัดพระปฐมเจดีย์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ระหว่างการสอนผู้วิจัยเก็บร่องรอยการทำงานของนักเรียนในกลุ่มทดลองจากการทำใบกิจกรรมแบบฝึกหัด การตอบคำถามในชั้นเรียน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นขณะดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ต่อไป จากนั้นนำข้อมูลเชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for one sample และ t-test for dependent sample



ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 แสดงในตารางที่ 1 – 2 ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 (7 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน)

(n = 42)

การทดสอบ	n	คะแนนเต็ม	Mean	S	t	Sig
หลังเรียนโดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้	42	10	8.07	1.930	3.597*	.001

* $p < .05$

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนและก่อนเรียน โดยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้

(n = 42)

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S	t	Sig
ก่อนเรียน	42	5.76	3.587	-22.249	.000
หลังเรียน	42	19.00	2.118		

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนและก่อนเรียน โดยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเสริมต่อการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 หรือ 7 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเสริมต่อการเรียนรู้เป็นการช่วยพัฒนาการเรียนเป็นรายบุคคล พยายามให้นักเรียนก้าวข้ามผ่านพื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development) ของไวโกตสกี (Vygotsky, 1978) จากระดับพัฒนาการที่แท้จริงไปสู่ระดับพัฒนาการความสามารถที่เป็นไปได้ ผู้สอนได้มีการช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากใบงานที่แตกต่างออกไปตามระดับของนักเรียน เข้าไปช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล และคอยสังเกตนักเรียนว่าคนที่เข้าใจ หรือยังไม่เข้าใจ นักเรียนคนใดที่ใกล้จะเข้าใจแต่ยังติดในบางประเด็น เนื่องจากครูผู้สอนเป็นครูระดับประถมศึกษาจึงทำให้สามารถใกล้ชิดกับนักเรียน และทำความเข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคลได้ดียิ่งขึ้น และนักเรียนกล้าสอบถามครูเมื่อไม่เข้าใจทำให้การเสริมต่อการเรียนรู้จึงทำได้ดีขึ้น และนอกจากนี้นักเรียนที่เรียนระดับกลางเมื่อได้รับการเสริมต่อการเรียนรู้ก็จะสามารถคิดได้ด้วยตนเองมากขึ้น เข้าใจในเนื้อหาที่เรียนมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับมยุรา กล่อมเจริญ ได้ศึกษาและพบว่าวิธีสแกโฟลด์ช่วยพัฒนาการคิดและการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ แต่ไม่มีความคงทน ควรกระตุ้นและเอาใจใส่นักเรียนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง จากแผนการจัดกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้พัฒนาผลปรากฏว่า นักเรียนเรียนด้วยความสนุกสนาน มีผลตอบรับที่ดี กระตือรือร้น ช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียนเป็นรายบุคคล เมื่อนักเรียนได้รับการพัฒนาเป็นรายบุคคลนักเรียนเองก็จะเกิดความพยายามในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น ไม่เกิดความท้อถอย เมื่อพยายามเรียนรู้ก็จะทำให้เรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น (มยุรา กล่อมเจริญ, 2559) และสอดคล้องกับกุลนิดา ปลื้มปิติวิริยะเวช ที่พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีความสามารถในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาได้ลึกซึ้ง วางแผนการแก้ปัญหาได้ มีพัฒนาการที่สูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง และหลังการทดลองมีความสามารถในการใช้ตัวแทนทางคณิตศาสตร์ เช่นกราฟ รูปภาพ ตัวแปร ได้สูงขึ้นกว่าก่อนทดลอง (กุลนิดา ปลื้มปิติวิริยะเวช, 2559) ที่การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเสริมต่อการเรียนรู้จะช่วยเหลือนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มปานกลางและกลุ่มต่ำเป็นอย่างมาก ได้เรียนไปตามความเร็วของตนเอง ไม่ต้องเร่งจูงหว่าตาม ส่วนนักเรียนกลุ่มเก่งก็สามารถทำเนื้อหาที่ทำทายความสามารถของตนเอง และได้เรียนรู้เนื้อหาที่ตนเองสนใจ

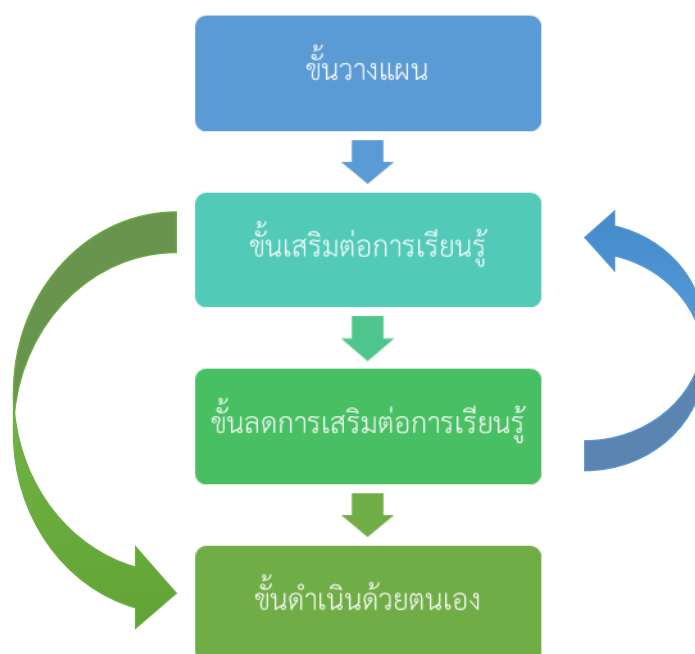
2. นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเสริมต่อการเรียนรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวทางการเสริมต่อการเรียนรู้ ครูจะมีบทบาทในการช่วยเหลือนักเรียนและพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพที่นักเรียนจะเป็นไปได้ จากระดับขั้นที่เรียนรู้ที่แท้จริง ไปยังอีกระดับขั้นที่เป็นไปได้ เมื่อนักเรียนได้แก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ในระดับจากง่ายไปยาก นักเรียนจะได้พัฒนาตามระดับของตนเอง ไม่ต้องเร่งตามเพื่อน ทำให้เข้าใจได้มากขึ้น และสามารถแก้โจทย์ปัญหาในระดับง่ายได้ หรือระดับปานกลาง ส่วนนักเรียนที่เก่งก็สามารถแก้โจทย์ปัญหาที่มีความท้าทายมากยิ่งขึ้น ได้พัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาในอีกระดับ ยกกระดับขีดความสามารถของตนเอง ในใบงานระดับง่าย



จะช่วยเหลือนักเรียนโดยใช้การวาดภาพ หรือโมเดลทางคณิตศาสตร์ในการจำลองสถานการณ์ปัญหา ออกมาเป็นสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ เพื่อให้นักเรียนคิดและใช้เครื่องมือมาช่วยเหลือ จึงทำให้สามารถแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับศรัณยา ภูสง่า และคณะ ที่ได้ศึกษาระดับยุทธวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียน และวิธีการแบบเปิด พบว่า ครูผู้สอนกล่าวสะท้อนผลเกี่ยวกับการใช้ยุทธวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ระดับที่ 1 การจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และส่งผลให้นักเรียนเกิดปัญหาและอยากแก้ปัญหา ระดับที่ 2 การทบทวนความรู้เดิมของนักเรียนและกระตุ้นให้นักเรียนคิดแก้ปัญหา ทำให้นักเรียนเกิดโครงสร้างการคิดใหม่ และระดับที่ 3 การเปิดโอกาสให้นักเรียนสรุปและเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ ทำให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงและสรุปความคิดรวบยอดตามเป้าหมายของบทเรียน (ศรัณยา ภูสง่า และคณะ, 2561) สอดคล้องกับ Ismail, Ismail และ Mohamad Aun ได้ศึกษาผลการเสริมต่อความรู้จากการดาที่มีต่อทักษะการแก้ปัญหาของเด็กในช่วงปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยของทักษะการแก้ปัญหาก่อนสอบและหลังสอบ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเพิ่มขึ้นตลอดการทดสอบทั้งสามครั้ง ไม่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเวลาที่ใช้ทดสอบก่อนสอบและหลังสอบ และไม่มี ความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองทั้งสองกลุ่ม แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหานักเรียนโดยเริ่มจากการแก้ปัญหาด้วยสมรรถนะที่เพิ่มขึ้นตามระดับการเรียนรู้ (Ismail, et al. 2019)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิจัยผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้สรุปแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ของงานวิจัยนี้ สามารถกำหนดทิศทางได้ตามผังงานต่อไปนี้



การจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้มีรูปแบบไม่ตายตัว สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามผู้สอน และตามบริบทของนักเรียนแต่ละคน โดยในชั้นวางแผนครูจะวิเคราะห์นักเรียนว่าแต่ละคนมีลักษณะหรือรูปแบบการเรียนรู้อย่างไร ควรได้รับการเสริมต่อการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด เพื่อที่ครูจะสามารถช่วยเหลือนักเรียน เสริมต่อการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม และจัดทำใบงานที่มีระดับความยากง่ายให้เหมาะสมกับนักเรียน ชั้นเสริมต่อการเรียนรู้ ครูจะเข้าไปช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล พยายามให้นักเรียนก้าวข้ามผ่านพื้นที่รอยต่อพัฒนาการ (Zone of Proximal Development) ของไวทสกี้ (Vygotsky, 1978) จากระดับพัฒนาการที่แท้จริงไปสู่ระดับพัฒนาการความสามารถที่เป็นไปได้ จากนั้นในชั้นถัดไปเมื่อนักเรียนคนใดที่สามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองแล้ว ครูจะลดการเสริมต่อการเรียนรู้ ในชั้นการเสริมต่อการเรียนรู้ นักเรียนบางคนอาจจะไม่เข้าใจเกิดปัญหา ครูก็จะวนกลับไปเสริมต่อการเรียนรู้ใหม่ช่วยเหลือนักเรียน จนกว่านักเรียนจะสามารถดำเนินการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง เข้าสู่ขั้นดำเนินการด้วยตนเอง บางคนที่ยังไม่ได้เข้าใจจากชั้นเสริมต่อการเรียนรู้ก็สามารถเข้าใจแล้วเข้าสู่ขั้นดำเนินการด้วยตนเองได้เช่นกัน ขึ้นกับระดับการพัฒนาการ และการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งสามารถช่วยเหลือให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และแก้ปัญหาได้ดีขึ้นเมื่อเทียบกับระดับชั้นการเรียนรู้ของตนเอง พยายามที่จะแก้ปัญหามากขึ้น

บทสรุป

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นการวิจัยเพื่อศึกษาว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้สามารถช่วยพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ และความสามารถในการแก้ปัญหาโจทย์ปัญหาของนักเรียนหรือไม่ อย่างไร ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 หรือ 7 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่เรียนโดยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ เรื่อง โจทย์ปัญหาเศษส่วน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ครูจะต้องมีเวลาให้กับนักเรียน หมั่นสังเกตนักเรียนอยู่เสมอเพื่อตรวจสอบว่านักเรียนเข้าใจหรือไม่ อย่างไร จึงจะสามารถช่วยหาแนวทางในการช่วยเหลือ เสริมต่อการเรียนรู้ได้เหมาะสม เพราะนักเรียนแต่ละคนมีระดับการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน



2. ครูผู้สอนจะต้องคอยช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล ดังนั้นจึงควรจัดบรรยากาศการเรียนรู้อย่างเป็นกันเองเพื่อให้แก่นักเรียนกล้าที่จะถามแม้ไม่เข้าใจ หลีกเลี่ยงการตำหนิ ติว่านักเรียน เพื่อให้เสริมต่อการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจมีการนำแนวคิด หรือเทคนิคการสอนอื่นๆ มาปรับประยุกต์เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ศึกษาการเสริมต่อการเรียนรู้กับวิธีการสอนที่หลากหลาย

2. ควรมีการเสริมต่อการเรียนรู้กับเนื้อหาสาระอื่นๆ เพื่อศึกษาว่าเหมาะสมกับเนื้อหาแบบใดมากที่สุด และเหมาะสมกับเวลาและนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กุลนิดา ปลื้มปิติวิริยะเวช. (2559). การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวคิดการสร้างแบบจำลองทางคณิตศาสตร์และแนวคิดการเสริมต่อการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาและการใช้ตัวแทนทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มยุรา กล่อมเจริญ. (2559). การใช้กิจกรรมการเขียนเชิงสร้างสรรค์ด้วยวิธีสแกฟโฟลด์เพื่อพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2540). สถิติวิทยาทางการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศรันยา ภูสง่า และคณะ. (2561). ระดับยุทธวิธีการเสริมต่อการเรียนรู้ในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่ใช้การศึกษาค้นคว้าและวิธีการแบบเปิด. วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น, 12(2): 84-94.
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). รายงานผล O-NET ด้วยแผนที่ประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2565 จาก <https://www.niets.or.th/th/catalog/view/3121>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- Anghileri, J. (2006). Scaffolding practices that enhance mathematics learning. *Journal of Mathematics Teacher Education*, (9)(1): 33-52.
- Ismail, N., et al. (2019). The Effect of Maternal Scaffolding on Problem Solving Skills during Early Childhood. *The Journal of Behavioral Science*, (14)(3): 76-89.
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The Development of higher psychological processes*. Harvard University Press.
- Wood, D., et al. (1976). The role of tutoring in problem solving. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, (17)(2): 89-100.



การพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน
โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา
สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

The Development of Mathematics Learning Activities on
Fraction using Multiple Intelligent Techniques and Mixed Media
for the Fourth Grade Students

¹หนึ่งฤทัย พวงดอกไม้

Naungruthai Puangdokmai

²สืบสกุล อยู่ยืนยง

Suabsagun Yooyuanyong

¹²คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹²Faculty of Science, Silpakorn University

¹Corresponding author, e-mail: palm.miiz.naung@gmail.com

Received April 11, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted: September 11, 2023



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน 2) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียน เรื่องเศษส่วน โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทะเลทรัพย์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา ได้แก่ บทเรียนผ่านเว็บด้วย google site สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for one sample และ t-test for dependent sample ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่เรียนเรื่องเศษส่วน โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับที่ .05 2) นักเรียนที่เรียนเรื่องเศษส่วน โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้; สื่อประสม; ทฤษฎีพหุปัญญา



Abstract

This Article aimed to study (1) to compare the student learning achievement before and after learning by using Multiple Intelligent Techniques and Mixed Media for teaching fraction to the fourth Grade Students. (2) to study learning achievement by using Multiple Intelligent Techniques and Mixed Media for the Fourth Grade students of Chomchongbantalaysub School to make at least 70 % of them pass the pass the criterion of 70 % . The sample group consisted of 20 of the fourth grade students Chomchongbantalaysub School under the office of Chumphon Educational Service Area1 on second semester of 2022 academic year. They sample group was chosen by purposive sampling. The tool of the research is Multiple Intelligent Techniques and Mixed Media which was comprised of 18 periods. Each periods had one-hour lesson on google site. The collected data were analyzed by using arithmetic mean, standard deviation, t-test for one sample and t-test for dependent sample. The research results were found as follows; 1. The student learning achievement by using Multiple Intelligent Techniques and Mixed Media for teaching fraction to the fourth grade students is higher than not using them at statistical significance level of .05. 2. Post – learning achievement on fraction of fourth grade students by using Multiple Intelligent Techniques and Mixed Media was higher than the criteria 70 percent at statistical significance level of .05

Keywords: Learning Activities; Mixed Media; Multiple Intelligent Techniques

บทนำ

ปัจจุบันการพัฒนาการศึกษา เปรียบเสมือนการพัฒนาทรัพยากรของมนุษย์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาประเทศ ซึ่งการจัดการศึกษาต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้และพัฒนาความสามารถของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2562) ในศตวรรษที่ 21 เทคโนโลยีมีการพัฒนาก้าวหน้ามากขึ้น ซึ่งทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยครูเป็นผู้สร้างความรู้ขึ้นมา ทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน เช่น ครูอัดคลิปวิดีโอการสอน นักเรียนสามารถที่จะเข้ามาศึกษาได้ด้วยตนเอง นักเรียนบางคนไม่สามารถเข้าใจจากการฟังเพียงรอบเดียว ก็สามารถที่จะย้อนกลับมาฟังซ้ำได้ จนกว่าจะเกิดความเข้าใจ ซึ่งเป็นการทำให้ผู้เรียนได้ใช้สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวของตนเองมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการเรียนรู้ (วิจารณ์ พานิช, 2556)

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน อยู่ในระดับต่ำ กิจกรรมการสอนส่วนใหญ่จะเป็นการสอนแบบบรรยาย ไม่มีกิจกรรมให้นักเรียนฝึกทักษะ ไม่มีการเชื่อมโยงความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ส่งผลให้นักเรียนจำหลักการและวิธีการหาไม่ได้ ส่งผลให้ไม่สามารถหาคำตอบที่ถูกต้องได้ (พัชรา ชวนประกอบ, 2550)

ซึ่งสอดคล้องกับปัญหาของนักเรียนที่เกิดขึ้นในบริบทของผู้วิจัย คือ นักเรียนจำหลักการไม่ได้ ไม่สามารถหาคำตอบได้ถูกต้อง ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนชุมชนบ้านทะเลทรัพย์ ต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด จากปัญหาของนักเรียนที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรใช้สื่อประสม สื่อประสม เป็นการนำสื่อมากกว่า 1 ประเภทมารวมกัน มีการใช้สื่ออย่างเป็นระบบตามขั้นตอนของเนื้อหา และใช้คอมพิวเตอร์เพื่อช่วยในการนำเสนอข้อมูล เช่น วิดีโอ ตัวอักษร เสียง ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (วุฒิสสิทธิ์ สมด้อย, 2558) ในการจัดการเรียนการสอนนั้น ผู้สอนควรที่จะคำนึงถึงความสามารถทางพหุปัญญาที่แตกต่างกันของผู้เรียนซึ่ง พหุปัญญา เป็นความสามารถที่แตกต่างกันในตัวบุคคล มี 8 ด้าน ได้แก่ ความสามารถด้านภาษา ความสามารถด้านตรรกะคณิตศาสตร์ ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ความสามารถด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถด้านมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการเข้าใจตนเอง ความสามารถในการเข้าใจธรรมชาติ (ปัญญา อินทวงศ์, 2553) ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สื่อประสม เพื่อให้นักเรียนเกิดความสนใจโดยใช้ร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญาที่คำนึงถึงความแตกต่างและความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อส่งผลให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่อง เศษส่วน และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

บทความวิจัยนี้นำเสนอการพัฒนากิจการเรียนรู้อาศัยสื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญาเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องเศษส่วน โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียน เรื่องเศษส่วนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญาสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และเป็นแนวทางในการพัฒนากิจการเรียนรู้อาศัยสื่อประสมต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องเศษส่วน โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียน เรื่องเศษส่วนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 70

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One-Group Pretest-Posttest Design ประชากร คือ นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทะเลทรัพย์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ที่เรียนในหลักสูตรเดียวกัน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนโรงเรียนชุมชนบ้านทะเลทรัพย์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ใช้เวลาในการจัดการเรียนการสอน 17 ชั่วโมง ทดสอบก่อนเรียน 1 ชั่วโมงและทำการทดสอบหลังเรียน 1 ชั่วโมง รวมเวลาทั้งหมด 19 ชั่วโมง เครื่องมือที่ใช้



ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) สื่อประสม ได้แก่ บทเรียนผ่านเว็บด้วย google site ประกอบไปด้วย สไลด์เนื้อหาเกี่ยวกับ เรื่องเศษส่วน ทั้งหมด 7 เรื่องย่อย คลิปวิดีโอเพลงทั้งหมด 7 เพลง และทฤษฎี พหุปัญญาตามแนวคิดของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ ที่บูรณาการมาอยู่ในรูปของใบงานออนไลน์ทั้งหมด 17 ใบงาน และได้นำมาให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประสิทธิภาพของบทเรียนผ่านเว็บด้วย google site วัด ความตรงเชิงเนื้อหา (CVI) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน 2) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องเศษส่วน โดยใช้สื่อ ประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา จำนวนทั้งหมด 7 แผน 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน เป็นแบบปรนัยทั้งหมด 20 ข้อ ผู้วิจัยตรวจสอบประสิทธิภาพและให้ คำแนะนำโดยผู้เชี่ยวชาญ โดยใช้ดัชนีตรวจสอบความสอดคล้อง (IOC) จำนวนทั้งหมด 40 ข้อ จากนั้น นำมาทดลองสอบกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนเนื้อหาเรื่องเศษส่วนมาแล้ว นำผลการ ทดสอบมาวิเคราะห์ข้อสอบรายข้อ เพื่อหาค่าความยากง่ายและค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบวัดผล สัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จากนั้นผู้วิจัยทำการคัดเลือกข้อสอบที่ผ่านเกณฑ์มาทั้งหมด 20 ข้อ ซึ่งมีค่าความยากง่าย 0.31 – 0.77 ค่าอำนาจจำแนก 0.43 – 0.89 และความเชื่อมั่น 0.95 รวบรวมข้อมูลโดยผู้วิจัย ระหว่างเดือน พฤศจิกายน 2565 ถึงเดือน มีนาคม 2566 จากนั้นนำข้อมูล เชิงปริมาณมาวิเคราะห์ด้วยสถิติ คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for one sample และ t-test for dependent sample

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน โดยใช้สื่อ ประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยนำเสนอโดยแบ่ง ผลการวิจัยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง เศษส่วน โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลัง เรียน เรื่อง เศษส่วน โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยวิเคราะห์ค่าที (t-test for dependent samples)

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ก่อนเรียน	20	7.25	2.049	17.036	.000
หลังเรียน	20	15.55	2.012		

*P < .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีการจัดการเรียนการสอน เรื่อง เศษส่วนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

สรุปได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีการจัดการเรียนการสอน เรื่องเศษส่วนโดยใช้ สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา กับเกณฑ์ร้อยละ 70 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา กับเกณฑ์ร้อยละ 70

การทดสอบหลังเรียนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา	n	คะแนนเต็ม	Mean	S.D.	t	Sig
	20	20	15.55	2.012	3.444*	.003

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญาสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จึงสรุปได้ว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีการจัดการเรียนการสอน เรื่อง เศษส่วน โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 หรือ 14 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สื่อประสมเป็นการนำเสนอมากกว่า 1 อย่างมารวมกัน หรืออาจมีการนำเสนอข้อมูล รูปภาพ เสียง หรือข้อความผ่านทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งบทเรียนผ่านเว็บด้วย google site นักเรียนได้ทำความเข้าใจกับสื่อประสมได้ด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนสนใจและสนุกกับการเรียน สอดคล้องกับนิศารัตน์ ประสานศักดิ์ ที่กล่าวว่า สื่อประสมเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนอยากที่จะเรียนรู้และสื่อที่ใช้จะต้องสอดคล้องและมีความเหมาะสมกับเนื้อหาจะส่งผลให้ผู้เรียนเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น (นิศารัตน์ ประสานศักดิ์, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของปัญจมาภรณ์ ทาเอื้อ ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสม พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง แรงและพลังงาน สูงกว่าของนักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (ปัญจมาภรณ์ ทาเอื้อ, 2556) ผู้วิจัยยังได้มีการนำทฤษฎีพหุปัญญามาช่วยในการสร้างบทเรียนผ่านเว็บด้วย google site ได้แก่ ใบงาน และคลิปวิดีโอเพลง ซึ่งทฤษฎีพหุปัญญาคำนึงถึงความสามารถที่แตกต่างกันในแต่ละบุคคล และสอดคล้องกับสุนันทา สุวรรณสถิต ที่กล่าวว่า ในแต่ละบุคคลมีความสามารถที่แตกต่างกัน ในการจัดกิจกรรมจึงต้องคำนึงถึงความสามารถในแต่ละคน เพื่อการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ (สุนันทา สุวรรณสถิต, 2553) ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของอาทิตยา จิตบาล ที่ได้ศึกษาการใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพหุปัญญา เพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการอ่าน การเขียน ภาษาอังกฤษ และทักษะการทำงานร่วมกัน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบว่า คะแนน



ความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้นหลังการเรียนรู้กิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบ พหุปัญญา (อาทิตยา จิตบาล, 2553)

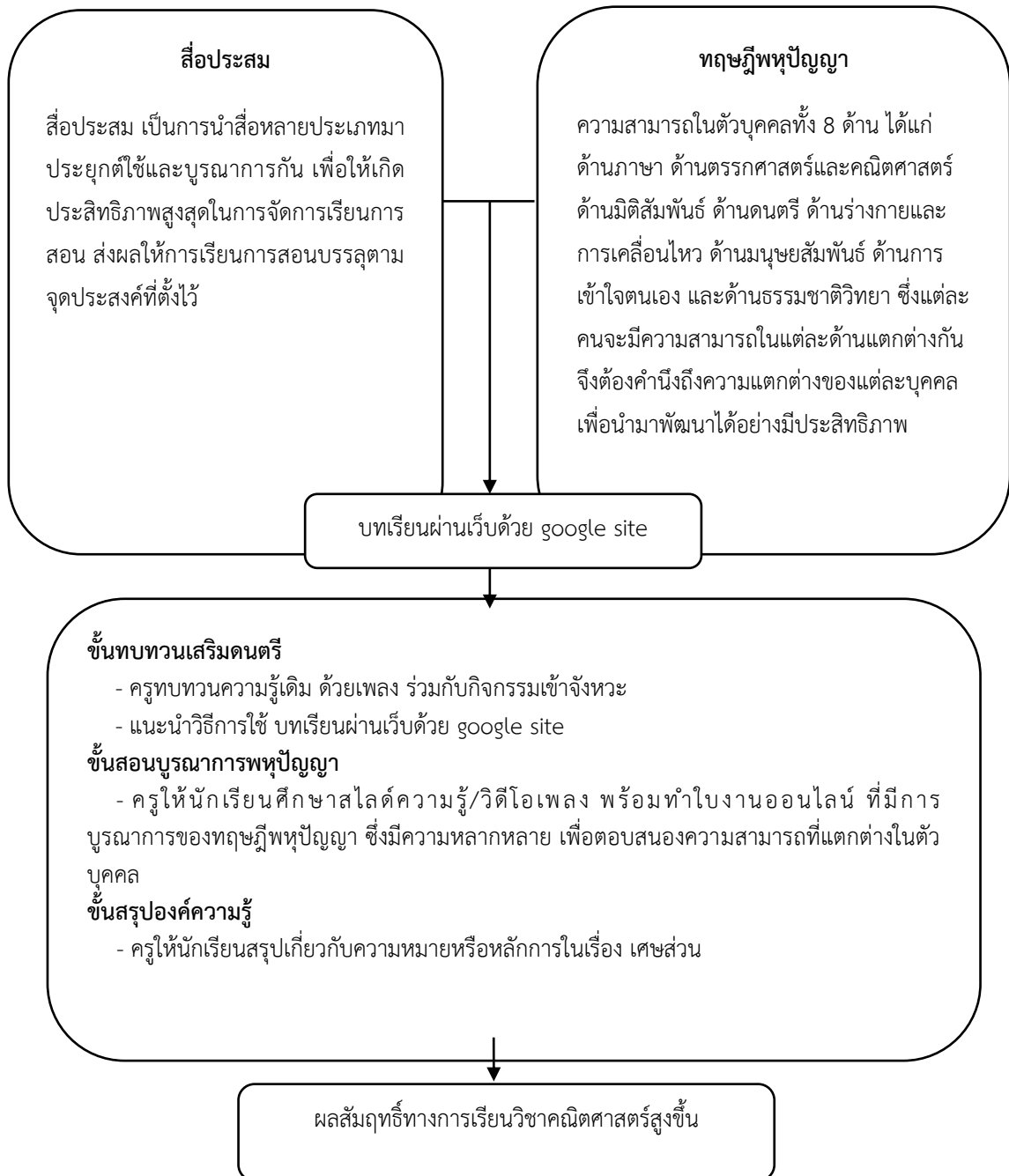
ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ผลการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน โดยใช้สื่อ ประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การใช้สื่อประสมโดยใช้คอมพิวเตอร์ในการนำเสนอ ซึ่งเป็นตัวช่วยให้ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับกิดานันท์ มลิทอง ที่กล่าวว่า สื่อประสมเป็นสื่อที่ผู้เรียนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเองเป็นรายบุคคล สามารถควบคุมการเรียนของตนเองได้ ครูผู้สอนสามารถปรับประยุกต์สื่อให้เข้ากับสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการเรียนได้มากที่สุด (กิดานันท์ มลิทอง, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของแวฟาตีเมาะ เจ๊ะมุซอ ที่ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง สิ่งต่างๆ รอบตัวเรา และทักษะกระบวนการ ทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบางมะรวด จังหวัดปัตตานี พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยใช้สื่อประสม เรื่อง สิ่งต่างๆ รอบตัวเราหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (แวฟาตีเมาะ เจ๊ะมุซอ, 2558) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้มีการนำทฤษฎีพหุปัญญามาบูรณาการในการจัดการเรียนการสอน ในรูปแบบของใบงานและวิดีโอเพลง เพื่อตอบสนองความสามารถที่แตกต่างในแต่ละบุคคล ให้มีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลวิจัยของพัชรา ขวนประกอบ ที่ได้ศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา กลุ่มสาระการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง เศษส่วน ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีพหุปัญญาที่มีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70 ของคะแนนเต็ม คิดเป็นร้อยละ 70 ของนักเรียนทั้งหมด ซึ่งจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบพหุปัญญาทั้ง 8 ด้าน มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (พัชรา ขวนประกอบ, 2550) และสอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ว่า การสร้างนวัตกรรมของนักเรียนเกิดจากการจัดการเรียนรู้ 3 วิธีด้วยการจัดปัญหาเป็นฐาน นำไปสู่การสร้างนวัตกรรมและผู้เรียนได้แก้ไขปัญหาส่งผลให้เกิดการสร้างสรรค์ต่อการเรียนรู้มากขึ้น (ภัททิรา เดชอุทัย และคณะ, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า สื่อและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เรื่อง เศษส่วน โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 70

องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย เรื่อง การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เรื่อง เศษส่วนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา ซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้โดยใช้บทเรียนผ่านเว็บด้วย google site ดังนี้ ขั้นที่ 1 ขั้น ทบทวนเสริมดนตรี ครูทบทวนความรู้เดิม ด้วยเพลงร่วมกับกิจกรรมเข้าจังหวะ และแนะนำการใช้บทเรียนผ่านเว็บด้วย google site ขั้นที่ 2 ขั้นสอนบูรณาการพหุปัญญา ครูให้นักเรียนศึกษาสไลด์ความรู้/วิดีโอเพลง พร้อมทำใบงานออนไลน์ที่มีการบูรณาการของทฤษฎีพหุปัญญา ซึ่งมีความหลากหลาย เพื่อตอบสนองความสามารถที่แตกต่างในส่วนบุคคล และขั้นที่ 3 ขั้นสรุปองค์ความรู้ ครูให้

นักเรียนสรุปเกี่ยวกับความหมายหรือหลักการในเรื่อง เศษส่วน ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าว ส่งผลให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น ดังแผนภาพต่อไปนี้



บทสรุป

จากพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา ตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ผ่านสื่อประสมดังนี้ ขั้นที่ 1 ทบทวนเสริมดนตรี ขั้นที่ 2 ขั้นตอนบูรณาการพหุปัญญา ขั้นที่ 3 ขั้นสรุปองค์ความรู้ พบว่า นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่มีการจัดการ



เรียนการสอน เรื่องเศษส่วนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรนำการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาคณิตศาสตร์เรื่องอื่นๆ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสนใจและอยากที่จะเรียนรู้ และยังคำนึงถึงความสามารถทางปัญญาที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ ควรให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย คำนึงถึงความสามารถทางปัญญาที่แตกต่างกันของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาที่เหมาะสมกับตนเองและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการศึกษาผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา กับสื่อการสอนหรือเทคนิคการสอนอื่นๆ

2.2 ในการทำวิจัยในครั้งถัดไป อาจมีการศึกษาในด้านอื่นๆ เช่น ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา เป็นต้น

2.3 ควรมีการศึกษาผลการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้สื่อประสมร่วมกับทฤษฎีพหุปัญญา ในเนื้อหาเรื่องอื่นๆ เช่น ทศนิยม

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2548). *เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม*. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์.
- นิศารัตน์ ประสานศักดิ์. (2551). ผลการเล่านิทานเสริมด้วยสื่อประสมและคำถามปลายเปิดต่อความสามารถการคิดวิเคราะห์และพฤติกรรมกล้าแสดงออกของเด็กปฐมวัย. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ปัญจมาภรณ์ ทาเอื้อ. (2556). ผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อประสม เรื่อง แรงและพลังงานที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และเจตคติต่อวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 กลุ่มโรงเรียนห้วยคต จังหวัดชัยนาท. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปัญญา อินทวงศ์. (2553). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติเชิงวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีพหุปัญญา ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 5 ขั้น และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ 7 ขั้น. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ภัททิรา เดชฤกษ์ปาน, สราญจิต อ้นพา, ณัฐิกา สุริยาวัณษ์, พชรพล ชิดชม และมาเรียม นิลพันธ์. (2565). การพัฒนาแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดเชิงรุก เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสร้างนวัตกรรมทางคณิตศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 5(1), หน้า 1-15.
- พัชรา ชวนประกอบ. (2550). การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีพหุปัญญา กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ เรื่องเศษส่วน ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพมหานคร: ส. เจริญการพิมพ์.
- วุฒิสัทธี สมต้อย. (2558). การใช้สื่อประสมเพื่อพัฒนาความสามารถในการคูณของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- แวฟาดิเมาะ เจ๊ะมูซอ. (2558). ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่องสิ่งต่างๆ รอบตัวเราและทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ขั้นพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านบางมะรวด จังหวัดปัตตานี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร. สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุนันทา สุวรรณสถิต. (2553). การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมตามรูปแบบพหุปัญญา. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อาทิตยา จิตบาล. (2553). การใช้กิจกรรมการเรียนการสอนแบบพหุปัญญาเพื่อเพิ่มพูนความสามารถในการอ่าน การเขียนภาษาอังกฤษและทักษะการทำงานร่วมกันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.





การศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว
โดยใช้เกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี

The Study Learning Activities on One Variable Linear Inequality
by Using Game Based Learning of Third Grade Students at
Thamaka Vitthakom School Kanchanaburi Province

¹อรรถพล ศรีธธาผล

Atthaphon Sathapon

²สืบสกุล อยู่ยืนยง

Suabsagun Yooyuanyong

¹²คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹²Faculty of Science, Silpakorn University

¹Corresponding author, e-mail: nongbell32@gmail.com

Received April 11, 2023; Revised May 31, 2023; Accepted: September 11, 2023



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียน ที่ได้รับจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน ที่ได้รับจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ 3) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียน ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ 4) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหา หลังเรียน ระหว่างการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ 5) เพื่อศึกษาความพึงพอใจ ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบการทดลองอย่างแท้จริง ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ไม่แตกต่างกันกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยใช้เกมเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่

ระดับ 0.05 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สูงกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียน โดยใช้ความสามารถในการแก้ปัญหา ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สูงกว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 5) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การจัดกิจกรรมการเรียนรู้; ความสามารถในการแก้ปัญหา; การจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

Abstract

The objectives of this research are (1) to compare learning achievements in mathematics before studying one variable linear inequality of third grade students receiving a game-based learning with regular learning activities (2) to compare learning achievement in mathematics before and after learning about linear inequality in one variable of third grade students receiving a game-based learning with regular learning activities (3) to compare learning achievement in mathematics after studying one variable linear inequality of third grade students during game-based learning with regular learning activities (4) to compare the problem solving abilities after studying one variable linear inequality of third grade students during game-based learning with regular learning activities (5) to study the satisfaction of third grade students with the use of game-based learning activities on a single variable linear inequality. The research was conducted using a true experimental research model. The results showed that 1) Pre-learning achievement on who manage learning by using games as a basis is not different from normal learning activities statistically significant at the 0.05 level. 2) Mathematics learning achievement on students who manage learning by using games as a basis is higher than before at 0.05 statistical significance and the mathematics learning achievement students who organized normal learning activities is higher than before at 0.05 statistical significance. 3) Learning achievement on the subject of linear inequality in who manage learning by using games as a basis is higher than normal learning activities at 0.05 statistical significance. 4) Post-learning achievement in mathematics on by using problem solving abilities that manage learning using games-based learning is higher than normal learning activities at 0.05 statistical significance. 5) The Satisfaction of third grade students with game-based learning activities on one variable linear inequality is at the highest level.

Keywords: learning activities; ability to solve problems; Game Based Learning



บทนำ

คณิตศาสตร์มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาความคิดมนุษย์ ทำให้มนุษย์นั้นมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุมีผล สามารถวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ได้อย่างรอบคอบ ช่วยให้ออกแบบ แก้ปัญหา และนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อีกทั้งคณิตศาสตร์ยังเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง เช่น ความงามทางคณิตศาสตร์ คือ ความมีระเบียบ เป็นระบบ นักคณิตศาสตร์ได้พยายามแสดงถึงความมีจินตนาการ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะแสดงความคิดอะไรใหม่ๆ และแสดงโครงสร้างใหม่ๆ ทางคณิตศาสตร์ออกมาได้ (ยุพิน พิพิธกุล, 2545) จะเห็นได้ว่าคณิตศาสตร์เป็นพื้นฐานในการศึกษาชั้นสูง และวิทยาการสาขาต่างๆ และความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ล้วนอาศัยความรู้ทางคณิตศาสตร์ทั้งสิ้น แต่นักเรียนส่วนมากก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน คณิตศาสตร์ (สิริพร ทิพย์คง, 2545) ดังนั้นเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เกิดประสิทธิผลมาก และส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนฝึกทักษะกระบวนการคิด แก้ไขปัญหาและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ผู้เรียนได้ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ สามารถประยุกต์ความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหา เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติได้คิดเป็นทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

จากสภาพปัจจุบันผลการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนค่อนข้างต่ำ ซึ่งดูได้จากผลคะแนนกลางภาคของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนสอบอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าร้อยละ 50 สืบเนื่องจากการตรวจงานของนักเรียน การสังเกตการเรียนรู้ภายในห้องเรียน ตลอดจนจากการสอบถาม ครูผู้สอนวิชาคณิตศาสตร์ พบว่าที่เป็นเช่นนี้เกิดจากวิธีสอนของครูมีส่วนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำกว่าเป้าหมาย เนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ ใช้รูปแบบการสอนแบบอธิบายตัวอย่าง และทำแบบฝึกหัด ทำให้นักเรียนขาดการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ไม่ถาวร และยั่งยืน ไม่สามารถนำไปใช้ได้จริง สอดคล้องกับคำกล่าวของฮาร์ง บัวศรี ที่กล่าวว่า การเรียนรู้นั้นมีข้อบกพร่องคือ การเรียนการสอนที่เป็นอยู่ ในปัจจุบันมุ่งเน้นให้นักเรียนท่องจำไม่ส่งเสริมความคิด ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ (ฮาร์ง บัวศรี, 2543)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game - Based Learning: GBL) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบโดยสอดแทรกเนื้อหาบทเรียนลงไปในเกม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือเล่นและฝึกปฏิบัติ ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยในขณะที่ลงมือเล่นผู้เรียนจะได้รับทักษะและความรู้จากเนื้อหาบทเรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กัน และชักจูงให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้จนกระทั่งเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ไม่ได้หมายถึงการนับจำนวนเท่านั้นแต่เกี่ยวกับกระบวนการคิดทางคณิตศาสตร์ (Mathematical thinking) ซึ่งได้แก่ การเปรียบเทียบ การจำแนก/จัดกลุ่ม การจัดแบบรูป และการบอกรูปร่างและคุณสมบัติ ภาษาคณิตศาสตร์ ผู้เรียนจะสามารถถ่ายทอดความคิดหรือความเข้าใจ ความคิดรวบยอด (Concept) ทางคณิตศาสตร์ได้โดยใช้ภาษาคณิตศาสตร์ในการสื่อสาร เช่น มากกว่า น้อยกว่า เล็กกว่า ใหญ่กว่า เป็นต้น ส่งเสริมการคิดคณิตศาสตร์ขั้นสูง (Higher-level math

thinking) จากกิจกรรมการเล่นหรือการทำกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การที่ผู้เรียนจะเกิดพฤติกรรมดังกล่าวขึ้น ครูต้องจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เป็นวิธีการหนึ่งที่มีประโยชน์ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เนื่องจากในวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องใช้ทักษะกระบวนการคิดเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบโดยสอดคล้องเนื้อหาบทเรียนลงไปในเกม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือเล่นและฝึกปฏิบัติ โดยในขณะที่ลงมือเล่น ผู้เรียนจะได้รับทักษะและความรู้จากเนื้อหาบทเรียนไปด้วย สำหรับเรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว เป็นสาระหนึ่งที่มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ ซึ่งกระตุ้นให้นักเรียนค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้ สอดคล้องกับรายงานการทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ วิชาคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม ปีการศึกษา 2560 – 2562 มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 25.66, 28.22 และ 24.64 ตามลำดับ มีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 30.02, 24.88 และ 27.76 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดเกณฑ์ขั้นต่ำเฉลี่ยร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2561) ครูจึงควรปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากเดิมที่เคยเป็นผู้บรรยายเพียงอย่างเดียว ที่ส่งผลให้นักเรียนไม่ได้ฝึกความสามารถในการแก้ปัญหาในการค้นหาคำตอบจากบทเรียน และเกิดเจตคติที่ไม่ดีต่อการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ จึงควรเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ฝึกการคิดวิเคราะห์แก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน มาประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ และความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนเรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ได้รับจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ
3. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์หลังเรียน เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ
4. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียน เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ



5. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยรูปแบบการทดลองอย่างแท้จริง (True Experimental Research Design) ที่ใช้การวิจัยแบบวัดผลก่อนและหลัง มีกลุ่มควบคุม (Pretest-Posttest Control Group Design) โดยมีประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวนนักเรียน 340 คน จำนวนห้องเรียน 10 ห้อง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 จำนวน 34 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 จำนวน 37 คน รวม 71 คน โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ผลจากการสุ่มทำให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 เป็นกลุ่มทดลอง ซึ่งได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/2 เป็นกลุ่มควบคุม ซึ่งได้รับการจัดการเรียนรู้แบบปกติ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบไปด้วยเครื่องมือ 5 ประเภท คือ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 12 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 4 สัปดาห์ 2) แผนการจัดการเรียนรู้แบบปกติเรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวน 12 แผนการจัดการเรียนรู้ ใช้เวลาในการจัดการเรียนรู้ 4 สัปดาห์ 3) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบปรนัยจำนวน 20 ข้อ จำนวน 71 ฉบับ 4) แบบทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบทดสอบอัตนัยจำนวน 2 ข้อ จำนวน 71 ฉบับ 5) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว จำนวน 34 ฉบับ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for Independent sample, f-test และ t-test for dependent sample

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี มีการสรุปผลได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ไม่แตกต่างกันกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้ข้อมูลตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน และสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มทดลอง (34 คน)		กลุ่มควบคุม (37 คน)	
$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S
6.71	1.488	6.76	1.300

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้ข้อมูลตารางที่ 2 และตารางที่ 3

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน

	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
ค่าเฉลี่ย	34	20	6.71	16.97	10.26
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	34	20	1.488	1.467	2.247

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

	จำนวน (N)	คะแนนเต็ม	ก่อนเรียน	หลังเรียน	ผลต่าง
ค่าเฉลี่ย	37	20	6.76	13.73	6.97
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	37	20	1.30	1.91	1.95

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สูงกว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้ข้อมูลตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้เกมเป็นฐาน กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มทดลอง (34 คน)		กลุ่มควบคุม (37 คน)	
$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S
16.97	1.467	13.73	1.910

4. ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สูงกว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยใช้ข้อมูลตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ หลังเรียน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ความสามารถใน



การแก้ปัญหา ระหว่างวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน กับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ

กลุ่มทดลอง (34 คน)		กลุ่มควบคุม (37 คน)	
$\bar{x}$	S	$\bar{x}$	S
8.59	0.988	7.27	0.902

5. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 (กลุ่มทดลอง) โดยภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียวอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69, S = 0.49$) ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว

รายการประเมิน	$\bar{x}$	S	แปลผล
ด้านเนื้อหาสาระ	4.52	0.59	มากที่สุด
ด้านสื่อการเรียนรู้	4.59	0.59	มากที่สุด
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.71	0.49	มากที่สุด
ด้านครูผู้สอน	4.79	0.40	มากที่สุด
ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้	4.69	0.53	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	4.69	0.49	มากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องอสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว โดยใช้เกมเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม จังหวัดกาญจนบุรี สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ไม่แตกต่างกันกับจากจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีความรู้ความเข้าใจเนื้อหาบทก่อนเรียนไม่แตกต่างกัน หรือไม่เคยศึกษาเรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว มาก่อน จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ ทางกรเรียนก่อนเรียนนั้นไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับคำกล่าวของอึ้ง บัศรี ที่ว่าการเรียนรู้นั้นมีข้อบกพร่องคือ การเรียนการสอนที่เป็นอยู่ ในปัจจุบันมุ่งเน้นให้นักเรียนท่องจำไม่ส่งเสริมความคิด ไม่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ (อึ้ง บัศรี , 2543)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game - Based Learning: GBL) ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบโดยสอดแทรกเนื้อหาบทเรียนลงไปในเกม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือเล่นและฝึกปฏิบัติในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยในขณะที่ลงมือเล่นผู้เรียนจะได้รับทักษะและความรู้จากเนื้อหาบทเรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อมๆ กัน และชักจูงให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการเรียนรู้จนกระทั่งเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง คณิตศาสตร์เป็นวิชาที่ไม่ได้หมายถึงการนับจำนวนเท่านั้น แต่เกี่ยวกับกระบวนการคิดคณิตศาสตร์ ซึ่งตรงกับที่ Mellander สรุปไว้ว่า การเรียนรู้โดยการสอน (Teaching) จะสามารถทำให้ผู้เรียนจดจำเนื้อหาได้เท่านั้น แต่ไม่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้หากต้องการให้ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจควรต้องใช้สื่อหรือเครื่องมือบางอย่างเข้ามาช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning) ด้วยตนเอง เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจที่กระจ่างชัดในที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำให้ผู้เรียนได้ผ่านประสบการณ์จริง หรือประสบการณ์จำลองที่ออกแบบมาให้เหมือนจริงมากที่สุด จากการออกแบบเกมแต่ละเกม นักศึกษาจำเป็นต้องจำเนื้อหาใน รายวิชาให้ได้ จึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการเล่นเกมจนเกิดเป็นความเข้าใจ และสามารถสรุปเนื้อหาเป็น ความคิดรวบยอดผ่านการเล่นเกมการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐาน ผู้สอนมีบทบาทน้อยมากในกระบวนการเรียนรู้ และมีบทบาทเป็น เพียงผู้อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ (Facilitator) เท่านั้น ดังนั้นเกมทั้ง 3 เกมถูกออกแบบมาให้ให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Mellander, 1993) ดังที่ Sakul Suksiri ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การใช้เกมเป็นสื่อในการเรียนรู้นั้น สามารถกระตุ้น ให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้ และเกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าทั้งในระดับความจำ และความเข้าใจ รูปแบบของเกมสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง กระตุ้น ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เกิดความสนุก สนานได้ด้วย (Sakul Suksiri , 2007)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สูงกว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับประหยัด จิระวรพงศ์ ได้กล่าวว่า เกมการเรียนรู้ (GBL: Games - Base Learning) เป็นสื่อในการเรียนรู้แบบหนึ่ง ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อให้มีความสนุกสนานไปพร้อมๆ กับการได้รับความรู้ โดยสอดแทรกเนื้อหาทั้งหมดของหลักสูตรนั้นๆ เอาไว้ในเกมและให้ผู้เรียนลงมือเล่นเกม โดยที่ผู้เรียนจะได้รับความรู้ต่างๆ ของหลักสูตรนั้นผ่านเกม ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ คะแนนหลังเรียน เมื่อได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สูงกว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ (ประหยัด จิระวรพงศ์ , 2555)

4. ความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สูงกว่ากิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกันกับผลการทดสอบในภาพรวม นอกจากในเรื่องของการปรับปรุงสมดุลเกมแล้ว การทดสอบและปรับปรุงเกมหลายรอบ ทำเพื่อตรวจสอบว่าเกมสามารถเพิ่มความยึดมั่นผูกพันกับการเรียนของผู้เรียนได้หรือไม่ โดยพิจารณา สิ่งที่ผู้เรียนและผู้สังเกตสะท้อนถึงในการจัดการเรียนรู้แต่ละรอบว่ากลยุทธ์การเพิ่ม

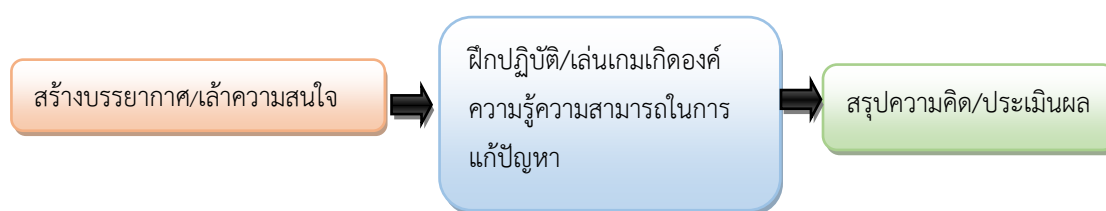


ความยึดมั่นผูกพันกับการเรียน โดยใช้เกมการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนตามความสนใจของผู้เรียน ประเด็นไหนที่ถูกสะท้อนออกมา ซึ่งกลยุทธ์ดังกล่าวออกแบบสอดคล้องกับกลยุทธ์การเพิ่มความยึดมั่นผูกพันกับการเรียน ตามแนวคิดของ Zepke & Leach ซึ่งพบว่าคะแนนเฉลี่ยของทักษะการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์หลังได้รับการจัดกิจกรรม การเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบปกติ (Zepke & Leach, 2010)

5. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 (กลุ่มทดลอง) โดยภาพรวมพบว่า มีความพึงพอใจกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เรื่อง อสมการเชิงเส้นตัวแปรเดียว อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.69, S = 0.49$) จะเห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน เป็นวิธีการหนึ่งที่มีประโยชน์ในการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เนื่องจากในวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องใช้ทักษะกระบวนการคิดเป็นเหตุเป็นผล มีการค้นหาคำตอบ ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบโดยสอดแทรกเนื้อหาบทเรียนลงไปในเกม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือเล่นและฝึกปฏิบัติ โดยในขณะที่ลงมือเล่นผู้เรียนจะได้รับทักษะและความรู้จากเนื้อหาบทเรียนไปด้วย มีการให้ความร่วมมือช่วยเหลือกัน ปฏิบัติต่อเพื่อนด้วยดีมีทัศนคติที่ดีต่อเพื่อนๆ และเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มด้วยดี และเป็นไปอย่างสม่ำเสมอ ดังที่ ทิศนา แคมมณี ได้กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ด้วยเกม เป็นวิธีสอนที่ช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้สูง ผู้เรียนได้รับความสนุกสนาน และเกิดการเรียนรู้จากการเล่น รวมทั้งเกิดการเรียนรู้ โดยการเห็น ประจักษ์แจ้งด้วยตนเองทำให้การเรียนรู้ที่มีความหมายและอยู่คงทน (ทิศนา แคมมณี, 2550)

องค์ความรู้ใหม่

เกมการเรียนรู้ (Games - Base Learning: GBL) เป็นการเรียนรู้ที่ซึ่งถูกออกแบบมาเพื่อให้มีความสนุกสนานไปกับการได้รับความรู้ โดยการแทรกเนื้อหาของหลักสูตรเอาลงไว้ในเกมและให้ผู้เรียนลงมือเล่น โดยที่ผู้เรียนจะได้รับความรู้ตามวัตถุประสงค์นั้นผ่านการเล่นเกม ดังนี้



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

บทสรุป

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game – Based Learning: GBL) สามารถพัฒนาผลสัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน (Game – Based Learning: GBL) เป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ที่ออกแบบโดยสอดแทรกเนื้อหาบทเรียนลงไปในเกม ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ลงมือเล่นและฝึกปฏิบัติ ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยในขณะที่

ที่ลงมือเล่นผู้เรียนจะได้รับทักษะและความรู้จากเนื้อหาบทเรียน ทำให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินในขณะที่เล่นเกม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน ที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์

1.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐานที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาอื่นๆ

1.3 การจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานเกม ที่นำมาใช้ควรมีความหลากหลาย ผู้สอนควรออกแบบเกมให้สัมพันธ์กับเนื้อหาของรายวิชาเพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์จากเกมที่นำมาใช้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยและพัฒนาจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้เกมเป็นฐาน สำหรับใช้ในการสอนวิชาคณิตศาสตร์เนื้อหาอื่นๆ

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานที่ส่งผลต่อตัวแปรอื่นๆ เช่น เจตคติต่อการเรียน สมรรถนะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ทักษะการคิดวิเคราะห์

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเกมเป็นฐานที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*.

กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช จำกัด.

ทิตินา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (5ed.)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อึ้ง บั้วศรี. (2543). *ทฤษฎีหลักสูตร: การออกแบบและพัฒนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ธนัชการพิมพ์.

ประหยัด จิระวรพงศ์. (2555). *Games Based Learning (เกมการศึกษา)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

ยุพิน พิพิธกุล. (2545). *การเรียนการสอนคณิตศาสตร์ยุคปฏิรูปการศึกษา*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.

สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2561). *ค่าสถิติพื้นฐานของผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ปีการศึกษา 2560-2562*. สืบค้นข้อมูลเมื่อ 1 พฤษภาคม 2561 จาก <http://www.niets.or.th>.

สิริพร ทิพย์คง. (2545). *หลักสูตรและการสอนคณิตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บริษัทพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.) จำกัด.



- Mellander, K. (1993). *The power of learning. United States of America*: RR Donnelley & Sons Company.
- Sakul Suksiri. (2007). *The Study of Effectiveness of Game Based Learning Approach. Master of Science*. Human Resource and Organization Development. NIDA, Bangkok.
- Zepke, N., & Leach, L. (2010). Improving student engagement: Ten proposals for action. *Active Learning in Higher Education*, (11)(3): 167–177.



บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
The Administrator's Role and Internal Quality Assurance of
School Under the Secondary Education Service Area Office
Kanchanaburi

¹จิรภัทร์ เหลืองวัฒนวิไล

Jirapat Luangwattanawilai

²นุชนรา รัตนศิริประภา

Nuchnara Rattanasiraprapha

¹²คณะศึกษาศาสตร์; มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹²Faculty of Education; Silpakorn University

¹Corresponding author, e-mail: jirapatmv@gmail.com

Received April 11, 2023; Revised July 29, 2023; Accepted: September 11, 2023



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี 2) การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำนวน 28 แห่ง มีผู้ให้ข้อมูล 112 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารตามแนวคิดของมินท์เพิร์กกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาตามแนวคิดของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถิติที่ใช้ ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, $SD = 0.41$) 2. การดำเนินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, $SD = 0.45$) 3. บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สังกัด



สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: บทบาทของผู้บริหาร; ประกันคุณภาพภายใน; การศึกษา

Abstract

This purposes of this research were to determine 1) the administrator's roles of school under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi 2) the Internal quality assurance of school under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi 3) the relationship between administrator's roles and the Internal quality assurance of school under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi. The sample consisted of 28 schools under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi. The research instrument was a questionnaire regarding administrator's roles, based on the concept of Mintzberg and the Internal quality assurance of schools, based on the concept of Office of the Basic Education Commission. The data were analyzed using frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient. The finding of this research was as follow; 1. The administrator's roles of school under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi, overall and each perspective, was found at a highest level, sorting from the highest to the lowest arithmetic mean as follows: interpersonal roles, informational roles and decisional roles. 2. The Internal quality assurance of schools under under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi, overall and each perspective, was found at a highest level, sorting from the highest to the lowest arithmetic mean as follows: have a self-evaluation, define our educational standards Maintain high performance in accordance with academic norms, create a plan to control our educational development, manage our educational development and assess and examine the educational quality offered by the various institutions. 3. The relationship between the administrator's roles The Internal quality assurance of school under the Secondary Educational Service Area Office Kanchanaburi was in the high level at the .01 level of significance.

Keywords: Administrator's roles; Internal quality assurance; Education

บทนำ

องค์กรที่มีคุณภาพและพัฒนาองค์กรไปได้อย่างยั่งยืนนั้นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการองค์กร คือ ผู้บริหาร หรือผู้นำระดับสูงขององค์กร รวมไปถึงองค์กรของสถานศึกษาจะต้องมีผู้บริหารที่แสดงบทบาทสำคัญในการพัฒนาการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยพระราชบัญญัติ

ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ในมาตรา 35 กล่าวว่า สถานศึกษาและส่วนราชการตามมาตรา 34 (2) มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้นๆ โดยให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือหัวหน้าส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้ 1) บริหารกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎระเบียบข้อบังคับของทางราชการและของสถานศึกษาหรือส่วนราชการรวมทั้งนโยบายและ วัตถุประสงค์ของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ 2) ประสานการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้ง ควบคุมดูแลบุคลากรการเงินการพัสดุสถานที่และทรัพย์สินอื่นของสถานศึกษาหรือส่วนราชการให้ เป็นไปตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ 3) เป็นผู้แทนของสถานศึกษาหรือส่วน ราชการในกิจการทั่วไปรวมทั้งการจัดทำนิติกรรมสัญญาในราชการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการ ตามวงเงินงบประมาณที่สถานศึกษาหรือส่วนราชการได้รับตามที่ได้รับมอบอำนาจ 4) จัดทำรายงาน ประจำปีเกี่ยวกับกิจการของสถานศึกษาหรือส่วนราชการเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการเขตพื้นที่ การศึกษา 5) อำนาจหน้าที่ในการอนุมัติประกาศนียบัตรและวุฒิปัตร์ของสถานศึกษาให้เป็นไปตาม ระเบียบที่คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด 6) ปฏิบัติงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจาก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการปลัดกระทรวงเลขาธิการสภาการศึกษาเลขาธิการคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐานเลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษาเลขาธิการคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย (สำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) นอกเหนือจากนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์ในการบริหารสถานศึกษา สามารถ วางแผนและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานอย่างมีระบบแบบแผน เพื่อส่งผลให้การดำเนินงาน ประสบผลสำเร็จอย่างมีคุณภาพ ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษา ให้กับนักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยจัดให้มีการดำเนินงานประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา เพื่อเป็นการกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา แล้วนำไปจัดทำ แผนพัฒนาสถานศึกษาที่ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานของสถานศึกษา มีการประเมินผลและ ตรวจสอบคุณภาพอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งจะต้องติดตามผลการดำเนินงานและนำผลลัพธ์การดำเนินงาน มาวิเคราะห์ความสำเร็จจากมาตรฐานการศึกษาที่สถานศึกษาได้ตั้งเพื่อหาจุดที่ควรพัฒนาและจุดที่ ควรแก้ไขโดยจัดทำในรูปแบบรายงานผลการประเมินตนเองของสถานศึกษา และเผยแพร่รายงานผล การประเมินตนเองของสถานศึกษาต่อสาธารณะ เพื่อให้นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่มีส่วน เกี่ยวข้องได้รับทราบถึงประสิทธิผลของการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา (สำนักทดสอบทาง การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

การจัดการศึกษาในปัจจุบันมุ่งเน้นที่จะพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะความรู้และ สมรรถนะที่สำคัญของนักเรียน โดยครูผู้สอนจะต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ที่ตรงตามมาตรฐานการ เรียนรู้และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ให้กับผู้เรียน ซึ่งการจัดการศึกษานั้นจะต้องขับเคลื่อนการดำเนินงาน โดยผู้บริหารสถานศึกษา และความร่วมมือจากผู้ปกครอง ชุมชน และผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้อง และจะต้อง จัดให้มีการวัดผล และประเมินผลตามสภาพจริงของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้น เพื่อนำผลการประเมิน มาสรุปเป็นผลการดำเนินงานในภาพรวมของสถานศึกษา ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลที่ สำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยผู้บริหารจะต้องมีความรู้



ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านการปฏิบัติงาน สามารถบริหารจัดการบุคลากร และบริหารจัดการงานภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งจะต้องจัดให้มีการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นภาระกิจที่สำคัญที่สถานศึกษาจะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยผู้บริหารจะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมทั้งวางแผนการดำเนินงาน และนำบุคลากรดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ พร้อมทั้งมีการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงาน เพื่อผลการดำเนินงานมาพัฒนาและปรับปรุงผลการดำเนินงาน ซึ่งการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษานั้น เป็นกระบวนการที่สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ และพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถ สมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้เห็นชัดว่าบทบาทของผู้บริหารนั้นมีความสำคัญมากในการขับเคลื่อนการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาบทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร และการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ควรปฏิบัติให้เหมาะสมกับตำแหน่ง รวมไปถึงสิ่งที่สถานศึกษาควรปฏิบัติในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา และนำแนวทางในการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี เป็นสารสนเทศให้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้พัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
2. เพื่อทราบการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ศึกษาสภาวะการณ์โดยไม่มีการทดลอง ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี จำนวน 29 แห่ง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยการเปิดตารางการประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่าง ของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 28 แห่ง จากนั้นผู้วิจัยทำการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) กำหนดผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 4 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานศึกษา 1 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาฝ่ายวิชาการ 1 คน ครูปฏิบัติหน้าที่ครูปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานฝ่ายวิชาการ 1 คน และครูปฏิบัติหน้าที่หัวหน้างานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 112 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบสอบถามจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสถานสภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งปัจจุบันและประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบันมีลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมีตัวเลือกที่กำหนดคำตอบไว้ให้ (forced choice)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหาร ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์จากแนวคิดของมินซ์เบิร์ก (Mintzberg, 1989)

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ซึ่งผู้วิจัยได้ประยุกต์แนวคิดของสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งลักษณะของแบบสอบถามในตอนที่ 2 และ 3 เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (ratingscale) ของไลเคิร์ต (Likert's rating scale) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (questionnaire) โดยมีขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหา งานเอกสาร ตำรา วรรณกรรมงานวิจัยและบทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นนำผลของข้อมูลที่ศึกษามาสร้างเครื่องมือภายใต้คำปรึกษาของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ ขั้นที่ 2 ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบปรับปรุงแก้ไข โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC= index of item objective congruence) แล้วนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ที่มีความเที่ยงตรงและความถูกต้องของเนื้อหา ซึ่งข้อคำถามทุกข้ออยู่ระหว่าง 0.80 - 1.00 ขั้นที่ 3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (tryout) กับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสมุทรสาคร สมุทรสงคราม จำนวน 8 แห่งรวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 32 คน ขั้นที่ 4 นำเครื่องมือหรือแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมมาคำนวณหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .988 ขั้นที่ 5 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี สรุปผลได้ดังนี้

ตารางที่ 1 บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

(n = 112)				
ด้าน	บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (X_1)	4.57	0.45	มากที่สุด
2	บทบาทด้านสารสนเทศ (X_2)	4.52	0.43	มากที่สุด
3	บทบาทด้านการตัดสินใจ (X_3)	4.51	0.46	มากที่สุด
รวม (X_{tot})		4.53	0.41	มากที่สุด



1. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ บทบาทด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล บทบาทด้านสารสนเทศ และบทบาทด้านการตัดสินใจ ตามลำดับ

ตารางที่ 2 การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวม (Y_{tot})

(n = 112)

ด้าน	การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	กำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา (Y_1)	4.63	0.45	มากที่สุด
2	จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (Y_2)	4.56	0.51	มากที่สุด
3	ดำเนินการตามแผนพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (Y_3)	4.55	0.50	มากที่สุด
4	ประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา (Y_4)	4.54	0.50	มากที่สุด
5	ติดตามผลการดำเนินการเพื่อพัฒนาสถานศึกษา (Y_5)	4.58	0.50	มากที่สุด
6	จัดทำรายงานผลการประเมินตนเอง (Y_6)	4.65	0.47	มากที่สุด
รวม (Y_{tot})		4.59	0.45	มากที่สุด

2. การดำเนินงานกิจการนักเรียนของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี (Y_{tot}) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$, $SD = 0.45$) และเมื่อพิจารณาจำแนกตามรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการดำเนินการส่งเสริมประชาธิปไตยในสถานศึกษา ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ด้านการบริหารงานกิจการนักเรียน ด้านการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการประเมินผลการดำเนินงานกิจการนักเรียน และด้านการวางแผนงานกิจการ ตามลำดับ

3. บทบาทของผู้บริหารโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความสัมพันธ์คล้อยตามกันอยู่ในระดับสูง ($r_{xy} = .704^{**}$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในลักษณะคล้อยตามกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า บทบาทผู้บริหารสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรีมีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารจัดการและแสดงบทบาทในการบริหารสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี โดยผู้บริหารได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ไว้อย่างชัดเจน เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมาย และแนะแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษา และผู้บริหารได้ให้ความสำคัญในด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยมุ่งเน้นในด้านการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดี กับบุคลากรภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความสามัคคีภายในสถานศึกษา ก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีม และผู้บริหารมีการติดต่อ ประสานงานกับบุคลากรเพื่อรับทราบปัญหา และการดำเนินงานต่างๆ ทำให้ผู้บริหารสามารถวางแผนการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารยังมีการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลจากแหล่งข้อมูลข่าวสารที่มีความน่าเชื่อถือ เพื่อนำไปประชาสัมพันธ์ให้กับบุคลากรรับทราบข้อมูล สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ เมื่อผู้บริหารแสดงบทบาทในการบริหารได้เป็นอย่างดี จะส่งผลให้บุคลากรในสถานศึกษาปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลกับสถานศึกษาจึงส่งผลให้บทบาทของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของอภิรัตน์ ช่างเกวียน ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม พบว่า บทบาทของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (อภิรัตน์ ช่างเกวียน, 2564)

2. จากผลการวิจัย การดำเนินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่าการดำเนินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเพราะสถานศึกษาได้ให้ความสำคัญในเรื่อง การประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการ เพื่อเป็นกระบวนการในการที่จะทำให้ผู้ปกครองหรือชุมชนเกิดความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษา โดยสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561 ไว้เป็นขั้นตอนอย่างชัดเจน และมีการจัดทำคู่มือการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาได้อย่างถูกต้อง เป็นระบบและครบขั้นตอน นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาได้ตามเป้าหมาย และมาตรฐานการศึกษาที่ตั้งไว้ (สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภาณุวัฒน์ เหมนวล ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 พบว่า การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 32 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ภาณุวัฒน์ เหมนวล, 2563)

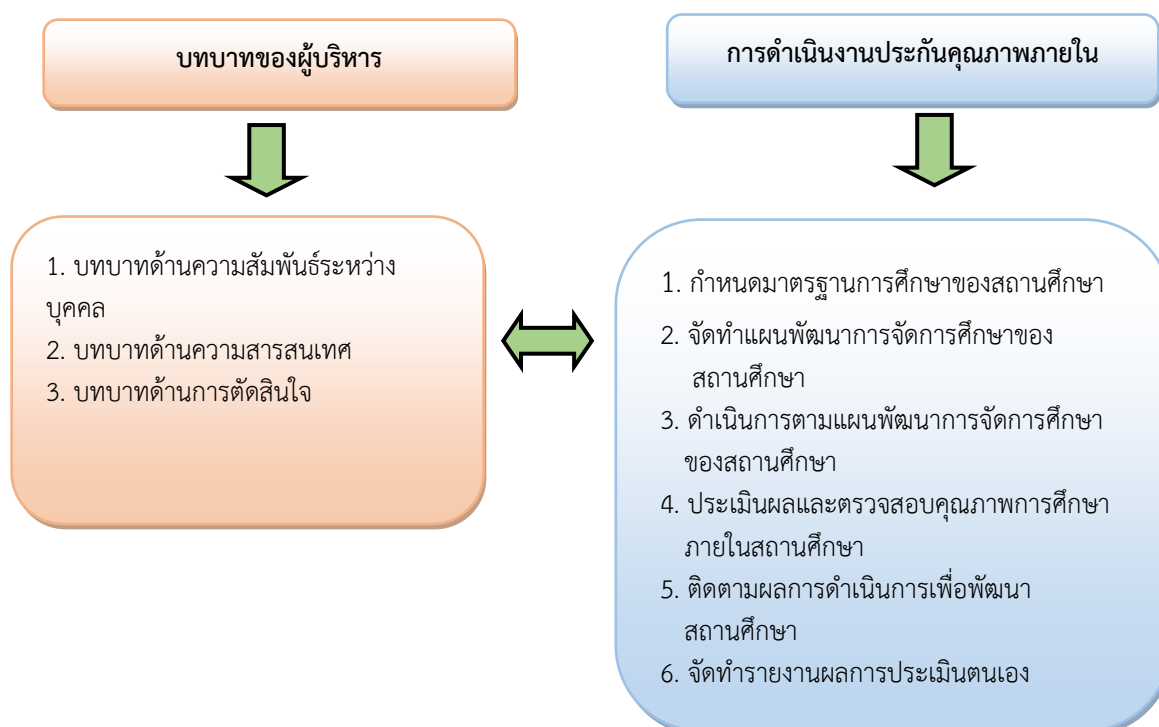
3. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการดำเนินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า บทบาทผู้บริหารกับการ



ดำเนินคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี มีความสัมพันธ์กันทางบวกหรือคล้ายตามกัน กล่าวคือ ถ้าผู้บริหาร มีความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบ และแสดงออกถึงบทบาทหน้าที่ในด้านการบริหารได้อย่างเป็นอย่างดี จะทำให้การดำเนินงานต่างๆ ภายในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ รวมไปถึงการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ซึ่งก็เป็นอีกหนึ่งงานที่สำคัญของสถานศึกษา หากผู้บริหารแสดงบทบาทในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย วางแผนการจัดการศึกษา การควบคุมคุณภาพ การส่งเสริมความสัมพันธ์กับบุคลากรฝ่ายต่างๆ รวมทั้งสัมพันธ์ชุมชน และผู้ปกครอง ก็จะทำให้การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลกับสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของนรินทร์รัตน์ รักโสงค์ ได้ศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นรินทร์รัตน์ รักโสงค์, 2564)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาพบว่า หากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทของผู้บริหารอยู่ในระดับสูง การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก็จะอยู่ในระดับสูงด้วย และในทางกลับกัน หากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทของผู้บริหารอยู่ในระดับต่ำ การดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาก็จะอยู่ในระดับต่ำด้วย ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ โดยผู้บริหารจะต้องมีความรู้ความสามารถทั้งในด้านศาสตร์และศิลป์ สามารถแสดงบทบาทในด้านการบริหารให้เหมาะสมกับตำแหน่ง เพื่อให้ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาเกิดความเชื่อมั่นในตัวของผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารควรให้ความสำคัญการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา โดยจัดให้มีการดำเนินประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อเป็นการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาสถานศึกษา และดำเนินการตามแผนที่ได้วางไว้ ซึ่งผู้บริหารจะต้องจัดให้มีการประเมินผลและติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อรับทราบปัญหาและความก้าวหน้าในการดำเนินงาน ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องนำผลการดำเนินงานมาประเมินผลว่าเป็นไปตามเป้าหมายของสถานศึกษามากน้อยเพียงใด สถานศึกษามีจุดเด่นด้านใดที่ควรพัฒนาให้มากยิ่งขึ้น และมีจุดด้อยด้านใดที่ควรปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วน จากที่กล่าวมานี้ผู้บริหารจะเป็นบุคคลสำคัญที่จะต้องแสดงบทบาทในการขับเคลื่อนการดำเนินงานภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลกับสถานศึกษา

บทสรุป

การศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี เป็นการวิจัยเพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการดำเนินงานดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีความสัมพันธ์กันในระดับมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์กันในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้อยตามกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงบทบาทในด้านการบริหารสถานศึกษา เพื่อสร้างความเชื่อมั่นแก่บุคลากรภายในสถานศึกษา

1.2 ควรมีการส่งเสริมให้ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู และบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ควรพัฒนาสถานศึกษาในด้านการประเมินผลและตรวจสอบคุณภาพการศึกษา เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

1.3 ควรมีการจัดทำคู่มือระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานงานประกันคุณภาพการศึกษา ด้าน เพื่อส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของการดำเนินงานประกันคุณภาพให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารที่ส่งผลต่อการดำเนินงานงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา



2.2 ควรศึกษาหลักการ แนวคิดของบทบาทผู้บริหารอื่นๆ ที่มีผลต่อการดำเนินประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.3 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากาญจนบุรี

เอกสารอ้างอิง

- นรินทร์รัตน์ รักไธสงค์. (2564). “ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. *วารสาร มจร บาลีศึกษายุทธศาสตร์บริหารศรัทธา*, 7(3): 82-97.
- ภาณุวัฒน์ เหมนวล. (2563). “ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษากับการดำเนินงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579*. กรุงเทพฯ: บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *แนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็น.เอ.รัตนะเทรตดิ้ง.
- อภิรัตน์ ช่างเกวียน. (2564). “บทบาทผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม”. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Mintzberg, H. (1989). *Mintzberg on management inside our strange world of organizations*. New York: Collier Macmaillan.



กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ Management Strategies of The National Research Universities

¹จงลักษณ์ เมอริดิธ Chonglak Meredith

²ดวงใจ ชนะสิทธิ์ Duangjai Chanasit

³จิตติรัตน์ แสงเลิศอูทัย Jittirat Seangloetuthai

⁴อัฉรา นียมมาภา Achara Niyamabha

¹²³สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

¹²³Education Administration, Nakhon Pathom Rajabhat University

⁴สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

⁴Education Administration, Phranakorn Si Ayutthaya Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: lovecat10120@gmail.com

Received April 15, 2023; Revised July 20, 2023; Accepted: September 11, 2023



บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 2) รับรองกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ จำนวน 375 คน และระยะ ที่ 2 การรับรองกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาโดย การเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเพื่อการวิจัย และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้องและอรรถประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า 1. ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ พบว่า มี 6 กลยุทธ์หลัก 24 กลยุทธ์รอง 49 วิธีดำเนินการ ซึ่งมี 6 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทั่วไปเกี่ยวกับโครงสร้างและนโยบายวิจัย เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นระดับนานาชาติ 2) ยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับผลิตผลและบริการ เพื่อให้มีความเป็นเลิศระดับนานาชาติ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานวิจัย และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูง 4) เปลี่ยนแปลงการบริหารงบประมาณ เพื่อความมั่นคงทางการเงิน 5) ส่งเสริมและสนับสนุนคุณภาพด้านวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูง และ 6) ยุทธศาสตร์กระบวนการบริหาร



จัดการ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ 2. ผลการรับรองกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ พบว่า กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก มีความถูกต้อง และมีอรรถประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กลยุทธ์; การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ; มหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง

Abstract

The purposes of this research were to: 1) develop the management strategies of the national research universities and 2) certify the management strategies of the national research universities. The study applied a mixed method approach. The research procedure was divided into two phases. Phase 1, developing the management strategies of the national research universities. The sample group used were executives and professors from the 9 national research universities by stratified random sampling. The data was collected through 375 copies of questionnaires. Phase 2, certifying the management strategies of the national research universities. This was achieved by 7 qualified experts derived by purposive selection based on set criteria. The research instrument was a questionnaire and evaluation of the propriety, feasibility, accuracy and utility of the national research university management strategies. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, the Priority Needs Index Modified: PNI (Modified) and content analysis. The research results were as follows: 1. The management strategies of the national research universities consist of 6 main strategies, 24 sub-strategies and 49 operational methodologies. The 6 main strategies include: 1) Elevating the general management of structure and research policy to achieve higher efficiency at the international level 2) Elevating the management of academic work in production and services to meet international excellence 3) Promoting and supporting the management of research and human resource to achieve a higher efficiency level 4) Adjusting the management of funding to create increased financial stability 5) Promoting and supporting the quality of materials and tools that are used in educational management to achieve a higher efficiency level and 6) Elevating the process of management as to strive in becoming a leading research university. 2. The results of the management strategies of the national research universities certification by experts indicated that the strategies are rated high in propriety, feasibility, and very high accuracy and utility.

Keywords: strategy; management strategies of the national research universities; 9 national research universities

บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกได้อยู่ภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงแห่งโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมของสังคมโลกในหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านเศรษฐกิจการค้า (Commercialization & economy) สิ่งแวดล้อมและพลังงาน (Environment & energy) ความสนใจที่จะเรียนรู้ในสิ่งแวดล้อมจะมีมากขึ้นในศตวรรษนี้ โดยเฉพาะความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงของโลกเทคโนโลยี ได้เพิ่มบทบาทและความสำคัญที่จะเข้าไปมีส่วนในการทำงานของคนในสังคมโลกมากขึ้น โดยเฉพาะเทคโนโลยีที่ช่วยในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย และนวัตกรรมที่เพิ่มมากขึ้น ทุกองค์การต่างดำรงอยู่กับความไม่แน่นอนและความท้าทายที่ยิ่งใหญ่ซึ่งสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น เป็นปัญหากับสังคมโลกที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย ทั้งทางตรงและทางอ้อมกับการพัฒนาคุณภาพของคนไทย กระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ส่งผลกระทบให้เกิดความจำเป็นที่ต้องปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการบริหารองค์การ เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจึงต้องมีผู้รับผิดชอบ ซึ่งเรียกว่า ทีมผู้บริหารระดับสูง (Top management team) ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่รับผิดชอบในการกำหนดทิศทางขององค์การ มีการพัฒนากลยุทธ์ และการขับเคลื่อนกลยุทธ์สู่การปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2557) จากการเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสู่ยุคอุตสาหกรรม 4.0 (The fourth industrial revolution) ทั้งมีการดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals: SDGs 2030) ประเทศไทย ได้ให้สัตยาบัน รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Economic Community) ที่ทำให้ประเทศไทยต้องมี การปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ตั้งแต่หลักสูตร การเรียนการสอน การวัดผล และการประเมินผล (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากการประเมินความสามารถในการแข่งขันระดับประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2555-2559 มหาวิทยาลัยของประเทศไทย ยังไม่ติดกลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำที่มีคุณภาพทั้งในระดับโลก และระดับภูมิภาค การพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรมอยู่ในลำดับต่ำ และการบริหารจัดการงานวิจัย ขาดการบูรณาการให้มีเอกภาพ ซึ่งในการบริหารมหาวิทยาลัย เพื่อให้เป็นมหาวิทยาลัยวิจัยได้นั้น มีขีดจำกัดมากในเรื่องดังกล่าวนี้ สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา ได้สรุปไว้เกี่ยวกับสภาพปัญหาในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เปิดสอนในสาขาวิชาที่ไม่มีความถนัด ทำให้ผลิตบัณฑิตที่ไม่มีคุณภาพ ส่งผลต่อคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ของประเทศในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

ประเทศไทยมีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ National Research University เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 รัฐบาลไทยได้มีนโยบายเร่งด่วน โดยได้ให้ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา Office of the Higher Education Commission ที่เป็นหนึ่งในห้าองค์กรหลักของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีคณะกรรมการการอุดมศึกษากำกับดูแล ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐาน ตลอดจนการจัดทำข้อเสนอแนะนโยบายและมาตรฐานการอุดมศึกษาของประเทศไทย รัฐบาลไทย ได้ให้สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เร่งพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยของประเทศสู่มหาวิทยาลัยระดับโลก (World-class university) และเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาประเทศไทย ให้เป็นศูนย์กลางทางการศึกษา การวิจัยพัฒนา และการอบรม



นานาชาติในภูมิภาค (Regional education hub) โดยรัฐบาลไทยมีความคาดหวังว่าจะมีมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติของไทย 7-10 แห่งติดอันดับสูงขึ้นใน Time Higher Education Quacquarelli Symonds, THE-QS และรัฐบาลไทยในขณะนั้นต้องการให้ประเทศไทยมีความเข้มแข็งที่จะสามารถรองรับความเป็น ASEAN Education Hub และมีความสามารถผลิตงานด้านการวิจัยที่จะช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน อุตสาหกรรม ตลอดจนการสนับสนุน การส่งออก และทดแทนการนำเข้าได้ ดังนั้นจึงได้จัดทำ “โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติและการส่งเสริมการวิจัยในอุดมศึกษา” ขึ้น โดยได้บรรจุโครงการนี้ไว้ภายใต้ แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 ซึ่งนับว่าเป็น ครั้งแรกของประเทศไทยที่รัฐบาลไทย ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญด้านการวิจัยและใช้ประโยชน์จากมหาวิทยาลัยในฐานะเป็นหน่วยผลิตผลงานวิจัย และบุคลากรด้านการวิจัยไว้เพื่อเป็นฐานสำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถ ในการแข่งขันของประเทศไทย ดังนั้น เมื่อวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2552 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฐ์ ได้ร่วมพิธีลงนามข้อตกลงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ โดยมีอธิการบดี จากมหาวิทยาลัย 9 แห่ง ที่มีคุณสมบัติครบตามที่คณะกรรมการการอุดมศึกษา สำนักคณะกรรมการการอุดมศึกษา Office of the Higher Education Commission กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ได้รับการยกระดับเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ National Research Universities ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2561)

การพัฒนาระบบอุดมศึกษาของประเทศไทยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั้งภายนอก และสภาพแวดล้อมภายใน มีผลกระทบต่อการพัฒนาาระบบอุดมศึกษาที่ทำให้มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการอยู่อย่างต่อเนื่อง และจากผลวิเคราะห์ข้อมูลด้านการวิจัย พบว่า มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งการผลิตผลงานวิจัยทางวิชาการ รวมถึงการนำงานวิจัยไปถ่ายทอดเพื่อใช้ประโยชน์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน บางสถาบันไม่มีผลงานในระดับนานาชาติเลย ประกอบกับมีปัญหาความสมดุลระหว่างภาระงานวิจัยกับภาระงานสอนของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาที่ไม่มีเวลาพัฒนาผลงาน อีกทั้งศักยภาพด้านการวิจัยยังคงเป็นอุปสรรค ที่ส่งผลต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาของประเทศ ไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

การบริหารมหาวิทยาลัย โดยผู้บริหารที่มีความสามารถเป็นเลิศ มีความรู้ ประสบการณ์ และทักษะต่างๆ ในการบริหารเชิงกลยุทธ์ จึงเป็นส่วนหนึ่งในการที่จะทำให้มหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษาประสบความสำเร็จ การบริหารจัดการองค์การให้ประสบความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย สามารถสร้างผลลัพธ์และผลตอบแทนในอัตราที่เหมาะสมได้อย่างยั่งยืนนั้น ผู้บริหารควรมีวิธีคิดที่แตกต่างและควรคิดสร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนให้เกิดกระบวนการในการบริหารจัดการองค์การให้ประสบความสำเร็จ (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2555) มหาวิทยาลัยที่จะเน้นการศึกษาด้านวิจัย จำเป็นต้องมีทรัพยากรที่จำเป็นต่างๆ ในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยอย่างมาก โดยเฉพาะงบประมาณ ในการสนับสนุนให้การบริหารมหาวิทยาลัยสามารถเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยได้นั้น ต้องใช้

งบประมาณจำนวนมาก เพื่อดำเนินงาน ให้มีประสิทธิภาพสูงด้านการวิจัย รัฐบาลได้ปฏิรูประบบการเงินเพื่อการศึกษา โดยสนับสนุนงบประมาณ และเพิ่มแหล่งรายได้ให้กับมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะจากการวิจัยและนวัตกรรม ดังนั้น จะพบว่า มหาวิทยาลัยวิจัย มีความสำคัญมากกับการวิจัย และนวัตกรรม จึงต้องมีการพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัย เพื่อยกระดับเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำ ที่มีคุณภาพทางการศึกษา การวิจัย เพิ่มขีดความสามารถในการวิจัย เมื่อเทียบกับระดับโลก (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น รวมทั้งการแข่งขันในระดับประเทศ เพื่อให้มีการยกระดับเป็นมหาวิทยาลัยวิจัย หรือสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลกนั้น นับว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยอย่างมาก จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการทำวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ เพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปเป็นข้อมูลในการกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการ รวมทั้งนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการสำหรับมหาวิทยาลัยอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดความยั่งยืนได้ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ
2. เพื่อรับรองกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน และสภาพแวดล้อมภายนอกของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง และขั้นตอนที่ 3 ร่างกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารและอาจารย์ของมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 9 แห่ง ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่ง ชั้นภูมิ จำนวน 375 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 จัดประชุมสัมมนาอิงกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และ ขั้นตอนที่ 2 รับรองกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจงตามเกณฑ์ที่กำหนด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความถูกต้อง และอรรถประโยชน์ของกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา



ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ พบว่า มี 6 กลยุทธ์หลัก 24 กลยุทธ์รอง 49 วิธีดำเนินการ ซึ่งมี 6 กลยุทธ์หลัก ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทั่วไปเกี่ยวกับโครงสร้างและนโยบายวิจัย เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นระดับนานาชาติ 2) ยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับผลผลิตและบริการ เพื่อให้มีความเป็นเลิศระดับนานาชาติ 3) ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานวิจัย และการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูง 4) เปลี่ยนแปลงการบริหารงบประมาณ เพื่อความมั่นคงทางการเงิน 5) ส่งเสริมและสนับสนุนคุณภาพด้านวัสดุอุปกรณ์และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูง และ 6) ยุทธศาสตร์กระบวนการบริหารจัดการ เพื่อมุ่งสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการรับรองกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ พบว่า กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก มีความถูกต้อง และมีอรรถประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ และสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ จากการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมา เพื่อทำการหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร $PNI_{Modified}$ จากนั้นจึงนำค่า $PNI_{Modified}$ ที่ได้จากการคำนวณหาค่ามาแล้วในแต่ละด้าน หรือแต่ละหัวข้อนำมา ทำการจัดกลุ่มโดยการนำค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยใช้สูตร $PNI_{Modified}$ ที่สูงสุดของด้านนั้นลบด้วยค่า $PNI_{Modified}$ ที่ต่ำที่สุด แล้วหารด้วย 2 จากนั้นจึงนำระยะห่างที่ได้มา จัดกลุ่มค่า $PNI_{Modified}$ โดยได้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูง และกลุ่มที่มีค่า $PNI_{Modified}$ ต่ำ โดยได้กำหนดให้กลุ่มที่มีค่า $PNI_{Modified}$ สูง เป็นจุดอ่อนของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัย และกลุ่มที่มีค่า $PNI_{Modified}$ ต่ำ เป็นจุดแข็งของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

จากผลการวิจัย ข้อ 1) พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ จากการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายใน ระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม $PNI_{Modified} = 0.352$ เมื่อจำแนกตามด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านการบริหารงบประมาณ ($PNI_{Modified} = 0.550$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยต้องมีการบริหารงบประมาณหรือมีมุมมองด้านการเงิน ผลตอบแทนทางการเงินที่เป็นภาพสะท้อนของการดำเนินงานที่บ่งบอกได้ถึงความมั่นคงทางการเงิน ซึ่งจะก่อให้เกิดความเชื่อมั่นและความพึงพอใจกับบุคลากรรวมทั้งคณาจารย์ที่ปฏิบัติงาน นักศึกษา ศิษย์เก่า ชุมชนและผู้ปกครองที่จะให้บุตรหลานเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยและสามารถเรียนจนสำเร็จตามหลักสูตรหรือจะศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นในมหาวิทยาลัยได้อย่างมั่นใจ รวมทั้งด้านการบริหารงบประมาณมีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ที่มหาวิทยาลัยจะต้องจัดสรรงบประมาณ เพื่อสนับสนุนการพัฒนางานวิจัยอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพเพื่อที่จะขับเคลื่อนให้การบริหารของมหาวิทยาลัยวิจัยบรรลุผลสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศรี ทิพย์สุวรรณกุล ที่ได้

ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ด้านการวิจัยสำหรับมหาวิทยาลัยวิจัย โดยประยุกต์ใช้เทคนิคคุณภาพ โดยมีผลการวิจัย พบว่า มีตัวชี้วัดผลการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยวิจัย จำแนกตามมุมมองเทคนิคคุณภาพมุมมอง ด้านการเงิน มีตัวชี้วัดเกี่ยวกับงบประมาณ เพื่อการสนับสนุนโครงการวิจัยและการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ เพื่อการวิจัยเท่านั้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ในการดำเนินงาน ด้านการวิจัยของมหาวิทยาลัยวิจัยไทย ได้ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสนับสนุน งบประมาณด้านการวิจัยของประเทศไทย (เพ็ญศรี ทิพย์สุวรรณกุล, 2554) นอกจากนี้ยังสอดคล้อง กับพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ ได้กำหนดไว้ว่า การพัฒนาองค์การให้ขับเคลื่อนบรรลุผลสำเร็จ อย่างมีประสิทธิภาพ ตามเป้าหมายที่กำหนด ได้ให้สำนักงาน สภาพความมั่นคงแห่งชาติพัฒนา และเสริมสร้างหน่วยงาน บุคลากร เครื่องมือ ระบบการบริหาร และจัดสรรงบประมาณ สนับสนุน เพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพ และเกิดการบูรณาการความร่วมมือของทุกภาคส่วน (พระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ ชาติ, 2561)

สำหรับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ จากการวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมภายในระหว่างสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านที่มีค่าดัชนี ความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านการบริหารจัดการทั่วไปเกี่ยวกับโครงสร้างและนโยบายการวิจัย ($PNI_{Modified} = 0.215$) ทั้งนี้เป็นเพราะการบริหารจัดการทั่วไปเกี่ยวกับโครงสร้างและนโยบายการ วิจัย ของแต่ละมหาวิทยาลัยวิจัยจะมีความสำเร็จที่สะท้อนให้เห็นเป็นเอกลักษณ์ (Uniqueness) ที่ โดดเด่นเป็นหนึ่ง ซึ่งนับว่าเป็นจุดแข็งของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยที่มีความสำคัญมาก แต่ละ มหาวิทยาลัยมีโครงสร้างหน่วยงานมีการแบ่งส่วนงานในการบริหารจัดการเกี่ยวกับภารกิจงานวิจัย อย่างชัดเจน มหาวิทยาลัยกำหนดนโยบายการบริหาร เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานวิจัยให้บรรลุตาม เป้าหมายสู่การเป็นมหาวิทยาลัยวิจัยชั้นนำ มหาวิทยาลัยมีนโยบายด้านวิจัยที่สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่ม วิจัยร่วม เพื่อสร้างเสริมงานวิจัยในสาขาเฉพาะทาง นโยบายด้านวิจัยของมหาวิทยาลัยส่งเสริมการ พัฒนาสิ่งประดิษฐ์ที่สามารถนำไปใช้ได้จริง และจัดตั้งหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติได้สำเร็จบรรลุ เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งบุคลากรและคณาจารย์ ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติมีทัศนคติที่ดี และสามารถ สร้างนวัตกรรม ไปสู่มาตรฐานในระดับสากล สามารถเพิ่มอันดับความสามารถในการแข่งขันใน ระดับชาติ รวมทั้ง มหาวิทยาลัยจัดระบบการบริหาร ด้านวิจัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพงานวิจัยที่ ตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้กำหนดไว้ว่า กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม เป็นองค์กรนำ เพื่อขับเคลื่อนการอุดมศึกษาไทย วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมไปสู่ มาตรฐานในระดับสากล และเพิ่มอันดับความสามารถในการแข่งขันในระดับชาติอย่างยั่งยืน รวมถึง พัฒนาอาจารย์ให้มีความเชี่ยวชาญ เฉพาะศาสตร์ และเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะของบุคลากร เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานในมหาวิทยาลัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการ แข่งขันสู่สากลเป็นมหาวิทยาลัยระดับโลก (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา ได้กำหนดไว้ว่า การ จัดการอุดมศึกษาต้องเป็นไป เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ดังข้อที่ 8 ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยและ นวัตกรรมของมหาวิทยาลัย ไปใช้ประโยชน์ มหาวิทยาลัยพึงสนับสนุนการพัฒนาบุคลากร ในด้านการ วิจัยและการสร้างนวัตกรรมการบริหารการวิจัย การแลกเปลี่ยนบุคลากร การจัดตั้งกลุ่มวิจัยร่วมการ



แปลงผลงานวิจัยให้เป็นรูปธรรม ระหว่างมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษากับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานอื่นของรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และการสร้างนวัตกรรมแก่ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และสังคม เพื่อนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา, 2562)

จากผลการวิจัย ข้อ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัย จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ระหว่างสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ โดยภาพรวม $PNI_{Modified} = 0.476$ เมื่อจำแนกตามด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ ด้านสภาพกฎหมาย ($PNI_{Modified} = 0.613$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามหาวิทยาลัยวิจัย แต่ละแห่งนั้นมีการใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยตามกฎหมาย แต่ด้วยการใช้อำนาจ ตามกฎหมาย อาจเกิดความไม่เป็นธรรมได้บ้าง เพราะเรื่องของการใช้ดุลพินิจอาจผิดไปจากเจตนารมณ์ตามความต้องการของกฎหมาย เช่น กฎหมายว่าด้วยการพัฒนาระบบหลักสูตรการศึกษาของประเทศ มีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 2 ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาให้จัดในมหาวิทยาลัย สถาบันวิทยาลัยหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และสำหรับหลักสูตรการศึกษาระดับอุดมศึกษา ต้องมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาวิชาการวิชาชีพขั้นสูง และมีการค้นคว้า มีการวิจัย เพื่อพัฒนาองค์ความรู้พัฒนาสังคม โดยการบริหารและการจัดการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) นอกจากนี้ด้วยการใช้อำนาจตามกฎหมาย อาจเกิดความไม่พอดี ไม่เหมาะสมได้เพราะเรื่องของการใช้ดุลพินิจ อาจผิดไปจากเจตนารมณ์ตามความต้องการของกฎหมาย เช่น กฎหมายการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชนต่อการสนับสนุนการให้ทุนวิจัยกับมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาประเทศมีความสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการอุดมศึกษาต้องเป็นไป เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ดังในข้อ 7 มหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษา พึงสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรมเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน การวิจัยของมหาวิทยาลัย หรือสถาบันอุดมศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ โดยการปฏิบัติงานจริง และเพื่อพัฒนาผู้เรียน ให้มีความรู้ ทักษะ สมรรถนะ และคุณลักษณะอื่น ให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ (พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา, 2562)

สำหรับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ระหว่างสภาพ ปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นต่ำที่สุด คือ ด้านนโยบายรัฐบาล ($PNI_{Modified} = 0.361$) ทั้งนี้เป็นเพราะว่ารัฐบาลต้องการให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นแหล่งผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพ และเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมของประเทศให้ดีขึ้น โดยเน้นการพัฒนาคนสู่สังคมเศรษฐกิจฐานความรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านบริหารจัดการ และ ด้านวิชาการโดยเฉพาะการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมหาวิทยาลัยวิจัยแต่ละแห่งเป็นองค์กรหนึ่งของระบบวิจัยของประเทศและมหาวิทยาลัยวิจัยแต่ละแห่งก็มีความโดดเด่นเป็นหนึ่ง ด้านการพัฒนา นวัตกรรมได้ถูกนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศได้ตามนโยบายรัฐบาล ซึ่งนับว่าเป็นจุดแข็งของการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยที่มีความสำคัญมาก ซึ่ง

สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ว่า ให้มีการพัฒนานวัตกรรม และการนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ เพื่อยกระดับศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการนำความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรมให้มีจุดเน้นที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง และสอดคล้องกับสาขา เป้าหมายการพัฒนาประเทศ รวมทั้งให้มีการส่งเสริมสนับสนุน การวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยสนับสนุนการวิจัยพัฒนาการดัดแปลง และต่อยอดการพัฒนาเทคโนโลยีไปสู่ความเป็นอัจฉริยะ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากผลการวิจัย ข้อที่ 3 พบว่า มีกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติที่ผู้วิจัยได้ พัฒนาขึ้น มี 6 กลยุทธ์หลัก คือ กลยุทธ์หลักที่ 1 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทั่วไปเกี่ยวกับโครงสร้าง และนโยบายวิจัย เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ระดับนานาชาติ กลยุทธ์หลักที่ 2 ยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับผลิตและบริการ เพื่อให้มีความเป็นเลิศระดับนานาชาติ กลยุทธ์หลักที่ 3 ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานวิจัยและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูง กลยุทธ์หลักที่ 4 เปลี่ยนแปลงการบริหารงบประมาณ เพื่อความมั่นคงทางการเงิน กลยุทธ์หลักที่ 5 ส่งเสริมและสนับสนุนคุณภาพด้านวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้มี ประสิทธิภาพสูง และกลยุทธ์หลัก ที่ 6 ยุทธศาสตร์กระบวนการจัดการ เพื่อมุ่งสู่ความเป็น มหาวิทยาลัยชั้นนำ ซึ่งจากกลยุทธ์หลักทั้ง 6 ในช่วงต้นนั้น มีความครอบคลุมกระบวนการบริหาร มหาวิทยาลัยวิจัย ทั้ง 6 ประการ ซึ่งจะช่วยพัฒนาวิสัยทัศน์อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของสมพร กมลศิริพิชัยพร กล่าวไว้ว่า การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยมีการดำเนินงานของ มหาวิทยาลัยวิจัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยมีปัจจัยที่สำคัญ ได้แก่ 1) การบริหารจัดการทั่วไป เกี่ยวกับโครงสร้างและนโยบายการวิจัย 2) การบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับผลิตและบริการ 3) การบริหารงานวิจัยและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 4) การบริหารงบประมาณ 5) ด้านวัสดุอุปกรณ์และ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการศึกษา และ 6) ด้านกระบวนการบริหารจัดการ ทั้งมีความสอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์ชาติ ได้กำหนดไว้ดังข้อ 4.3.7 การสร้างระบบการศึกษาเพื่อเป็นเลิศทางวิชาการระดับ นานาชาติ โดยเน้นการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพสถาบันการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญและมีความ โดดเด่นเฉพาะสาขาระดับนานาชาติ ในการให้บริการทางการศึกษา วิชาการ (พระราชบัญญัติ ยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับนโยบายหรือข้อกำหนดของ กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดไว้ว่า การบริหารมหาวิทยาลัย มีมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สำคัญ ดัง ในข้อ 5 ด้านการบริหารจัดการ ซึ่งมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษามีหลักสูตรและการจัดการ เรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนแบบบูรณาการ เพื่อให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตอบสนอง ยุทธศาสตร์ชาติและความต้องการ ที่หลากหลายของประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน สังคม ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561)



องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ จากการวิจัยที่ได้จากกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ มีดังนี้

การวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ เพื่อ

1. พัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ
2. รับรองกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ มี 6 กลยุทธ์หลัก 24 กลยุทธ์รอง 49 วิธีดำเนินการ

6 กลยุทธ์หลัก ได้แก่

- กลยุทธ์หลักที่ 1** ยกระดับการบริหารจัดการทั่วไปเกี่ยวกับโครงสร้าง และนโยบายวิจัย เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ระดับนานาชาติ
- กลยุทธ์หลักที่ 2** ยกระดับการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับผลผลิตและบริการ เพื่อให้มีความเป็นเลิศ ระดับนานาชาติ
- กลยุทธ์หลักที่ 3** ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารงานวิจัยและการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูง
- กลยุทธ์หลักที่ 4** เปลี่ยนแปลงการบริหารงบประมาณ เพื่อความมั่นคงทางการเงิน
- กลยุทธ์หลักที่ 5** ส่งเสริมและสนับสนุนคุณภาพด้านวัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือที่ใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูง
- กลยุทธ์หลักที่ 6** ยกระดับกระบวนการบริหารจัดการเพื่อมุ่งสู่ความเป็นมหาวิทยาลัยชั้นนำ

ผลการวิจัย วัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก มีความถูกต้อง และมีรรถประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยที่ได้จากกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ได้ทราบถึงการพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ที่ได้ผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ จะได้นำองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ไปบูรณาการ และประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

บทสรุป

สรุปในภาพรวมของบทความวิจัย เรื่อง กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) พัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ 2) รับรองกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน การดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ และระยะที่ 2 การรับรองกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สรุปผลการการศึกษา ตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ มี 6 กลยุทธ์หลัก 24 กลยุทธ์รอง 49 วิธีดำเนินการ และวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ มีความเหมาะสม มีความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก มีความถูกต้อง และมีรรถประโยชน์ อยู่ในระดับมากที่สุด องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยที่ได้จากกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ได้ทราบถึงการพัฒนากลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ที่ได้ผ่านการรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิ ถือว่าเป็นการพัฒนา องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย ซึ่งมหาวิทยาลัยหรือสถาบันอุดมศึกษาอื่นๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกับมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สามารถนำองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ไปบูรณาการ และประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งคณาจารย์ นักวิจัย และนิสิตนักศึกษาที่มีความสนใจเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ สามารถนำ องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยนี้ ไปต่อยอดทำการศึกษาวิเคราะห์พัฒนารูปแบบใหม่ๆ ให้มีความเหมาะสมกับความสามารถ ประสบการณ์ รวมทั้งร่วมสร้างผลงานการวิจัย เพื่อการพัฒนาประเทศ และสังคมโลกในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยอาจจะต้องพิจารณาเปลี่ยนแปลงการบริหารงบประมาณ เพื่อความมั่นคงทางการเงิน โดยมีการกำหนดแนวทางในการบริหารงบประมาณให้เป็นไปตามแผน มีการกำกับ ติดตามการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายงบประมาณ งบลงทุนในระยะยาวให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า การบริหารงบประมาณ มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด ซึ่งในประเทศไทย มหาวิทยาลัยวิจัยแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในการบริหารงบประมาณ

1.2 ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสามารถพิจารณาใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารมหาวิทยาลัยวิจัย ตามกฎหมายอย่างเป็นธรรม ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย มีการพัฒนาระบบหลักสูตรการศึกษามุ่งมั่นที่จะพัฒนานักวิชาการ วิชาชีพขั้นสูง มีการค้นคว้าวิจัยและสร้างนวัตกรรม ดังนั้น การสร้างความร่วมมือกับภาคเอกชน และภาคอุตสาหกรรม เพื่อร่วมเป็นเครือข่ายสนับสนุนให้ทุนวิจัย โดยมีการจัดการเรียนการสอนการวิจัยร่วมกับมหาวิทยาลัย เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติงานจริง มีความรู้ทักษะสมรรถนะ และคุณลักษณะอื่น ให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงที่สุด คือ สภาพกฎหมาย ซึ่งมหาวิทยาลัยวิจัยแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันในการใช้ดุลพินิจตามความต้องการของกฎหมาย



1.3 กลยุทธ์หลัก ที่ผู้บริหารมหาวิทยาลัยสามารถนำไปวางแผนเชิงรุก เพื่อนำไปปฏิบัติโดยเร่งด่วน คือ กลยุทธ์หลักที่ 2 ยุทธศาสตร์การบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับผลผลิตและบริการให้มีความเป็นเลิศระดับนานาชาติ ที่เกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับผลผลิตและบริการให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล เนื่องจากผลการวิจัย พบว่า การกำหนดแนวทางการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับผลผลิตและบริการให้สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ซึ่งผู้บริหารมหาวิทยาลัยสามารถดำเนินการให้บุคลากรของมหาวิทยาลัย เข้ามามีส่วนร่วมแล้ว ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน เพื่อยกระดับการบริหารงานวิชาการเกี่ยวกับผลผลิตและบริการให้มีความเป็นเลิศระดับนานาชาติ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์การบริหารมหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ กลุ่มพัฒนาการวิจัย ระดับแนวหน้าของโลกของประเทศไทย เนื่องจากเป็นความต้องการในการพัฒนาของประเทศตามประกาศ พระราชบัญญัติ กฎกระทรวง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา 2564 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา และมีผลบังคับใช้เมื่อ วันที่ 25 มีนาคม 2564

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบสมรรถนะผู้นำของผู้ประกอบการเทคโนโลยีขั้นสูงของประเทศไทย เนื่องจากเป็นความต้องการในการพัฒนาของประเทศ

2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสมรรถนะของนักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ขั้นสูงของประเทศไทย เนื่องจากเป็นความต้องการของประเทศในอนาคตที่มุ่งเน้นการศึกษาในรูปแบบใหม่ๆ รวมทั้งผลงานการวิจัย เพื่อการพัฒนาประเทศ และสังคมโลก

เอกสารอ้างอิง

- จอมพงศ์ มงคลวนิช. (2555). *การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ทวีพริ้น.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 17 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 116. ตอนที่ 72 ก, หน้า 2-5.
- พระราชบัญญัติ เรื่องยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561. (2561, 13 ตุลาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135. ตอนที่ 82 ก, หน้า 65-70.
- พระราชบัญญัติกฎกระทรวง การจัดกลุ่มสถาบันอุดมศึกษา พ.ศ. 2564. (2564, 25 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 138. ตอนที่ 21 ก, หน้า 35-38.
- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ.2562. (2562, 1 พฤษภาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่136. ตอนที่ 57 ก, หน้า 68-72.
- เพ็ญศรี ทิพย์สุวรรณกุล. (2554). *การพัฒนาตัวชี้วัดผลการดำเนินงานด้านการวิจัยสำหรับมหาวิทยาลัยวิจัย โดยประยุกต์ใช้เทคนิคดุลยภาพ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2557). *การศึกษาไทย 4.0: การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษา พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.



- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2561). *แผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561-2580*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนการอุดมศึกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม. (2564). *นโยบายการดำเนินงาน*. กรุงเทพฯ: สำนักนโยบายและแผนกระทรวง.
- .





แนวทางการเสริมสร้างความสุขตามหลักจิตวิทยาแนวพุทธ ของผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 Guidelines for Enhancing the Happiness According to Buddhist Psychology of the Elderly During the Covid-19 Situation

¹ศุภรกาญจน์ ธนิกกุล

Supornkan Thanikkul

²พระครูสังฆรักษ์เอกภัทร อภินันโท

Phrakhru Sangkharak Ekkaphat Apichanto

³ประสิทธิ์ แก้วศรี

Prasit Kaewsri

¹²³คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹²³Faculty of Humanities, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: supornkanmommam@gmail.com

Received April 21, 2023; Revised July 24, 2023; Accepted: September 12, 2023



บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความสุขของผู้สูงอายุ ในช่วงสถานการณ์โควิด 19 ตามหลักจิตวิทยาแนวพุทธ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาลักษณะและองค์ประกอบความสุขของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด 19 2) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาแนวพุทธเพื่อเสริมสร้างความสุขของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด 19 การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเจาะจง โดยสรุปผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย พระสงฆ์จำนวน 6 รูป จิตแพทย์และนักจิตวิทยา จำนวน 5 ท่าน และตัวแทนผู้สูงอายุจำนวน 5 ท่าน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย ผลการวิจัยพบว่า 1) ลักษณะและองค์ประกอบความสุขของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด 19 ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ความสุขของผู้สูงอายุในวิกฤตโควิด 19 นั้นมีลักษณะสำคัญ คือ ความรู้สึกสบายคลายกังวล และมีบรรยากาศที่ดีของครอบครัวและเพื่อน ห่างไกลโรคภัย มีโอกาสได้สั่งสมบุญกุศลตามความเชื่อ จำแนกเป็น 4 ลักษณะ คือ (1) สุขกาย ได้แก่ การมีสภาวะที่สมบูรณ์ทางด้านร่างกาย การมีปัจจัย 4 เพียงพอ ร่างกายแข็งแรง มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลง และมีความมั่นคงปลอดภัยห่างไกลเชื้อโรค (2) สุขใจ ได้แก่ มีสภาวะที่สมบูรณ์ทางด้านจิตใจ มีความสุขและสงบ ยอมรับการเปลี่ยนแปลง สุขภาพจิตดี อารมณ์มั่นคง (3) สุขสัมพันธ์ภาพ ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่น

ด้วยความพอใจ (4) สุขสังสมบุญ ได้แก่ การได้เติมเต็มชีวิตให้มีความงอกงามทางจิตวิญญาณ 2) แนวทางการประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาแนวพุทธเพื่อเสริมสร้างความสุขของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด 19 โดยใช้หลักภาวนา 4 เป็นแนวทางสามารถสร้างความสุขแบบองค์รวม 4 แนวทาง ได้แก่ 1. ใส่ใจสุขภาพ 2. ดูแลใจให้เข้มแข็ง 3. รักษาความสัมพันธ์ 4. หมั่นสั่งสมบุญกุศล

คำสำคัญ: ความสุขตามหลักจิตวิทยาแนวพุทธ; ผู้สูงอายุ; สถานการณ์โรคโควิด-19

Abstract

Research article on the guidelines for creating happiness for the elderly during the COVID-19 according to Buddhist psychology it is aimed to 1) study the characteristics and components of happiness of the elderly during the COVID-19 crisis, 2) study the guidelines to apply Buddhist Psychology to create happiness in the elderly during the crisis of COVID-19. The research used qualitative research using in-depth interviews. The research selected the key informants specifically. In summary, the key informants consist of two monks, one psychiatrist, one psychologist, and five representatives of the elderly. The qualitative data analysis used content analysis and analytic induction. The results showed that: 1) The characteristics and components of happiness of the elderly during the crisis of COVID-19, the researcher who analyzed the data from the interviews found that the happiness of the elderly during the crisis of COVID-19 characterized by a feeling of comfort and anxiety and having good atmosphere surrounding by family and friends, far from disease and having an opportunity to gain merit upon their belief which can be categorized into four characteristics which are (1) Physical good health means having a state of complete physical health, having a sufficiency of four basic needs, physically strong health, have a simple lifestyle and be able to adapt to the environment and changes, stability, safety, and far away from disease. (2) Happiness means having a complete state of mind in peace and happiness, accepting all changes, having good mental health, and being emotionally stable. (3) Relationship Happiness is to live with others happily (4) Happy with a way of accumulating merit, which means fulfilling life with spiritual growth. For clause number 2 of the study, the guidelines to apply Buddhist Psychology to create happiness in the elderly during the crisis of COVID-19 needs to apply by using the four meditation principles as a guideline; this can create four holistic happiness, namely: 1. care for your health 2. take reasonable care to your heart to be strong 3. maintain the relationship 4. keep gaining merit.

Keyword: the happiness according to Buddhist psychology; the elderly; the Covid-19 situation



บทนำ

ในยุคปัจจุบันสังคมไทยได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 และจำนวนผู้สูงอายุมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 10% ของจำนวนประชากรในวัยทำงานเป็น 23% ในอีก 20 ปี ข้างหน้า ซึ่งจะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์โครงสร้างประชากรในช่วงศตวรรษที่ผ่านมาทำให้ผู้สูงอายุทั่วโลกเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว องค์การสหประชาชาติให้คำนิยามว่า ประเทศใดที่มีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นสัดส่วนร้อยละ 10 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ ประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ ได้เข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุมานานกว่า 40-50 ปี เช่น ฝรั่งเศส สวีเดน สหรัฐอเมริกา อิตาลี และญี่ปุ่น ส่วนประเทศที่กำลังพัฒนา อาทิ เกาหลี สิงคโปร์ จีน อินโดนีเซีย บรูไน เวียดนาม และประเทศไทย ได้ก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุแล้วในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553) และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ปี 2547 ประเทศไทยมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไป คิดเป็นสัดส่วน 10 เปอร์เซ็นต์ของประชากรทั้งหมด ซึ่งจัดอยู่ในเกณฑ์ “สังคมสูงวัย” (aging society) ตามนิยามขององค์การสหประชาชาติ (United Nation: UN) และตามหลักสถิติสามารถประมาณการได้ว่า ภายในปี 2574 หรืออีกไม่เกิน 15 ปี นับจากนี้ สังคมไทยจะถูกยกระดับไปเป็น “สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์” (aged society) โดยมีสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุถึง 20 เปอร์เซ็นต์ต่อประชากรทั้งหมด (วรเวช สวรรณระดา, 2559) เนื่องจากผู้สูงอายุมีอายุยืนยาวมากขึ้น อันเป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าหลายประการ ทั้งทางด้านการแพทย์และการสาธารณสุข และความสำเร็จทางการวางแผนครอบครัว ที่สามารถควบคุมการเพิ่มของประชากรในวัยเด็กและวัยหนุ่มสาว หรือสามารถลดอัตราการเกิดได้อย่างรวดเร็วตามเป้าหมาย ภายในระยะเวลาอันสั้น ซึ่งหมายความว่า อัตราส่วนของผู้เยาว์ลดลง อัตราส่วนของผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุเช่นนี้ย่อมก่อให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม เป็นต้น สำหรับปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุมากที่สุดคือปัญหาสุขภาพกายซึ่งเกิดจากความเสื่อมโทรมทางร่างกายเพราะชราและโรคต่างๆ รุมเร้า เมื่อเกิดโรคทางกายก็ส่งผลกระทบต่อจิตใจทำให้เกิดความวิตกกังวลกระวนกระวายใจเป็นทุกข์ทั้งทางกายและทางจิต ในชนบทบางแห่งพบว่าผู้สูงอายุเป็นโรคซึมเศร้าเนื่องจากพลัดพรากจากลูกหลานที่ต้องเดินทางไปทำงานต่างถิ่นที่อยู่ห่างไกลจึงขาดคนดูแล เมื่อเกิดปัญหาทางจิตใจแล้วก็ส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายด้วย

ดังนั้น การช่วยให้ผู้สูงอายุได้เรียนรู้การดูแลสุขภาพทางกายและทางจิตจึงเป็นเรื่องที่รัฐและกระทรวงสาธารณสุขส่งเสริมเอาใจใส่เพื่อให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะและมีคุณภาพชีวิตที่ดีตรงตามข้อกำหนดขององค์การอนามัยโลก และองค์กรทางศาสนาต่างๆ ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของมวลมนุษยาก็ได้ทำหน้าที่เยียวยาแก้ไขปัญหามานานแล้วโดยเฉพาะพระพุทธศาสนาซึ่งมีหลักคำสอนที่เน้นการพัฒนาจิตเป็นหลักสำคัญดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า “สรรพสิ่ง มีใจเป็นหัวหน้า มีใจสำคัญที่สุด ล้วนเกิดจากใจ” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 25 ข้อ 1 หน้า 23, มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ความสุข ความทุกข์ ความดี ความชั่วทุกอย่างล้วนเกิดจากจิตทั้งสิ้น ถ้าฝึกอบรมพัฒนาจิตดีแล้วย่อมก่อให้เกิดสุขภาวะทางจิตที่ดีสามารถดำเนินชีวิตอย่างปกติสุขได้แม้จะมีโรคทางกายต่างๆ รุมเร้าก็ตาม ตรงกันข้ามถ้าขาดการพัฒนาจิตที่ดี ถึงแม้จะมีสุขภาพทางกายแข็งแรง ก็หาความสุขที่แท้จริงได้ยาก เพราะความแก่ และความตาย เพราะความเจ็บป่วยนั้นเป็นกระบวนการทางธรรมชาติอย่างหนึ่งของทุกชีวิตซึ่งใครๆ ก็ไม่อาจปฏิเสธได้ แม้แต่พระพุทธเจ้าผู้เป็นศาสดาเอกของโลกที่ทรงพ้นจากทุกข์ทั้งปวงแล้ว

แต่ในทางกายภาพพระองค์ก็ทรงประชวร ชราภาพและดัดจริตประณีตเหมือนกัน เรื่องนี้เป็นปกติธรรมดาของชีวิตดังคำกล่าวที่ว่า "เรามีความแก่เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความแก่ไปได้ เรามีความเจ็บเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเจ็บไปได้ เรามีความตายเป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความตายไปได้" ความเจ็บป่วยดังกล่าวนำมาซึ่งความทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจซึ่งในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นปัญหาที่จะต้องเข้าไปจัดการเพื่อให้บรรเทาเบาบางจนหมดสิ้นไปในที่สุด ความทุกข์จึงเป็นข้อธรรมในอริยสัจที่พระพุทธองค์ให้ความสำคัญและทรงยกขึ้นแสดงเป็นลำดับแรก ได้แก่ (1) ทุกข์ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ (2) สมุทัย เหตุให้ทุกข์เกิด (3) นิโรธ ความดับทุกข์ (4) มรรค หนทางให้ถึงความดับทุกข์ หลักอริยสัจ 4 ดังกล่าวพระพุทธองค์ทรงสอนให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตอย่างลึกซึ้ง ทรงใช้กระบวนการในการถ่ายทอดให้ผู้มีความทุกข์ได้เข้าใจความทุกข์ สาเหตุของความทุกข์ สภาพที่ไร้ทุกข์และวิธีปฏิบัติเพื่อบรรเทาทุกข์ จนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุขตามสภาพนั้นๆ ดังนั้นพุทธวิธีดับทุกข์ดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่น่าศึกษาเรียนรู้ และนำไปสู่ภาคการปฏิบัติเพื่อให้ผู้คนที่มีความทุกข์ได้เข้าใจและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในภาวะแห่งความป่วยกายแต่จิตใจเป็นอิสระจากความป่วยไข้ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์แห่งการสั่งสอนธรรมะของพระพุทธองค์ล้วนทรงมุ่งหวังผลในทางปฏิบัติกล่าวคือให้ทุกคนสามารถนำธรรมะไปใช้จัดการกับปัญหาชีวิตที่เป็นอยู่จริงในปัจจุบันได้

ในปัจจุบันสถานการณ์การระบาดโควิด-19 ปัจจุบันยอดผู้ติดเชื้อใหม่ยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีผู้ติดเชื้อสะสมทั่วประเทศ 468,439 ราย รัฐบาลตัดสินใจปรับระดับพื้นที่สถานการณ์ป้องกันโควิด ประกาศ 6 จังหวัดพื้นที่สีแดงเข้ม 28 จังหวัด โดยมีแนวโน้มเพิ่มสูงมากขึ้น จากสถานการณ์โควิด 19 ส่งผลให้ประชาชนต้องป้องกันตนเองโดยหมั่นล้างมือ งดการออกนอกบ้านเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ และการสวมใส่หน้ากากอนามัย จากวิกฤติดังกล่าวถือเป็นความท้าทายครั้งใหญ่ของมนุษยชาติ รวมถึงประเทศไทยด้วย เพราะโรคระบาดที่เกิดขึ้นได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตของผู้คนในทุกด้านอย่างที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน กลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงเป็นอย่างมากทำให้ผู้สูงอายุมีความวิตกกังวล เพราะฉะนั้นความสุขหรือการมีสุขภาวะที่ดีเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจจากนักคิด นักวิชาการในแขนงต่างๆ รวมไปถึงนักจิตวิทยา จะเห็นได้จากคำกล่าวของท่านดาไลลามะ ผู้นำทางจิตวิญญาณของโลก กล่าวไว้ว่า “ข้าพเจ้าเชื่อว่า จุดมุ่งหมายที่แท้จริงในชีวิตของคนเราคือ การแสวงหาความสุข ไม่ว่าเราจะเชื่อในศาสนาใดๆ หรือไม่เชื่อในเรื่องของศาสนาเลยก็ตาม แต่คนเราต่างก็แสวงหาสิ่งที่ดีกว่าให้กับชีวิต ดังนั้น ข้าพเจ้าคิดว่า สิ่งสุดท้ายเป้าหมายในชีวิตก็คือความสุขนั่นเอง” (Dalai, Lama & Cutler, H.C, 1998) ปัจจุบัน ความสุขเป็นหัวข้อในการศึกษา ทั้งในทฤษฎีเชิงวิชาการและการปฏิบัติ ในการส่งเสริมและพัฒนาทั้งในระดับบุคคล ระดับสังคม ไปจนถึงระดับประเทศ ดังที่มีแนวคิดเกี่ยวกับความสุขมวลรวมนานาชาติ (Gross National Happiness: GNP) ที่ให้ความสำคัญกับการวัดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่คำนึงถึงคุณค่าเชิงบวกด้านสังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ แสดงให้เห็นถึงความสนใจต่อมิติทางด้านจิตใจของแต่ละหน่วยบุคคลที่จะเป็นตัวชี้วัดความสุขของสังคมระดับประเทศได้ ความสุขมีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งกับการดำเนินชีวิตของคนทุกวัย โดยเฉพาะชีวิตในช่วงวัยรุ่นจนถึงวัยผู้ใหญ่ เนื่องจากเป็นช่วงชีวิตที่จะต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น มีบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นบทบาทของสามี ภรรยา พ่อ แม่ ความสุขของบุคคลมักแปรผันตามเหตุการณ์ในชีวิตแวดล้อม ความสุขและความทุกข์นั้นเป็นผลมาจากการรับรู้ของบุคคลว่าจะมองเหตุการณ์หรือสถานการณ์นั้นอย่างไร โดยเฉพาะเหตุการณ์ทางลบมักส่งผลกระทบต่อบุคคลมากกว่าเหตุการณ์



ทางบวก ดังงานวิจัยของโกเมส และคณะ ที่พบอิทธิพลทางลบของเหตุการณ์ทางลบทำให้ระดับความสุขลดลง การรับรู้เหตุการณ์ในชีวิตทางบวกจึงมักแปรผกผันกับความสุขเสมอ (Gomez, et al., 2009)

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความสุขตามหลักจิตวิทยาแนวพุทธของผู้สูงอายุในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสุขของผู้สูงอายุอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาลักษณะและองค์ประกอบความสุขของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด 19
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาแนวพุทธเพื่อเสริมสร้างความสุขของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด 19

วิธีดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ออกแบบด้วยวิธีวิจัยแบบคุณภาพ (Qualitative Research) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีประสบการณ์ตรง ได้แก่ ผู้สูงอายุต้นแบบ พระสงฆ์ที่มีประสบการณ์ด้านเยียวยาจิตใจ นักจิตวิทยา นักวิชาการพระพุทธศาสนา จำนวน 9 รูปคน

คุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้สูงอายุต้นแบบ จำนวน 6 ท่าน มีคุณสมบัติคือ เป็นผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีประสบการณ์ด้านงานสังคม จิตอาสา ครูอาจารย์ มีการนำหลักจิตวิทยาแนวพุทธมาใช้ในการดำเนินชีวิต สุขภาพแข็งแรง สามารถสื่อสารให้ข้อมูลได้เป็นอย่างดี

พระสงฆ์จำนวน 5 รูป มีคุณสมบัติ คือ เป็นพระสงฆ์สังฆาธิการ หรือ เป็นพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์ด้านการเยียวยาจิตใจ ให้การปรึกษา สอนธรรมะ เทศนา มาเป็นเวลา 3 ปี ขึ้นไป

นักจิตวิทยา/นักวิชาการ จำนวน 5 ท่าน มีคุณสมบัติ คือ เป็นนักจิตวิทยาการปรึกษา จิตบำบัด พยาบาลอาชีพ จิตแพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักวิชาการด้านจิตวิทยา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยออกหนังสือแจ้งล่วงหน้าจากหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาชีวิตและความตาย พร้อมโครงสร้างคำถามให้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า นัดหมายวันเวลา และใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังต่อไปนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นโครงสร้างคำถามแบบไม่เป็นทางการ กำหนดหัวข้อไว้กว้างๆ ตามประเด็นการวิจัย เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ตอบได้สะท้อนความคิดเห็นเชิงลึก

2.2 กล้องถ่ายภาพ เพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรมของการวิจัยในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

2.3 เครื่องบันทึกเสียง เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์บันทึกเสียงการสัมภาษณ์ ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์

3. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลเชิงคุณภาพทั้งในส่วนผลการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกดังนั้น เพื่อให้ได้ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัยที่กำหนดไว้ ในงานวิจัยนี้จะใช้ระเบียบวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยก่อนการวิเคราะห์ข้อมูลก็จะมีการเตรียมข้อมูลและการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความสุขของผู้สูงอายุในวิกฤตโควิด 19 นั้นมีลักษณะสำคัญ คือ ความรู้สึกสบายคลายกังวล และมีบรรยากาศที่ดีของครอบครัวและเพื่อน ห่วงไกลโรคภัย มีโอกาสได้สั่งสมบุญกุศลตามความเชื่อ จำแนกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) สุขกาย ได้แก่ การมีสภาวะที่สมบูรณ์ทางด้านร่างกาย การมีปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย เพียงพอ ร่างกายที่แข็งแรงไว้ต้านทานโรค ห่วงไกลเชื้อ มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย สามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และความมั่นคงปลอดภัย ไม่เสี่ยงต่อการติดโรคโควิด 19 2) สุขใจ ได้แก่ มีสภาวะที่สมบูรณ์ทางด้าน จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ จิตใจให้มีความสุขและสงบได้อย่างเต็มที่ การยอมรับการเปลี่ยนแปลง สุขภาพจิตดีไม่เครียดไม่กังวลมากจนเกินไป ไม่มีอาการเปล่าเปลี่ยว และความเหงาว่าเหว หรือไม่โดดเดี่ยวเดียวดาย อารมณ์มั่นคง 3) สุขสัมพันธ์ภาพ ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความพอใจ ใกล้ชิดสนิทสนมอบอุ่นใจอบอุ่นกายได้เห็นลูกหลานอยู่ร่วมกัน การได้อยู่บ้านและทำอาหารให้ลูกหลานทาน พร้อมหน้าพร้อมตากันของคนในครอบครัว และ 4) สุขสั่งสมบุญ ได้แก่ การได้เติมเต็มชีวิตให้มีความงอกงามทางจิตวิญญาณ และความศรัทธาอันเป็นที่พึ่งทางจิตใจของผู้สูงวัย คือมีโอกาสได้ทำบุญ ไหว้พระสวดมนต์ มีสมรรถภาพในการทำงานสร้างประโยชน์ทำตนให้มีคุณค่า

จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาแนวพุทธเพื่อเสริมสร้างความสุขของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด 19 โดยใช้หลักภาวนา 4 เป็นแนวทางสร้างความสุขแบบองค์รวม 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ใส่ใจสุขภาพ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุดูแลสุขภาพตนเองตามวัย 2) ดูแลใจให้เข้มแข็ง ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีสุขภาพจิตที่ดี ด้วยหลักธรรมและกิจกรรมร่วมกับครอบครัวและชุมชน 3) รักษาความสัมพันธ์ ส่งเสริมสัมพันธ์ภาพที่ดีสำหรับครอบครัวเพื่อการดูแลผู้สูงอายุที่ดี 4) หมั่นสั่งสมบุญกุศล ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีกิจกรรมทางจิตใจ เช่น การทำบุญ เจริญสติภาวนา ตามโอกาส

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความสุขตามหลักจิตวิทยาแนวพุทธของผู้สูงอายุ ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด-19 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ความสุขของผู้สูงอายุในวิกฤตโควิด 19 นั้นมีลักษณะสำคัญ คือ ความรู้สึกสบายคลายกังวล และมีบรรยากาศที่ดีของครอบครัวและเพื่อน ห่วงไกลโรคภัย มีโอกาสได้สั่งสมบุญกุศลตามความเชื่อ จำแนกเป็น 4 ลักษณะ คือ 1) สุขกาย ได้แก่ การมีสภาวะที่สมบูรณ์ทางด้านร่างกาย พร้อมด้วยปัจจัย 4 ประการ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค



ที่อยู่อาศัย เพียงพอในการต้านทานโรค และความมั่นคงปลอดภัย ไม่เสี่ยงต่อการติดโรคโควิด 19 2) สุขใจ คือ การสภาวะที่สมบูรณ์ทางด้าน จิตใจ อารมณ์ และจิตวิญญาณ 3) สุขสัมพันธ์ภาพ คือ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความพอใจ ใกล้ชิดสนิทสนมอบอุ่นใจอบอุ่นกายได้เห็นลูกหลานอยู่ร่วมกัน พร้อมหน้าพร้อมตากันของคนในครอบครัว 4) สุขสังสมบูรณ์ คือ การได้เติมเต็มชีวิตให้มีความงอกงามทางจิตวิญญาณ และความศรัทธาอันเป็นที่พึ่งทางจิตใจของผู้สูงวัย คือมีโอกาสได้ทำบุญ ไหว้พระสวดมนต์ มีสมรรถภาพในการทำงานสร้างประโยชน์ทำตนให้มีคุณค่า

จากผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสมุห์โชคดี วชิรปัญญา (ราโชภาณูจน์) ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนวพุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่ ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะความสุขที่พึงประสงค์สำหรับผู้สูงอายุในสังคมไทยสมัยใหม่ มีองค์ประกอบ 7 ด้าน คือ (1) มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ดี (2) มีจิตใจแจ่มใส ร่าเริงเบิกบาน (3) สามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ดี (4) อยู่กับครอบครัวได้อย่างมีความสุข (5) มีฐานะทางการเงินใช้จ่ายได้พอเพียง (6) ทำประโยชน์ให้แก่ครอบครัวและสังคมได้ตามศักยภาพที่เป็นอยู่ (7) สามารถใช้ประโยชน์จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์พื้นฐานตามสังคมสมัยใหม่ได้ (พระสมุห์โชคดี วชิรปัญญา (ราโชภาณูจน์), 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของมนทิรา จันดาหาร และจิระสุข สุขสวัสดิ์ เรื่องความสุขจากการพึ่งตนเองในบั้นปลายชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนชนบท อำเภอกูเรือ จังหวัดเลย ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุมีคะแนนความสุขเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) ความสุขจากการพึ่งตนเองในบั้นปลายชีวิตของผู้สูงอายุ มีอยู่ 4 ประเด็นหลัก คือ (1) สุขที่พึ่งตนเองได้ (2) การได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว (3) การได้รับการช่วยเหลือจากสังคมและ (4) สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการยังชีพ แต่จะเห็นว่างานวิจัยนี้มุ่งไปที่ความสุขจากการพึ่งตนเองได้ (มนทิรา จันดาหาร และจิระสุข สุขสวัสดิ์, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของดุขฎิ อายุวัฒน์ ที่ศึกษาเรื่องความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความสุขในชีวิตโดยรวม ประกอบด้วยมิติสุขภาพดี ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ครอบครัวอบอุ่น และการช่วยเหลือสังคม ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณพบว่า ผู้สูงอายุมีความสุขในชีวิตในระดับสูงร้อยละ 52.8 โดยมีครอบครัวอบอุ่น มีระดับสูงสุด และมิติความมั่นคงทางเศรษฐกิจต่ำที่สุด ทั้งนี้เพราะเนื่องด้วยอายุ จำนวนเงินออม การได้รับการยอมรับจากครอบครัวรวมทั้งชุมชน การเห็นคุณค่าในตนเอง และการเข้าถึงทุน มีความสัมพันธ์กับความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุ (ดุขฎิ อายุวัฒน์, 2562) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุชาดา วงศ์สวัสดิ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องความสุขของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความสุขอยู่ในระดับมากกว่าคนทั่วไปโดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือมีสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน รองลงมา มั่นใจว่าชุมชนที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัย และรู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหาตามลำดับ (สุชาดา วงศ์สวัสดิ์, 2563)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า แนวทางการประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาแนวพุทธ เพื่อเสริมสร้างความสุขของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด 19 ใช้หลักภาวนาโดยสรุปเป็น 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ใส่ใจสุขภาพ 2) ดูแลใจให้เข้มแข็ง 3) รักษาความสัมพันธ์ 4) หมั่นสั่งสมบุญกุศล และจะต้องเริ่มต้นที่ตัวของผู้สูงอายุเอง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอาจ เมธารักษ์ ที่ศึกษาเรื่องพุทธวิธีการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ พบว่า สิ่งที่จะทำให้ผู้สูงอายุมีความสุขที่ด้นั้น ก็คือตัวผู้สูงอายุเอง ที่จะพึงพอใจในชีวิตที่มีอยู่ ซึ่งบางครั้งสุขภาพกายก็อาจจะไม่ด้นักตามอายุสังขารที่

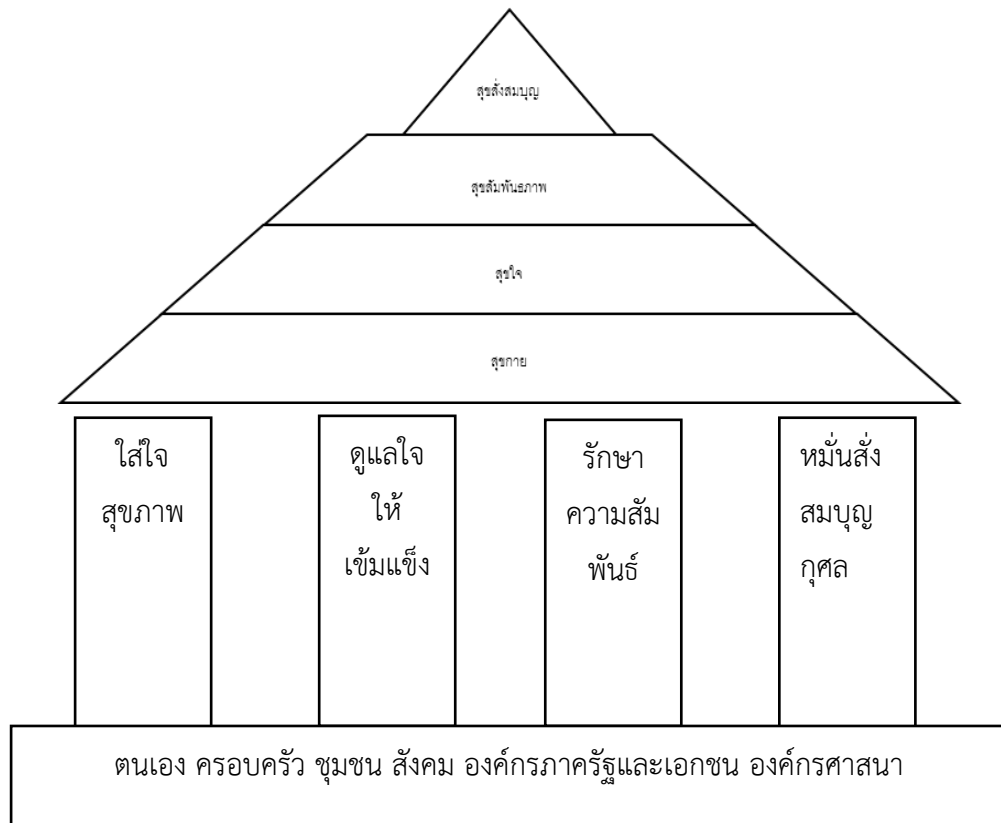
เสื่อมไปตามกาลเวลา แต่ก็มีความสุขได้เพราะมีความพึงพอใจในชีวิต ได้อยู่กับบุตรหลาน ได้รับเกียรติ และการยกย่องนับถือ (อาจ เมธารักษ์, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธิดารัตน์ นวลเดช ที่ศึกษา เรื่องการเปรียบเทียบความสุขของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้สูงอายุในชุมชนเขตเทศบาลเมือง หนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี แล้วค้นพบว่า ผู้สูงอายุที่มาเรียนในโรงเรียนผู้สูงอายุมีความสุขมากกว่า ผู้สูงอายุที่อยู่แต่ในบ้าน (ธิดารัตน์ นวลเดช, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัย ของวรวิทย์ ชมภูพาน เรื่องผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มต่อความสุขของผู้สูงอายุในชุมชน ผล การศึกษาพบว่า กิจกรรมทางกายและกิจกรรมทางสังคมในการศึกษานี้สามารถเพิ่มความสุขของ ผู้สูงอายุ และช่วยให้ผู้สูงอายุมีการทรงตัวและคุณภาพชีวิตที่สัมพันธ์กับสุขภาพที่ดีขึ้นได้ การที่ ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมร่วมกันหรือมีกิจกรรมร่วมกับคนในครอบครัวถือเป็นแนวทางสร้างความสุข ให้กับผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “จากประสบการณ์มีแนว ทางการเสริมสร้างความสุขของผู้สูงอายุในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อโรคโควิด 19 คือ 1) ทำอาหารที่ทานชอบให้รับประทาน 2) ดูหนังละครไปด้วยกัน 3) ขับรถพาไปเที่ยวพักผ่อน 4) ช่วยกัน จัดบ้าน 5) พาออกไปเดินเล่นที่สวนสาธารณะ และผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกท่านกล่าวว่า “การได้เป็นที่รัก คนสำคัญ เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ความใส่ใจ ดูแล ห่วงใยของลูกหลาน แม้ว่าจะไม่พบหน้า ผู้สูงอายุในช่วงระหว่างกัน การที่ถูกโทรศัพท์มาคุยทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่ามีคุณค่า มีความ สำคัญ มีความมั่นใจใจ การพูดคุยเล่าเรื่องที่ติดใจ และได้รับคำปลอบใจจากเพื่อนบ้าน ผ่อนคลาย ทำให้ไม่ เครียด ไม่ฟุ้งซ่าน มีความสนุกเพลิดเพลินใจ” ซึ่งกิจกรรมที่ส่งเสริมความสุขนั้นเป็นไปได้อย่าง หลากหลายไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมร่วมกับครอบครัว ชุมชน หรือแม้แต่กิจกรรมด้านการส่งสมบุญ ก็เป็น ส่วนสำคัญที่ทำให้ผู้สูงอายุมีความสุข (วรวิทย์ ชมภูพาน, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของสุชาติ วงศ์สวัสดิ์ ที่พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความสุข คือการเข้าวัดฟังธรรม ทำบุญ สวดมนต์ไหว้พระ รongลงมาคือ การอยู่กับครอบครัว มีลูกหลานดูแล จะเห็นว่าแนวทางการ ส่งเสริมความสุขสำหรับผู้สูงอายุจากผลการวิจัยเป็นไปตามหลักพุทธธรรมอันได้แก่ ภาวนา 4 (สุชาติ วงศ์สวัสดิ์, 2563) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุรศักดิ์ สุรบุญญ เรื่องหลักพุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างความสุขสำหรับผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา พบว่า หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้าง ความสุขสำหรับผู้สูงอายุในพระพุทธศาสนา ได้แก่ (1) ด้านกายภาวนา คือ การดูแลรักษาร่างกายของ ตนเองด้วยวิธีการต่างๆ ที่สามารถทำได้ง่าย เช่น การเดินจงกรม (2) ด้านสัทภาวนา คือ การดำรงตน ให้อยู่ในหลักของศีล 5 สุจริต ไม่คดโกง และมีระเบียบวินัยตามบรรทัดฐานของสังคม (3) ด้านจิต ภาวนา คือ รู้จักปล่อยวางความทุกข์ต่างๆ ด้วยการฝึกปฏิบัติสมาธิ และควบคุมจิตใจหรืออารมณ์ไม่ให้ ฟุ้งซ่าน (4) ด้านปัญญาภาวนา คือ การใช้ปัญญาพิจารณาถึงเหตุผลของความทุกข์ และวิธีการ ขจัดความทุกข์ ด้วยหลักพุทธธรรมในการพัฒนาตนเองด้าน กาย ศีล และจิตใจ ให้ชีวิตดำเนินไปตาม กระแสของโลกยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสมและเป็นสุข (พระสุรศักดิ์ สุรบุญญ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความสุขของผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด พบว่า ความสุขของผู้สูงอายุ สามารถจำแนกได้ออกเป็น 4 องค์ประกอบได้แก่ 1) สุขกาย 2) สุขใจ 3) สุขสัมพันธ์ภาพ 4) สุขสัมพันธบุญ และเมื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้หลักจิตวิทยาแนวพุทธเพื่อเสริมสร้างความสุขของ



ผู้สูงอายุในช่วงสถานการณ์วิกฤตโควิด 19 พบว่ามี 4 แนวทางสำคัญ ได้แก่ 1) ใส่ใจสุขภาพ 2) ดูแลใจให้เข้มแข็ง 3) รักษาความสัมพันธ์ 4) หมั่นสั่งสมบุญกุศล และยังพบว่า กลุ่มหรือผู้ที่จะขับเคลื่อนความสุขผู้สูงอายุ ได้แก่ ตัวผู้สูงอายุเอง ครอบครัว ชุมชน สังคม และนโยบายของรัฐ องค์กรภาครัฐและเอกชน องค์กรศาสนา จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมความสุขของผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับความต้องการและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้วิจัยสังเคราะห์เป็นรูปแบบองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยได้ดังนี้



ภาพที่ 1 แสดงสรุปองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

บทสรุป

ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลและส่งเสริมให้เกิดความสุขในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะเมื่อมีวิกฤติยิ่งต้องใส่ใจมากขึ้น ซึ่งท่านเป็นผู้มีอุปการคุณต่อบุตรหลาน เป็นสิ่งที่ดีหาเราดูแลท่านให้มีสุขทั้งกายและใจ ซึ่งจากผลการวิจัย สร้างเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยสร้างรูปแบบเป็นสัญลักษณ์บ้านที่สะท้อนความมั่นคง เข้มแข็งเป็นที่พึ่งพิงได้แม้จะแดดหรือลมฝน มีความอบอุ่นร่มเย็นเป็นสุขในร่มเงาของญาติมิตร โดยมีฐานคือ ตนเองที่จะต้องฝึกฝนพัฒนาตนเองป้องกันตนให้ได้จากโรคภัย ครอบครัวที่เอาใจใส่กันและกัน ชุมชนที่สามัคคีเกื้อกูลกัน สังคมและองค์กรต่างๆ ยื่นโอกาสและสร้างการมีส่วนร่วมในการป้องกัน และสร้างสร้างสุข ตลอดจนองค์กรด้านศาสนาที่เข้ามามีบทบาทสำคัญและมีผลต่อใจของผู้สูงอายุโดยตรง ฐานที่มั่นคงจะเป็นที่ตั้งให้ผู้สูงอายุในสังคมนั้นสามารถที่จะใส่ใจสุขภาพตนเองได้เป็นอย่างดี มีความสามารถในการดูแลจิตใจให้เข้มแข็งเมื่อต้อง

เผชิญกับภาวะวิกฤต รักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกันเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน สื่อสารและส่งเสริมพลังบวก ให้แก่กันและกัน ตลอดจนถึงการสั่งสมบุญ ซึ่งทางจิตวิทยาแนวพุทธถือว่า การสั่งสมบุญนั้นนำความสุขมาให้ อันจะนำไปสู่ความสุขในด้านต่างๆ เบื้องต้นคือสุขกาย ไร้โรคภัยและอนามยดี สุขใจ คือ สุขภาพจิตดี คิดดี คิดบวก และควบคุมอารมณ์ตนเองได้ สุขสัมพันธภาพ คือ สุขที่ได้รับความรักอบอุ่นจากกันและของของมนุษย์ในฐานะที่เป็นสัตว์สังคม ความสามัคคีนำความสุขมาให้ และสุดท้ายคือสุขสั่งสมบุญ เป็นความสุขทางจิตวิญญาณ เป็นสภาวะที่ผู้สูงอายุรู้สึกถึงการได้เติมเต็มความสมบูรณ์ของชีวิตด้วยการบำเพ็ญบุญ คือ ทาน ศีล ภาวนา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาที่พบว่า การส่งเสริมความสุขสำหรับผู้สูงอายุด้วยการประยุกต์หลักพุทธจิตวิทยา โดยใช้หลักภาวนา 4 บุรณการสร้างเป็น 4 แนวทาง ได้แก่ 1) ใส่ใจสุขภาพ 2) ดูแลใจให้เข้มแข็ง 3) รักษาความสัมพันธ์ 4) หมั่นสั่งสมบุญกุศล จึงควรเสนอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำผลการศึกษาไปเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมความสุขให้กับผู้สูงอายุ แม้ว่าโควิดอาจจะซาไปแล้วก็ผลกระทบที่ต่อเนื่องก็ยังปรากฏมีอยู่จึงเห็นว่าสำคัญและควรมีนโยบายส่งเสริมความสุขสำหรับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 การศึกษานี้เป็นผลจากการศึกษาเชิงคุณภาพ จึงเสนอว่าควรมีการทำงานวิจัยเชิงปริมาณเพื่อยืนยันผลการศึกษาด้วยข้อมูลเชิงสถิติประกอบเพื่อให้เข้าใจในลักษณะและองค์ประกอบของความสุขผู้สูงอายุมากขึ้น

2.2 การศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถนำไปสร้างเป็นกระบวนการหรือรูปแบบการส่งเสริมความสุขสำหรับผู้สูงอายุแล้วทำวิจัยในเชิงทดลอง ซึ่งจะทำได้แนวทางที่เป็นกิจกรรมชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2.3 การศึกษานี้เป็นการศึกษาในช่วงวิกฤตโควิด19 ซึ่งได้ซาลงไปแล้ว แต่วิกฤตชีวิตของคนก็ยังมีอยู่อย่างต่อเนื่องจึงเสนอว่า ควรศึกษาในวิกฤตอื่นๆ ของผู้สูงอายุด้วยเพื่อให้ได้แนวทางส่งเสริมความสุขสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ดุขฎิ อายุวัฒน์. (2562). “ความสุขในชีวิตของผู้สูงอายุ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. *วารสารภาวชา ศาสตราและวัฒนธรรม*, 8(1): 136-155.
- ธิดารัตน์ นวลเดช. (2561). “การเปรียบเทียบความสุขของผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุกับผู้สูงอายุในชุมชนเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี”. *วารสารด้านการบริหาร รัฏฐกิจและการเมือง*, 7(1): 150-174.
- พระสมุห์โชคดี วชิรปญโญ (ราโชภาณัจญ). (2564). “รูปแบบการพัฒนาความสุขของผู้สูงอายุตามแนว พุทธจิตวิทยาในสังคมสมัยใหม่”. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(2): 41-53.



- พระสุรศักดิ์ สุรบุญโญ. (2563). “หลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างความสุขสำหรับผู้สูงวัยในพระพุทธศาสนา”. *วารสารปรัชญาอาศรม*, 2(1): 64-65.
- มนทิรา จันดาหาร และจิระสุข สุขสวัสดิ์. (2561). “ความสุขจากการพึ่งตนเองในบั้นปลายชีวิตของผู้สูงอายุในชุมชนชนบท อำเภอรือเรื่อ จังหวัดเลย”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม*, 12(2): 515-530.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วรเวศม์ สุวรรณระดา. (2559). *ชาญชรา: ก้าวสู่สังคมสูงวัยด้วยความรู้และปัญญา*. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- วรวิมล ชมภูพาน. (2564). “ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มต่อความสุขของผู้สูงอายุในชุมชน”. *วารสารสหวิชาการเพื่อสุขภาพ*, 3(1): 53-60.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *เอกสารประกอบการประชุมทิศทางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุชาดา วงศ์สวาสดี. (2563). “ความสุขของผู้สูงอายุในชนบทจังหวัดนครราชสีมา”. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(10): 17-34.
- อาจ เมธารักษ์. (2564). “พุทธวิถีการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขของผู้สูงอายุ”. *วารสารปรัชญาอาศรม*, 3(1): 40-51.
- Dalai, Lama & Cutler, H.C. (1998). *The Art of Happiness: A Handbook for Living*. New York: Riverhead Books.
- Gomez, et al. (2009). “The influence of personality and life events on subjective well-being from a life span perspective”. *Journal of Research in Personality*, vol. 43: 345-354.



สิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย Buddhist Women's Rights in Thai Society

¹อริญชัยรัช เสนารัตน์บำรุง

Arinchaithat Senaratbamrung

²สายน้ำผึ้ง รัตนงาม

Sainumpung Rattanangam

¹²วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹²Buddhapanya Sri Dvaravati Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: tamp_vara@ta.mi.th

Received April 26, 2023; Revised July 27, 2023; Accepted: September 12, 2023



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สิทธิสตรีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 2) สิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย 3) ศึกษาวิเคราะห์สิทธิสตรีไทยและหาแนวทางการแก้ไข ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและนำเสนอเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1. สตรีในคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้นมีศักยภาพเรื่องคุณธรรมจริยธรรมสูง และมีชาติ ตระกูล อุปนิสัย การบรรลุธรรมที่แตกต่างกันไปตามวาสนาบารมี กล่าวโดยรวม สตรีมีความกตัญญู กตเวทิต่างตนเป็นภรรยาที่ดี ตั้งอยู่ในศีลธรรม เป็นอุบาสิกาคู่ใจพระรัตนตรัย ช่วยรักษาพระธรรมวินัย ใส่ใจในการปฏิบัติธรรม และช่วยเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า 2. สิทธิสตรีในประเทศไทยในพุทธศาสนานั้นยังคงถูกปิดกั้นไว้ตามมติของคณะสงฆ์ สิทธิในการบวชเป็นภิกษุณีในสังคมไทยได้ขาดช่วงไปแล้ว สตรีจึงอยู่ในฐานะอุบาสิกา ผู้คอยให้การสนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นหนึ่งในพุทธบริษัท 4 และ 3. การศึกษาวิเคราะห์สิทธิสตรีไทย บริบทของสังคมไทยมีความมุ่งหมายที่จะยกระดับสิทธิสตรีทางศาสนาให้ดีขึ้น พุทธศาสนามีอิทธิพลด้านจิตใจ และเกิดผลดีในเรื่องความเสมอภาคทางด้านสติปัญญา โดยสตรีสามารถนำมาพัฒนาจิตใจ ยกระดับสติปัญญาของตนให้สูงขึ้นจนสามารถบรรลุธรรมได้

คำสำคัญ: สิทธิสตรี; สิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนา; สิทธิสตรีในสังคมไทย

Abstract

This research paper, the objectives aim to study 1) women's rights as they appeared in Buddhist scriptures 2) women's rights in Buddhism in Thailand 3) to study and analyze Thai women's rights and find solutions. Use survey research



methodologies by analyzing the data from the document and presenting the research results in a descriptive way, the results revealed that: 1. Women as appear in Tripitaka have high ethical potential and have different nationalities, families, characters, and attainments according to their ascendancy, set in morality, she is a laywoman who has attained the Triple Gem. Help maintain dharma by paying attention to the practice of dharma. 2. The resolution of the Sangha still blocks the rights of women in Thailand under Buddhism. The right to be ordained as a nun in Thai society has ceased to exist. Therefore, women are in the position of laymen. People who support and promote Buddhism as one of the Buddhist companies 4 and 3. An analytical study of Thai Women's Rights The context of Thai society aims to improve the rights of religious women. Buddhism has a spiritual influence and produce good results in intellectual equality, which women can bring to develop the mind and elevate one's intellect to a higher level until attainment.

Keywords: Women's rights; Rights of Buddhist women; Women's rights in Thai society

บทนำ

ด้วยทัศนคติทางสังคมส่วนใหญ่ที่เห็นว่า สิทธิของบุคคลที่เกิดมา มีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน จึงสมควรมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันด้วย ไม่ว่าจะเป็นทางด้านศาสนา กฎหมาย สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ในเรื่องการส่งเสริมบทบาท หน้าที่ และสิทธิของสตรี สังคมจึงควรให้ความสนใจ พื้นที่หนึ่งซึ่งสามารถให้สิทธินี้ได้คือ พื้นที่ทางพระพุทธศาสนา เพราะศาสนามีกรอบความเชื่อซึ่งส่งผลต่อความคิด และใช้เป็นเครื่องมือหลักในการยกสถานะของสตรีให้สูงขึ้น การศึกษาสิทธิสตรีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาและที่มาในคัมภีร์ชาดก สิทธิสตรีในประเทศไทย ความสำคัญคือ คำสอนในพระพุทธศาสนามีความสำคัญต่อชาวโลก มีพื้นฐานและพื้นที่ให้สิทธิความเสมอภาคระหว่างเพศชายกับเพศหญิง มีธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะเหมือนกัน ผู้หญิงสามารถบรรลุธรรมที่สูงสุดได้ (สุวรรณณี เลืองยศลือชากุล, 2550) แม้จะอยู่ในสถานภาพของสตรีเพศสมัยพุทธกาลหรือในสมัยปัจจุบัน หรืออยู่ในฐานะเหมือนกับเป็นทาสของบุรุษ สังคมส่วนใหญ่อาจไม่ยอมรับความสามารถของสตรี จนหาเสรีภาพความเสมอภาคไม่เจอ แต่พระพุทธเจ้า นับเป็นศาสดาองค์แรกที่ทรงประทานสิทธิเสรีภาพนี้ให้แก่สตรีได้อย่างน่าอัศจรรย์ เพราะสตรีก็มีความสามารถ ทรงยอมรับให้สตรีเข้ามาบวชได้ พระพุทธศาสนาจึงมีคำสอนที่โดดเด่นเป็นอิสระ เพราะการที่คนเราจะเป็นคนดีหรือคนชั่วมิได้ขึ้นอยู่กับกำเนินว่าเป็นหญิงหรือชาย แต่ขึ้นอยู่กับกระทำของแต่ละคน ดังนั้น ทุกเพศจึงมีศักยภาพทางจิตวิญญาณสามารถพัฒนาตนไปสู่ความหลุดพ้นได้เท่าเทียมกัน นอกเหนือจากสิทธิภายใต้กฎธรรมชาติ แต่ในด้านปัญญา คุณธรรม และความสามารถ จำเป็นต้องรักษาสภาวะเพศให้เหมาะสมกับสถานภาพของตน

สิทธิสตรีในพระพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของพุทธบริษัท 4 อันประกอบด้วย ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา สามารถจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ สตรีที่ดำรงเพศเป็นบรรพชิต ได้แก่ สตรีที่บวชเป็นนางภิกษุณี และสตรีที่เป็นเพศคฤหัสถ์ ได้แก่ สตรีที่เป็นอุบาสิกา สิทธิสตรีในพระพุทธศาสนาทั้งในสมัยอดีตจนถึงยุคสมัยปัจจุบัน สตรีสามารถดำรงสิทธิของตนอยู่ได้ในฐานะความเป็นมารดา ความเป็นภรรยา ความเป็นหญิงสาว ความเป็นบุตรธิดา ความเป็นหญิงหม้าย ความเป็นหญิงโสด การได้บรรพชาอุปสมบทเป็นภิกษุณี ความเป็นพุทธมามกะ และในฐานะความเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภ์ (แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม, 2545)

พระพุทธศาสนายกย่องสถานภาพของสตรี ดังพุทธภาษิตที่กล่าวว่า ภริยา ปมา สขา ภรรยา เป็นเพื่อนที่ดีที่สุดของสามี และยังปรากฏในหลักคิปปิปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงยกย่องฐานะของสตรีไว้ถึง 5 ประการ ทรงยกย่องสตรีทุกคนไว้ในฐานะดุจเพศแม่ บุรุษจะต้องให้ความเคารพภักดีสตรีเช่นกับแม่ของตน ในสมัยพุทธกาล บุรุษเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาสามารถบำเพ็ญตนจนได้สำเร็จเป็นพระอรหันต์ ได้รับการยกย่องจากพระพุทธเจ้าว่าเป็นผู้เลิศฉันท ไตรปิฎกก็เหมือนกันฉันทนั้น (มนตรี สิริโรจนานนท์, 2556) และเมื่อกล่าวถึงสิทธิสตรีที่เป็นต้นแบบในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาดังเช่นในสมัยพุทธกาลคงต้องระลึกถึงนางวิสาขามหาอุบาสิกา แต่สำหรับบริบทในประเทศไทยในสมัยปัจจุบันนั้นคือ พระราชกรณียกิจของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 เพราะพระราชกรณียกิจของพระองค์ในการทำนุบำรุงพระศาสนาโดดเด่นมาก ในฐานะที่ทรงเป็นพุทธศาสนิกชน และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ มีพระราชกรณียกิจที่ทำนุบำรุงพระศาสนาโดดเด่นเป็นตัวอย่างของสตรีไทยที่ทำนุบำรุงพระศาสนา (วีรพิชญ์ หิมารัตน์, 2559)

บทความวิจัยนี้จะนำเสนอการศึกษาถึงคุณค่าของสิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย กล่าวคือสิทธิสตรีที่มีในคัมภีร์พุทธศาสนาทั้งสองสถานภาพ ได้แก่ สตรีที่บวชเป็นบรรพชิต คือ หญิงที่ได้รับการอุปสมบทแล้ว เรียกว่า ภิกษุณี และสตรีที่มีฐานะเป็นฆราวาส เรียกว่า อุบาสิกา วิเคราะห์ถึงบทบาท ความเป็นมา ขาดิ ฐานะ อุปนิสัย และการบรรลุลัทธิที่แตกต่างกัน และความสำคัญของสตรีตามสิทธิหน้าที่ในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำรูปแบบที่ดีของสตรีมาประยุกต์ใช้ในสังคมไทย เช่น สิทธิสตรีของอุบาสิกาเป็นผู้เข้าถึงพระรัตนตรัย สิทธิสตรีของสามเณรคือการรักษาธรรมวินัย สิทธิสตรีของสิกขมานาคือการฝึกตนเตรียมพร้อมในการอุปสมบท สิทธิสตรีของนางภิกษุณีคือการศึกษปฏิบัติธรรมและการเผยแผ่พุทธธรรม พระพุทธศาสนาได้ให้โอกาสแก่สิทธิสตรีเพื่อการมีส่วนร่วมในพระพุทธศาสนาอย่างอิสระเสรี และนำพาพุทธสาวกไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสิทธิสตรีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาสิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สิทธิสตรีไทยและหาแนวทางการแก้ไข



วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) มีวิธีดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. ทบทวนเอกสารและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัยเพื่อนำข้อมูลมากำหนดกรอบการวิจัย
2. ศึกษาแนวคิดและหลักคำสอนเกี่ยวกับสิทธิของสตรีจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่พระไตรปิฎกและอรรถกถาและข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะวิจัย
3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ แจกแจงรายละเอียดตามวัตถุประสงค์การวิจัยและประเด็นที่ศึกษา
4. สรุปผลการวิจัยและนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1. ผลการวิจัยพบว่า สตรีตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกนั้น จะมีศักยภาพเรื่องคุณธรรมจริยธรรมเท่าเทียมกับบุรุษ มีชาติ ตระกูล อุปนิสัย การบรรลุลหกรรมที่แตกต่างกันไปตามสมควรแก่อุปนิสัยวาสนาบาปมีที่สั่งสมไว้ สิทธิสตรีในพระพุทธศาสนา แบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบที่ดีของภิกษุณี เช่น พระมหาปชาบดีโคตมีเถรี เป็นแบบอย่างที่ดีทางธรรมคือการรับและปฏิบัติตามครุธรรมและการรักษาศีล 311 ข้อ 2) รูปแบบที่ดีของอุบาสิกา เช่น นางวิสาขา มหาอุบาสิกาผู้เป็นบุคคลต้นแบบเรื่องการทำบุญถวายทาน และเป็นธิดาตัวอย่างที่ดีในการเชื่อฟังคำสอนของบิดา เป็นบุคคลที่สามารถทำคนที่เป็นมิชฌาทิฐิให้กลับมาเป็นสัมมาทิฐิได้ รวมความว่าสิทธิสตรีที่มีบทบาทหน้าที่ต่อพระพุทธศาสนาและต่อสังคมโลกนั้น คือ สตรีผู้ศึกษาปฏิบัติธรรม และช่วยเผยแผ่พุทธธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า

วัตถุประสงค์ที่ 2. ผลการวิจัยพบว่า สิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ทั้งในประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบันในภาพรวมมีความเท่าเทียมกันทางสังคม เช่น ภาพลักษณ์ของสตรีผู้นำของประเทศ ซึ่งเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่ได้บัญญัติถึงสิทธิความเท่าเทียมกัน แต่ในสังคมไทยยังมีทัศนคติต่อสตรีอยู่ในฐานะเพศที่รองรองจากบุรุษ กล่าวคือ สตรีอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบทางสังคม ส่วนสิทธิการบวชเป็นภิกษุณีในพระพุทธศาสนาของสังคมไทยนั้น ได้ขาดช่วงไปนานแล้ว ในสมัยพุทธกาลมีโอกาสดำบวชเป็นภิกษุณีถูกต้องตามพุทธบัญญัติ แต่สำหรับการบวชของสตรีในประเทศไทย ไม่สามารถบวชได้ ได้เพียงเป็นแม่ชีและอุบาสิกา แต่สามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ เพราะคณะสงฆ์ของพุทธศาสนาเถรวาทแห่งประเทศไทยได้มีมติว่า ไม่สามารถอุปสมบทให้แก่สตรีเพื่อเป็นภิกษุณี หรือบรรพชาเพื่อให้เป็นสามเณรีได้ โดยการอ้างว่าการสืบทอดภิกษุณีสงฆ์ได้ขาดตอนลงอย่างเด็ดขาดแล้ว ตามหลักแห่งพระธรรมวินัยที่พุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทยึดถือปฏิบัติจึงเป็นเหตุให้คณะสงฆ์ไทยไม่สามารถดำเนินการให้มีการอุปสมบทบรรพชาแก่สตรีได้ สตรีจึงอยู่ในฐานะเป็นอุบาสิกาหรือแม่ชี และเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นพุทธบริษัท 4 สืบไป

วัตถุประสงค์ที่ 3. ผลการวิจัยพบว่าการศึกษาวิเคราะห์สิทธิสตรีไทยและการหาแนวทางการแก้ไข พบว่า สังคมไทยมีความมุ่งหมายที่จะยกระดับสถานภาพของสตรีในศาสนาขึ้น สตรีในประเทศไทยนั้น มีสถานภาพที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของบุรุษเพศ ทำให้มีสิทธิและสถานภาพถูกจำกัดอยู่เพียงแต่คอยรับคำสั่งและให้นำไปปฏิบัติ เมื่อพระพุทธศาสนามีความเจริญและมีอิทธิพลด้านจิตใจทางสังคมมากขึ้น ทำให้เกิดผลดีต่อสิทธิสตรีในเรื่องความเสมอภาคทางด้านสติปัญญา คือ สามารถพัฒนาจิตใจ และยกระดับสติปัญญาของตนให้สูงขึ้นจนสามารถบรรลุธรรมได้ ด้วยเหตุนี้ หลักการของพระพุทธศาสนา จึงเน้นย้ำเรื่องกรรม คือ การกระทำของตน ซึ่งขึ้นอยู่กับการประพฤติปฏิบัติตัวเอง เพราะผลของการกระทำทั้งกรรมดีและชั่วนั้นเป็นตัวกำหนดแยกแยะให้คนในสังคมทั้งบุรุษและสตรีมีความแตกต่างกันไป รวมถึงสิทธิเสรีภาพย่อมแตกต่างกันไปตามสถานะด้วย

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สิทธิสตรีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาสตรีที่มีชื่อปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก หรือสิทธิสตรีในพระพุทธศาสนานั้น จะมีความเท่าเทียมกับบุรุษ โดยมีชาติ ตระกูล อุบาสย และการบรรลุธรรมที่แตกต่างกันไป ในทางครอบครัวสตรีมีความกตัญญู กตเวทิต่อบิดามารดา เป็นภรรยาที่ดีตั้งอยู่ในศีลธรรม เป็นลูกสะใภ้ที่ดี ทำตามโอวาทของบิดามารดา เป็นมารดาที่ดีคอยเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนบุตรให้เป็นคนดี เป็นอุบาสิกาผู้เข้าถึงพระรัตนตรัย เป็นสามเณรีผู้รักษาวินัย เป็นสิกขมานาคือการฝึกตนเตรียมพร้อมในการอุปสมบท และเป็นภิกษุณีศึกษาปฏิบัติธรรม ช่วยเผยแผ่พุทธธรรม สอดคล้องกับเดือน คำดี ที่ได้กล่าวถึงองค์การของพระพุทธศาสนาว่า พระพุทธศาสนา คือ ผลแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้าประกอบด้วยบุคคล 4 ประเภท เรียกว่า พุทธบริษัท คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก และอุบาสิกา ภิกษุ ภิกษุณี ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ต่างมีความสัมพันธ์เกื้อกูลกัน บุคลากรเหล่านี้เป็นผู้ที่ดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา โดยหน้าที่เหล่านี้มาจากพระสูตรที่ว่า ดังพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสกับพระยามารว่า “ดูก่อนมารผู้มีบาป ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ผู้เป็นสาวก สาวิกา ของตถาคตยังไม่ฉลาด ไม่ได้รับแนะนำ ยังไม่แก้อวัฐ ไม่เป็นพหูสูต ไม่ทรงธรรม ไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่ปฏิบัติชอบ ไม่ประพฤติตามธรรม เรียนกับอาจารย์ของตน จักบอกจักแสดง จักบัญญัติ จักแต่งตั้ง จักเปิดเผย จักจำแนก จักทำให้ตื่น จักแสดงธรรมมี ปาฏิหาริย์ ชมชีพรับปาวา ที่เกิดขึ้น ให้เรียบร้อยโดยสธรรมไม่ได้ เพียงใด ดูก่อนมารผู้มีบาป ตถาคตจักยังไม่ปรินิพพาน เพียงนั้น” แม้จะชาติ ตระกูล อุบาสย และการบรรลุธรรมที่แตกต่างกันออกไปก็ตาม แต่การปฏิบัติหน้าที่ในความเป็นพุทธบริษัท 4 มีเป้าหมายเพื่อความเจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนา (เดือน คำดี, 2544) และสอดคล้องกับศึกษาของพระมหาชัยวัฒน์ อภิญาณจารี ที่ได้ทำวิจัยเรื่องการศึกษาและวิเคราะห์บทบาทของอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาว่า นางวิสาขาเป็นมหาอุบาสิกาท่านหนึ่งที่ใส่ใจในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา มาตั้งแต่เยาว์วัย และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เช่น ถวายทานแก่ภิกษุ รักษาศีลอุโบสถ และมีความเข้าใจในหลักธรรมจนบรรลุเป็นพระโสดาบัน (พระมหาชัยวัฒน์ อภิญาณจารี, 2541)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ส่วนสิทธิสตรีในประเทศไทยนั้นยังคงถูกกดทับและถูกมองข้าม เนื่องจากการถูกครอบงำโดยระบอบปิตาธิปไตยและจากอคติของพระสงฆ์ ทั้งใน

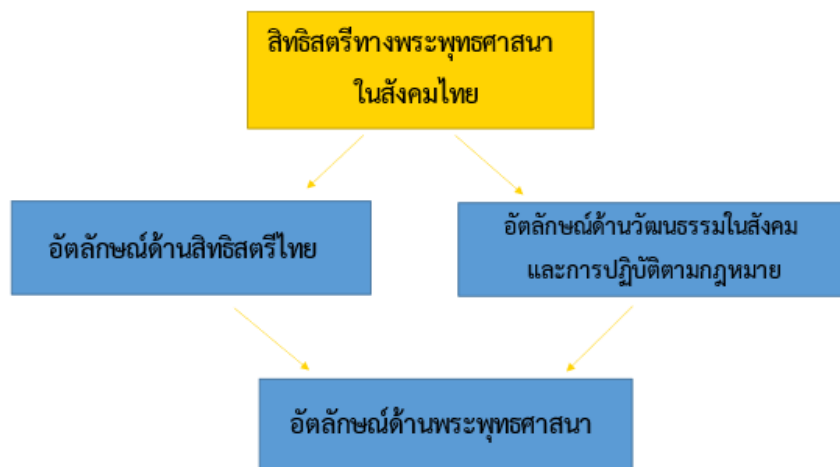


ประวัติศาสตร์รวมถึงปัจจุบัน ที่เลือกตีความคำสอนเฉพาะสิ่งที่ตนได้ประโยชน์โดยไม่เห็นแก่สตรีเพศ ในการศึกษาวิเคราะห์สิทธิสตรีไทยและการหาแนวทางแก้ไขปัญหา สังคมไทยมีความมุ่งหมายที่จะยกระดับสถานภาพของสตรีในศาสนาขึ้น โดยใช้วิธีสตรีนิยมแบบตะวันตกและมีการต่อสู้ทางวิชาการ เพื่อให้ได้มาซึ่งการบวชเป็นภิกษุณี แต่พระสงฆ์ไทยจะใช้วิธีประณีประณอม เพื่อจะรักษาหลักการในฐานะผู้เผยแผ่ธรรมคำสอนอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ปราง ยอดเกตุ ได้กล่าวถึงความเสมอภาคทางเพศและสิทธิสตรีว่า การยกระดับศักยภาพของสตรีให้มีบทบาทในการพัฒนาความเสมอภาคของสิทธิสตรีสามารถกระทำได้สามแนวทาง คือ การคุ้มครองตามกฎหมายอย่างจริงจัง การส่งเสริมการประกอบอาชีพให้สตรีสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศต่อสิทธิสตรีโดยปราศจากอคติ (ปราง ยอดเกตุ, 2556) ดังนั้น สิทธิสตรีที่มีความประสงค์จะเข้ามาอุปสมบทในพระพุทธศาสนา เป็นเครื่องชี้วัดให้เห็นได้ถึงระดับจิตใจของแต่ละบุคคลว่ามีความสูงต่ำแตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกัน คือ การปฏิบัติธรรมเพื่อความรู้แจ้งเห็นจริงในพุทธศาสนา ซึ่งก็ได้บรรลุผลตามสมควรแก่อัตภาพของแต่ละบุคคล พุทธศาสนาจึงเป็นศาสนาที่เปิดกว้างสำหรับบุคคลทุกคนไม่เลือกชนชั้น วรรณะหรือเพศ ในปัจจุบันถึงแม้มหาเถรสมาคมจะไม่เปิดโอกาสด้วยการอ้างเหตุผลบางประการ แต่ก็ยังเป็นเพียงภาวะวิถึหนึ่งในเพศภาวะทางศาสนา แต่สิ่งหนึ่งที่สำคัญมากที่สุดของสิทธิสตรีที่มีอยู่ในสังคมไทยคือการที่สตรีเหล่านั้นเอาหัวใจมาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาด้วยการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนจนเกิดความสุขสงบ

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า สตรีมีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือสังคม มีความสามัคคี ความร่วมมือร่วมใจ มีภาวะผู้นำในการพัฒนาและส่งเสริมโครงการให้เกิดความสัปปายะต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม การประชาสัมพันธ์กิจกรรม เกี่ยวกับงานบุญกุศลต่างๆ ในชุมชน ทั้งด้านศาสนา และวัฒนธรรม ได้แก่ คุณลักษณะที่เอื้อต่อความเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมทางศาสนา การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การส่งเสริมศีลธรรมแก่ครอบครัว และการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่สิ่งที่เหมือนกัน คือ สิทธิในการพัฒนาตน และปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจนสามารถพัฒนาจิตให้บรรลุธรรม และหลุดพ้นจากความทุกข์ในปัจจุบันได้ โดยอาศัยบารมีที่สั่งสม ส่วนที่แตกต่างกัน คือ สิทธิสตรีในสมัยพุทธกาล มีโอกาสได้บวชเป็นภิกษุณีถูกต้องตามพุทธบัญญัติ แต่การบวชของสตรีในประเทศไทย ได้เป็นเพียงแม่ชี และอุบาสิกาเท่านั้น แต่ต่างก็ได้ปฏิบัติถูกต้องตามคำสอนของพระพุทธเจ้า และที่เห็นได้ชัดในสังคมไทย คือ สิทธิสตรีนั้นสามารถเป็นผู้นำของประเทศได้ โดยอาศัยประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ และมีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำด้วย ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของสุวรรณี เลื่องยศสื่อชากุล ที่ได้ผลสรุปจากงานวิจัยกล่าวถึงการเข้ามาบวชของสตรีในพระพุทธศาสนาว่า หลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงแก่พุทธบริษัท 4 นั้น จะมีความเพียรประกอบด้วยเสมอ เช่น หลักอิทธิบาท 4 พละ 5 อินทรีย์ 5 โพชฌงค์ 7 และมรรคมรรค 8 เป็นต้น ตัวอย่างเช่น ความพากเพียรของพระนางโสนาเถรี แม้ว่าท่านจะบวชเป็นภิกษุณีตอนปัจฉิมวัย แต่ท่านก็สามารถบรรลุอรหัตผลได้ เพราะการปรารถนาความเพียร และประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีงาม (สุวรรณี เลื่องยศสื่อชากุล, 2550) ดังนั้น การประยุกต์หลักความเพียรมาใช้ในสังคมไทยปัจจุบันมีสองแบบ 1. แบบโลกียะ ได้แก่ ความขยัน ไม่เกียจคร้านในการทำงาน และการแสวงหาโภคทรัพย์เพื่อประโยชน์สุขในการครองเรือน 2. ความพากเพียรแบบโลกุตระเป็นความเพียรแบบบรรพชิต ในการปฏิบัติเพื่อละอกุศลธรรม แต่ให้เจริญในกุศลธรรม

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาข้อมูลงานวิจัยเรื่องสิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ทำให้เกิดองค์ความรู้หลากหลายอันเป็นแนวทางในการศึกษาสิทธิสตรีทางศาสนาซึ่งจัดว่าเป็นรากฐานของสิทธิทั้งปวงและนับเป็นการประยุกต์ต่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการอธิบายหลักคำสอนสำหรับบริบทของสตรี ผู้วิจัยสรุปองค์ความรู้การวิจัยตามผังแผนภูมิต่อไปนี้



จากแผนภูมิ ผู้วิจัยได้นำองค์ความรู้เรื่องสิทธิสตรีในพระพุทธศาสนา อันแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิสตรีอย่างมาก พระพุทธศาสนาจะอยู่ได้อย่างไรถ้าขาดผู้ให้การสนับสนุน ถึงแม้สตรีจะบวชเองไม่ได้แต่ก็ให้การสนับสนุนได้และทำดีมาก เกิดกุศลผลบุญมากเช่นกัน บนพื้นที่ทางพระพุทธศาสนาไม่ได้ปิดกั้นสำหรับสถานภาพสิทธิสตรีแต่อย่างใด จากการศึกษาวเคราะห์ทำให้เกิดองค์ความรู้ในแนวทางของการรวบรวมสตรีในธรรมบทและสตรีในชาดกซึ่งเป็นคัมภีร์พุทธศาสนา นับเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการอธิบายหลักคำสอน รวมถึงบทบาทความสำคัญ สิทธิเสรีภาพ ในด้านการอธิบายหลักธรรม การสื่อความหมายเชิงอุปมา-อุปมัย ตลอดจนการศึกษาพระธรรมวินัยของพุทธบริษัท 4 เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นถึงคุณค่าของคัมภีร์ในพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยเรื่องสิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยได้เสนอรูปแบบอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา 3 แบบ คือ

1) อัตลักษณ์ทางด้านสิทธิสตรีในสังคมไทย มีการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีไทย มีวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และการรักษาสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีไทย การสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมที่เสมอภาค มีเจตคติที่ดี สังคมยอมรับถึงบทบาทสตรีในบริบทต่างๆ อย่างเท่าเทียมกัน สตรีมีโอกาสเรียนรู้ เข้าถึง และได้รับการพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ มีสุขภาวะ มีความมั่นคงในคุณภาพชีวิตที่ดี

2) อัตลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมทางสังคมและการปฏิบัติตามกฎหมาย การมีเสรีภาพในการใช้ภาษาหรือสื่อความหมายในภาษาท้องถิ่น มีเสรีภาพในการแต่งกายตามวัฒนธรรม การปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนา มีเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว การมีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือสังคม มีบทบาทในการคอยสอดส่องดูแลเยาวชน มีความ



สามัคคีความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต มีความเสียสละและการทำงานเป็นกลุ่ม วัฒนธรรมนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้สตรีเข้ามามีบทบาททางสังคมมากขึ้น เป็นส่วนที่ผลักดันให้สตรีเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา การประพุดิตนเป็นแบบอย่างที่ดี ส่งเสริมศีลธรรมแก่ครอบครัว และชุมชน การอนุรักษ์ สืบสานและการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) อัตลักษณ์ทางด้านพระพุทธศาสนา มีลักษณะการอยู่ร่วมกันเป็นองค์ประกอบของศาสนา เป็นแหล่งให้การศึกษาแก่พุทธศาสนิกชน โดยผู้ทำหน้าที่ของสถาบัน คือพระสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้แนะนำสั่งสอนความรู้และวิชาชีพที่นอกเหนือจากพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ชุมชนไทยที่เป็นชาวพุทธก็มีวัดเป็นแหล่งวิทยาการต่างๆ มาตั้งแต่โบราณสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับประเทศไทย มีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 9 ได้กล่าวว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาประมาณร้อยละ 90 และสถาบันศาสนาเป็นระบวย่อยของสังคมไทยซึ่งมีวัดเป็นศาสนสถาน มีพระสงฆ์เป็นศาสนบุคคลที่ช่วยในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ พระพุทธศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมไทย ธรรมะที่สามารถนำมาประยุกต์กับอัตลักษณ์นี้ได้เป็นอย่างดี

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการค้นคว้าวิจัย และได้ทำการวิเคราะห์ถึงบทบาท ความสำคัญ สิทธิเสรีภาพของสตรี ในด้านการอธิบายหลักธรรม ด้านการสื่อความหมายเชิงอุปมา-อุปมัย ด้านการศึกษาพระธรรมวินัยของพุทธบริษัท 4 เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ เห็นถึงคุณค่าของคัมภีร์ในพุทธศาสนา ทั้งสามองค์ประกอบนี้ถือเป็นแนวทางการพัฒนาที่ส่งเสริมให้เกิดรูปแบบอัตลักษณ์ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพของพัฒนาสิทธิสตรีทั้งหมด และส่วนสำคัญของการที่จะทำให้ทั้งอัตลักษณ์ทั้งสามอยู่ร่วมกันได้ คือการพัฒนาสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และสิทธิสตรีอย่างยั่งยืน หลักธรรมในพุทธศาสนาจึงเป็นแก่นที่จะทำให้ให้อัตลักษณ์ทั้ง 3 ประการนี้ สามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ ที่กล่าวไว้ว่ารูปแบบของการดำเนินการขององค์กรสตรีในสังคมไทยปัจจุบัน โดยนำหลักพุทธธรรมเชิงบูรณาการและประยุกต์ใช้สำหรับองค์กรสตรีพัฒนาทั้งการสอนด้านวิชาการ การปฏิบัติธรรม นำหลักธรรมที่ได้เรียนไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชีวิต ให้การศึกษาพัฒนาคุณธรรม จากการปฏิบัติธรรมสามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาชีวิตได้ หลักพุทธธรรมเพื่อการแก้ปัญหาและการพัฒนาองค์กรสตรีในสังคมไทย คือ หลักขรรยาวาสธรรม 4 สังคหวัตถุ 4 พรหมวิหาร 4 ศีล 5 ศีล 8 สาราณียธรรม 6 และควรมีหลักไตรสิกขา ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง (ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์, 2547)

บทสรุป

สตรีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาสามารถแบ่งได้เป็นสองพวกคือ ภิกษุณี ซึ่งเป็นสตรีที่เลื่อมใสและอุปสมบทในพระพุทธศาสนาและอุบาสิกา คือ สตรีผู้มีคุณลักษณะด้วยการถึงสรณะ หมายถึง การถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งหรือถึงไตรสรณคมน์ สตรีในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาในฐานะอุบาสิกามีบทบาทสำคัญด้านต่างๆ สถานภาพและบทบาทของสตรีในพระพุทธศาสนาในฐานะอุบาสิกานั้นได้รับการยอมรับเป็นอย่างดี เช่น เรื่องการถวายทาน การปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรม สตรีจึงมีส่วนช่วย

ประคับประคองศาสนาเป็นอย่างมาก พระพุทธศาสนาได้ให้พื้นที่แก่สตรีเพื่อการมีส่วนร่วมในพระพุทธศาสนาอย่างอิสระ นำพุทธสาวกไปสู่เป้าหมายคือความพ้นทุกข์ ในอดีตจนถึงปัจจุบัน สตรีส่วนใหญ่จะดำรงอยู่ในสถานภาพอุบาสิกา เป็นผู้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และไม่นิยมถือครองเพศเป็นนักบวชแม้ว่าในสังคมไทยจะมีการบวชเป็นแม่ชีแทนการบวชเป็นภิกษุณี แต่สตรีไทยทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน ส่วนใหญ่ชอบให้การสนับสนุนมากกว่า และถ้าหากเป็นไปได้ว่าจะมีภิกษุณีสงฆ์เกิดขึ้น สังคมไทยควรที่จะส่งเสริมบทบาทสตรีให้มีโอกาสได้รับคุณค่าของชีวิต โดยการที่สังคมชาวพุทธช่วยเอื้ออำนวยผลักดันพัฒนาให้ได้โดยสมบูรณ์เพื่อพัฒนาองค์กรสตรีให้บรรลุตามวัตถุประสงค์นับเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการอธิบายหลักคำสอนสำหรับบริบทของสตรี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า สตรีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาสตรีจะมีความเท่าเทียมกัน และมีชาติตระกูล อุปนิสัย พ้อมทั้งการบรรลุธรรมที่แตกต่างกันไป ในทางครอบครัวสตรีมีความกตัญญูต่เวที ตั้งอยู่ในศีลธรรม ปฏิบัติตามโอวาทของบิดามารดา และอบรมสั่งสอนบุตรธิดาให้เป็นคนดี เป็นอุบาสิกาผู้เข้าถึงพระรัตนตรัย และศึกษาปฏิบัติธรรมในการช่วยเผยแผ่พุทธธรรม แต่การปฏิบัติหน้าที่ในความเป็นพุทธบริษัทสี่ มีเป้าหมายเพื่อความเจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนา ดังเช่น บทบาทของนางวิสาขา มหาอุบาสิกาที่ท่านใส่ใจในการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนา และปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เช่น ถวายทานแก่ภิกษุ รักษาศีลอุโบสถ และมีความเข้าใจในหลักธรรม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า สตรีไทยยังคงถูกกดทับไว้และถูกมองข้าม ในการศึกษาและการหาแนวทางแก้ไขสตรีไทยนั้น สังคมไทยจึงควรมีความมุ่งหมายที่จะยกระดับสถานภาพของสตรีในศาสนาขึ้น แต่ควรรักษาหลักการในพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ในการยกระดับศักยภาพของสตรีให้มีบทบาทในการพัฒนาความเสมอภาคของสตรีสามารถกระทำได้สามแนวทาง คือ การคุ้มครองตามกฎหมายอย่างจริงจัง การส่งเสริมการประกอบอาชีพให้สตรีสามารถอยู่ได้ด้วยตนเอง และการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเพศต่อสตรีโดยปราศจากอคติ สิ่งหนึ่งที่สำคัญมากที่สุดของสตรีที่มีอยู่ในสังคมไทยคือการที่สตรีเหล่านั้นเอาหัวใจมาอุปสมบทในพระพุทธศาสนาด้วยการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนจนเกิดความสุขสงบ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ 1. แนวปฏิบัติเพื่อความเป็นไปได้เกี่ยวกับการศึกษาพระพุทธศาสนาทั้งแก่ภิกษุณีสงฆ์และอุบาสิกา 2. การเรียน การสอบบาลีควรเปิดโอกาสให้เท่าเทียมกันทั้งภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกและอุบาสิกา 3. สนับสนุนแนวทางการเรียนการสอนทั้งทางโลกและทางธรรมแก่สตรี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า สตรีในสังคมไทยปัจจุบันมีจิตอาสาเพื่อช่วยเหลือสังคม มีความสามัคคีความร่วมมือร่วมใจ มีภาวะผู้นำในการพัฒนาและส่งเสริมโครงการให้เกิดความสะดวกในการประพฤติปฏิบัติธรรม การประชาสัมพันธ์กิจกรรม เกี่ยวกับงานบุญกุศลต่างๆ ในชุมชน



ทั้งด้านศาสนาและวัฒนธรรม อันเป็นคุณลักษณะที่เอื้อต่อความเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมทางศาสนา การประพัตินเป็นแบบอย่างที่ดี การส่งเสริมศีลธรรมแก่ครอบครัว และการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น พบเห็นสิ่งที่เหมือนกัน คือ สิทธิในการพัฒนาตน และปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาจนสามารถพัฒนาจิตให้บรรลุธรรม และหลุดพ้นจากความทุกข์ในปัจจุบันได้ และที่เห็นได้ชัดในสังคมไทย คือ สิทธิสตรีนั้นสามารถเป็นผู้นำของประเทศได้ โดยอาศัยประสบการณ์ความรู้ ความสามารถ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการ ดังนี้ 1. แนวปฏิบัติเพื่อความเป็นไปได้ในการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม 2. รัฐควรมีหน่วยงานเฉพาะที่ให้ความสนใจในการที่จะสนับสนุนส่งเสริมงานของสตรีทั้งนักบวชและฆราวาส

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบ (องค์ความรู้) เรื่อง สิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย คือ 1 การสนับสนุนสิทธิสตรีให้มีความพร้อมที่จะมีบทบาทความเป็นผู้นำในอนาคต ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การเมืองการปกครอง และสิ่งแวดล้อม 2. การศึกษาวัฒนธรรมการทำงานร่วมกันของผู้นำสังคม ทั้งภาครัฐและเอกชนควรนำผลของการวิจัยไปประยุกต์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแสดงบทบาทของตนต่อชุมชนและสังคม เพื่อสนับสนุนสตรีให้มีความพร้อมที่จะมีสิทธิและบทบาทความเป็นผู้นำในอนาคต โดยการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ การให้ความรู้ ฝึกอบรม มีความพร้อมด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและด้านการปกครอง ควรมีการศึกษาวรรณกรรมการทำงานร่วมกันกับบุรุษผู้นำสังคม และสตรีผู้นำสังคม เพื่อวิเคราะห์ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรมและความเหมาะสมในการพัฒนาสังคม ในส่วนของภาครัฐควรที่จะกำหนดเป็นนโยบายเพื่อส่งเสริมและเปิดโอกาสให้สตรีสามารถเข้าไปมีบทบาททางพระพุทธศาสนาในทุกระดับได้มากยิ่งขึ้นโดยการกำหนดเป็นแผนการดำเนินงาน หรือกำหนดเป็นกิจกรรมที่เอื้อต่อการดำเนินงานทางสิทธิของสตรี หรือกำหนดเป็นมาตรการเฉพาะสำหรับการเพิ่มสัดส่วนของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาของสตรีให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งควรให้มีการติดตามและประเมินผลกระทบจากการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศอย่างสม่ำเสมอ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับสังคม สิ่งแวดล้อม ทางด้านศาสนาและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและด้านการปกครองประเทศ แต่ควรมีการศึกษาวรรณกรรมในการทำงานร่วมกันกับสตรีผู้นำสังคมเพื่อวิเคราะห์ความเสมอภาค ความเที่ยงธรรมของสิทธิสตรี โดยควรให้ความสำคัญกับสิทธิสตรีทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทยด้วย สำหรับข้อเสนอแนะในประเด็นการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาและทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของสตรีไทยในพุทธศาสนา การศึกษาและรวบรวมสตรีในธรรมบทและสตรีในชาดกอันสอดคล้องต่อการอธิบายหลักพระธรรมวินัย

เอกสารอ้างอิง

- เดือน คำดี. (2544). *ภิกษุณีในพระพุทธศาสนา: การศึกษาเชิงวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ชฎเสน. (2539). *การพัฒนาสตรีในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ส่องสยาม จำกัด.

- ปราง ยอดเกตุ. (2556). ประชาสังคมกับความเสมอภาคทางเพศและสิทธิสตรี. *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระมหาชัยวัฒน์ อภิญาณจารย์. (2541). การศึกษาวิเคราะห์บทบาทของนางวิสาขามหาอุบาสิกาที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มนตรี สิริโรจนานันท์. (2556). *สตรีในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม. (2545). การศึกษาเชิงวิเคราะห์บทบาทของพระวินัยธรในพระวินัยปิฎก. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วีรพิชญ์ หิมารัตน์. (2559). *ประเพณีปีใหม่เมือง*. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สุวรรณี เลื่องยศสื่อชากุล. (2550). การศึกษาความเพียรของพระโสณาเถรีที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา. *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.





ผลการใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Effect of Using Role-Playing Game Media (RPG) to Improve Academic Achievements in English Subjects for Fourth Grade Students

สุพรรณษา ศิริขันธ

Supansa Sirikhan

คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

Corresponding author, e-mail: annjiraa@hotmail.com

Received April 26, 2023; Revised August 4, 2023; Accepted: September 12, 2023



บทคัดย่อ

บทความงานวิจัยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) 2) เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 วิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 39 คน โรงเรียนองค์รักษ์ จังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยมีขั้นตอนการเลือกตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.46 2) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 10 ข้อ โดยมีค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.44-0.70 มีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.51-0.97 และมีค่าความเชื่อมั่น (KR20) เท่ากับ 0.96 และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) จำนวน 10 ข้อ โดยมีค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.46-0.70 และมีค่าความเชื่อมั่น (x) เท่ากับ 4.26 ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทดสอบคะแนนที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษมีคะแนนแบบทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนมีภาพรวมความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ผลการใช้สื่อ; เกมเล่นตามบทบาท; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

Abstract

This research aimed to 1) compare learning achievements before and after learning from using role-playing game media (RPG) and 2) study the satisfaction of students toward learning by using role-playing game media (RPG). The samples used in this research were 39 students in fourth grade students studying in the second semester of the academic year 2022 at Ong Kharak School, Nakhon Nayok Province. The research tools were 1) the role play-based learning plan to improve English performance 2) Pretest and Post-test and 3) the satisfaction assessment form of the students towards the learning activities using role-playing game media (RPG). The statistics used for data analysis were dependent t-test, mean (M), and standard deviation (S.D.). The results showed that 1) the students who received the learning activities using role-playing game media (RPG) had a statistically significant .05 higher in improving their English learning achievement and had higher scores on the post-test than before the study. Moreover, the students were more satisfied with learning by using role-playing game media (RPG).

Keywords: The Effect of Using Media; Role-Playing Game; Achievement in English subjects

บทนำ

ปัจจุบันการนำเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์มาประยุกต์ใช้ในการจัดการทรัพยากรการเรียนรู้ที่ใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งเป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง ผลการวิจัยหลายชิ้นสนับสนุนว่าการใช้เทคโนโลยีโดยเฉพาะอย่างยิ่ง คอมพิวเตอร์กับการเรียนการสอนสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ปัจจุบันจึงเกิดแนวคิดในการทำให้การเรียนการสอนมีความสนุกสนานและดึงดูดความสนใจของผู้เรียนโดยใช้การเรียนรู้ผ่านโลกเสมือนจริง ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาสมัยใหม่ ซึ่งกำลังได้รับความสนใจทั้งในประเทศและต่างประเทศ ในการที่จะนำเอาความท้าทายจากการจำลองสถานการณ์สืบสวนสอบสวนในโลกเสมือนจริง ผสมผสานกับเนื้อหาบทเรียนวิชาต่างๆ มาออกแบบให้อยู่ในลักษณะสื่อบันเทิงเพื่อการศึกษา (Edutainment) ให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้และความเพลิดเพลินไปพร้อมกัน โดยเฉพาะกลไกของโลกเสมือนจริงสองจุดสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้สามารถจำลองตัวตน ซึ่งมีการจัดสร้างสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้และกำหนดกิจกรรมคล้ายจริง ทำให้การเรียนรู้ไม่น่าเบื่อและเกิดความท้าทาย (ทิศนา แคมมณี, 2550)



การเรียนรู้ผ่านเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ถือเป็นการเรียนรู้อีกรูปแบบหนึ่ง ที่มีการประมวลผลตามเวลาจริงที่ให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนรู้บนพื้นฐานแนวคิดที่จะทำให้การเรียนรู้เป็นเรื่องสนุกสนาน พัฒนาทัศนคติของผู้เรียน โดยปัจจุบันได้เกิดแนวคิดการนำโลกเสมือนจริงมาใช้สร้างสื่อทางการศึกษาในแบบ Reality Edutainment จากลักษณะเด่นของโลกเสมือนจริงที่กล่าวมาจึงเหมาะสมสำหรับการนำมาพัฒนาเป็นสื่อสังคมแห่งการเรียนรู้สมัยใหม่ เป็นสื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) แห่งการเรียนรู้อันทรงพลังบนเงื่อนไขทางเทคโนโลยีที่เป็นปัจจุบันและมีต้นทุนต่ำ อีกทั้งในปัจจุบัน งานวิจัยด้านโลกเสมือนจริงเกมจำลองสถานการณ์เพื่อการศึกษา ยังมีจำนวนไม่มากนัก เนื่องจากข้อจำกัด ด้านความรู้ และเทคโนโลยี ยังด้อยประสิทธิภาพและมีราคาแพง เกมเล่นตามบทบาท (RPG) จึงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนมากขึ้นไปพร้อมๆ กัน ดังรายงานวิจัยของวิวัฒน์ มีสุวรรณ เรื่องการเรียนรู้ด้วยการสร้างโลกเสมือนผสานโลกจริง เกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาจัดการเรียนรู้เป็นมิติใหม่ทางด้านการศึกษา ผู้เรียนมีความสนใจใฝ่เรียนรู้และมีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น (วิวัฒน์ มีสุวรรณ, 2554)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษในสถานการณ์ของโรคระบาดเชื้อไวรัสโควิด 19 ในปีการศึกษา 2564 ทางงานวิชาการโรงเรียนนครักษ์ ได้ทำการสรุปผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายกลุ่มสาระและรายวิชา ผลการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ-ปานกลาง และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ทางโรงเรียนกำหนดไว้ จากปัญหาดังกล่าวครูผู้สอนจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการสอนใหม่ ให้สอดคล้องกับกระบวนการศึกษาที่เปลี่ยนตามยุคสมัย ครูต้อง แสวงหา แนวทางการสอน และวิธีการใหม่ๆ เพื่อพัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบให้ทันสมัย ที่ดึงดูดความสนใจ และสร้างทัศนคติในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของผู้เรียนให้ไม่น่าเบื่อ นำเทคโนโลยีมาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนการสอน เนื่องจากนักเรียนยังไม่สามารถนำเอาความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ได้จริงและขาดการฝึกฝนทักษะที่ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกรกช ชันบุญญ เกี่ยวกับการเชื่อมโยงข้อมูลและประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้กับการเรียนการสอนวิชานิติศาสตร์ ในรูปแบบโลกเสมือนจริง (กรกช ชันบุญญ, 2565)

จากเหตุผลทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า หากสามารถนำเอาเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มาช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนจะมีส่วนช่วยในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้สูงขึ้น และเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG)

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อบนเกมเล่นตามบทบาท (RPG)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยในการสุ่ม

1. **ประชากร** ได้แก่ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 วิชาภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนนครักษ์ จังหวัดนครนายก จำนวน 8 ห้องเรียน รวมทั้งหมด 295 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 วิชาภาษาอังกฤษ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนนครักษ์ จำนวน 39 คน

2. **เครื่องมือการวิจัย** ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีอยู่ 3 ชนิด แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อบนเกมเล่นตามบทบาท (RPG) แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และแบบวัดความพึงพอใจ ดังนี้

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อบนเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ผู้วิจัยได้เขียนแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อบนเกมเล่นตามบทบาท (RPG) จำนวน 4 แผน แผนละ 3 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที รวมทั้งสิ้น 12 คาบเรียน นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อบนเกมเล่นตามบทบาท (RPG) เสนออาจารย์ควบคุมงานวิจัยตรวจสอบความถูกต้องของขั้นตอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อบนเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ จำนวน 3 คน

2.2 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ กำหนดรูปแบบของแบบทดสอบเป็นแบบเลือกตอบชนิด 4 ตัวเลือก (MCQ) สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ จำนวน 10 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เพื่อพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสม และนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสอนภาษาอังกฤษ จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบลักษณะการใช้คำถาม ตัวเลือก ความสอดคล้องกับพฤติกรรมความรู้ที่ต้องการวัด ความถูกต้องทางด้านภาษา และความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่างข้อคำถามกับจุดประสงค์การเรียนรู้ ซึ่งผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านให้คะแนนตามเกณฑ์ ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มีระดับความยากง่ายที่เหมาะสมว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษมีความยากง่าย (p) และนำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์



ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้สูตร KR-20 ของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (Kuder-Richardson Reliability)

2.3 แบบวัดความพึงพอใจ การสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ลักษณะของแบบสำรวจเป็นแบบ มาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ (Rating Scale) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้น ไปให้ประธานผู้ควบคุมงานวิจัย ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อความ ความเหมาะสมของภาษา ความครอบคลุมด้านต่างๆที่กำหนดไว้และนำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นนำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเหมาะสมของ ข้อคำถามของแบบสอบถามความพึงพอใจ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะและนำแบบสอบถามความพึงพอใจที่แก้ไขแล้วไปหาคุณภาพ โดยทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 39 คน เพื่อตรวจสอบข้อบกพร่องของภาษา และนำผลคะแนนมาหาค่าอำนาจจำแนก (r) และหาค่าความเชื่อมั่น วิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) (ล้วน สายยศ; และอังคณา สายยศ. 2538)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการดังนี้

1) การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 จัดเตรียมห้องและอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน (Smartphone) แท็บเล็ต (Tablet) ที่สามารถลงโปรแกรม MV Maker RPG โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟนระบบแอนดรอยด์ (Android)

1.2 ชี้แจงวิธีการใช้งานโปรแกรม MV Maker RPG ประกอบการเรียนการสอนในรายวิชาภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ให้กับนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

1.3 วัดผลก่อนเรียน (Pre-Test) ในกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ

1.4 ดำเนินการทดลองตามแผนการที่กำหนดไว้ โดยใช้ระยะเวลาในการสอนตามตารางสอนที่ทางโรงเรียน

1.5 หลังจากเรียนครบจำนวน 4 สัปดาห์ ผู้วิจัยดำเนินการวัดผลหลังเรียน (Post-Test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2) แบบวัดความพึงพอใจ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ (1) ผู้วิจัยทำการแจกแบบสอบถาม จำนวน 39 ฉบับ โดยการแจกและเก็บคืนแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างโดยได้รับแบบสอบถามกลับคืนทั้งหมด 39 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 (2) ทำการเก็บแบบวัดความพึงพอใจที่กลุ่มตัวอย่างทำการตอบเรียบร้อยแล้ว และ (3) ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถาม แล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -21.65$, $df = 38$, $Sig = .000$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษก่อนและหลังเรียน ของนักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ($n=39$)

การทดสอบ	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>t</i>	<i>df</i>	<i>Sig.</i>
ก่อนเรียน	3.87	1.38	-21.65*	38	.000
หลังเรียน	7.64	1.53			

* $p =$ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -21.65$, $df = 38$, $Sig = .000$) โดยที่นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนเท่ากับ 7.64 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.53 และมีค่าเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษก่อนเรียน เท่ากับ 3.87 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.38 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานข้อที่ 1 ที่กล่าวไว้ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท



(RPG) มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG)

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียนชาย	12	30.80
นักเรียนหญิง	27	69.20
รวม	39	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/3 มีจำนวนทั้งหมด 39 คน เป็นนักเรียนชาย ทั้งหมด 12 คน คิดเป็นร้อยละ 30.80 เป็นนักเรียนหญิง ทั้งหมด 27 คน คิดเป็นร้อยละ 69.20 โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นนักเรียนหญิง

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG)

รายการ	M	S.D.	แปรผล
1. เนื้อหาและรูปแบบเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ทำให้ง่ายต่อการเรียนรู้มากกว่าการอ่านจากหนังสือแบบเรียน	4.27	0.70	มาก
2. เกมมีสีสัน และรูปแบบสบายตาน่าติดตาม	4.13	0.64	มาก
3. ภาษาที่ใช้ในเกมสื่อความหมายเข้าใจได้ง่าย	4.07	0.46	มาก
4. การดำเนินเรื่องภายในเกมน่าสนใจ สนุกเพลิดเพลิน	4.40	0.63	มาก
5. ระยะเวลาในการเรียนรู้จากเกม รวดเร็วกว่าการอ่านจากหนังสือแบบเรียน	4.20	0.68	มาก
6. ผู้เรียนสามารถควบคุมตัวละครได้ง่ายไม่ซับซ้อน	4.00	0.65	มาก
7. การดำเนินเรื่องราวในเกม ทำท่าย ความสามารถของผู้เรียน	4.13	0.52	มาก
8. ภาพฉาก การวางเหตุการณ์ และความสวยงามของภาพทำให้อยากที่จะเล่นซ้ำอีก	4.40	0.51	มาก
9. ลำดับการดำเนินเกมในแต่ละด่าน เข้าใจง่าย ไม่ยากและซับซ้อนจนเกินไป	4.40	0.63	มาก
10. นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG)	4.60	0.51	มากที่สุด
รวม	4.26	0.59	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) โดยรวมอยู่ใน

ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.26 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 2 ที่กล่าวไว้ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายข้อพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษโดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.60 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.51 การดำเนินเรื่องภายในเกมน่าสนใจ สนุกเพลิดเพลิน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 ภาพฉากการวางเหตุการณ์ และความสวยงาม โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.40 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.63 นักเรียนมีความพึงพอใจต่ำสุดคือ ผู้เรียนสามารถควบคุมตัวละครได้ง่ายไม่ซับซ้อน โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 คะแนน และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.65

นอกจากนี้นักเรียนได้เขียนแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ

1. นักเรียนมีความสนุก สนุกสนาน เพลิดเพลิน ตื่นเต้น อีกทั้งได้พัฒนาการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษควบคู่กับการเรียนรู้เทคโนโลยี
2. นักเรียนต้องการให้เพิ่มชั่วโมงในการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -21.65$, $df = 38$, $Sig = .000$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานในการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องจากการใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ทำให้นักเรียนรู้สึกท้าทายและสนุกกับการเล่นเกมตามบทบาท สอดคล้องกับงานวิจัยของภูษิตา บำรุงสุนทร และกรกช อัตตวิริยะนุภาพ ได้วิจัยเรื่องการใช้เกมเล่นตามบทบาท (RPG) เพื่อเป็นสื่อการสอนวัฒนธรรมในการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ สำหรับนักศึกษาวิชาเอกและวิชาโทภาษาเยอรมันชั้นปีที่ 4 จำนวน 40 คน คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัยโดยใช้กระบวนการพัฒนาเกม RPG เป็นไปด้วยดี สามารถใช้เกม RPG เป็นสื่อการสอนวัฒนธรรมเยอรมันแก่ผู้เรียนชาวไทยได้ จากผลคะแนนทดสอบก่อนและหลังเล่นเกม คะแนนหลังเล่นเกมสูงกว่าก่อนเล่นเกม (ภูษิตา บำรุงสุนทร และกรกช อัตตวิริยะนุภาพ, 2564) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพรัตน์ สิทธิวงศ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องผลการใช้สื่อประเภทเกมศึกษา 3 มิติแบบ



แข่งขัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่มสาระวิทยาศาสตร์ ใช้กับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งตามภาคละ 1 โรงเรียน จำนวน 4 โรงเรียน โดยใช้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนรู้โดยการใช้สื่อประเภทเกมการศึกษา 3 มิติแบบการแข่งขัน ทั้ง 4 ภาค สรุปผลผู้เรียนที่มีความรู้คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17 และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.51 เมื่อเปรียบเทียบกัน พบว่าคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน (ทิพรรัตน์ สิทธิวงศ์, 2563)

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานในการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) อยู่ในระดับมาก นักเรียนมีความเพลิดเพลิน รู้สึกไม่ตึงเครียด สามารถเรียนรู้กับเนื้อหาที่เรียนได้ควบคู่กับการเล่นเกม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นนทวัฒน์ เพชรไทย และวริยา เย็นปิง ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาเกม 3 มิติ เสริมความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนกรับใหญ่ว่องกุลกิจพิทยาคม จำนวน 30 คน โดยได้พัฒนาเกม 3 มิติ ในการเสริมความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน โดยใช้โปรแกรม RPG Maker MV เพื่อวัดคุณภาพของเกม 3 มิติ ในการเสริมความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน หลังจากผู้วิจัยพัฒนาเกม 3 มิติ ในการเสริมคำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ผู้เล่นสามารถเล่นเกมโดยการลงโปรแกรมเกม และสามารถเล่นได้แบบออฟไลน์ การวัดคุณภาพของเกม 3 มิติ ที่ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน พบว่า อยู่ในระดับดี นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับดีมาก (นนทวัฒน์ เพชรไทย และวริยา เย็นปิง, 2563)

นอกจากนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ได้ฝึกนักเรียน ลงมือปฏิบัติ สร้างองค์ความรู้ สร้างความเข้าใจ เรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภารัตน์ บุตรแดงน้อย และสวียา สุรมณี ที่ศึกษาเรื่องการพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้ เรื่องตัวกลางการสื่อสารข้อมูล สำหรับมัธยมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสรรพ์ จำนวน 35 คน ใช้วิธีการจับสลาก โดยใช้ผลการพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้ เรื่องตัวกลางการสื่อสาร ข้อมูล พบว่ากิจกรรมการเรียนรู้ระบบภายในเกม ผู้ศึกษาได้ออกแบบเกมเพื่อการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำ ซึ่งมีทั้งเสริมแรงทางบวกและเสริมแรงทางลบ (นภารัตน์ บุตรแดงน้อย และสวียา สุรมณี, 2560)

องค์ความรู้ใหม่

เกมเล่นตามบทบาท (RPG) หมายถึง เกมที่ผู้เล่นสร้างตัวละครที่สมมุติขึ้นในเกมและเล่นตามบทบาท มีกฎ กติกา เงื่อนไขของเกม RPG โดยมีคำสั่งต่างๆ ที่ผู้สร้างกำหนดให้ โดยสร้างเกมผ่าน

โปรแกรมสำเร็จรูป RPG Maker โดยเกมอาจจะเป็นทั้งลักษณะ การเล่นโดยสมาร์ทโฟน คอมพิวเตอร์ และแท็บเล็ตให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

สื่อกำหนดตามบทบาท (RPG) หมายถึง โลกประสบการณ์โลกเสมือนจริงว่า Merged Reality หรือ MR คือที่นำเกมเทคโนโลยี ใช้ความจริงผสมผสานกับเทคโนโลยีเพื่อสร้างสิ่งที่มีจริงในโลกเข้าสู่ระบบเกมให้กับผู้เล่นได้ทดลองใช้ ได้ดังนี้

1. Virtual Reality ได้มีการพัฒนาการด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยี เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ใหม่จากการเรียนรู้ ผู้เล่นเกมเกิดทักษะ การจินตนาการ การสัมผัสจากโลกเสมือนจริงในยุคปัจจุบันนี้ สามารถเรียนรู้ได้ 3 มิติ ทางด้านการมอง การได้ยิน และการสัมผัสที่โลกจำลองได้สร้างขึ้น ผู้เล่นได้มีส่วนร่วม ในการสร้างที่มีความหมายกับผู้เรียน เกิดการปฏิสัมพันธ์ การเชื่อมโยงและนำประสบการณ์ที่ได้รับ ไปใช้ในสถานการณ์จริงที่ผสมผสานกับสถานการณ์เสมือนจริง ผู้เล่นได้มีทางเลือกในการเรียนรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยน ความรู้และประสบการณ์ของผู้เรียนในชั้นเรียนหรือในสังคม มีการสรุปผลงานที่ได้และอภิปรายร่วมกัน

2. Merged Reality และ Augmented Reality เป็นการนำเทคโนโลยีที่ล้ำยุคที่ผสมระหว่างโลกเสมือนจริงและโลกจำลอง มีวัตถุประสงค์ที่ใช้คล้ายกันกับยุคปัจจุบัน มีความน่าสนใจ ต้น จำลองบรรยากาศได้ แต่ใน Augmented Reality จะจำลองสถานที่ที่เราอยู่ และสร้างภาพจำลองสามมิติขึ้น ได้ทั้งวิดีโอ หรือเคลื่อนไหวได้ ให้เราได้รับชม ส่วน Merged Reality จะนำเอาเทคโนโลยีของ Virtual Reality และ Augmented Reality เอามาผสมผสานกันทำให้ผู้เล่นสร้างภาพสามมิติขึ้นมาแสดง เพียงเลือกการใช้งานให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียน และผู้เล่นเกิดสนุก ทำท่าย ดึงดูดที่อยากจะค้นพบประสบการณ์ใหม่ๆ

3. Mixed Reality คือการจำลองบรรยากาศ มีการสร้างภาพ 3 มิติขึ้นมาแสดง ผู้เล่นจะได้รับรู้ความรู้สึกของตนเองในโลกเสมือนจริง ช่วยเกิดแรงกระตุ้น แรงจูงใจในการเรียนเพิ่มมากขึ้น

บทสรุป

จากข้อค้นพบผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการใช้สื่อกำหนดตามบทบาท (RPG) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปได้ว่า

1. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อกำหนดตามบทบาท (RPG) มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = -21.65$, $df = 38$, $Sig = .000$)

2. นักเรียนที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อกำหนดตามบทบาท (RPG) มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้โดยใช้สื่อกำหนดตามบทบาท (RPG) โดยรวมอยู่ในระดับมาก



ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาผลการใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้

สามารถนำกิจกรรมเกมเล่นตามบทบาทไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนวิชาภาษาอังกฤษได้ เพราะเกมเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการเรียนของนักเรียน โดยช่วยสร้างแรงจูงใจและความสนใจในการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการพัฒนาเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ในรูปแบบของแอปพลิเคชันที่สามารถติดตั้งบนระบบปฏิบัติการมือถือในระบบ Android และระบบ IOS เพื่อให้ผู้สนใจสามารถใช้งานได้สะดวกมากขึ้นและนำเข้าสู่ระบบแบบออนไลน์เพื่อให้ผู้เล่นสามารถเข้าถึงเกมและเล่นเกมร่วมกันได้อย่างแพร่หลายมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรมีการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อเกมเล่นตามบทบาท (RPG) ในระดับชั้นเรียนอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาอังกฤษทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กรกช ชันบุญ. (2565). รูปแบบการสื่อสารผ่านเมตาดาเวิร์สเพื่อการเรียนการสอน สาขาวิชานิตยศาสตร์มหาวิทาลัยสุโขทัยธรรมาราช. *มนุษยสังคมสาร*, 20(3): 123-144.
- ทิพรัตน์ สิทธิวงศ์. (2563). ผลการใช้สื่อประเภทเกมศึกษาสามมิติแบบแข่งขัน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 22(1): 59-71.
- ทิตินา แคมณี. (2550). *รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทวัฒน์ เพชรไทย และวริยา เย็นเปิง. (2563). การพัฒนาเกม 3 มิติ เสริมความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน. *การประชุมวิชาการระดับชาติราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย*, 1125-1136.

- นภารัตน์ บุตรแดงน้อย และสวียา สุรมณี. (2560). การพัฒนาเกมเพื่อการเรียนรู้ เรื่องตัวกลางการสื่อสารข้อมูล สำหรับมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารโครงการวิทยาการคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ*, 29(3): 29-35.
- ภูษิตา บำรุงสุนทร และกรกช อุตตวิริยะนุภาพ. (2564). “การใช้เกมเล่นตามบทบาท (RPG) เพื่อเป็นสื่อการสอนวัฒนธรรมในการเรียนการสอนภาษาเยอรมันในฐานะภาษาต่างประเทศ”. *วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 43(1): 52-69.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2538). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วิวัฒน์ มีสุวรรณ. (2554). การเรียนรู้ด้วยการสร้างโลกเสมือนผสานโลกจริง. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 13(2): 119-127.





ผลการใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำเพื่อพัฒนาทักษะ
การอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่

1 โรงเรียนเทศบาลวัดชุมพลคีรี จังหวัดตาก

The Effects of Using Alphabet Sounds Decoding Skill Practice
to Improve English Reading Aloud and Spelling Skills of First
Grade Students at Chumponkiri Municipal School at Tak
province

¹ณิศา พุ่มพวง

Nisa Pumpuang

²อนงนาฏ เพชรประเสริฐ

Anongnad Petchprasert

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹²Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

¹Corresponding author, e-mail: ipznisa@gmail.com

Received May 1, 2023; Revised August 1, 2023; Accepted: September 12, 2023



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงทดลอง มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะในการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ 2) เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงและการสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษและหลังเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 35 คน โรงเรียนเทศบาลวัดชุมพลคีรี อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ซึ่งได้มาจากวิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ 2) ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ 3) แบบทดสอบทักษะการอ่านออกเสียง และการสะกดคำ จำนวน 20 ข้อ ทดสอบด้วยวิธีการอ่านออกเสียงทีละคำโดยที่คำที่กำหนดอยู่ในรูปแบบการสะกดแบบ CVC

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ 2) คะแนนหลังใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนใช้ชุดแบบฝึกทักษะอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: ทักษะการอ่านออกเสียง; ทักษะการสะกดคำ; ชุดแบบฝึกทักษะ

Abstract

The research is experimental research. The purposes of this research were (1) to study the result of using Alphabet Sounds Decoding Skill Practice to Improve English Reading Aloud and Spelling Skills (2) to compare the abilities in English reading aloud and spelling of first grade students before using Alphabet Sounds Decoding Skill Practice and after using Alphabet Sounds Decoding Skill Practice. The sample was of this research were 35 grade 1 students studying during the second semester of the academic year 2022 at Chumponkiri Municipal School, Maesot District, Tak province. They were selected by using a simple sampling method of lottery with the classroom units. The instrument for collecting data were 1) English lesson plans by using Alphabet Sounds Decoding Skill Practice 2) English Spelling Pre-test and Post-test (20 items) testing by reading each word in CVC form 3) Alphabet Sounds Decoding Skill Practice. An Analysis data by statistical means, percentage, standard deviation, t-test dependent and Content Analysis. The research results were found as follows; 1) Alphabet Sounds Decoding Skill Practice is able to improve English reading aloud and spelling skills. 2) Students' abilities pretest and posttest outcome in English reading aloud and spelling by using Alphabet Sounds Decoding Skill Practice content the mean score on posttest was higher than pretest with statistically significant at .05 level.

Keywords: English reading aloud; English spelling skills; Skill practice

บทนำ

การสื่อสาร เป็นหนึ่งในสมรรถนะที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในโลกยุคปัจจุบัน เพราะการสื่อสารนั้นสามารถถ่ายทอดและรับรู้ความคิด ความรู้สึก เจตคติ และทัศนคติของตัวเราและผู้อื่น



ได้ ดังนั้น การสื่อสารจึงเป็นทักษะที่สำคัญเป็นอย่างมากในการจัดการศึกษา ในปัจจุบันการจัดการศึกษา มุ่งเน้นพัฒนาการอ่านออกเขียนได้ ตามหลัก 3RS ซึ่งมุ่งเน้นให้คนไทยพัฒนาทักษะการอ่าน เพื่อก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลหรือศตวรรษที่ 21 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564) เนื่องจากในยุคดิจิทัลนั้น โลกมีความเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดและใช้สื่อโซเชียลมีเดียมากมายเป็นสื่อกลางในการสื่อสาร และยังเน้นการใช้ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลของโลก คนไทยและชนทุกชาติในยุคปัจจุบันจึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ภาษาอังกฤษ (วรารณ พรหมอินทร์, 2561) ซึ่งนอกจากจะใช้ในการสื่อสารแล้วนั้น ยังต้องใช้ในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม และเพื่อการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ดังนั้น การอ่านภาษาอังกฤษจึงถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับนักเรียนในยุคศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในผู้เรียนระดับเริ่มต้นหรือระดับการศึกษาขั้นประถมศึกษาตอนต้น ที่มีกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2551 ว่า ผู้เรียนควรมีความสามารถในการระบุตัวอักษรและเสียงของตัวอักษร สามารถอ่านออกเสียงคำและประโยคง่าย ๆ ได้อย่างถูกต้องตามหลักการอ่าน เพื่อใช้ในการสื่อสารและให้เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรมของภาษาไทยและต่างประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2561) เพื่อเป็นแนวทางในการอ่านเพื่อความเข้าใจในการศึกษาระดับที่สูงขึ้น

การอ่านภาษาอังกฤษ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและโลกโซเชียล ซึ่งหน่วยย่อยในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับนักเรียนที่เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองคือการรู้จักเสียงของตัวอักษรและการอ่านคำ มักออกเสียงที่ผิดจนทำให้เกิดความผิดพลาดในการสื่อสาร เช่นคำว่า BALANCE ว่า “บาล้านซ” และเจ้าของภาษาฟังไม่เข้าใจเพราะออกเสียงคำนั้นไม่ถูกต้อง (ต้องออกเสียง แบเลนซ) หรือในกรณีที่เจ้าของภาษาออกเสียง “แบเลนซ” เราไม่สามารถเข้าใจได้ เนื่องจากเราเองออกเสียงไม่ถูกต้อง ทำให้เราไม่สามารถเข้าใจในสิ่งที่เจ้าของภาษาออกเสียง จากที่กล่าวมาข้างต้น ชี้ให้เห็นว่า การออกเสียงที่ผิดทำให้เกิดความเข้าใจที่ผิดพลาด หรือเรียกอีกนัยหนึ่งว่า การสื่อสารผิดพลาด ซึ่งอูร์ (UR) ได้อธิบายถึงสาเหตุของข้อผิดพลาดในการออกเสียงภาษาอังกฤษว่าแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ประเด็นแรก คือ เสียงบางเสียงในภาษาอังกฤษไม่มีอยู่ในภาษาแม่ ทำให้ผู้เรียนไม่คุ้นเคยกับการออกเสียงเหล่านั้น จึงแทนที่เสียงเหล่านั้นโดยเสียงที่ใกล้เคียงกับภาษาแม่ของตน ประเด็นที่สอง เสียงบางเสียงเป็นเสียงที่มีอยู่ในภาษาแม่ แต่ไม่ได้ถือเป็นหน่วยเสียงที่แยกออกมาอย่างชัดเจน จึงทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้เสียงดังกล่าวว่าสามารถทำให้เกิดความแตกต่างทางความหมายได้ ประเด็นท้ายสุด คือ บางครั้งผู้เรียนออกเสียงถูกต้อง แต่ผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้ถึงการลงเสียงหนัก (STRESS) ในระดับคำ หรือบางครั้งผู้เรียนใช้ทำนองเสียง (INTONATION) ของภาษาแม่มาใช้ในภาษาอังกฤษจึงส่งผลให้เกิดความเข้าใจผิดในการสื่อความหมาย การฝึกอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษโดยใช้หลักโฟนิคส์เป็นฐานในการฝึก จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยพัฒนาทักษะการออกเสียงภาษาอังกฤษให้เหมือนกับเจ้าของภาษา และช่วยให้ครู

สามารถแก้ไขการออกเสียงผิดของนักเรียนได้อย่างทันท่วงที มีภาษาที่ใกล้เคียงกับเจ้าของภาษาและมีความสากล (UR, 2000)

การนำเทคนิคการอ่านโดยการถอดรหัสเสียงของตัวอักษรมาใช้ ซึ่งเป็นหนึ่งในหลักการออกเสียงตามหลักโฟนิคส์ เป็นแนวคิดที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและเสียง ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและการสะกดคำได้ (รัตตินันท์ ทุนศิริ และคณะ, 2563) ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ ถือว่าเป็นทักษะสำคัญอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตอยู่อย่างเท่าทันโลกในยุคดิจิทัล ซึ่งพื้นฐานของการอ่านไม่ว่าจะภาษาใดนั้น หน่วยที่เล็กที่สุดคือเสียง ดังนั้น ในการที่จะเริ่มสะกดคำในภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องและใกล้เคียงกับเจ้าของภาษา จึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ผ่านหน่วยเสียงและสัญลักษณ์ของเสียงหรือตัวอักษร เพื่อลดความผิดพลาดในการสื่อสารซึ่งอาจเกิดขึ้นกับทักษะอื่นๆ ในการสื่อสารต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะทำการวิจัยเรื่องผลการใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ เพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ใช้แก้ปัญหาการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษได้อย่างถูกต้องและยังเป็นการปูพื้นฐานเสียงที่ถูกต้องในระดับเริ่มต้น โดยนำเอาพื้นฐานการสะกดคำโดยใช้การถอดรหัสเสียงตัวอักษรภาษาอังกฤษมาเป็นเครื่องมือในการฝึกการอ่านคำ เพื่อพัฒนาการอ่านประโยคและบทอ่านอื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงและการสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษและหลังเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่วิจัย คือ โรงเรียนเทศบาลวัดชุมพลคีรี จังหวัดตาก ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 140 คน กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 35 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยสุ่มจำนวน 4 ห้อง (Sampling unit) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ จำนวน 2 แผน 12 ชั่วโมงรูปแบบกิจกรรมที่ใช้ในการออกแบบ



แผนการจัดการเรียนรู้เน้นการใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้เทคนิคการอ่านแบบโฟนิกส์ 2) ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ (The Alphabet Sound Decoding Skill Training Activity Pack) เป็นแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงคำที่กำหนดรูปแบบคำแบบ CVC (consonant+vowel-consonant) ซึ่งง่ายและเหมาะสมกับวัยของกลุ่มตัวอย่าง ในรูปเล่มมีการใช้สีและรูปภาพเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เรียน และใช้แทนความหมายของคำ (รูปธรรม) 3) แบบทดสอบทักษะการอ่านออกเสียง (Reading aloud) และการสะกดคำ (Spelling) จำนวน 20 ข้อ ทดสอบด้วยวิธีการอ่านออกเสียงทีละคำโดยที่คำที่กำหนดอยู่ในรูปแบบการสะกดแบบ CVC โดยนำไปใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างเพื่อหาค่าความเชื่อมั่นซึ่งมีค่าเท่ากับ .89 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21 – 0.89 และค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.51 – 0.80 เครื่องมือวิจัยทั้งหมดมีการตรวจสอบเชิงค่าความเที่ยงตรงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนการนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาผลการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับสลากโดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วย (Sampling unit) 2) ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) นักเรียนรายบุคคล ด้วยแบบทดสอบการอ่านออกเสียง (Reading aloud) และการสะกดคำ (Spelling) โดยครูผู้ประเมินชาวต่างชาติ (Foreigner rater) จำนวน 3 คน ซึ่งมีประสบการณ์การสอนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ (Teaching English as a Foreign Language) อย่างน้อย 2 ปี 3) ผู้วิจัยดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกับแบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 4) ทำการทดสอบหลังเรียน (Posttest) นักเรียนรายบุคคล ด้วยแบบทดสอบการอ่านออกเสียง (Reading aloud) และการสะกดคำ (Spelling) ชุดเดียวกับการทดสอบก่อนเรียน โดยครูผู้ประเมินชาวต่างชาติจำนวน 3 ท่าน (Foreigner raters) 5) ผู้วิจัยตรวจให้คะแนนการทดสอบและวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติ และทดสอบสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้และรายงานผลของการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. การศึกษาผลการเรียนรู้โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียน

ตารางที่ 1 ผลคะแนนของนักเรียน

คะแนน Pre-test (เต็ม 20 คะแนน)	จำนวนนักเรียน (35 คน)	คะแนน Post test (เต็ม 20 คะแนน)	จำนวนนักเรียน (35 คน)
3	17	4	2
4	10	15	2
5	5	18	5
6	2	19	9
8	1	20	4

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนเต็มในการทดสอบ 20 คะแนน และมีเกณฑ์ผ่านการทดสอบ 10 คะแนน ผลการทดสอบก่อนเรียนของผู้เรียนมีผลคะแนนสูงสุด 7.67 คะแนน จำนวน 1 คน และผลคะแนนน้อยที่สุด 3 คะแนน จำนวน 17 คนซึ่งเกินครึ่งหนึ่งของจำนวนกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และผลการทดสอบหลังเรียนของผู้เรียน มีผลคะแนนสูงสุด 20 คะแนน จำนวน 4 คน และมีคะแนนที่น้อยที่สุด 4 คะแนน จำนวน 1 คน เมื่อเทียบกับเกณฑ์แล้ว จำนวนนักเรียนที่ผ่านการทดสอบก่อนเรียนคิดเป็นร้อยละ 0 และจำนวนนักเรียนที่ผ่านการทดสอบหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 90 และจำนวนนักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์การทดสอบหลังเรียนคิดเป็นร้อยละ 10

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 35 คน ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และการทดสอบค่า t (t test แบบ dependent)

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

การทดสอบ	n	$\bar{X}$	SD	t	Sig.
ก่อนเรียน	35	3.92	1.14	10.73*	0.000
หลังเรียน	35	16.26	6.43		

*p < .05

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนก่อนเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.92 คะแนน จากคะแนนหลังเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.26 คะแนน จากคะแนนเฉลี่ยดังกล่าว นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเท่ากับ 12.34 คะแนน ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05



อภิปรายผลการวิจัย

1. จำนวนนักเรียนที่ผ่านการทดสอบก่อนใช้ชุดแบบฝึกทักษะคิดเป็นร้อยละ 0 หรือไม่มีนักเรียนที่ผ่านการทดสอบและจำนวนนักเรียนที่ผ่านการทดสอบหลังใช้ชุดแบบฝึกทักษะคิดเป็นร้อยละ 91.43 หรือจำนวน 32 คน ทั้งนี้เนื่องมาจากชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ ซึ่งได้รับการออกแบบมาเพื่อให้ตรงกับสภาพปัญหาการอ่านออกเสียงคำศัพท์ และการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน และกระบวนการออกเสียงซ้ำ (Self-repetition) (ถิรวัฒน์ ตันทนิส, 2555) รูปแบบของชุดแบบฝึกที่มีสีสันและสามารถดึงดูดความสนใจของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของวรินทร์ธร กิจธรรม ที่กล่าวว่า สี่เป็นองค์ประกอบสำคัญที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้พบเห็นได้ และในชุดแบบฝึกทักษะยังมีการเรียงลำดับความยากง่ายของคำอย่างเหมาะสมตามแนวคิดของบรุนเนอร์ (วรินทร์ธร กิจธรรม, 2564) ที่ต้องจัดลำดับเนื้อหาความรู้ตามความเหมาะสมกับความยากง่ายและเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน จากผลการศึกษาข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของพิมภรณ์ พวงชื่น ที่ศึกษาเรื่องการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบโฟนิกส์ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนชุมชนบ้านทุ่งสงบ จังหวัดอุทัยธานี จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนแบบโฟนิกส์ มีทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (พิมภรณ์ พวงชื่น, 2562)

2. คะแนนหลังใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนสูงกว่าคะแนนก่อนใช้ชุดแบบฝึกทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการดำเนินการสอนตามแบบแผน โดยเริ่มจากการให้ผู้เรียนได้รู้จักเสียงของตัวอักษรและการเชื่อมโยงเสียงหรือประสมคำอย่างเป็นระบบ (Adam Wojtaszek & Janusz Arabski., 2011) ผ่านการใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ และผู้เรียนได้มีการทบทวนและทำซ้ำอย่างต่อเนื่องตามทฤษฎีความต่อเนื่อง (continuity) ของไทเลอร์ (Tyler) จากผลการศึกษาข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนมีความสามารถในการอ่านและสะกดคำภาษาอังกฤษหลังใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัตตินันท์ ทูลศิริ และคณะ ที่ศึกษาการใช้วิธีสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกเสียงและความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนเชียงแสนวิทยาคม จังหวัดเชียงราย จำนวน 20 คน ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมี

ความสามารถในการออกเสียงภาษาอังกฤษอยู่ในระดับค่อนข้างดี ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดให้และนักเรียนมีความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้นผ่านวิธีการสอนแบบโฟนิกส์ (รัตตินันท์ ทูลศิริ และคณะ, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

โฟนิกส์ (Phonics) เป็นเทคนิคในการจำรหัสเสียงของตัวอักษรภาษาอังกฤษ และนำรหัสเสียงดังกล่าวมาผสมเสียงเกิดเป็นเสียงของคำ เมื่อนักเรียนได้ฟังคำศัพท์ภาษาอังกฤษ นักเรียนจะสามารถวิเคราะห์เสียงเพื่อถอดรหัสเสียงและเขียนออกมาเป็นคำได้ วิธีการนี้สามารถนำมาพัฒนาทักษะการเขียนได้เป็นอย่างดี ในทางทางกลับกัน การเริ่มต้นออกเสียงภาษาอังกฤษให้ถูกต้อง นักเรียนจะต้องเริ่มจากการจำรหัสเสียงและออกเสียงของรหัสนั้นให้ถูกต้องตั้งแต่ในเบื้องต้น แล้วค่อยผสมเสียงและออกเสียงคำให้ถูกต้องตามลำดับ ความสามารถในการแยกแยะเสียงของตัวอักษรและการอ่านคำศัพท์จากการจำและถอดรหัสเสียงเหล่านี้ ล้วนมาจากวิธีโฟนิกส์นั่นเอง

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนจะต้องประกอบไปด้วยขั้นตอนพื้นฐานสำคัญหลัก คือ ขั้นการนำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและเสียงตัวอักษร (Letter-Sound Correspondence) ขั้นการนำเสนอเทคนิคการผสมเสียงเพื่อให้เกิดการอ่าน (Blending) และขั้นการเรียนรู้การสร้างคำ (Word Building) ทั้งนี้ทุกขั้นตอนมีความเชื่อมโยงกัน ขั้นของการนำเสนอซึ่งมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวอักษรและเสียงของตัวอักษรนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องคำนึงถึงหลักการสำคัญ 3 ประการ ประการแรก คือ การลำดับการนำเสนอตัวอักษรและจำนวนเสียงที่จะนำเสนอในแต่ละครั้งการสอน ในขั้นการนำเสนอเทคนิคการผสมเสียงเพื่อให้เกิดการอ่าน หัวใจสำคัญคือ ครูผู้สอนมีหน้าที่แนะนำผู้เรียนให้รู้จักการแยกองค์ประกอบของเสียงในคำออกเป็นส่วนๆ (ถอดรหัส) จากนั้นทำการผสมเสียงที่แยกออกมาได้นั้นเข้าเป็นการออกเสียงคำโดยในช่วงแรกของการนำเสนอเทคนิค เสียงตัวอักษรแต่ละเสียง (Phoneme) ในคำจะถูกผสมเข้าด้วยกันด้วยการใช้การลากเสียงแต่ละเสียงในคำต่อเนื่องกันจนเกิดเป็นเสียงของคำนั้นๆ เช่น เมื่อครูผู้สอนต้องการสอนการผสมเสียงเพื่ออ่านคำศัพท์คำว่า “cat” เริ่มต้นครูผู้สอนจะชี้ให้ผู้เรียนเห็นว่าในคำศัพท์คำว่า “cat” นี้ประกอบด้วยเสียงของพยัญชนะสาม เสียง นั่นคือเสียงของตัวอักษร c เสียงของตัวอักษร a และเสียงของตัวอักษร t จากนั้นกระตุ้นให้ ผู้เรียนเริ่มออกเสียงตัวอักษรเสียงแรก คือ เสียงตัวอักษร c ลากเสียงของเสียงแรกมาเชื่อมต่อกับเสียงที่สอง คือ เสียงของตัวอักษร a และลากเสียงมาจนจบกับเสียงที่สามนั่นก็คือเสียงของตัวอักษร t จน เกิดเป็นการออกเสียงคำว่า “cat” นั่นเอง

แนวทางการสอนแบบโฟนิกส์ เป็นวิธีการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษที่คำนึงถึงเสียงของตัวอักษรและการเชื่อมเสียง โดยในงานวิจัยนี้ มุ่งเน้นไปที่การสอนโฟนิกส์ในผู้เรียนระดับเริ่มต้น (beginner) ซึ่งขั้นตอนในการสอนอ่านและสะกดคำตามหลักโฟนิกส์มีดังนี้



1) รู้จักรหัสเสียง ครูควรสอนให้ผู้เรียนรู้จักรูปแบบของตัวอักษรควบคู่ไปกับเสียงของตัวอักษรโดยเริ่มจากตัวอักษรแรกในตำแหน่งของพยัญชนะต้น (beginning sound) เสียงสระ (Vowel sound) และเสียงสุดท้ายของคำ (Final sound) หรือเรียกเสียงและตัวอักษรที่ต้องจำควบคู่กันนี้ว่า “รหัสเสียง” โดยในการสอนออกเสียงตามรหัสเสียงนั้นควรฝึกออกเสียงให้ชัดเจนและย้ำจนกว่าผู้เรียนจะสามารถจะจำได้เพื่อใช้ในการวิเคราะห์และสังเคราะห์เสียงได้ ขั้นที่สอง ครูควรยกตัวอย่างคำง่ายๆ (ซึ่งมีความหมาย)

2) วิเคราะห์รหัสเสียง แต่ละเสียงของคำนั้น จากนั้นครูสอนให้ผู้เรียนเชื่อมโยงรหัสเสียงซ้ำๆ เช่น b-a-t และอ่านเป็นคำ bat

3) สังเคราะห์รหัสเสียงเพื่อสร้างคำใหม่ ครูนำเสนอตัวอักษรในตำแหน่งของพยัญชนะต้นตัวใหม่ เช่น เปลี่ยนจากตัว b เป็นตัว f และให้นักเรียนลองอ่านเชื่อมโยงคำใหม่เป็นคำว่า fat สอนในลักษณะนี้ซ้ำๆ โดยการเปลี่ยนตัวอักษรไปเรื่อยๆ

4) ประยุกต์ใช้กับตัวอักษรในตำแหน่งอื่น ครูเปลี่ยนตัวอักษรในตำแหน่งสระ (Vowel sound) (โดยตัวอักษรนั้นต้องให้เสียงสระ) และตำแหน่งเสียงสุดท้าย (Final sound) ตามลำดับ ทั้งนี้ครูต้องนำเสนอคำใหม่ไปเรื่อยๆ พร้อมความหมายของคำศัพท์นั้นด้วย

บทสรุป

ผลการใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำเพื่อพัฒนาทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ดังนี้ 1) ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษ สามารถพัฒนาความสามารถในการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ และ 2) การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านออกเสียงและการสะกดคำภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก่อนเรียนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษและหลังเรียน ผลการวิจัยสรุปว่า คะแนนหลังใช้ชุดแบบฝึกทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำภาษาอังกฤษสูงกว่าคะแนนก่อนใช้ชุดแบบฝึกทักษะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

รูปแบบการสอนแบบโฟนิกส์ (Phonics) สามารถนำไปใช้สอนได้ในหลากหลายระดับของผู้เรียน ครูผู้สอนอาจเริ่มต้นนำรูปแบบการสอนนี้ไปใช้จริงและปรับให้เข้ากับบริบทของโรงเรียนหรือสถานศึกษาของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อการอ่านในชั้นอื่นๆต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ตัวอักษรภาษาอังกฤษบางตัว สามารถออกเสียงได้ถึง 2 เสียงหรืออาจมากกว่า ได้แก่ ตัว C และ G ดังนั้น ผู้สอนควรอธิบายเพิ่มเติมในส่วนนี้

2.2 เนื่องจากการสอนสะกดคำต้องมีการทำซ้ำ ผู้เรียนอาจเกิดความเบื่อหน่าย ผู้สอนควรบูรณาการกับเทคนิคหรือวิธีการอื่นเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น เพลง เกม

2.3 ควรมีการสำรวจความพึงพอใจของผู้เรียนหลังกระบวนการจัดการเรียนรู้ว่าผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ในการเรียนรู้อย่างไร

2.4 ควรทำวิจัยเพื่อออกแบบหรือต่อยอดโดยการเพิ่มทักษะมากขึ้นกว่าการสะกดคำในรูปแบบ VC และ CVC โดยอาจเพิ่มในเรื่องของการสะกดคำโดยยึดรูปแบบการสะกดคำภาษาอังกฤษแบบออกเสียงชื่อตัวอักษรควบคู่ไปกับการสอนแบบโฟนิกส์

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2561). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แนวทางการประเมินความสามารถด้านการอ่านของผู้เรียน (RT)*. กรุงเทพฯ: สำนักทดสอบทางการศึกษา.
- ถิรวัฒน์ ตันทนิส. (2555). การศึกษาปัญหาการอ่านออกเสียงภาษาอังกฤษและกลวิธีการเรียนการออกเสียงภาษาอังกฤษของนักศึกษาสหวิทยาการชั้นปีที่ 3. *วารสารภาษาและภาษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 2(1): 81-102.
- พิมภรณ์ พวงชื่น. (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านออกเสียงและสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์ (กศ.ม.)*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัตตินันท์ ทูลศิริ และคณะ. (2563). การใช้วิธีสอนแบบโฟนิกส์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกเสียงและความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยนเรศวร*, 4(4): 185-196.



- วราภรณ์ พรหมอินทร์. (2561). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ Collaborative strategic reading. *วิทยานิพนธ์ (กศ.ม.). มหาวิทยาลัยบูรพา*.
- วรินทร์ธร กิจธรรม. (2564). อิทธิพลของสื่อที่มีต่อการสร้างแบรนด์. *วารสารการสื่อสารและการจัดการ* นิต้า, 1(1):78-91.
- Adam W. & Janusz A. (2011). *The Acquisition of L2 Phonology*. Salisbury: The MPG Books Group, Inc.
- Ur, P. (2000). *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. Cambridge: Cambridge University Press.



ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการ
ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม
Transformational Leadership and Academic Affairs
Management of School Administrator under the Secondary
Educational Service Area Office Nakhon Pathom

¹กนกกรักษ์ สุทธิอำนาจกุล

Kanokrak Sutthiamnouykool

²ประเสริฐ อินทร์รักษ์

Prasert Intarak

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹²Faculty of Education, Silpakorn University

¹Corresponding author, e-mail: kookkaiteacher@gmail.com

Received May 1, 2023; Revised August 6, 2023; Accepted: September 12, 2023



บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม 2) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐมอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เป็นต้นแบบนำทาง สร้างขวัญและกำลังใจ เพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น กล้าท้าทายต่อกระบวนการ และการสร้างแรงบันดาลใจสัทธิทัศนร่วมกัน 2) การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ การบริหารงานวิชาการ การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ



การวางแผนงานวิชาการ การประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัดประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน 3) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง; การบริหารงานวิชาการ; สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม

Abstract

This Article aimed to study 1) Transformational leadership of school administrator under the secondary educational service area Nakhonpathom, 2) The academic affairs administration under Nakhonpathom secondary educational service area office and 3) The relationship between transformational leadership and academic affair management of school administrator under the secondary educational service area Nakhonpathom. The results of this research were as follow: 1) Transformational leadership of administrator of secondary educational service area Nakhonpathom as a whole was at a high level when considered in each aspect there were at a high level. When arranged by arithmetic mean from the highest to the lowest as follows: model the way, encourage the heart, enable others to act, challenge the process and inspire a shared vision. 2) School academic affairs management of school under educational service area Nakhonpathom. as a whole was at a high level when considered in each aspect there were high level. When arranged by arithmetic mean from the highest to the lowest as follows: academic administration, education guidance, academic development and promotion, academic planning, assessment of academic performance, learning activity and evaluation and registration. 3) The relationship between transformational leadership of administrator academic affairs management of school under secondary educational service area Nakhonpathom as a whole and individual were positive correlation with statistically significant at the .01 level.

Keywords: Transformational leadership; Academic affairs management; Educational Service Area Nakhonpathom

บทนำ

สถานการณ์โลกในขณะนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเทคโนโลยีซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคมการศึกษา รวมถึงสิ่งแวดล้อม มีระบบการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วและเกิดการแข่งขันสูงขึ้น ในขณะที่ประเทศของเรายังมีข้อจำกัดบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ เช่น คุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นด้านทัศนคติ มีความรู้ ทักษะที่จำเป็น คุณธรรม จริยธรรม สภาพสังคมที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว ปัญหาด้านคุณภาพการศึกษา การคมนาคมขนส่ง การเข้าถึงบริการด้านสาธารณสุข กฎระเบียบที่ไม่ได้รับการปรับปรุงตามยุคสมัย ความเหลื่อมล้ำทางสังคม การพัฒนาทางด้านการค้นคว้าวิจัย วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและนวัตกรรม ที่เป็นไปอย่างล่าช้า ปัญหาคอร์รัปชัน เป็นต้น (หวน พินธุพันธุ์, 2565) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการยกระดับคุณภาพการศึกษา สร้างคนดีสร้างวินัย และมีความรับผิดชอบต่อสังคม นับได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยในการพัฒนาประเทศ อันจะนำไปสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุง รูปแบบในการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้กำหนดหลักการสำคัญได้แก่ 1) ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 2) ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา 3) ยึดวิสัยทัศน์ภายใต้อุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) 4) ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทย ปี 2579 5) ยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานของการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม และ 6) ยึดหลักการนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจังใน 5 ปีที่ต่อยอดไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นเป้าหมายระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

จากที่กล่าวมาทำให้ประเทศของเราจำเป็นต้องกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศในระยะยาว โดยการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในรูปแบบประชารัฐ ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561-2580 กำหนดเป้าหมายและประเด็นในการพัฒนาไว้ 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความมั่นคง 2) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน 3) ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ 4) ด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม 5) ด้านการสร้างการเจริญเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และ 6) ด้านการปรับสมดุลและพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ จากยุทธศาสตร์ชาติจะเห็นได้ว่า มนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญ ในการพัฒนาประเทศ

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องพัฒนามนุษย์เป็นลำดับต้นๆ ให้เป็นมนุษย์ที่เก่ง ดี มีคุณภาพ และพร้อมที่จะพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ได้มีการกำหนดประเด็นไว้อย่างชัดเจนได้แก่ 1) การปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรม 2) การพัฒนา



ศักยภาพคนตลอดชีวิต การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง ในศตวรรษที่ 21 3) การพัฒนาระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต 4) การตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลาย 5) การเสริมสร้างให้คนไทยมีสุขภาวะที่ดี และ 6) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ในส่วนของการพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ ยุทธศาสตร์ชาติมุ่งพัฒนาในประเด็น ได้แก่ 1) ภาครัฐที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ตอบสนองความต้องการ ให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส 2) ภาครัฐที่บริหารงานแบบบูรณาการ โดยมียุทธศาสตร์ชาติ เป็นเป้าหมายและเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกระดับ ทุกประเด็น ทุกภารกิจและทุกพื้นที่ 3) ภาครัฐมีขนาดเล็กลง เหมาะสมกับการกิจส่งเสริมให้ประชาชนและทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ประเทศ 4) ภาครัฐมีความทันสมัย 5) บุคลากรภาครัฐเป็นคนดีและเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก มีความสามารถสูง มุ่งมั่นและเป็นมืออาชีพ 6) มีความโปร่งใส ปลอดการทุจริตและประพฤติมิชอบ (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561)

จากสภาพปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในทุกวันนี้ สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ คุณภาพทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งโรงเรียนมีส่วนสำคัญในการช่วยส่งเสริมพัฒนาทรัพยากรดังกล่าว แต่ในยุคที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วท่ามกลางปัญหาที่ซับซ้อน หลากหลาย ในโรงเรียนย่อมต้องรับมือกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น พบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหาร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขาดความเป็นผู้นำในการกระตุ้นครูและบุคลากรภายในโรงเรียน และขาดการจูงใจครูในการปฏิบัติงาน (โรงเรียนสมศักดิ์วิทยา, 2561) สิ่งเหล่านี้นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารในยุคปัจจุบันและพบว่า ปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นภาระหน้าที่ของงานบริหารวิชาการ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการค้นคว้าวิจัยในเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมอื่นๆ ที่ช่วยเสริมสร้างพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณลักษณะเป็นไปตามที่สังคมในอนาคตต้องการ และสามารถยกระดับคุณภาพการดำเนินงานในโรงเรียนให้สูงขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อทราบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม
2. เพื่อทราบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม

3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย ทำการศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรค ปัญหา ค้นคว้าและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากเอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ต รายงานการวิจัย และเอกสารต่างๆ เกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและการบริหารงานวิชาการ แล้วนำผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาจัดทำโครงร่างวิจัย และดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล นำเสนอขอความเห็นชอบในการทำโครงร่างวิจัยต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อขออนุมัติหัวข้อการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินงานตามโครงการวิจัย เป็นขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ นำเครื่องมือไปใช้พัฒนา และตรวจสอบ เพื่อปรับปรุง แก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือ แล้วนำไปเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่กำหนด นำข้อมูลที่รวบรวมได้ มาตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และประเมินผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัยต่อคณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง แล้วดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องตามแนวทางที่ได้รับการเสนอแนะ แล้วจัดพิมพ์รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์ เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

แบบแผนการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (descriptive research) โดยใช้แบบแผนงานวิจัยลักษณะกลุ่มตัวอย่างเดียว ศึกษาสภาพการณ์ ไม่มีการทดลอง (the one shot, non-experimental case study)

ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม ซึ่งจัดการเรียนการสอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 29 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม จำนวน 29 โรงเรียน ผู้วิจัยได้ใช้ตารางกลุ่มตัวอย่างของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 28 โรงเรียน และใช้การสุ่มอย่างง่ายในการเลือกโรงเรียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้ 1) ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ โรงเรียนละ 1 คน รวม 28 คน 2) หัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนละ 1 คน รวม 28 คน 3) ครู โรงเรียนละ 1 คน รวม 28 คน

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ จำนวน 1 คน 2) หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 1 คน 3) ครู จำนวน 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูล 84 คน



เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้ใช้แบบสอบถาม (opinionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้น จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ ประสบการณ์ ในการทำงานในองค์กรปัจจุบัน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (check list)

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โดยพัฒนาแบบสอบถามตามแนวทางของคูซส์และโพสเนอร์ (Kouzes and Posner, 2007) ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) กล้าท้าทายต่อกระบวนการ (Challenge the process) 2) สร้างแรงบันดาลใจและวิสัยทัศน์ร่วมกัน (Inspire a Shared vision) 3) เพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น (Enable Others to Act) 4) เป็นต้นแบบนำทาง (Model the Way) 5) สร้างขวัญและกำลังใจ (Encourage the Heart) (Kouzes, J. M., & Posner, B. Z., 2007)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับงานวิชาการ โดยสร้างแบบสอบถามจากแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้ให้กรอบการดำเนินงานของงานวิชาการไว้ ดังนี้ 1) การวางแผนงานวิชาการ 2) การบริหารงานวิชาการ 3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ 5) การวัด ประเมินผลการเรียน และ งานทะเบียนนักเรียน 6) การแนะแนวการศึกษา 7) การประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือมีดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสร้างแบบสอบถาม โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 2) ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ในแบบสอบถามโดยการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาค่า IOC (index of item objective congruence) จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ โดยคำถามที่เหมาะสมมีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 3) นำแบบสอบถามที่ได้ดำเนินการแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการ หัวหน้างานวิชาการ และครู ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุพรรณบุรี กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 โรงเรียน รวมจำนวนผู้ให้ข้อมูล 30 คน 4) นำแบบสอบถามกลับมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .889 5) จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ แล้วนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 1. ผู้วิจัยทำบันทึกถึงบัณฑิตวิทยาลัย ผ่านภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐมที่เป็น

กลุ่มตัวอย่าง 2. ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง และทางไปรษณีย์ 3. ดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และรอจากทางไปรษณีย์

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้รับแบบสอบถามคืนกลับมาแล้ว ได้ดำเนินการดังนี้ 1. ตรวจสอบความสมบูรณ์แต่ละส่วนของแบบสอบถาม 2. ตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 3. ทำตารางแจกแจงคะแนน (tally sheet) สำหรับรอกคะแนนโดยให้สอดคล้องกับแผนการวิเคราะห์ข้อมูลและระเบียบวิธีทางสถิติที่ใช้ 4. นำข้อมูลที่ได้ไปคำนวณค่าทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ 1. การวิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ประสบการณ์ในการทำงานในองค์กรปัจจุบันโดยใช้ความถี่ (Frequency: F) และค่าร้อยละ (percentage: %) 2. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการโดยใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยพิจารณาค่ามัชฌิมเลขคณิต ของคะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของผู้ให้ข้อมูล แล้วเปรียบเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของ เบสท์ (Best) 3. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน/การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ทำการทดสอบความมีนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) หากค่าความสัมพันธ์ (r) เป็นลบ แสดงว่าตัวแปรที่ศึกษาทั้ง 2 ชุด มีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกัน หากค่าความสัมพันธ์ (r) เป็นบวก แสดงว่าตัวแปรที่ศึกษาทั้ง 2 ชุด มีความสัมพันธ์ในทางเดียวกัน

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ ด้านเป็นต้นแบบนำทาง ด้านสร้างขวัญกำลังใจ ด้านเพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น ด้านกล้าท้าทายต่อกระบวนการ และด้านการสร้างแรงบันดาลใจวิสัยทัศน์ร่วมกัน

2. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน โดยเรียงตามค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อย ดังนี้ การบริหารงานวิชาการ การแนะแนวทางการศึกษา การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ การวางแผนงานวิชาการ การประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวัด ประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน



3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับงานบริหารวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่คล้ายตามกัน

อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐมโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ในระดับปานกลาง เนื่องจากผู้บริหารเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อคนในองค์กร สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระดับความพยายามให้สูงขึ้น เป็นผู้ให้การสนับสนุน ให้โอกาส เพื่อเพิ่มศักยภาพในการทำงานและมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน และเป็นผู้มีลักษณะที่สำคัญของผู้นำในหลายด้าน จึงส่งผลให้การบริหารเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของไพบุลย์ พระเมือง ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 20 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวมของผู้บริหารสถานศึกษาจำแนกตามขนาดโรงเรียนและประสบการณ์ในการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ไพบุลย์ พระเมือง, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของนารินทร์ เดชสะท้าน เรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยรวมอยู่ในระดับมาก (นารินทร์ เดชสะท้าน, 2557)

2. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสูงกว่าสมมติฐานที่ตั้งในระดับ ปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจาก งานบริหารวิชาการ เป็นงานหลักของทุกโรงเรียน คุณภาพของนักเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะสะท้อนถึงคุณภาพของผู้บริหาร เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญใจ แสงเจริญ เรื่องการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดหนองแถม (สหราษฎร์บูรณะ) สำนักงานเขตหนองแถม สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดหนองแถม โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการนิเทศงานวิชาการภายในโรงเรียนอยู่ในระดับมากที่สุด (ขวัญใจ แสงเจริญ, 2558) นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจิณณญาพัจน์ โคตรหลักคำ ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 พบว่า สภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การวางแผนงานวิชาการและการนิเทศงานวิชาการ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ การจัดสื่อการเรียนการสอน (จิณณญาพัจน์ โคตรหลักคำ, 2559) ทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมล เดชะ เรื่องการบริหารงาน

วิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า การบริหารงานวิชาการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาด้านการนิเทศ การศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษา มีการสำรวจสภาพปัญหาความต้องการในการวางแผนการนิเทศ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ประเมินผลการนิเทศทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา (วิมล เดชะ, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของเรวดี ช้อนเพชร ที่ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับงานบริหารวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่ามัธยฐานมากที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา (เรวดี ช้อนเพชร, 2556)

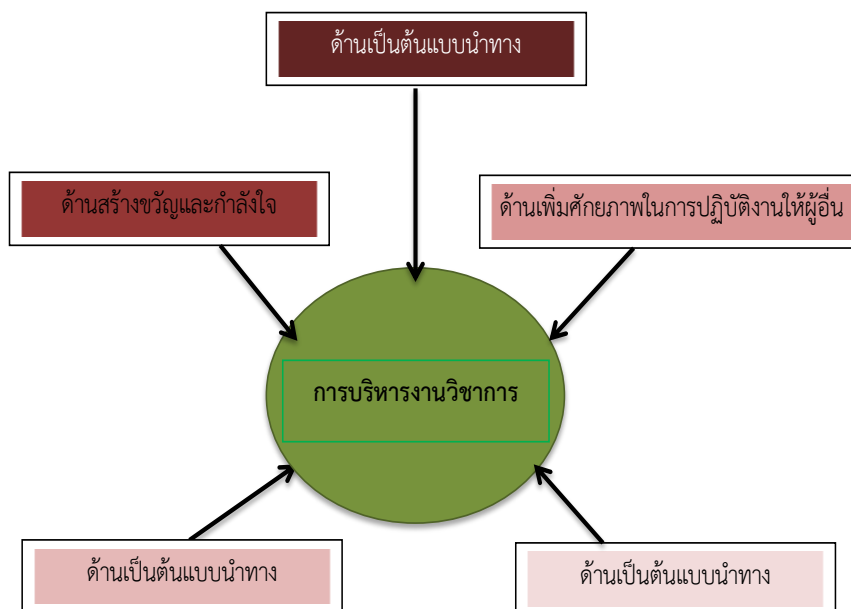
3. จากผลการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าความสัมพันธ์ในทางบวกหรือมีความสัมพันธ์กันลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารโรงเรียนมีการกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมภายในโรงเรียน โดยเฉพาะ งานวิชาการซึ่งเป็นงานหลัก และทำ ทาย โดยผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และใช้คุณลักษณะในแต่ละด้านมาเป็นเครื่องมือในการ บริหาร ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรวดี ช้อนเพชร ที่ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับงานบริหารวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ของผู้บริหารกับงานบริหารวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กาญจนบุรี เขต 4 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (เรวดี ช้อนเพชร, 2556) และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา ปลั่งสอง เรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 (อัจฉรา ปลั่งสอง, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของทองคำ พิมพา เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความสัมพันธ์ ทางบวกในระดับปานกลางกับการบริหารงานวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ทองคำ พิมพา, 2556)

องค์ความรู้ใหม่

1. จากการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุก ด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ ด้านเป็นต้นแบบนำทาง ด้านสร้างขวัญและกำลังใจด้านเพิ่ม ศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น ด้านกล้าท้าทายต่อกระบวนการ และด้านการสร้างแรงบันดาลใจ วิสัยทัศน์ร่วมกัน

2. จากการศึกษาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครปฐม พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และแต่ละด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ ดังนี้ การบริหารงานวิชาการ การแนะแนวการศึกษา การพัฒนาและ ส่งเสริมทางด้านวิชาการ การวางแผนงานวิชาการ การประเมินผลการดำเนินงานวิชาการ การจัด กิจกรรมการเรียนรู้ และการวัด ประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน

3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับงานบริหารวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม โดย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านเป็น ต้นแบบนำทาง กับ การบริหารงานวิชาการ ด้านบริหารงานวิชาการ มีความสัมพันธ์คล้ายตามกันมาก ที่สุด



ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับงานบริหารวิชาการโรงเรียน

บทสรุป

สรุปผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารที่มีความสัมพันธ์กับงานบริหารวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครปฐม พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ด้านการสร้างแรงบันดาลใจและวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยในลำดับน้อยที่สุด เพื่อให้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ผู้บริหารควรสื่อสารด้วยความจริงใจ เปิดเผยให้สมาชิกทราบถึงสิ่งที่ต้องการในระยะยาว และมีการกระทำใดบ้างที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น รับฟังความคิดเห็นของทีมงานอย่างตั้งใจ และนำข้อมูลมาพัฒนางาน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานวิชาการ ด้านการวัด ประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน มีค่าเฉลี่ยในลำดับน้อยที่สุด เพื่อให้การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น จึงควรสำรวจคามพึงพอใจของครูเกี่ยวกับ การวัด ประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน จะทำให้พบปัญหา เช่น การทำงานเอกสารซ้ำซ้อนกับข้อมูลที่มีอยู่แล้วในระบบที่จัดเก็บด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระให้แก่ครู หรือกฎระเบียบบางข้อ แนวปฏิบัติบางรายการสามารถปรับเปลี่ยนให้ทันสมัย เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้หรือไม่ เป็นต้น

1.3 จากผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครปฐม มีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้อยตามกัน ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเพื่อนำมาใช้ในการพัฒนางานวิชาการต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำกับเรื่องอื่น ๆ เช่น ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่มีผลต่อประสิทธิภาพทางวิชาการ ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อบรรยากาศในโรงเรียน ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสามัคคีในองค์กร เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหาร ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ 1) กล้าท้าทายต่อกระบวนการ 2) การสร้างแรงบันดาลใจวิสัยทัศน์ร่วมกัน 3) เพิ่มศักยภาพในการปฏิบัติงานให้ผู้อื่น 4) เป็นต้นแบบนำทาง 5) สร้างขวัญและกำลังใจ



2.3 ควรศึกษาอิทธิพลของคุณลักษณะผู้นำ ของผู้บริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพการบริหารงานในด้านอื่นๆ

2.4 ควรมีการศึกษาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารที่มีคุณภาพด้วยวิธีการวิจัยรูปแบบอื่น เช่น ทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพระดับลึก ในแต่ละองค์ประกอบทุกประเภทและทุกระดับ ทั้งรัฐบาล และเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญใจ แสงเจริญ. (2558). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนวัดหนองแขม (สหราษฎร์บูรณะ) สำนักงานเขตหนองแขม สังกัดกรุงเทพมหานคร. *การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารการศึกษา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จิณณญาพัจน์ โคตรหลักคำ. (2559). แนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทองคำ พิมพา. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดอ่างทอง. *สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นารินทร์ เดชสะท้อน. (2557). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏกาฬสินธุ์.
- ไพบูลย์ พระเมือง. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์กรของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. *วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- เรวดี ช้อนเพชร. (2556). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารกับงานบริหารวิชาการโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาญจนบุรี เขต 4. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, (4)(1): 93-104.
- วิมล เดชะ. (2559). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนดีประจำตำบล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล เขต 2. *สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- หวน พินธุพันธุ์. (2565). *การบริหารทรัพยากรทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: พินธุ/พินธุพันธุ์ทำอู่.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ.2561-2580*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *มาตรฐานการปฏิบัติงานโรงเรียนมัธยมศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการมัธยมศึกษาตอนปลาย.
- อัจฉรา ปล้องสอง และคณะ. (2565). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น*, 8(3): 204-215.
- Kouzes J.M & Posner B.Z. (2007). *The Leadership Challenge*. San Francisco: Jossey-Bass.





องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว
จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย ของนักท่องเที่ยวชาวจีน
หลังสถานการณ์โควิด-19

Tourism Factors Influencing Travel Decisions in Chiang Mai,
Thailand of Chinese Tourists After the Covid-19 Situation

¹เจียงเซาเหว่ย Jiang Chaowei

²อนุรักษ์ อาทิตย์กวิน Anurak Artitkawin

¹²คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

¹²Faculty of Management Sciences, Lampang Rajabhat University

¹Corresponding author, e-mail: jiangchaowei55@outlook.com

Received May 3, 2023; Revised July 29, 2023; Accepted: September 12, 2023



บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A คือ สิ่งดึงดูดใจ, การเข้าถึง, สิ่งอำนวยความสะดวก, ที่พัก, กิจกรรม และการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีนว่ามีความสำคัญในระดับใด 2) ศึกษาถึงปัจจัยขององค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A ที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา เป็นนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มาเที่ยวเชียงใหม่ 500 คน จากการรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามออนไลน์ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย สถิติพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติอนุมาน ได้แก่ การถดถอยพหุคูณด้วยวิธี Enter ผลการศึกษาพบว่า 1) สิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.56$ S.D. = 0.645) การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.80$ S.D. = 0.748) สิ่งอำนวยความสะดวกมีความสำคัญในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.66$ S.D. = 0.679) ที่พักมีความสำคัญในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.40$ S.D. = 0.843) กิจกรรมมีความสำคัญระดับน้อย ($\bar{x} = 2.52$ S.D. = 0.755) และ การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 2.54$ S.D. = 0.696) 2) ปัจจัยในองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A ที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ได้แก่ การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก และกิจกรรม มีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: องค์ประกอบการท่องเที่ยว; การท่องเที่ยวเชียงใหม่; นักท่องเที่ยวชาวจีน

Abstract

This article aimed: 1) To study the elements of 5A tourism: attractiveness, access Accessibility, facilities, accommodation, activities and the decision of Chinese tourists to visit Chiang Mai. 2) To study some factors of 5A tourism elements affecting Chinese tourists' decision to visit Chiang Mai. This study is exploratory research. The sample of the study is 500 Chinese tourists coming to Chiang Mai. Collect information using online questionnaires. The statistical data used for analyzing data includes descriptive statistical data: frequency, percentage, mean, and standard deviation. Inferential statistics are Enter method multiple regressions. The study results were found as follows; The study results were found as follows; 1) The importance of the following factors: The impact of the attraction factors on tourism decision-making is relatively small ($\bar{x} = 2.56$, S.D. = 0.645); The impact of the accessibility factors on tourism decision-making is moderate ($\bar{x} = 2.80$, S.D. = 0.748); The impact of the factors of amenity on tourism decision-making is moderate ($\bar{x} = 2.66$, S.D. = 0.679); The impact of the factors of accommodation on tourism decision-making is relatively small ($\bar{x} = 2.40$, S.D. = 0.843); The impact of the factors of activity on tourism decision-making is relatively small ($\bar{x} = 2.52$, S.D. = 0.755). The overall decision of Chinese tourists to visit Chiang Mai is relatively low ($\bar{x} = 2.54$, S.D. = 0.696) 2) The factors that affect the decision of Chinese tourists to visit Chiang Mai include accessibility, accommodation, and activities. There was a statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Tourism element; Chiang Mai tourism; Chinese tourists

บทนำ

เมืองเชียงใหม่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศอย่างมาก ทั้งจากสถานที่ท่องเที่ยวด้านศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ดังเช่น 1) วัดพระธาตุดอยสุเทพ วัดพระธาตุดอยสุเทพเป็นจุดท่องเที่ยวสำคัญแห่งหนึ่งกลางภูเขา เป็นสัญลักษณ์ของเมืองเชียงใหม่ และเป็นวัดที่มีเสน่ห์ที่สุดในประเทศไทย 2) วัดพระสิงห์ วัดพระสิงห์เป็นวัดที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและเป็นวัดพุทธที่ใหญ่ที่สุดในเชียงใหม่ 3) ตลาดวโรรส ตลาดวโรรสเป็นตลาดดั้งเดิมที่ใหญ่ที่สุดในเชียงใหม่และมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้คนอย่างใกล้ชิด แสดงถึงขนบธรรมเนียมและวิถีชีวิตของภูมิภาค 4) หมู่บ้านบ่อสร้าง หมู่บ้านร่มดอกไม้ที่สวยงามที่สุดในประเทศไทย 5) ประตูป่าแพ เมืองโบราณของเชียงใหม่ สร้างเมื่อ พ.ศ. 1296 เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสสูงประมาณ 2 เมตร ล้อมรอบด้วยกำแพงเมืองอิฐสีน้ำตาลแดง นำเสียดายที่อาคารส่วนใหญ่หายไปในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประตูเมืองที่สมบูรณ์ที่สุดที่เหลืออยู่ตอนนี้คือประตูป่าแพ กำแพงด้านตะวันออก 6) อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์เป็นที่รู้จักกันดีในนาม เพราะ "หลังคาของประเทศไทย" เป็นยอดเขาที่สูงที่สุดของประเทศไทย ซึ่งมีภูเขาดอยอินทนนท์ตั้งอยู่ในนั้น เป็นหนึ่งในอุทยานแห่งชาติที่ดีที่สุดในประเทศไทยและเป็นจุดชมนกที่ยอดเยี่ยม (นิพนธ์ สหไสยอิน, 2558)



แต่ช่วงที่ผ่านมาเมื่อมีการระบาดของโรคโควิด 19 ขึ้น ทำให้มีการห้ามการเดินทางออกนอกประเทศของชาวจีน ทำให้มีผลกระทบกับการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ แต่ในปัจจุบันสถานการณ์โควิด 19 ได้คลี่คลายไปในทางที่ดี พร้อมๆ กับเศรษฐกิจที่ได้ฟื้นกลับมา จึงเป็นเหตุให้นักท่องเที่ยวชาวจีนได้กลับมาท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่อีกครั้ง ดังนั้นเพื่อเป็นการกระตุ้นให้การท่องเที่ยวกลับมาดีขึ้น โดยเฉพาะวิธีการดึงดูดนักท่องเที่ยวจีนให้กลับมา จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ที่มีผลต่อนักท่องเที่ยวชาวจีน

โดยสถานที่ท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว จำเป็นต้องประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก หรือ องค์ประกอบ 5A คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attractions) การเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities), ที่พัก (Accommodation) กิจกรรม (Activity) กล่าวคือ สิ่งดึงดูดใจจะเป็นสิ่งที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยว การเข้าถึงทำให้นักท่องเที่ยวสามารถมาถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย สิ่งอำนวยความสะดวกจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว ที่พักที่ดีจะทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้สึกปลอดภัยในการท่องเที่ยว และกิจกรรมจะเป็นส่วนช่วยในการทำให้นักท่องเที่ยวมีความสุขเพลิดเพลินในการท่องเที่ยว

เกี่ยวกับองค์ประกอบการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้มีทฤษฎีที่ให้ความสำคัญแตกต่างกันออกไปเล็กน้อย ดังเช่น Kunlawadee Lamaichin กล่าวว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จจะต้องมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการ คือ 1) สิ่งดึงดูดของแหล่งท่องเที่ยว 2) การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) ที่พัก 5) กิจกรรม ซึ่งสถานที่ท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีองค์ประกอบหลัก 5 ประการข้างต้น ถึงจะทำให้การท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จ (Kunlawadee Lamaichin, 2009) แต่ Sun Shangqing ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ 6 ประการของการท่องเที่ยว ต้องประกอบด้วย 1) การเข้าถึง 2) ที่พัก 3) อาหาร 4) เป้าหมายการท่องเที่ยว 5) แหล่งซื้อของ 6) สถานบันเทิง ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 6 ประการนี้จะทำให้การท่องเที่ยวประสบความสำเร็จได้ (Sun Shangqing, 1991)

การฟื้นฟูและทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยว จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากรัฐบาล มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ใช้นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีและการท่องเที่ยวอัจฉริยะ และควรสร้างความเชื่อมั่นของนักท่องเที่ยว (วสันต์ จันทร์ประสิทธิ์, 2566) เพื่อการฟื้นฟูธุรกิจการท่องเที่ยวของจังหวัดเชียงใหม่ หลังสถานการณ์โควิด 19 ที่มีผลทำให้การท่องเที่ยวซบเซาลงได้ฟื้นคืนกลับมา งานวิจัยฉบับนี้จึงได้ทำการศึกษาถึงองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน เพื่อที่จะได้พัฒนาการท่องเที่ยวให้กลับมาคึกคักยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A และการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีนว่ามีความสำคัญในระดับใด
2. เพื่อศึกษาถึงปัจจัยใดบ้างขององค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A ที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ พื้นที่ศึกษาคือ สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในจังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 6 แห่ง อันประกอบด้วย อุทยานแห่งชาติอินทนนท์ วัดพระธาตุดอยสุเทพ วัดพระสิงห์ หมู่บ้านป่อสร้าง ตล่าวโรรส และประตูท่าแพ ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวจีนจำนวน 500 คน ที่เคยเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนที่ 2 ข้อมูลระดับความสำคัญศึกษาปัจจัยการท่องเที่ยว ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางของนักท่องเที่ยวชาวจีนในจังหวัดเชียงใหม่ ปัจจัยการท่องเที่ยวประกอบด้วย: 1) สถานที่ท่องเที่ยว 2) การเข้าถึง 3) สิ่งอำนวยความสะดวก 4) ที่พัก และ 5) กิจกรรม โดยลักษณะคำถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่าจำนวน 5 ระดับ (Rating Scale) ประยุกต์ตามวิธีของ Likert (Likert, 1970) และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ลักษณะคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ วิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างรายการข้อคำถามกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ผลการวิเคราะห์พบว่า ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าระหว่าง 0.5-1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีลักษณะเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างคือ นักท่องเที่ยวชาวจีนที่เคยเดินทางไปท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต จำนวน 30 คน ทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อวัดความสอดคล้องภายในด้วยวิธีการวัดค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.974 แต่ละด้านมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาสูงกว่า 0.70 ทุกด้านตามเงื่อนไข แสดงว่ามีความเชื่อมั่นสูง และพิจารณาอำนาจจำแนกรายข้อ (Discriminant Power) มีค่าเท่ากับ 0.364-0.943 (Cronbach, 1974)

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสร้างแบบสอบถามผ่านแบบสำรวจทางโปรแกรม Questionnaire Xingping บนเว็บไซต์ www.wjx.cn ใช้เวลาในการเก็บข้อมูลในเดือนเดือนธันวาคม พ.ศ. 2563 และสิ้นสุดเมื่อ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2564 แล้วนำข้อมูลไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ส่วนที่ 1 เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพรรณนาได้แก่ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ส่วนที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ระดับความสำคัญขององค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน โดยใช้สถิติพรรณนาได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนที่ 3 เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีนโดยใช้สถิติอนุมานได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Enter เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระคือองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A กับตัวแปรตามคือ การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวจีน

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 500 คน มีข้อมูลพื้นฐานดังต่อไปนี้ เป็นชายและหญิงมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน โดยมีเพศชายจำนวน 254 คน (ร้อยละ 50.8) เพศหญิงจำนวน 246 คน (ร้อยละ 49.2)



มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรีจำนวน 360 คน (ร้อยละ 72.0) มีอายุ 21-25 ปี จำนวน 148 คน (ร้อยละ 29.6) มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัท จำนวน 234 คน (ร้อยละ 46.8) มีรายได้ต่อเดือน 5,000-10,000 หยวน จำนวน 197 คน (ร้อยละ 39.4) มีสถานภาพสมรสจำนวน 314 คน (ร้อยละ 62.8) มีความรู้สึกเฉยๆ ในการท่องเที่ยวจำนวน 166 คน (เป็นร้อยละ 33.2) มีจำนวนการท่องเที่ยวต่อปี 2-3 ครั้ง จำนวน 218 คน (ร้อยละ 43.6) มีสิ่งที่ชื่นชอบในเชียงใหม่คือสวนสาธารณะ จำนวน 210 คน (ร้อยละ 42.0)

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ระดับความสำคัญขององค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attractions), การเข้าถึง (Accessibility), สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities), ที่พัก (Accommodation), กิจกรรม (Activity) และการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีนพบว่า จากผลการศึกษาพบว่าสิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยวเชียงใหม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวเชียงใหม่ของผู้ตอบแบบสอบถามโดยรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.645 การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวในเชียงใหม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวเชียงใหม่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.748 สิ่งอำนวยความสะดวกของสถานที่ท่องเที่ยวในเชียงใหม่ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวเชียงใหม่โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.679 ที่พักของสถานที่ท่องเที่ยวในเชียงใหม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวเชียงใหม่โดยรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.843 กิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยวในเชียงใหม่ มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวเชียงใหม่โดยรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.52 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.755 การตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.54 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.696 ซึ่งผลการศึกษาปรากฏตามตารางที่ 1 ดังนี้

องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. สิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยว (Attractions)	2.56	0.645	น้อย
2. การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว (Accessibility)	2.80	0.748	ปานกลาง
3. สิ่งอำนวยความสะดวกของสถานที่ท่องเที่ยว (Amenities)	2.66	0.679	ปานกลาง
4. ที่พักของสถานที่ท่องเที่ยว (Accommodation)	2.40	0.843	น้อย
5. กิจกรรมระหว่างการท่องเที่ยว (Activity)	2.52	0.755	น้อย

ตารางที่ 1 ระดับความสำคัญขององค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Enter ขององค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A คือ สิ่งดึงดูดใจ (Attractions), การเข้าถึง (Accessibility), สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities), ที่พัก (Accommodation), กิจกรรม (Activity) และการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ผลการศึกษาปรากฏตามตารางที่ 2

Model	Unstandardized Coefficient		Standardized Coefficient	t	Sig.
	B	Std.Error	Beta		
ค่าคงที่	0.383	0.087		4.390	< 0.001*
1. สิ่งดึงดูดใจ (Attractions)	0.042	0.039	0.039	1.072	0.284
2. การเข้าถึง (Accessibility)	0.070	0.033	0.075	2.092	0.037*
3. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)	0.079	0.043	0.077	1.836	0.067
4. ที่พัก (Accommodation)	0.122	0.036	0.148	3.359	< 0.001*
5. กิจกรรม (Activity)	0.540	0.039	0.585	13.665	< 0.001*

$R = 0.813$, $R^2 = 0.661$, Adjusted $R^2 = 0.658$, $F = 192.828$, $Sig < 0.001$, * = $P < 0.05$

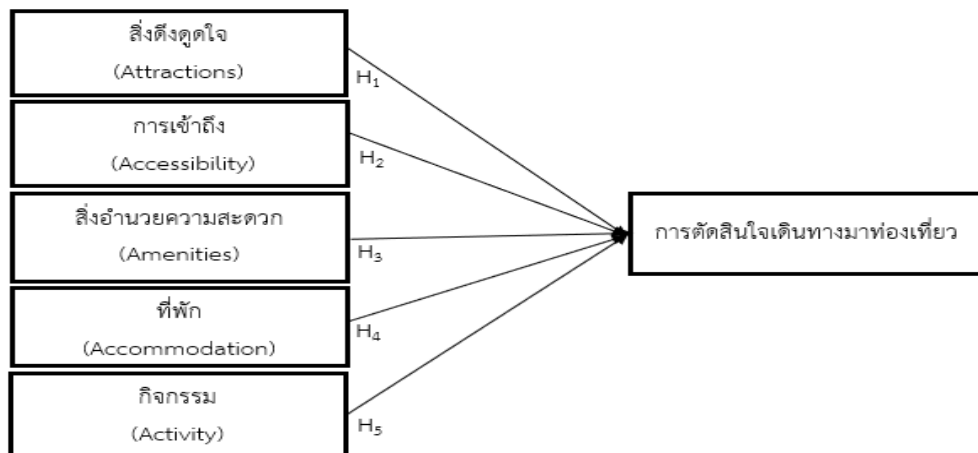
ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ด้วยวิธี Enter

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ R ระหว่างตัวแปรอิสระคือ องค์ประกอบ การท่องเที่ยว 5A อันได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ (Attractions), การเข้าถึง (Accessibility), สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities), ที่พัก (Accommodation), กิจกรรม (Activity) และตัวแปรตามคือ การตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน หลังโรคระบาดโควิด19 มีเท่ากับ 0.813 ดังนั้นอิทธิพลขององค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A (Attractions, Accessibility, Amenities, Accommodation, Activity) กับการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน หลังโรคระบาดโควิด19 มีความสัมพันธ์กัน โดยมีค่า R Square เท่ากับ 0.661 หรือร้อยละ 66.1

จากผลการทดสอบสมมติฐาน สามารถสรุปได้ว่ามีตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม การตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน หลังโรคระบาดโควิด 19 มีจำนวน 3 ตัวแปร คือ กิจกรรม (Activity), ที่พัก (Accommodation) และ การเข้าถึง (Accessibility) โดย กิจกรรมการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่มากที่สุด มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย 0.540 ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน 0.039 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.585 รองลงมาคือที่พักมี ผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย 0.122 ค่าความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน 0.036 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.148 ส่วนการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวส่งผล ต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ มีค่าสัมประสิทธิ์ การถดถอย 0.070 ค่าความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน 0.033 ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน 0.075 สามารถทำนายการตัดสินใจเดินทางมา เที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีนได้ร้อยละ 65.8

การทดสอบสมมติฐาน

จากกรอบแนวคิดของการวิจัย มีการกำหนดตัวแปรต้น 5 ประการ ซึ่งสามารถใช้เพื่อกำหนด สมมติฐานต่อไปนี้:



สมมติฐานที่ 1 การดึงดูด (Attractions) อิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ไม่สนับสนุนสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 2 การเข้าถึง (Accessibility) อิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน สนับสนุนสมมติฐาน ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ Chanapong Arpornpisal ได้ทำการวิจัยเรื่อง Tourism Elements Influence the Decision Making in Traveling to Visit Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom, Thailand โดยมีผลการวิจัยพบว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างสะดวกสบาย จึงจะดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวได้ง่ายขึ้น (Chanapong Arpornpisal, 2018)

สมมติฐานที่ 3 สิ่งอำนวยความสะดวก(Amenities) อิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ไม่สนับสนุนสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 4 ที่พัก (Accommodation) อิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน สนับสนุนสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนพงษ์ อารณพิศาล และคณะ ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านที่พักมีผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี (ชนพงษ์ อารณพิศาล และคณะ, 2563)

สมมติฐานที่ 5 การตระหนักถึงกิจกรรม (Activity) อิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชิงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน สนับสนุนสมมติฐาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของรังสิมา อุ่นโสภิต ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยภาพลักษณ์ การคมนาคมและการประชาสัมพันธ์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวที่ตำบลอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านกิจกรรมมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวในตำบลอัมพวา จังหวัดสมุทรสงครามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (รังสิมา อุ่นโสภิต, 2560)

สมมติฐานที่ 6 องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A เกี่ยวข้องและส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่จะเดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ สนับสนุนสมมติฐาน กล่าวคือ มีตัวแปรต้นหรือปัจจัยอย่างน้อย 1 ตัว ที่สามารถทำนายผลการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามคือ การตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน หลังโรคระบาดโควิด19

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยว จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย ของนักท่องเที่ยวชาวจีน หลังโรคระบาดโควิด19

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ภาพรวมของสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) มีความสำคัญในระดับน้อย ภาพรวมของการเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว (Accessibility) มีความสำคัญในระดับปานกลาง ภาพรวมของสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) มีความสำคัญในระดับปานกลาง ภาพรวมของที่พักรับรอง (Accommodation) มีความสำคัญในระดับน้อย ภาพรวมของกิจกรรม (Activity) มีความสำคัญในระดับน้อย และพบว่าการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีนว่ามีความสำคัญในระดับน้อย

จากผลการศึกษาดังกล่าว มีข้อสังเกตว่า ถึงแม้ว่าปัจจัยท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นอยู่ระดับต่ำและปานกลาง แต่เมืองเชียงใหม่ ก็ยังเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวจีนให้มาท่องเที่ยวได้ ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก ปัจจัยอื่นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wang Xinxin และ Zhu Haibing เรื่อง Investigation and Research on Factors Affecting Tourists' Decision-making in Traveling to Sanya ซึ่งผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า เมืองซานย่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจีน ดังนั้นนักท่องเที่ยวที่ตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวที่เมืองซานย่าเพราะเหตุผลเรื่องชื่อเสียงของเมืองซานย่า ถึงแม้ว่าปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น ด้านการบริการที่ดี นโยบายการท่องเที่ยวที่ดี จะอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แต่ก็ยังมีนักท่องเที่ยวไปท่องเที่ยวซานย่าเป็นจำนวนมาก ถึงอาจสอดคล้องกับจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในหมู่นักท่องเที่ยวชาวจีน ถึงแม้ว่าในสายตาของคนจีนนั้นเมืองเชียงใหม่จะสิ่งดึงดูดในระดับน้อย ความสะดวกสบายของที่พักรับรองอยู่ในระดับน้อย แต่นักท่องเที่ยวชาวจีนก็ยังตัดสินใจที่จะไปท่องเที่ยวเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก (Wang Xinxin and Zhu Haibing, 2020)

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า ปัจจัยใดบ้างขององค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A ได้แก่สิ่งดึงดูดใจ (Attractions), การเข้าถึง (Accessibility), สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities), ที่พักรับรอง (Accommodation), กิจกรรม (Activity) ที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน

สมมติฐานข้อที่ 1 จากผลการศึกษาพบว่า การดึงดูด (Attractions) ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน

สมมติฐานที่ 2 การเข้าถึง (Accessibility) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน

สมมติฐานที่ 3 สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน

สมมติฐานที่ 4 ที่พักรับรอง (Accommodation) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน

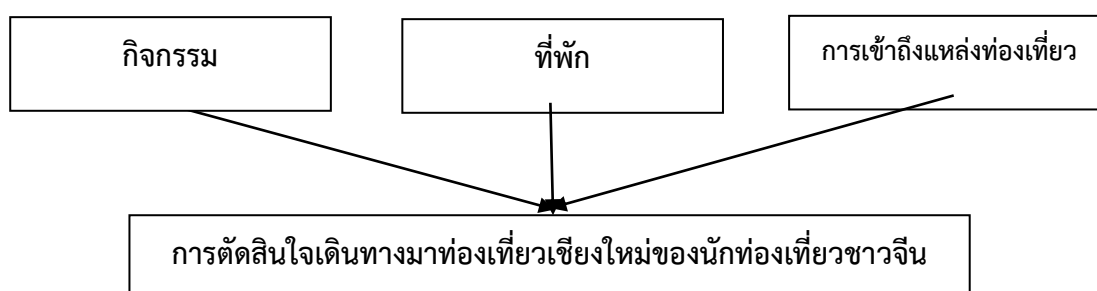
สมมติฐานที่ 5 กิจกรรม (Activity) มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน



สมมติฐานที่ 6 องค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A เกี่ยวข้องและส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่จะเดินทางมาเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่

จะเห็นได้ว่าการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลวรรณ สว่างแก้ว ในการวิจัยเรื่อง อิทธิพลภาพลักษณ์การท่องเที่ยว องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว และแรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวตลาดน้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษาตลาดน้ำคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ที่มีผลสรุปว่า การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (วิไลวรรณ สว่างแก้ว, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Cai Yuelun ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง A Study on Tourism Consumption Satisfaction of Chinese Tourists in Chiang Mai, Thailand ซึ่งผลการวิจัยได้ชี้ให้เห็นว่า หนึ่งในปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวจีนตัดสินใจไปท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ได้จากการเข้าถึงได้ง่าย เนื่องจากการมีเที่ยวบินบินตรงจากเมืองใหญ่ในประเทศจีนไปยังเชียงใหม่โดยตรง (Cai Yuelun, 2018) ส่วนที่พัก มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธนกร จรูญนิมมาน ที่ทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์วัฒนธรรมบริการและการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของลูกค้าธุรกิจ ที่พักแรมในจังหวัดชุมพร ซึ่งผลการวิจัยพบว่าที่พักมีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว (ธนกร จรูญนิมมาน, 2566) และกิจกรรมนั้นมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดประวิทย์ วรรณโม ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิงจังหวัดนครปฐม ซึ่งผลการวิจัยพบว่า กิจกรรมของการท่องเที่ยวจะมีอิทธิพลต่อการเดินทางมาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวได้ (พระครูปลัดประวิทย์ วรรณโม, 2563)

องค์ความรู้ใหม่



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 จากการศึกษาพบว่ากิจกรรม ที่พัก และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวส่งผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดเชียงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน

บทสรุป

จากองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A พบว่าองค์ประกอบต่างๆ มีความสำคัญอยู่ในระดับปานกลางและระดับน้อย กล่าวคือ สิ่งดึงดูดใจของสถานที่ท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับน้อย การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวมีความสำคัญในระดับปานกลาง สิ่งอำนวยความสะดวกมีความสำคัญในระดับปานกลาง ที่พักมีความสำคัญในระดับน้อย กิจกรรมมีความสำคัญระดับน้อย และการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีนโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ส่วนปัจจัยในองค์ประกอบการท่องเที่ยว 5A ที่มีผลต่อการตัดสินใจเดินทางมาเที่ยวเชิงใหม่ของนักท่องเที่ยวชาวจีน ได้แก่ การเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยว ที่พัก และกิจกรรม โดยมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพอใจกับการท่องเที่ยวเชิงใหม่และพอใจกับองค์ประกอบด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงใหม่ แต่พบว่านักท่องเที่ยวที่ต้องการกลับมาเที่ยวเชิงใหม่อีกครั้งมีจำนวนแค่ 77 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 15.4 เท่านั้น จึงเป็นไปได้ว่ามีปัจจัยอื่น ที่มีความสำคัญต่อการกลับมาเที่ยวเชิงใหม่อีกครั้ง นอกเหนือจากปัจจัยที่ได้ศึกษาไปแล้วข้างต้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ เพิ่มเติม เพื่อจะทราบสาเหตุที่แท้จริงในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้กลับมาเที่ยวเชิงใหม่อีกครั้ง
2. การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปอาจศึกษาจากนักท่องเที่ยวที่ไปจังหวัดอื่นในภาคเหนือ เช่น เชียงราย แม่ฮ่องสอน หรือจังหวัดที่อยู่ในภาคอื่นๆ ของไทย เช่น พิษณุโลก อุตรดิตถ์ เพิ่มเติม เพื่อนำข้อมูลเปรียบเทียบกับผลการศึกษาก่อนหน้านี้ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลสำหรับสร้างนโยบายเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวจีนในระดับภาพรวมของประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ชนพงษ์ อารณพิศาล และคณะ. (2653). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจมาท่องเที่ยวสะพานข้ามแม่น้ำแคว จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*, 9(2): 42-48.
- นิกษิณ สหไสยธิน. (2558). *เที่ยวเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: บริษัท ไอดีซี จำกัด.
- พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม. (2563). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเชิงศรัทธาที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการเดินทางมาท่องเที่ยววัดไร่ขิงจังหวัดนครปฐม. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(6): 389-404.
- รังสิมา อุ่นโสภา. (2560). ปัจจัยภาพลักษณ์ การคมนาคมและการประชาสัมพันธ์ ที่ส่งผลต่อการตัดสินใจของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวที่ตำบลอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *การค้นคว้าอิสระ หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.



- วิไลวรรณ สว่างแก้ว. (2560). อิทธิพลภาพลักษณ์การท่องเที่ยว องค์ประกอบแหล่งท่องเที่ยว และ แรงจูงใจที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกท่องเที่ยวตลาดน้ำของนักท่องเที่ยวชาวไทย กรณีศึกษา ตลาดน้ำคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิต อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารคั่นคว้าวาสระ หลักรัฐบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วสันต์ จันทร์ประสิทธิ์. (2566). การท่องเที่ยวและวิกฤตโควิด-19: ผลกระทบ แนวทางการฟื้นฟู และ ทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวหลังโควิด-19. *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร*, 43(3): 15-27.
- ธนกร จรูญนิมมาน. (2566). กลยุทธ์นวัตกรรมบริการและการตลาดบริการที่ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้ บริการของลูกค้าธุรกิจ ที่พักแรมในจังหวัดชุมพร. *วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล*, 9(1): 106-118.
- Cai Yuelun. (2018). A Study on Tourism Consumption Satisfaction of Chinese Tourists in Chiang Mai, Thailand. *Master's Thesis: Master of management*. Dalian Maritime University.
- Chanapong Arpornpisal. (2018). Tourism Elements Influence the Decision Making in Traveling to Visit Phra Pathom Chedi, Nakhon Pathom, Thailand. *Asian Administration and Management Review*, Volume 1 Number 1 (January-June): 171-179.
- Cronbach, L. J. (1974). *Essential of Psychological Testing*. New York: Harper & Row.
- Kunlawadee Lamaichin. (2009) .*Tourism Elements*. Ubon Ratchathani:Ubon Ratchathani Rajabhat University.
- Likert, R. N. (1970). *A technique for the measurement of attitude*. Attitude Measurement.Chicago: Ronal McNally & Company.
- Sun Shangqing. (1991) . Studies of China 's tourism economiy.Beijing: People's Publishing House.
- Wang Xinxin and Zhu Haibing. (2020). Investigation and Research on Factors Affecting Tourists' Decision-making in Traveling to Sanya. *District economy*. 2020(8): 54-57.



การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบ
ร่วมมือผ่านนิทานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
Developing English Reading Comprehension by Using
Collaborative Strategic Reading Through Fairy Tales for Sixth
Grade Students

¹แพรพิไล สีขาว

Praepilai Seekhao

²สุรัตนา อติพัฒน์

Surattana Adipat

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹²Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

¹Corresponding author, e-mail: praepilai1640@gmail.com

Received May 5, 2023; Revised August 3, 2023; Accepted: September 12, 2023



บทคัดย่อ

บทความงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 14 คน ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนประชาบูรณะวิทยา อำเภอมะนัง จังหวัดยะลา ซึ่งได้มาจากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่ายโดยใช้วิธีการจับสลาก (Lottery) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลอง เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แผนการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ มีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การอ่านเพื่อความเข้าใจ; กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ; การอ่านภาษาอังกฤษ

Abstract

This Article aimed to compare English reading comprehension before and after learning of students taught using collaborative strategic reading through fairy tales. The sample of this research were 14 sixth grade students at



Prachaburanawittaya School, Muang District, Prachuapkhirikhan province in the second semester of the academic year 2022. The sample was obtained by using a simple sampling method of lottery with the school units. The duration of the research implementation totaled 12 hours. The research design was the one group pre-test – posttest. The instrument for collecting data was 1) lesson plans for using collaborative reading strategy 2) Pre-test and Post-test. The data were statistically analyzed by statistical means, standard deviation and t-test dependent. The results of this research revealed that students' abilities pretest and posttest outcome in English reading comprehension by using collaborative strategic reading the mean score on posttest was higher than pretest with statistically significant at .05 level.

Keywords: Reading Comprehension; Collaborative Strategic Reading; English Reading

บทนำ

สังคมโลกปัจจุบัน การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศมีความจำเป็นและมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการใช้ชีวิตประจำวัน เนื่องจากภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร การศึกษาหาความรู้ การทำงานเพื่อเลี้ยงชีพ การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลายและวิถีทัศน์ของชุมชนภาษาต่างประเทศช่วยฝึกฝนและพัฒนาให้นักเรียนให้มีความเข้าใจผู้อื่นและเข้าใจตนเองได้มากขึ้น มีเจตคติที่ดีต่อการใช้ภาษาต่างประเทศและใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร เข้าใจความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี สังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง รวมทั้งเข้าถึงองค์ความรู้ต่างๆ ได้ง่าย และมีวิสัยทัศน์ในการดำเนินชีวิต (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560 – 2579 ได้ระบุถึงความสำคัญของ ภาษาอังกฤษที่มีผลต่อโลกศตวรรษที่ 21 แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ที่มีความเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงของทางเศรษฐกิจและสังคมโลก รวมทั้งผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียนและความต้องการกำลังคนที่มีทักษะและศักยภาพในศตวรรษที่ 21 รวมทั้งระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหามากมาย ด้าน นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยในทุกช่วงวัย และมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนา บุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยี และการบริหารการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เป็นระบบ ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การอ่านเป็นพื้นฐานสำคัญของการศึกษาที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในทุกภาษา ดังที่นักวิชาการด้านการศึกษา ในสหรัฐอเมริกา Louis M. Gomez แห่งสถาบันสอนนโยบายการศึกษาและสังคม มหาวิทยาลัยนอร์ท เวสเทิร์น (Northwestern University) Kimberley Gomez แห่งมหาวิทยาลัยอิลลินอยส์ (University of Illinois) กล่าวว่า การขาดทักษะการอ่านของนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น ปัญหาใหญ่ที่มีผลต่อการทำงานในอนาคต เนื่องจากเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ต้องการแรงงานคนที่มี ทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การคิดเชิงวิเคราะห์ และเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ นักเรียนมีทักษะดังกล่าวคือ การอ่านเพื่อการเรียนรู้ตนเอง (จรรุวรรณ วงษ์แก้ว, 2562) ปัจจัยที่ส่งผล

ต่อความสำเร็จในการอ่านขึ้นอยู่กับว่าผู้อ่านมีภูมิความรู้เดิมในบทอ่านมากกว่าความเข้าใจทางทักษะด้านการอ่านเพียงอย่างเดียว ความสำเร็จในการอ่านนั้นผู้อ่านต้องมีภูมิความรู้เดิมเกี่ยวกับบทอ่านหรือมีภูมิความรู้เดิมเพียงพอที่จะเข้าใจข้อมูลในบทอ่าน จึงจะเป็นการอ่านที่มีความหมายอย่างแท้จริง ปัญหาด้านการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยศึกษาจนกว่าวิธีการจัดการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาการอ่านของนักเรียน (Brock, 1990) และสมุทร เชื้อชวนิช ได้กล่าวถึงการอ่านที่ใช้ความเร็วพอประมาณมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ ต้องอ่านให้ครอบคลุมเนื้อหามากที่สุดเพื่อเก็บใจความสำคัญและรายละเอียดให้ได้มากที่สุดและการอ่านเพื่อความรื่นรมย์ หรือพักผ่อนหย่อนใจ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น ซึ่งไม่มีศัพท์เฉพาะมากจึงไม่ต้องทำความเข้าใจมากนัก สามารถอ่านเข้าใจได้ตามที่ต้องการ (สมุทร เชื้อชวนิช, 2542)

กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ (Collaborative Strategic Reading) หรือกลวิธี CSR เป็นกลวิธีสอนการอ่านที่มุ่งพัฒนาการอ่านเพื่อความเข้าใจ โดยเน้นความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการอ่าน ในกลุ่มนักเรียนที่จัดละความสามารถกลุ่มละ 4 คน โดยกำหนดบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน ได้แก่ หัวหน้ากลุ่ม ผู้นำอธิบายคำศัพท์ ผู้นำจับใจความสำคัญ และผู้ประสานงานกลวิธีการอ่านแบบร่วมมือให้นักเรียน สรรวจบทอ่านทั้งหมดคร่าวๆ จากนั้นแบ่งบทอ่านให้อ่านทีละส่วนให้รวบรวมศัพท์และจับใจความสำคัญ เมื่ออ่านครบทุกส่วนให้สรุปบททวนสาระสำคัญของบทอ่านทั้งหมด ซึ่งทุกขั้นตอนของกิจกรรม การอ่าน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มให้ได้ข้อสรุปจากเนื้อหาที่นักเรียนอ่านด้วยตนเอง (Klingner & Vaughn, 1998) พื้นฐานมาจากการบูรณาการกลวิธีการอ่าน (Reading Strategy) เข้ากับการเรียนแบบร่วมมือ (Collaborative Learning) คือการเรียนรู้เป็นกลุ่มย่อยโดยมีสมาชิกที่มีความสามารถต่างกันช่วยกันเรียนรู้เพื่อไปสู่เป้าหมาย (ทิศนา แคมมณี, 2560)

การนำกลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ มาพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจผู้วิจัยเชื่อว่า จะมีส่วนช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสูงขึ้น กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ เป็นกลวิธีสอนที่เน้นพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความ เข้าใจ เน้นความร่วมมือในการทำงานในกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น จัดละความสามารถของนักเรียนภายในกลุ่ม โดยให้นักเรียน สรรวจบทอ่านทั้งหมดคร่าวๆ จากนั้นแบ่งบทอ่านให้อ่านทีละส่วนเพื่อรวบรวมคำศัพท์และจับใจความสำคัญ เมื่ออ่านครบให้สรุปบททวนบทอ่านทั้งหมด โดยทุกขั้นตอน ของการอ่าน นักเรียนจะอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม ให้ได้ข้อสรุปจากเนื้อหาที่นักเรียนอ่านด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีการช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงานซึ่งกันและกัน

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาและฝึกฝนทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ และพบว่าวิธีการสอนที่น่าสนใจ และเหมาะแก่การนำมาแก้ปัญหาการอ่านเพื่อความเข้าใจได้ คือ กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ (Collaborative Strategic Reading) หรือกลวิธี CSR เป็นกลวิธีสอนการอ่านที่มุ่งพัฒนาการอ่าน เพื่อความเข้าใจ ซึ่งในการเรียนรู้เรื่องต่างๆ จะเกิดผลดีนั้นจำเป็นต้องให้นักเรียนได้เรียนรู้จากเรื่องใกล้ตัวแล้วจึงค่อยเรียนรู้เรื่องไกลตัว ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของนิทานด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นข้อมูลที่นักเรียนเห็น รู้จัก ค้นเคยและตรงตามประสบการณ์ของนักเรียน นิทานยังเป็นแรงจูงใจที่ทำให้นักเรียนสนใจการเรียนรู้ภาษามากขึ้น อีกทั้งนิทานยังเป็นแหล่งความรู้ที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมที่สามารถต่อยอด



ความรู้ทางภาษาทำให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจที่ดีขึ้น (รัตนาวลี ทรายมูล, 2553)

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลอง มีแบบแผนการวิจัยซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ เป็นแบบกลุ่มเดียวสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (The One - Group Pretest - Posttest Design) เพื่อตอบวัตถุประสงค์การทดลองและเพื่อเปรียบเทียบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนขนาดเล็กในศูนย์เมืองประจวบคีรีขันธ์ 2 อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 9 โรงเรียน รวม 98 คน กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชาบูรณะวิทยา อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ได้มาจากการสุ่มตัวอย่าง อย่างง่ายโดยใช้วิธีการจับสลาก (Lottery) โดยใช้โรงเรียนเป็นหน่วยในการสุ่มได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 คน เนื้อหาที่ผู้วิจัยใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นนิทานจำนวน 5 เรื่องที่ให้คติสอนใจ ประกอบด้วยเรื่อง The Hare and the Tortoise, The Lion and the Mouse, The Dog and the Shadow, The Shepherd's Boy and the Wolf และ The Goose with the golden egg

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ 1) แผนการจัดการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ จำนวน 5 แผน 2) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจ ผู้วิจัยนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ จำนวน 5 แผน ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมของรูปแบบการเขียนแผนการจัดการจัดการเรียนรู้ว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างจุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อและแหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผลรวมทั้ง เกณฑ์ที่ใช้วัดและประเมินผล ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ภาษาที่ใช้ พบว่าผลการประเมินแผนการจัดการเรียนรู้การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน มีค่าความสอดคล้อง IOC ของผู้เชี่ยวชาญ ($\bar{x} = 4.73$, $S.D. = 0.32$) และเกณฑ์การประเมินอยู่ระดับเหมาะสมมากที่สุด และนำแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของแบบทดสอบ แล้วนำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เป็นรายชื่อ ข้อสอบที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50

ขึ้นไปถือว่ามีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้โดยมีค่าความยากง่ายอยู่ระหว่าง 0.40 - 0.67 และค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.25 - 0.50 และค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ โดยใช้สูตร KR-20 มีความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.80 จากนั้นนำแบบทดสอบวัดทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้จริงกับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชาบูรณะวิทยา โดยใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนประชาบูรณะวิทยา จำนวน 14 คน โดยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้ 1) นำแบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจไปทดสอบกับนักเรียน บันทึกคะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งนี้เป็นการทดสอบก่อนเรียน 2) ดำเนินการสอนตามแผนการสอนโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ เวลาในการสอน 10 ชั่วโมง 3) ดำเนินการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับแบบทดสอบก่อนเรียน บันทึกคะแนนที่ได้จากการทดสอบครั้งนี้ เป็นการทดสอบหลังเรียน 4) รวบรวมข้อมูล ตรวจสอบให้คะแนน และประเมินผลโดยวิธีการทางสถิติ

ผลการวิจัย

ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน ผลปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าทีของความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียน (N= 14)

การทดสอบ	M	SD	t	df	Sig
ก่อนเรียน	7.71	2.76	-14.57*	13	.000
หลังเรียน	14.14	3.82			

*p=มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านภาษาอังกฤษแบบร่วมมือผ่านนิทาน มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าเฉลี่ยของความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนเท่ากับ 14.14 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.82 และมีค่าเฉลี่ยความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ก่อนเรียน เท่ากับ 7.71 และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.76

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้



นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน สามารถส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้สูงขึ้นได้ โดยการใช้นิทานภาษาอังกฤษประกอบการสอนร่วมกับการอ่านแบบร่วมมือ ช่วยให้นักเรียนอ่านภาษาอังกฤษได้ดีขึ้นและมีความเข้าใจเนื้อหาที่อ่านมากยิ่งขึ้น นักเรียนสามารถอ่านเพื่อจับใจความสำคัญได้ดีทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนมีความรู้เดิมจากนิทานที่อ่านรวมทั้งนักเรียนเกิดการเรียนรู้จากกระบวนการสอนแต่ละขั้นของกลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของजारูวรรณ วงษ์แก้ว ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่าน แบบร่วมมือผ่านบทอ่านข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ทั้ง 4 ทักษะ พบว่าทักษะที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การอ่านจับใจความสำคัญ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนมีความรู้เดิม ในท้องถิ่นของตน จึงสามารถอ่านจับใจความได้ดี แม้จะเข้าใจความหมายของคำศัพท์น้อยก็ตาม นักเรียนจึงเกิดทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจ (जारูวรรณ วงษ์แก้ว, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sulistyani, et al. ได้ทำการศึกษาเรื่องการอ่านโดยใช้กลวิธีแบบร่วมมือและผลกระทบต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียน จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยก่อนสอบ 63.14 คะแนน ขณะที่คะแนนเฉลี่ยหลังสอบ 84.57 คะแนน คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สรุปได้ว่าการอ่านโดยใช้กลวิธีแบบร่วมมือมีผลกระทบอย่างมากต่อความเข้าใจในการอ่านของนักเรียน (Sulistyani, et al., 2022) และการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของการอ่านโดยใช้กลวิธีแบบร่วมมือ (CSR) ต่อความเข้าใจในการอ่านข้อความบรรยายของนักเรียน การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหว่าการอ่านโดยใช้กลวิธีแบบร่วมมือ (CSR) จะมีประสิทธิผลต่อความเข้าใจในการอ่านข้อความบรรยายของนักเรียนหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่านักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยในการทดสอบก่อนเรียนเท่ากับ 64 ในขณะที่คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 78 คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงอาจกล่าวได้ว่าการอ่านโดยใช้กลวิธีแบบร่วมมือ (CSR) ต่อความเข้าใจของนักเรียนในการอ่านจับใจความของข้อความบรรยายได้ผลดี (Narindia Lisandy & Nuryansyah Adijaya, 2019)

องค์ความรู้ใหม่

การอ่านเพื่อความเข้าใจเป็นกระบวนการค้นหาความหมายในหลายระดับผู้อ่านจะต้องใช้ความสามารถทางภาษาในหลายระดับพร้อมๆ กัน การอ่านเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดต่อการแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศที่มีการใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหรือภาษาที่สอง เนื่องจากการอ่านภาษาอังกฤษ มีส่วนสำคัญต่อการศึกษา การเรียนรู้การอ่านตำราที่เป็นภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือสามารถช่วยให้นักเรียนใช้กลวิธีการอ่านที่มีประสิทธิภาพในขณะที่ทำกิจกรรมการอ่าน โดยเน้นความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นขณะอ่านในกลุ่มนักเรียนที่จัดละความสามารถ กลวิธีที่ใช้ได้แก่การสำรวจบทอ่านและการคาดเดาบทอ่าน การทำความเข้าใจ

ศัพท์และการจับใจความสำคัญ และการตั้งคำถามและการสรุปทบทวนบทอ่าน ซึ่งทุกขั้นตอนของกิจกรรม การอ่าน มีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่ม ให้ได้ข้อสรุปจากเนื้อหาที่นักเรียนอ่านด้วยตนเอง

การอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือสามารถช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทอ่านและช่วยให้นักเรียนสามารถนำเอาประสบการณ์เดิมมาใช้ในการทำความเข้าใจเรื่องราวที่อ่านได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังช่วยให้นักเรียนเข้าใจความสัมพันธ์ของแนวคิดและการปรับความมุ่งหมายของการอ่านให้เหมาะสมกับความต้องการในการอ่านด้วย เพราะจุดประสงค์หลักของการสอนอ่านก็คือให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจสิ่งที่อ่านได้ถูกต้องตรงกับจุดประสงค์ของผู้เขียน ซึ่งมีองค์ประกอบของการอ่านแบบร่วมมือ เป็นกลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ เป็นกลวิธีการสอนที่มุ่งให้นักเรียนได้ใช้กลวิธีการอ่านอย่างมีประสิทธิภาพโดยเน้นความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นขณะอ่านการใช้กลวิธีที่เหมาะสมซึ่งจะทำให้ผู้อ่านสามารถค้นหา ประเมิน และเรียบเรียงสารที่อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้



1. Brainstorm การระดมความคิด เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อเรื่องให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ในช่วงเวลาสั้นๆ และกระตุ้นความรู้พื้นฐานของนักเรียนในหัวข้อที่จะเรียนรู้
2. Predict การคาดเดาล่วงหน้า การคาดเดาเรื่องที่นักเรียนจะได้เรียน การแสดงตัวอย่างช่วย กระตุ้นความสนใจของนักเรียนในหัวข้อที่จะเรียนและทำให้นักเรียนอ่านอย่างตั้งใจจากจุดเริ่มต้น
3. Click and Clunk การทำความเข้าใจกับเนื้อหาและคำศัพท์ยาก เป้าหมายของการ Click คือการสอนให้นักเรียนติดตามความเข้าใจในการอ่านและระบุว่าเมื่อใดที่นักเรียนมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน Click ยังหมายถึง ส่วนของข้อความที่มีความหมายต่อผู้อ่านอีกด้วย Clunk หมายถึงเมื่อ



นักเรียนพบคำ แนวคิด หรือความคิดที่ไม่สมเหตุสมผลและนักเรียนไม่ทราบความหมายของคำ ให้ นักเรียนค้นหาความหมายหรือคำศัพท์ยาก

4. Get the Gist การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ นักเรียนเรียนรู้ที่จะ "เข้าใจส่วนสำคัญ" โดย ระบุแนวคิดที่สำคัญที่สุดในส่วนของข้อความ เป้าหมายของการเข้าใจสาระสำคัญคือการสอนให้ นักเรียนพุดย้าประเด็นที่สำคัญที่สุดในคำพูดของตนเอง เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนเข้าใจสิ่งที่อ่าน ซึ่ง สามารถส่งเสริมความเข้าใจของนักเรียนและความจำเกี่ยวกับสิ่งที่ได้เรียนรู้

5. Ask question การตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน นักเรียนสร้างคำถามที่ถามเกี่ยวกับข้อมูล สำคัญในข้อที่พวกเขาเพิ่งอ่าน โดยให้นักเรียนใช้คำถามเริ่มต้นต่อไปนี้เพื่อเริ่มคำถาม who, what, when, where, why, and how นอกจากนี้ ให้นักเรียนสร้างทำเป็นว่าตนเป็นครูและคิดถึงคำถามที่ พวกเขาจะถามในแบบทดสอบเพื่อดูว่านักเรียนเข้าใจสิ่งที่อ่านจริงๆ หรือไม่ นักเรียนคนอื่นๆ ควร พยายามตอบคำถาม หากไม่สามารถตอบคำถามได้ นั้นอาจหมายความว่าไม่ใช่คำถามที่ดีและฝึกตั้ง คำถามใหม่ที่สามารถตอบคำถามจากเรื่องที่อ่านได้

6. Review การสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ ในการทบทวน นักเรียนจดแนวคิดที่สำคัญที่สุดที่พวกเขา ได้เรียนรู้จากงานที่มอบหมายในการอ่านในแต่ละวันลงในบันทึกการเรียนรู้ จากนั้นนักเรียนผลัดกัน แบ่งปันสิ่งที่เรียนรู้กับชั้นเรียน นักเรียนหลายคนสามารถแบ่งปันแนวคิดที่ดีที่สุดของพวกเขาใน ช่วงเวลาสั้นๆ ซึ่งเป็นข้อมูลที่มีประโยชน์แก่ครูเพื่อจะได้ทราบเกี่ยวกับระดับความเข้าใจของนักเรียน แต่ละคน

กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ เป็นกลวิธีการสอนที่เน้นพัฒนาทักษะการอ่านเพื่อความ เข้าใจ เน้นความร่วมมือในการทำงานในกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดจัดละความสามารถของนักเรียน ภายในกลุ่ม โดยให้นักเรียนสำรวจบทอ่านทั้งหมดคร่าวๆ จากนั้นแบ่งบทอ่านให้อ่านทีละส่วนเพื่อ รวบรวมคำศัพท์และจับใจความสำคัญ เมื่ออ่านครบให้สรุปทบทวนบทอ่านทั้งหมด โดยทุกขั้นตอน ของการอ่าน นักเรียนจะอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นภายในกลุ่ม ให้ได้ข้อสรุปจากเนื้อหาที่ นักเรียนอ่านด้วยตนเอง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนมีการช่วยเหลือและสนับสนุนการทำงาน ซึ่งกันและกัน

บทสรุป

การพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้กลวิธีการ อ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน มีความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจหลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้ กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านนิทาน สามารถส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้สูงขึ้นได้ โดยการใช้นิทานภาษาอังกฤษประกอบการสอน ร่วมกับการอ่านแบบร่วมมือ ช่วยให้นักเรียนอ่านภาษาอังกฤษได้ดีขึ้นและมีความเข้าใจเนื้อหาที่อ่าน มากยิ่งขึ้น นักเรียนสามารถอ่านเพื่อจับใจความสำคัญได้ดี

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การออกแบบสื่อการสอนควรหาสื่อการสอนที่มีความใกล้เคียงที่นักเรียนสามารถพบได้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะสามารถช่วยกระตุ้นการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดียิ่งขึ้น

1.2 ครูผู้สอนควรให้รางวัล คำชมเชย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความสนใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนภาษาอังกฤษ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ครูผู้สอนควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้บทอ่านอื่นๆที่น่าสนใจเพื่อเป็นการต่อยอดความสามารถของนักเรียนต่อไป

2.2 ครูผู้สอนให้โอกาสนักเรียนเลือกนิทานหรือบทอ่านอื่นๆ ที่นักเรียนสนใจ จะทำให้นักเรียนรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในด้านการเรียนการสอนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาอังกฤษต่างประเทศพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จารุวรรณ วงษ์แก้ว. (2562). “การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือผ่านบทอ่านข้อมูลท้องถิ่นจังหวัดกาญจนบุรีสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6”. *วิทยานิพนธ์ศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตนาวลี ทรายมูล. (2553). “การใช้นิทานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านความรู้คำศัพท์ภาษาอังกฤษและความตระหนักรู้ด้านจริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1”. *วิทยานิพนธ์*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมุทร เชนะพานิช. (2542). *เทคนิคการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- Brock, Mark N. (1990). The Case for Localized Literature in the ESL Classroom. *English Teaching Forum*, 28(3): 22-25.
- Klingner & Vaughn. (1998). *Using Collaborative Strategic Reading*. Retrieved [19 November 2022] from <https://www.researchgate.net/publication/237520752>



- Narindia Lisandy & Nuryansyah Adijaya. (2019). "The Effectiveness of Using Collaborative Strategic Reading (CSR) on Students' Reading Comprehension of Narrative Text," *English Language in Focus (ELIF)*, 2(1): 53-58.
- Sulistyani, et al. (2022). "Collaborative Strategic Reading (CSR) and Its Influence on Students' Reading Comprehension". *Journal of English Education and Teaching (JEET)*. 7(1): 71-102.



ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของ
สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1
The Relationship Between Human Resource Management and
Effectiveness of School Under Chumphon Primary Educational
Service Area Office 1

¹ฐิตินาภรณ์ ภมรสุตร

Thisinaporn Pamornsoot

²ศักดิ์พันธ์ ตันวิมลรัตน์

Sakdipan Tanwimonrat

¹²คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยศิลปากร

¹²Faculty of Education, Silpakorn University

¹Corresponding author, e-mail: Appthr76@gmail.com

Received May 31, 2023; Revised June 2, 2023; Accepted: September 12, 2023



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ 1) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 2) ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง คือ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ ดังกล่าว จำนวน 79 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ตามแนวคิดของแกลี่ เดสเลอร์ (Gary Dessler) และประสิทธิผลของสถานศึกษา ตามแนวคิดของลูเนนเบิร์กและออสเตน (Lunenburg and Ornstein) สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ระดับมากที่สุด 7 ข้อ เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ประเมินผลการปฏิบัติงาน วางแผนและการสรรหาบุคคล จัดการอาชีพและการปฏิบัติที่เป็นธรรม จ่ายค่าตอบแทนให้กับพนักงาน จัดการแรงงานสัมพันธ์และเจรจาต่อรองร่วม ทดสอบและคัดเลือกพนักงาน อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ ฝึกอบรมและพัฒนาพนักงาน 2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ ดังกล่าว ภาพรวมอยู่ระดับมากที่สุด พิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปหาน้อย



ดังนี้ ความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ปกครอง ภาวะผู้นำทางวิชาการ ทุ่มเทเวลาในการทำงาน สภาพแวดล้อมเป็นระเบียบและปลอดภัย พันธกิจของโรงเรียนมีความชัดเจน บรรยากาศของความคาดหวังที่สูง และตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ 3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ ดังกล่าว มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นความสัมพันธ์เชิงบวกระดับปานกลาง ในลักษณะคล้อยตามกัน

คำสำคัญ: การบริหาร; ทรัพยากรมนุษย์; ประสิทธิภาพ

Abstract

The purposes of this research were to determine 1) Human Resource Management Under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 1 2) Effectiveness of school under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 1 3) The relationship between human resource management and school effectiveness Under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 1. The sample group was 79 Schools Educational service area office mentioned. The tool used for collecting data was an opinionnaire based on Dessler's concept, for effectiveness of school based on Lunenburg and Ornstein's concept. The statistics used were analyzed by using the calculation of frequency, percentage, and middle arithmetic standard deviation and Pearson's correlation coefficient. The results of this research were as follow: 1. Human resource management in educational institutions Under the Chumphon Primary Educational Service Area Office 1 was the highest level when considering each aspect, it was found that it was at the highest level of 7 items. The arithmetic mean ranking from maximum to minimum were as follows; Appraisal Performance, Personnel Planning and Recruitment, Managing Careers and Fair Treatment, Compensating Employees, Managing Labor Relations and Collective Bargaining, Testing and Selecting Employees, Training and Developing Employees and Protecting and it was a high level of 1 items, Safety and Health. 2. Effectiveness of school in the educational service area office mentioned was the highest level when considering each aspect, it was found that was the highest level in all aspects. the arithmetic mean ranking from maximum to minimum were as follows; Positive home-school relations, instruction leadership, High time on task, A safe and orderly environment, A clear school mission, A climate of high expectation and Frequent monitoring of student progress. 3. The relationship between human resource management and effectiveness of school educational service area office mentioned were medium correlation, with significantly at .01

Keywords: Administration; Human Resource; School Effectiveness

บทนำ

จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและความนิยมจากต่างประเทศทำให้ทุกอย่างต้องเปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าและความเจริญต่างๆ ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่าและมีคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมกับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาคนให้เกิดความสมดุล ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยเน้นกระบวนการจัดการเรียนรู้และขีดความสามารถทางสังคม กระบวนการในการพัฒนาการศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องปรับวิสัยทัศน์ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565)

คุณภาพของประชากรถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นสิทธิประการหนึ่งที่พลเมืองไทยต้องได้รับตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 43 ที่บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) โดยการศึกษาที่มีคุณภาพนั้น ต้องเป็นการศึกษาที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และมีคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นการปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในภาพรวมมีแนวโน้มที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากผลของการยกระดับสุขภาวะ การเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และระดับรายได้ที่เพิ่มขึ้น ตามดัชนี การพัฒนามนุษย์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติสะท้อนว่าคนไทยทุกช่วงวัยมีความรู้ความสามารถ โดยรวมเพิ่มขึ้น แต่กลับพบว่ามีทักษะด้านการอ่านหรือการศึกษาหาความรู้ลดลง และมีจำนวนเยาวชน ที่ไม่ได้เรียนและไม่ได้ทำงานใดๆ เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ศักยภาพของเยาวชนกลุ่มนี้ไม่ได้ถูกนำมาใช้ประโยชน์และไม่ได้รับการพัฒนา ซึ่งประเด็นด้านการพัฒนาทุนทรัพยากรมนุษย์เชิงคุณภาพเป็นความท้าทายที่สำคัญของไทยมาโดยตลอด (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565)

สถานศึกษาในฐานะที่เป็นสถาบันทางสังคมที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้แก่พลเมือง เพื่อสร้างและพัฒนา “คน” ให้เป็น “มนุษย์” ที่มีคุณภาพ มีจิตเมตตา กรุณา รักและเอื้ออาทรต่อเพื่อนมนุษย์ ตลอดจนมีความคิดที่จะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นในสังคม ตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวในข้างต้นอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล โดยการพิจารณาว่า สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ หรือจัดการศึกษาได้บรรลุเป้าหมายหรือไม่ อาจพิจารณาได้จากตัวชี้วัดต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพแวดล้อมเป็นระเบียบและความปลอดภัย พันธกิจของโรงเรียนมีความชัดเจน ผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางวิชาการ มีบรรยากาศของความคาดหวังที่สูง หมั่นทวนเวลาในการทำงาน มี



การตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ปกครอง คุณภาพของนักเรียน ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ความพึงพอใจในการ ปฏิบัติงานของบุคลากร หรือความสามารถในการแก้ปัญหาภายในโรงเรียน

ทั้งนี้ ปัญหา ครู และบุคลากรทางการศึกษา ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัด ซึ่งจากการศึกษาข้อมูลจากรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ยังคงพบปัญหาครูไม่ครบชั้น และการสอนแบบรวมชั้น เนื่องจากขาดแคลนครู และบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนขนาดเล็ก รวมทั้งปัญหา ครูสอนไม่ตรงตามวิชาเอก ในโรงเรียนขนาดกลาง และขนาดใหญ่ สภาพปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาอย่างยิ่งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องบริหารทรัพยากรมนุษย์หรือทรัพยากรบุคคลของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาเป็นไปตามเป้าหมายสำคัญ และให้เกิดผลบรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่สถานศึกษาได้กำหนดไว้

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1
- 2) เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา มีแผนแบบการวิจัยในลักษณะของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว ศึกษาสภาพการณ์โดยไม่มีการทดลอง มีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดเตรียมโครงการวิจัย ในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี สภาพปัญหาและอุปสรรคต่างๆ นิยามปัญหา รวมไปถึงสถิติ และศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับคุณภาพชีวิตการทำงานของข้าราชการครู โดยศึกษาจากเอกสาร วารสาร ข้อมูล สถิติ รายงานวิจัย ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาจัดทำโครงร่างงานวิจัย เสนอขอความเห็นชอบต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เสนอโครงร่างต่อภาควิชาเพื่อขอความเห็นชอบและขออนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัย

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย เป็นขั้นตอนในการสร้างและพัฒนาเครื่องมือสำหรับใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจัดสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูล และพัฒนา ทดสอบเครื่องมือปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องของเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลตัวอย่าง โดยขอหนังสือรับรองจากบัณฑิตวิทยาลัยเพื่อติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลโดยขอความอนุเคราะห์และส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มา ทดสอบความสมบูรณ์ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติและแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การรายงานผลการวิจัย เป็นขั้นตอนของการจัดทำรายงานผลการวิจัยนำเสนอ คณะกรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบแก้ไขให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะ จัดทำเป็นรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อขออนุมัติเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชุมพร เขต 1 จำนวนทั้งสิ้น 107 โรงเรียน จำแนกเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองชุมพร จำนวน 46 โรงเรียน อำเภอท่าแซะ จำนวน 37 โรงเรียน และอำเภอปะทิว จำนวน 24 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูล ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 จำนวน 86 โรงเรียน ซึ่งผู้วิจัยได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified random sampling) โดยจำแนกโรงเรียนตามเขตอำเภอ และใช้การสุ่มอย่างง่ายในการเลือกโรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียนหรือรักษาราชการแทน จำนวน 86 คน และหัวหน้างานบริหารบุคคล จำนวน 86 คนรวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น 172 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม (questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) จำนวน 1. เพศ 2. อายุ 3. ระดับการศึกษาสูงสุด 4. ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน 5. ประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ซึ่งสร้างตามแนวคิดของแกลี เดสเลอร์ (Gary Dessler)

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ซึ่งสร้างตามแนวคิดของลูเนนเบิร์กและออสเตน (Lunenburg and Ornstein)

การตอบแบบสอบถามในตอนที่ 2 และตอนที่ 3 มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิคเคิร์ท (Likert's Five Rating Scale)

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ เพื่อให้เกิดความตรงและความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีจากหนังสือ ตำรา เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ และคุณภาพชีวิตการทำงานของครู แล้วนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการ สร้างและปรับปรุง พัฒนาแบบสอบถามภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

ขั้นตอนที่ 2 ตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรงตามเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ตรวจสอบ แก้ไขด้านภาษา เนื้อหา และโครงสร้างของแบบสอบถาม โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item –



Objective Congruence) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งค่า IOC ของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ 0.6 – 1.00

ขั้นตอนที่ 3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับผู้อำนวยการหรือรักษาราชการแทน และหัวหน้าบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 โรงเรียนๆ ละ 2 ฉบับ รวม 30 ฉบับ

ขั้นตอนที่ 4 นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (reliability) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.909

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปเก็บกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

1. การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ข้อ โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ การประเมินผลการปฏิบัติงาน การวางแผนและการสรรหาบุคคล การจัดการอาชีพและการปฏิบัติที่เป็นธรรม การจ่ายค่าตอบแทนให้กับพนักงาน การจัดการแรงงานสัมพันธ์และการเจรจาต่อรองร่วม การทดสอบและการคัดเลือกพนักงาน และอยู่ในระดับมาก จำนวน 1 ข้อ ได้แก่ ฝึกอบรมและพัฒนาพนักงาน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่ามัธยเทศ ($\bar{x}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับการบริหาร ทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 (n = 79)

ด้าน	การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของ สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ชุมพร เขต 1	($\bar{x}$)	(S.D.)	ระดับ	ลำดับ
1	การวางแผนและการสรรหาบุคคล (x_1)	4.71	0.46	มากที่สุด	2
2	การทดสอบและการคัดเลือก พนักงาน (x_2)	4.65	0.60	มากที่สุด	6
3	ฝึกอบรมและพัฒนาพนักงาน (x_3)	4.51	0.60	มากที่สุด	7
4	การประเมินผลการปฏิบัติงาน (x_4)	4.77	0.42	มากที่สุด	1
5	การจ่ายค่าตอบแทนให้กับ พนักงาน (x_5)	4.68	0.54	มากที่สุด	4
6	การจัดการแรงงานสัมพันธ์และการ	4.67	0.47	มาก	5

เจราจาต่อรองร่วม (x_6)			ที่สุด	
7 การจัดการอาชีพและการปฏิบัติที่เป็นธรรม (x_7)	4.70	0.49	มาก	3
8 การป้องกันความปลอดภัยและสุขภาพ (x_8)	4.49	0.60	มาก	8
โดยภาพรวม (x_{tot})	4.68	0.49	มากที่สุด	-

2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ปกครอง มีภาวะผู้นำทางวิชาการ ทุ่มเทเวลาในการทำงาน สภาพแวดล้อมเป็นระเบียบและปลอดภัย พันธกิจของโรงเรียนมีความชัดเจน มีบรรยากาศของความคาดหวังที่สูง และมีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่ามัธยเทศ ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1

(n = 79)

ที่	ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 1	($\bar{x}$)	(S.D.)	ระดับ	ลำดับ
1	สภาพแวดล้อมเป็นระเบียบและปลอดภัย (Y_1)	4.68	0.47	มากที่สุด	4
2	พันธกิจของโรงเรียนมีความชัดเจน (Y_2)	4.67	0.55	มากที่สุด	5
3	มีภาวะผู้นำทางวิชาการ (Y_3)	4.73	0.44	มากที่สุด	2
4	มีบรรยากาศของความคาดหวังที่สูง (Y_4)	4.63	0.49	มากที่สุด	6
5	ทุ่มเทเวลาในการทำงาน (Y_5)	4.70	0.51	มากที่สุด	3
6	มีการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ (Y_6)	4.62	0.51	มากที่สุด	7
7	มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผู้ปกครอง (Y_7)	4.80	0.40	มากที่สุด	1
	โดยภาพรวม (Y_{tot})	4.66	0.48	มากที่สุด	



3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ในลักษณะคล้ายคลึงกัน

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หรือการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาในพื้ที่ดังกล่าว มีประสิทธิผลเกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานบริหารบุคคล มีความรู้ ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญในการบริหารงาน ซึ่งบริหารงานตามขอบข่ายงานบริหารงานบุคคล ตามขั้นตอน และตามกระบวนการ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ จึงทำให้ได้ทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และวุฒิภาวะที่เหมาะสมกับตำแหน่ง ทั้งนี้จะส่งผลให้สถานศึกษาขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษาเป็นอย่างมาก การบริหารจัดการสถานศึกษาที่มีคุณค่าและเป็นประโยชน์มากที่สุดในการบริหารจัดการแต่ละองค์กร คือ ทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษา ก็คือ ครูและบุคลากรทางการศึกษา นั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้บุคคลที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งทุกตำแหน่งของสถานศึกษาได้นั้น จำเป็นต้องผ่านกระบวนการคัดเลือก เพื่อให้ได้บุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งของสถานศึกษา และให้เป็นไปตามข้อบังคับคุรุสภา ว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพครู (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ประกอบด้วย มาตรฐานวิชาชีพครู 3 ด้าน ได้แก่ มาตรฐานความรู้และประสบการณ์วิชาชีพ (ด้านความรู้และด้านประสบการณ์) 2. มาตรฐานการปฏิบัติงาน (ด้านการปฏิบัติหน้าที่ครูด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน 3. มาตรฐานการปฏิบัติตน (จรรยาบรรณต่อตนเอง จรรยาบรรณต่อวิชาชีพ จรรยาบรรณต่อผู้รับบริการ จรรยาบรรณต่อผู้ร่วมประกอบวิชาชีพ และจรรยาบรรณต่อสังคม) โดยกระบวนการในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จะทำให้ได้บุคลากรที่มีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และวุฒิภาวะที่เหมาะสมกับตำแหน่ง ทั้งนี้จะส่งผลให้สถานศึกษาขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุคนธ์ มณีรัตน์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับรูปแบบความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร โรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับรูปแบบความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร โรงเรียนสาธิตในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก รวมไปถึงการพิจารณารายชื่อ พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน (สุคนธ์ มณีรัตน์, 2555)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนฤมล หอมเนียม ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนวัดทับกระดาน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนวัดทับกระดาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (นฤมล หอมเนียม, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกมล

พรรณ วุฒิอำพล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 พบว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (กมลพรรณ วุฒิอำพล, 2562)

2. จากวัตถุประสงค์ข้อ 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ว่า อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ด้าน และมีความเอาใจใส่ในประสิทธิผลของสถานศึกษา รวมทั้งผู้บริหารโรงเรียนมีการสร้างแรงจูงใจ ขวัญกำลังใจ เข้าใจเห็นคุณค่าความสำคัญของผู้ร่วมงาน จึงทำให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความพึงพอใจในการทำงาน ครูและบุคลากรมีความรับผิดชอบในงาน มาทำงานอย่างสม่ำเสมอ รวมไปถึงทำให้นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่จากครูและบุคลากร ส่งผลให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทำให้ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสิทธิพงษ์ เกรอต ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการณ์เทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2 อยู่ในระดับมาก (สิทธิพงษ์ เกรอต, 2550) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกรชนก แยมอุทัย เรื่องประสิทธิผลสถานศึกษาตามทฤษฎีของบุคลากรทางการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า 1. ประสิทธิผลสถานศึกษาตามทฤษฎีของบุคลากรทางการศึกษาโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อย คือ (1) พัฒนาการของการประกันคุณภาพภายในโดยสถานศึกษาและต้นสังกัด (2) ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการและการพัฒนาสถานศึกษา (3) ประสิทธิผลของการจัดการเรียนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (4) ผลการส่งเสริมพัฒนาสถานศึกษาเพื่อยกระดับมาตรฐาน รักษามาตรฐาน และพัฒนาสู่ความเป็นเลิศที่สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูป (5) ผลการดำเนินงานโครงการพิเศษเพื่อส่งเสริมบทบาทของสถานศึกษา (6) ผลการพัฒนาตามจุดเน้นและจุดเด่นที่ส่งผลสะท้อนเป็นเอกลักษณ์ของสถานศึกษาปรัชญาวิสัยทัศน์ พันธกิจและวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งสถานศึกษา (8) ผู้เรียนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี (9) ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ (10) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ของผู้เรียน (11) ผู้เรียนมีความใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง (12) ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น 2. ประสิทธิผลสถานศึกษาตามทฤษฎีของบุคลากรทางการศึกษา เมื่อจำแนกตามสถานภาพคือ เพศ อายุ ระดับการศึกษาสูงสุด ประสบการณ์ในการทำงาน และตำแหน่งหน้าที่หลักในโรงเรียน พบว่าไม่แตกต่างกัน แต่ประสบการณ์ การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3. แนวทางการพัฒนาประสิทธิผลสถานศึกษา มี 3 แนวทางหลัก คือ 1) การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนให้ดีขึ้น โดยประกอบด้วย (1.1) สนับสนุนผู้เรียนให้กล้าแสดงความคิดเห็นทั้งด้านความคิดและการกระทำ (1.2) ครูควรรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน (1.3) การระดมทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน (1.4) นำข้อมูลไปปรับปรุงกระบวนการจัดการเรียนการสอน 2) การช่วยผู้เรียนเป็นคนใฝ่รู้ มีนิสัยรักการอ่านและใช้เทคโนโลยี โดย (2.1) มอบหมายภาระงานการสร้างนิสัยรักการอ่านจากสิ่งที่สนใจ (2.2) การส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และ 3) การพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถคิดวิเคราะห์ได้อย่างมีระบบโดย



(3.1)การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สนับสนุนผู้เรียนใช้ความรู้ทางด้านหลักภาษา (3.2) การพัฒนาการสร้างกระบวนการความคิดรวบยอด (3.3) การให้ผู้เรียนทำโครงการด้วยตนเอง (3.4) การฝึกกระบวนการคิดอย่างมีระบบ (3.5) ฝึกกระบวนการทำงานโดยให้ ปฏิบัติ ในสภาพจริง (3.6) การสร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และคิดวิเคราะห์ (กรชนก แยมอุทัย, 2557)

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องจาก ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้น มีความสำคัญเป็นอย่างมากในองค์กร ประสิทธิภาพของงานในสถานศึกษาจะดีหรือไม่ดี ขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษา นั่นคือ ทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้ไปในทางที่ดี หรือขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ ให้บรรลุตามเป้าหมาย พันธกิจที่ตั้งไว้ งานจะออกมามีประสิทธิภาพที่ดี ส่งผลให้เกิดประสิทธิผลที่สมบูรณ์แบบนั้น ขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ในหน่วยงานนั้นๆ รวมไปถึงทักษะผู้บริหารที่มีผลต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ สถานศึกษาจะมีประสิทธิผล ผู้บริหารควรสนับสนุนทักษะในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านความรู้ความคิด ด้านเทคนิค และด้านโน้มน้าว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทักษะผู้บริหารเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนให้สูงขึ้น ผู้บริหารมองเห็นความสัมพันธ์ของงานด้านต่างๆ ในสถานศึกษา และมีความสามารถในการประสานงานเข้าด้วยกัน โดยใช้ความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ ให้ครูและบุคลากรทำงานตามความสามารถและเหมาะสมกับงาน มีการทำงานเป็นทีม เข้าใจและเห็นคุณค่าของครูและบุคลากร โดยมีการสร้างแรงจูงใจ ชวนและกำลังใจให้ตามโอกาสที่เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมให้ครูและบุคลากรได้พัฒนาวิชาชีพของตนเองโดยการเข้าร่วมอบรม สัมมนา หรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ทำให้ครูและบุคลากรพึงพอใจต่องาน ภาระหน้าที่ สถานที่ทำงาน เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา โอกาสในการเรียนรู้การพัฒนาวิชาชีพ จึงส่งผลให้ครูและบุคลากรมีความพึงพอใจในการทำงาน และทำให้งานในสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลไปในทางที่ดีอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอนงค์ อาจจงทอง ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ดังกล่าว 1) ระดับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน 2) ระดับประสิทธิผลของสถานศึกษา อยู่ในระดับมากทั้งโดยรวมและรายด้าน และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าความสัมพันธ์เท่ากับ .493 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อนงค์ อาจจงทอง, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาความสัมพันธ์การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ทำให้พบว่า หากการบริหาร

ทรัพยากรมนุษย์ หรือการบริหารงานบุคคลภายในสถานศึกษา จะมีประสิทธิผล เกิดจากผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานบริหารบุคคล มีความรู้ ความสามารถ และมีความเชี่ยวชาญในการบริหารงาน ซึ่งบริหารงานตามขอบข่ายงานบริหารงานบุคคล ตามขั้นตอน และตามกระบวนการ ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ จึงทำให้ได้ทรัพยากรมนุษย์ในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ และวุฒิภาวะที่เหมาะสมกับตำแหน่ง ทั้งนี้จะส่งผลให้สถานศึกษาขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลต่อสถานศึกษา ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของงาน ซึ่งคุณภาพของงานจะดีได้นั้นก็ต้องขึ้นอยู่กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร การจัดการศึกษาจึงมุ่งพัฒนาคนให้เกิดความสมดุล ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ศาสตร์การบริหารยุคใหม่ได้ให้ความสำคัญกับทรัพยากรบุคคลว่า เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและมีความสำคัญที่สุดขององค์กร พร้อมกันนี้ก็เป็นปัจจัย ที่ทำลายที่สุดสำหรับการบริหารด้วยเช่นกันที่ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นเรื่องที่ยาก และทำลายก็เพราะมนุษย์นั้น ไม่ใช่ทุน หรือเครื่องจักร แต่มนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีชีวิตจิตใจ มีรักมีชอบ มีโกรธ มีความแตกต่างหลากหลาย และมีความเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง การทำงาน และองค์กรจะก้าวไปข้างหน้าได้มากน้อยเพียงใดนั้น จึงขึ้นอยู่กับการความสามารถในการขับเคลื่อนและแก้ไขปัญหาในเรื่องของคนหรือที่เรียกว่ากระบวนการจัดการคน



บทสรุป

การศึกษาวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 เป็นการวิจัยเพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพรเขต 1 ซึ่งผลการวิจัยพบว่ามีสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยเป็นความสัมพันธ์เชิงบวกหรือมีความสัมพันธ์ในลักษณะคล้ายตามกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ด้านการป้องกันความปลอดภัยและสุขภาพ อยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ในด้านการป้องกันความปลอดภัยและสุขภาพของบุคลากร จะต้องให้ความสำคัญในลำดับแรกๆ เนื่องจาก ถ้าสถานศึกษามีการป้องกัน มีความปลอดภัย และมีสุขภาพที่ดี จะทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่นในการทำงานในสถานศึกษานั้นๆ โดยการที่สถานศึกษาอาจจะบริการหรืออำนวยความสะดวกประสานงานกับโรงพยาบาล เพื่อให้มาตรวจสุขภาพประจำปีให้กับบุคลากรทุกปี รวมถึงการติดต่อบริษัทประกันชีวิต เพื่อให้บุคลากรทำประกันชีวิตทุกคน

1.2 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในลำดับสุดท้าย ดังนั้น ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ในด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ผู้บริหารควรเน้นย้ำในการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และต้องวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทุกปี เพื่อวางแผนหรือส่งเสริมหรือพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษาต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดหรือหน่วยงานอื่นๆ

2.2 ควรศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในโรงเรียนเอกชน

เอกสารอ้างอิง

กมลพรรณ วุฒิอำพล. (2562). “ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1”. *รายงานวิจัย*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- กรชนก แยมอุทัย. (2557). “ประสิทธิผลสถานศึกษาตามทฤษฎีของบุคลากรทางการศึกษา”. *ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 06 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134. ตอนที่ 40 ก. หน้า 14.
- นฤมล หอมเทียน. (2562). “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในโรงเรียนวัดทับกระดาน”. *รายงานวิจัย*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศูนย์และสังคมแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2556-2570*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนาศูนย์และสังคมแห่งชาติ.
- สิทธิพงษ์ เกรอด. (2550). “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมงานนิเทศของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต 2”. *ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุคนธ์ มณีรัตน์. (2555). “การบริหารทรัพยากรมนุษย์กับรูปแบบความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรโรงเรียนสาธิต ในจังหวัดนครปฐม”. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 3(1): 69-76.
- อนงค์ อัจจงทอง. (2559). “ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารทรัพยากรมนุษย์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา”. *ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. สาขาวิชาเทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.





**การศึกษาทัศนะว่าด้วยพระพุทธศาสนากับหลักประโยชน์สาธารณะ
ในกฎหมายมหาชนไทย**
**Ideas on Buddhism and Public Interest Principle
in the Thai Public Law**

กิตติศักดิ์ หนูชัยแก้ว

Kittisak Noochaikaew

คณะนิติศาสตร์ปริธี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

Corresponding author, e-mail: Kittisak.noo@dpu.ac.th

Received July 12, 2023; Revised July 30, 2023; Accepted: September 12, 2023



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับหลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชน 2) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทย และ 3) ศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และนำข้อมูลที่ได้มารวบรวม เรียบเรียง และวิเคราะห์ตามประเด็นการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า 1) พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์และมีความสอดคล้องกับกฎหมายมหาชน โดยมีความสัมพันธ์ในแง่ของอุดมคติ ซึ่งแนวคิดของการใช้กฎหมายต้องตั้งอยู่บนความชอบธรรมและศีลธรรมเป็นสำคัญและมุ่งสู่วัตถุประสงค์ของประโยชน์สาธารณะ และมีความสัมพันธ์ในแง่ของบทบัญญัติที่มีการตราเป็นกฎหมายดังเช่นที่ปรากฏในเรื่องการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาถือเป็นการดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะและถือเป็นการบริการสาธารณะของรัฐประการหนึ่ง 3) แนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทยอันเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงบทบาทของผู้ปกครองรัฐที่ดี คือ หลักอริยปัตติย หลักราชสังคหวัตถุ 4 หรือสังคหวัตถุของผู้ครองแผ่นดิน และหลักทศพิธราชธรรม (ราชธรรม 10)

คำสำคัญ: ประโยชน์สาธารณะ; พระพุทธศาสนา; กฎหมายมหาชน

Abstract

The objectives of this article are 1) to study ideas regarding the relations between Buddhism and basic principles of the public law, 2) to study ideas regarding the public interest principle in the Thai public law, and 3) to study Buddhism concepts relating to the public interest principle in the Thai public law. This qualitative research was carried out by mean of documentary research methodology. The data was collected, arranged, and analyzed in accordance with the points of the study. The findings are as follows. 1) Buddhism has relation and coherence with the public law in respect of ideals since the application of law must be essentially based on legitimacy and morality and aim to the objectives of the public law. Also, it has relation in respect of the provisions enacted as laws, such as those concerning Buddhism patronage and protection in the Constitution of the Kingdom of Thailand and other relevant laws. 2) Propagation of Buddhism doctrines or any Buddhism activity is performed for a purpose of public interest and is considered a form of the State's public services. 3) Buddhism concepts that relate to the public interest principle in the Thai public law, which are moral principles representing good attributes of governors, are the sovereignty principle, the Sangaha Vattu 4 principle or the 4 principles of service for rulers, and the virtues of the King (the tenfold royal virtues).

Keywords: Public interest; Buddhism; Public law

บทนำ

หากจะกล่าวถึงความต้องการของมนุษย์ทุกคนโดยส่วนมากแล้วจะมองความต้องการในเชิงของปัจเจกบุคคลเป็นสำคัญ แต่ถ้าการมองถึงสิ่งที่เป็นประโยชน์ของทุกคนโดยไม่เฉพาะเจาะจงแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง โดยมองประโยชน์เหล่านั้นเป็นประโยชน์ของคนทุกๆ คนในบ้านเมือง เราเรียกสิ่งเหล่านั้นว่า “ประโยชน์สาธารณะ” หรือ “ประโยชน์มหาชน” หรือ “ประโยชน์ส่วนรวม” หรือในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Public Interest” หลักประโยชน์สาธารณะจึงถือได้ว่าเป็นหลักการพื้นฐานในกฎหมายมหาชนซึ่งมีเป้าหมายเพื่อคนส่วนใหญ่

ประโยชน์สาธารณะ เป็นสิ่งที่รัฐมีความชอบธรรมในการใช้อำนาจบังคับแก่เอกชนเพื่อดำเนินภารกิจของรัฐ ซึ่งในการทำความเข้าใจกับความหมายของประโยชน์สาธารณะนั้น ต้องพิจารณาตามที่กฎหมายแต่ละเรื่องให้อำนาจแก่ฝ่ายปกครองในฐานะที่เป็นวัตถุประสงค์ของกฎหมายในแต่ละเรื่องนั้น (สมยศ เชื้อไทย, 2557) และประโยชน์สาธารณะเป็นวัตถุประสงค์ของการดำเนินการของรัฐเพื่อตอบสนองความต้องการของคนส่วนใหญ่ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวเป็นการใช้ “อำนาจมหาชน” เป็นวิธีการดำเนินการเพื่อให้รัฐมีอำนาจในการดำเนินการเหนือเอกชนให้สำเร็จตามเป้าหมายดังกล่าว (วรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538)



การศึกษาเรื่องประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนนี้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งเป็นไปตาม SDG 16: Peace, justice and strong institutions ซึ่งมีเป้าประสงค์สำคัญในการส่งเสริมสังคมที่สงบสุขและครอบคลุมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบและครอบคลุมในทุกระดับ ซึ่งเห็นได้ว่าหลักประโยชน์สาธารณะมีความมุ่งหมายเพื่อคนส่วนใหญ่และมุ่งสู่การสร้างสังคมที่สงบสุข ซึ่งแนวทางสำคัญนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับแนวคิดทางพระพุทธศาสนาหลายประการอันเป็นคุณค่าอีกประการหนึ่งที่สำคัญของสังคมไทย

งานวิจัยฉบับนี้จึงมีความมุ่งหมายอันสำคัญต่อการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับหลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชน การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทย ตลอดจนการศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทย ซึ่งมีความคาดหวังอันงดงามต่อการวิเคราะห์และให้คุณค่าต่อทัศนะว่าด้วยพระพุทธศาสนากับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนไทย ซึ่งเป็นรากฐานอันสำคัญที่อยู่บนบริบทของสังคมไทย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับหลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชน
2. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทย
3. เพื่อศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยการดำเนินการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทัศนะว่าด้วยพระพุทธศาสนากับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนไทย โดยการดำเนินการรวบรวมเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) การดำเนินการรวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือตำราทางวิชาการ งานวิจัย ตลอดจนเอกสารอื่นๆ ที่มีเนื้อหาและสาระสำคัญเกี่ยวข้องกับการศึกษา และนำข้อมูลที่ได้มารวบรวม เรียบเรียง วิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยรวมถึงข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับหลักกฎหมายมหาชน สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ หลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชนและบทบาทของพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองและกฎหมายมหาชน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ว่าด้วยหลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชน กล่าวคือ สำหรับความหมายของกฎหมายมหาชน ศาสตราจารย์ ดร.เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์ อธิบายไว้ว่า “กฎหมายที่ว่าด้วย

ความสัมพันธ์ซึ่งเกิดจากการใช้อำนาจของรัฐกับประชาชน หรือระหว่างองค์กรของรัฐด้วยกัน บนพื้นฐานของความไม่เท่าเทียม โดยรัฐในฐานะผู้มีอำนาจปกครองนั้นมีอำนาจอยู่เหนือประชาชน กฎหมายมหาชนจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจ (รัฐ) บังคับให้ประชาชนต้องปฏิบัติตาม ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็จะมีบทลงโทษตามมา” พึงสังเกตว่าหลักการสำคัญของกฎหมายมหาชนเป็นเรื่องของ “อำนาจ” จึงตรงกับสุภาษิตกฎหมายมหาชนที่ว่า “ถ้าไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ก็ไม่สามารถทำได้” อธิบายเพิ่มเติมได้ว่า รัฐหรือหน่วยงาน หรือเจ้าหน้าที่จะกระทำการใดๆ อันเป็นการก่อกวนสิทธิสัมพันธ์โดยใช้อำนาจมหาชนสามารถกระทำได้เมื่อกฎหมายให้อำนาจไว้ แต่ในทางกลับกันถ้ากระทำไปโดยไม่มีอำนาจการก่อกวนสิทธิสัมพันธ์เหล่านั้นถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2565) สำหรับหลักการพื้นฐานประการสำคัญของกฎหมายมหาชน คือ หลักนิติรัฐ (Legal state) ซึ่งเป็นหลักการที่เรียกร้องให้การใช้อำนาจรัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและความยุติธรรม โดยองค์กรฝ่ายปกครองผู้ใช้อำนาจรัฐต้องผูกพันตนกับกฎหมายและคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายในรัฐเป็นสำคัญ (วรเจตน์ ภาคีรัตน์, 2564)

หลักนิติรัฐสามารถแบ่งแยกเป็นหลักการย่อยได้อีกหลายหลัก คือ (1) หลักความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนุญ ถือว่าเป็นมงกุฎของหลักนิติรัฐอันเป็นหลักการที่ยืนยันหรือทำให้เกิดความมั่นคงขึ้นต่อบทบัญญัติต่างๆ ที่ได้บรรจุไว้ในรัฐธรรมนูญโดยเฉพาะการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนภายในรัฐ (2) หลักการแบ่งแยกอำนาจ ถือว่าเป็นหลักการพื้นฐานในระบอบการปกครองที่มีการแบ่งอำนาจและตรวจสอบซึ่งกันและกันระหว่างอำนาจ ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ซึ่งอำนาจทั้ง 3 นี้ได้มีการแบ่งออกจากกันอย่างเด็ดขาดแต่มีการถ่วงดุลซึ่งกันและกัน (Check and Balance) (3) หลักประกันการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ถือเป็นรากฐานที่สำคัญของรัฐเสรีประชาธิปไตยอันเป็นคุณค่าสูงสุดของรัฐธรรมนุญ (4) หลักความชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครอง เป็นหลักการที่กำหนดให้ฝ่ายตุลาการและฝ่ายปกครองต้องผูกพันต่อกฎหมายและใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดความชอบธรรม (5) หลักความชอบด้วยกฎหมายในทางเนื้อหา เป็นหลักการที่กำหนดให้กฎหมายต้องมีความมั่นคงแน่นอนและห้ามมิให้มีผลย้อนหลัง (6) หลักความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ถือว่าเป็นหลักการสำคัญหลักหนึ่งของหลักนิติรัฐโดยมีความมุ่งหมายในการคุ้มครองอำนาจตุลาการมิให้ถูกแทรกแซงจากอำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ และ (7) หลัก “ไม่มีความผิด และไม่มีโทษโดยไม่มีความผิด” ซึ่งเป็นหลักประกันในทางกฎหมายอาญา (บรรเจิด สิงคะเนติ, 2564)

จึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า หลักนิติรัฐเป็นหลักการในการจำกัดอำนาจองค์กรฝ่ายปกครองผู้ซึ่งใช้อำนาจรัฐมิให้มีการใช้อำนาจตามอำเภอใจ และต้องปฏิบัติเพื่อเป้าประสงค์เพื่อให้เกิดความยุติธรรมและมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนั้น หลักนิติรัฐจึงเป็นหลักการสำคัญที่ให้องค์กรฝ่ายปกครองของรัฐเสรีประชาธิปไตยต้องยึดถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด การยึดถือหลักนิติรัฐนี้มีเป้าประสงค์สำคัญเพื่อมุ่งคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนภายในรัฐ และเป็นการจำกัดอำนาจมิให้ผู้ปกครองใช้อำนาจตามอำเภอใจอันจะกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพและผลประโยชน์ของมหาชนได้

ส่วนที่ 2 ว่าด้วยบทบาทของพระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครองและกฎหมายมหาชน กล่าวคือ พระพุทธศาสนามีบทบาทอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการเมืองการปกครองของรัฐ ซึ่งรัฐกับพระพุทธศาสนาอยู่ในสถานะ “ต่างพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน” กล่าวคือ ฝ่ายศาสนาทำหน้าที่ในการ



เผยแผ่คำสอนให้แพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนานี้มีการกิจอันสำคัญที่ทำให้ประชาชนประพาสติดเป็นคนดี ในส่วนของฝ่ายรัฐเองมีความต้องการให้บ้านเมืองมีความสงบร่มเย็นและมีความเจริญรุ่งเรือง (คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2559) ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนามีบทบาทต่อการเมืองการปกครองของรัฐ และรัฐเองก็มีศาสนาที่ช่วยสร้างพลเมืองภายในรัฐให้ประชาชนปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรม

พระพุทธศาสนาในประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการสร้างบรรทัดฐานทางสังคมให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบไม่มีข้อขัดแย้งกัน และมีหลักธรรมให้ประชาชนภายในประเทศยึดถือปฏิบัติ พระพุทธศาสนายังทำหน้าที่ของการเป็นหลักยึดเหนี่ยวของประชาชนอยู่เสมอ ทั้งนี้ เป็นที่สังเกตว่าแม้สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม และผลของการเปลี่ยนแปลงนั้นย่อมส่งผลต่อพลวัตรของระบบการบังคับใช้และการตรากฎหมายเพื่อนำมาบังคับใช้กับผู้คนภายในประเทศด้วย แต่อย่างไรก็ตาม กลับพบว่าบรรดาหลักธรรมหลายประการได้นำมาบัญญัติหรือเป็นเหตุผลที่อยู่เบื้องหลังการของตรากฎหมายในทุกช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงของสังคมอยู่เสมอ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์อย่างยิ่งับกฎหมายทั้งในแง่ของการเป็นหลักธรรมให้ประชาชนปฏิบัติตามและเป็นเหตุผลอันอยู่เบื้องหลังของการตรากฎหมาย (บุญชนัญญา กรัษกายพันธ์, 2559)

เห็นได้ว่าพระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์กับกฎหมายและระบอบการเมืองการปกครองของไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของกฎหมายมหาชน โดยแม้แต่รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศหลายฉบับที่ผ่านมา ก็มีการบัญญัติเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาไว้หลายส่วน ซึ่งในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2560) มีการบัญญัติไว้หลายมาตรา อาทิ พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะ และทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก (มาตรา 7), รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ในการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านาน รัฐพึงส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาเถรวาทเพื่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจและปัญญา ต้องมีมาตรการและกลไกในการป้องกันมิให้มีการบ่อนทำลายพระพุทธศาสนาไม่ว่าในรูปแบบใด และพึงส่งเสริมให้พุทธศาสนิกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินมาตรการหรือกลไกดังกล่าวด้วย (มาตรา 67) เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า “ประโยชน์สาธารณะ” เป็นหลักการที่สำคัญอย่างยิ่งอันเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชน ทั้งนี้ การให้นิยามความหมายเป็นเรื่องที่ยากและไม่มีนิยามที่ตายตัว แต่ประโยชน์สาธารณะนี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบกฎหมายปกครองซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายมหาชน โดยประโยชน์สาธารณะนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับกฎหมายปกครองตั้งแต่จุดเริ่มต้นถึงจุดหมายปลายทาง ด้วยเหตุผลที่ว่าประโยชน์สาธารณะมีฐานะเป็นความชอบธรรมของการใช้อำนาจและมีฐานะเป็นข้อจำกัดของการใช้อำนาจของฝ่ายปกครอง (เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์สกุล, 2553)

การดำเนินการใดๆ ของฝ่ายปกครองโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนรวมเรียกได้ว่า “ประโยชน์ส่วนรวม (General Interest)” หรือ “ประโยชน์สาธารณะ (Public Interest)” แต่ประโยชน์สาธารณะนี้ ไม่ใช่ผลรวมของความต้องการของประชาชนเสมอไป

เพราะบางครั้งความต้องการของประชาชนแต่ละคนก็ตรงกันข้ามกับประโยชน์สาธารณะได้ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2562) แต่อย่างไรก็ตาม ในเบื้องต้นเห็นพ้องตรงกันว่าความต้องการของประชาชนมีความเหมือนกันอยู่ 2 ประการ คือ ความต้องการที่จะมีความปลอดภัย และความสะดวกสบายในการส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชน ฉะนั้นแล้ว ในการพิจารณาถึงความหมายของประโยชน์สาธารณะนั้นต้องพิจารณาจากภารกิจและหน้าที่ของรัฐ 2 ประการนี้เป็นสำคัญ เพราะว่าการดำเนินการของรัฐนั้นก็ต้องตอบสนองต่อความต้องการของคนส่วนใหญ่เป็นภารกิจของรัฐที่ต้องทำเพื่อประชาชนโดยส่วนรวม ดังนั้น จากการพิจารณาถึงความหมายของประโยชน์สาธารณะ ทำให้ทราบว่ารัฐมีภารกิจของรัฐต่าง ๆ มากมายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่เพื่อดำเนินการคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชนและส่งเสริมความสะดวกสบายและความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน โดยรัฐได้มีหน่วยงานของรัฐในการดำเนินกิจการต่างๆ เพื่อประโยชน์สาธารณะในแต่ละเรื่อง ซึ่งเรียกว่า “การบริการสาธารณะ”

สำหรับประเภทของประโยชน์สาธารณะ เป็นการแยกโดยพิจารณาจากผู้รับประโยชน์ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่บุคคลทั่วไปกับเป็นประโยชน์แก่บุคคลเป็นการเฉพาะเจาะจง โดยแบ่ง 2 ประเภท คือ ประโยชน์สาธารณะทั่วไป ประโยชน์สาธารณะเฉพาะ สามารถอธิบายได้ ดังนี้ (สมยศ เชื้อไทย, 2557)

ประเภทแรก ประโยชน์สาธารณะทั่วไป ถือว่าเป็นประโยชน์ทั่วไปที่เกิดขึ้นกับเอกชนทุกคนหรือเกิดต่อประชาชนทุกคนนั่นเอง เช่น การป้องกันประเทศโดยกำลังทหาร (กระทรวงกลาโหม) การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยภายในประเทศโดยตำรวจ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ) เป็นต้น

ประเภทที่ 2 ประโยชน์สาธารณะเฉพาะ เป็นประโยชน์ที่ตกแก่ประชาชนแต่ละคนเป็นการเฉพาะเจาะจง และผลของประโยชน์สาธารณะประเภทนี้ย่อมส่งผลให้ความเป็นอยู่ของประชาชนมีความสะดวกสบายขึ้น เช่น ประโยชน์จากการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ย่อมตกแก่ผู้เข้ารับการศึกษาซึ่งเป็นนักเรียนหรือนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนของรัฐ หรือประโยชน์จากกิจการการประปา กิจการไฟฟ้า ย่อมตกแก่ผู้ใช้บริการ เป็นต้น

จากการศึกษาความสำคัญของประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนพบว่า ประโยชน์สาธารณะมีความสำคัญอยู่ 2 ประการ ดังนี้

1) ในฐานะที่เป็นขอบเขตที่กว้างที่สุดของการใช้อำนาจมหาชนของฝ่ายปกครอง กล่าวคือ การมีอยู่ของรัฐหรือฝ่ายปกครองของรัฐก็เพื่อประโยชน์ที่มีร่วมกันของพลเมืองในรัฐ ซึ่งการกระทำทุกอย่างของรัฐ หรือฝ่ายปกครองของรัฐ ก็ต้องทำไปเพื่อประโยชน์สาธารณะ ทั้งนี้ ในทางกฎหมายมหาชนการที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจเหนือเอกชนนั้น มิได้มีวัตถุประสงค์เป็นอย่างอื่น แต่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะนั่นเอง (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538) ดังนั้น ประโยชน์สาธารณะในมตินี้จึงเป็นการให้ขอบเขตที่กว้างที่สุดของกฎหมายมหาชน และการดำเนินงานต่างๆของฝ่ายปกครองซึ่งเป็นการใช้อำนาจมหาชนเพื่อประโยชน์สาธารณะนั้นจึงมีขอบเขตที่กว้างขวางมากเช่นเดียวกัน

2) ในฐานะที่เป็นการควบคุมความชอบด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง กล่าวคือ เมื่อรัฐหรือฝ่ายปกครองต้องใช้อำนาจมหาชนเพื่อดำเนินการต่างๆเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังที่ทราบว่า การให้ขอบเขตของประโยชน์สาธารณะในทางกฎหมายมหาชนนั้นมีขอบเขตกว้างมาก แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานมหาชนเพื่อประโยชน์สาธารณะของฝ่ายปกครองนั้นต้องมีการควบคุมความชอบ



ด้วยกฎหมายของการกระทำทางปกครอง ซึ่งมีข้อสำคัญที่ต้องพิจารณา ดังนี้ (วรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2538)

2.1) การใช้อำนาจมหาชนของฝ่ายปกครองต้องทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ การที่รัฐสภาตรากฎหมายเพื่อให้อำนาจฝ่ายปกครองต้องทำเพื่อประโยชน์สาธารณะนั้น ก็ต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ ถ้าหากว่าฝ่ายปกครองใช้อำนาจมหาชนเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือผิดไปจากเจตนารมณ์ของกฎหมายแล้ว ศาลอาจจะเพิกถอนการกระทำดังกล่าวนั้นได้ หรือหากเป็นกรณีที่กฎหมายให้ฝ่ายปกครองต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ แต่ฝ่ายปกครองไม่ดำเนินการ ถือว่าเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายและฝ่ายปกครองอาจต้องรับผิดชอบเนื่องจากละเมิดทางปกครองได้ แต่อย่างไรก็ตาม การที่พิจารณาว่าการกระทำของรัฐบาลซึ่งเป็นฝ่ายปกครองเป็นการแสดงออกซึ่งประโยชน์สาธารณะในทุกเรื่องนั้นอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะต้องพิจารณาถึงผลที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นด้วยว่ามีผลเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือไม่ (วรพจน์ วิศรุตพิชญ์, 2562)

2.2) ฝ่ายปกครองสามารถใช้อำนาจดุลยพินิจตามที่กฎหมายให้ไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะ กล่าวคือ ในการใช้อำนาจมหาชนของฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นการใช้อำนาจดุลยพินิจเพื่อพิจารณาข้อเท็จจริงในแต่ละเรื่องโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ อันถือเป็นเครื่องมือในการตัดสินใจในเรื่องนั้นๆ ถือว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายทั้งสิ้น เช่น ในการสอบคัดเลือกของเมืองแห่งหนึ่ง ปรากฏว่ามีผู้ได้คะแนนเท่ากันหลายคน แต่ต้องเลือกเพียงคนเดียว โดยฝ่ายปกครองต้องใช้ดุลยพินิจในการเลือกในกรณีนี้ ซึ่งฝ่ายปกครองก็ตัดสินใจใช้ดุลยพินิจเลือกบุคคลที่อาศัยอยู่ในเมืองนั้น โดยให้เหตุผลว่าเพื่อที่บุคคลนั้นจะมาทำงานด้วยความสะดวกรวดเร็ว ซึ่งในกรณีอย่างนี้ศาลถือว่าเป็นการใช้ดุลยพินิจของฝ่ายปกครองเพื่อประโยชน์สาธารณะสามารถกระทำได้

2.3) การดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะอย่างหนึ่งไปกระทบกระเทือนกับประโยชน์สาธารณะอีกอย่างหนึ่งอย่างรุนแรงโดยที่ไม่ได้ประสานผลประโยชน์สาธารณะให้ลงตัวกันก่อนไม่ได้ กล่าวคือ ในการใช้อำนาจมหาชนของฝ่ายปกครองดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะ หากว่ามีกรณีที่มีการดำเนินการประโยชน์สาธารณะอย่างหนึ่งไปกระทบกระเทือนกับประโยชน์สาธารณะอย่างหนึ่งอย่างรุนแรง โดยที่ไม่ได้ประสานผลประโยชน์สาธารณะให้ลงตัวกัน ศาลปกครองอาจเพิกถอนการกระทำอันหลังที่ไปกระทบการกระทำอันแรกที่มีการกระทำอยู่ก่อนได้ เช่น ฝ่ายปกครองมีการสร้างถนนทางหลวง (ประโยชน์สาธารณะทางคมนาคม) โดยมีการตัดถนนผ่ากลางโรงเรียนของรัฐ (ประโยชน์สาธารณะทางการศึกษา) แม้ว่าการตัดถนนนั้นจะอ้างว่าเป็นประโยชน์สาธารณะทั่วไป ซึ่งมีผู้ได้ประโยชน์มากกว่าโรงเรียนของรัฐซึ่งมีเฉพาะเด็กนักเรียนอันถือเป็นประโยชน์สาธารณะเฉพาะ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อการมีถนนทางหลวงนั้นก่อให้เกิดผลกระทบกับประโยชน์สาธารณะทางการศึกษาอย่างรุนแรง ประกอบกับไม่ได้มีการประสานให้ประโยชน์สาธารณะสองอย่างให้ลงตัว เพราะถ้าหากว่าตัดถนนอ้อมโรงเรียนเพียงเล็กน้อยก็สามารถทำได้แต่ไม่ทำ หากเป็นกรณีอย่างนี้เห็นว่าการดำเนินการสร้างทางหลวงนั้นเป็นการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย อาจถูกเพิกถอนหรือต้องกระทำการปรับปรุงแก้ไขโครงการได้

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทยมีอยู่หลายประการ โดยผู้เขียนขอหยิบยกเฉพาะหลักธรรมที่

แสดงถึงบทบาทของผู้ปกครองรัฐที่ดีพึงมีอันส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อภารกิจของรัฐในการทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ ดังนี้

1) อธิปไตย 3 ภาวะที่ถือเอาเป็นใหญ่หรือความเป็นใหญ่ มี 3 ประการ คือ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559)

(1) อัตตอธิปไตย หมายถึง การกระทำที่ยึดถือตนเป็นใหญ่ โดยผู้ที่เป็นอัตตอธิปไตยนั้น ต้องใช้สติให้มากในการพิจารณาพิจารณา

(2) โลกาธิปไตย หมายถึง การกระทำที่ถือโลกเป็นใหญ่ หรือการกระทำที่ยึดโลกนิยมเป็นประมาณ โดยผู้ที่เป็นโลกาธิปไตย ต้องพึงมีปัญญาครองตนและรู้พินิจ

(3) อัมมาธิปไตย หมายถึง การกระทำที่ถือธรรมเป็นใหญ่ ธรรมมีธรรมเป็นใหญ่ หรือการกระทำที่ยึดความถูกต้องเป็นหลัก โดยผู้เป็นธรรมาธิปไตย พึงประพฤติให้ถูกต้องตามหลักธรรม หรือถ้าหากเป็นนักปกครองพึงยึดตามหลักธรรมาธิปไตย

2) สังคหัตถุของผู้ครองแผ่นดิน (ราชสังคหัตถุ 4) เป็นธรรมช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชน หรือหลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง มี 4 ประการ คือ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559)

(1) สัสสมณะ คือ ความฉลาดในการบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร หรือการส่งเสริมการเกษตร

(2) ปุริสสมณะ คือ ความฉลาดในการบำรุงข้าราชการ รู้จักส่งเสริมคนดีมีความสามารถ

(3) สัมมาปาสะ คือ ความรู้จักผูกประสานรวมใจประชาชนด้วยการส่งเสริมอาชีพ

(4) วาจาเปยะ หรือ วาจาเปยยะ คือ การรู้จักใช้วาจาที่สุภาพ รู้จักพูด รู้จักปราศรัย ไพเราะสุภาพนุ่มนวล โดยการพูดนั้นประกอบไปด้วยความมีเหตุผล มีประโยชน์ เป็นทางแห่งสามัคคี อันทำให้เกิดความเข้าใจอันดี และความนิยมเชื่อถือได้

3) ทศพิธราชธรรม (ราชธรรม 10) เป็นธรรมที่พระราชา กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ หรือเป็นคุณธรรมที่ผู้ปกครองประเทศควรมี (ธรรมของนักปกครอง) มี 10 ประการ ดังนี้ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559)

(1) ทาน (การให้) คือ การที่ผู้ปกครองสละทรัพย์สิ่งของ ช่วยเหลือประชาชน และบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ

(2) ศีล (ความประพฤติดีงาม) คือ การที่ผู้ปกครองประกอบการสุจริต รักษากิตติคุณให้เป็นตัวอย่างและเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน

(3) บริจาคะ (การบริจาค) คือ การที่ผู้ปกครองเสียสละความสุขสำราญ ตลอดจนการเสียสละและอุทิศชีวิตของตนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง

(4) อาชชวะ (ความซื่อตรง) คือ การที่ผู้ปกครองปฏิบัติภารกิจโดยสุจริต มีความจริงใจไม่หลอกลวงประชาชน

(5) มัททวะ (ความอ่อนโยน) คือ การที่ผู้ปกครองมีอัธยาศัยดี ไม่เย่อหยิ่ง มีความสง่างามและมีกิริยาสุภาพนุ่มนวล

(6) ตปะ (ความทรงเดช) คือ การที่ผู้ปกครองรู้การระงับยับยั้งข่มใจได้ไม่ยอมให้หลงใหลหมกมุ่นในความสุขสำราญ มุ่งมั่นในการบำเพ็ญเพียร



(7) อักโกธะ (ความไม่โกรธ) คือ การที่ผู้ปกครองไม่โกรธกริ้วจนเป็นเหตุให้วินิจฉัยความและกระทำการต่างๆ ผิดพลาด และผู้ปกครองควรมีเมตตาธรรมวินิจฉัยความและกระทำการด้วยจิตอันราบเรียบเป็นตัวของตนเอง

(8) อวิหิงสา (ความไม่เบียดเบียน) คือ การที่ผู้ปกครองไม่บีบคั้นกดขี่ เช่น เก็บภาษีขูดรีดหรือเกณฑ์แรงงานเกินขนาด ไม่หลงระเหิรอำนาจ ขาดความกรุณา และผู้ปกครองไม่ควรหาเหตุลงโทษประชาชนผู้ใดเพราะอาศัยความอสมารถเกลียดชัง

(9) ขันติ (ความอดทน) คือ การที่ผู้ปกครองมีความอดทนต่อภาระงานที่ทำ แม้จะลำบากก็ไม่ท้อถอย โดยถึงแม้จะถูกย่ำด้วยคำเสียดสีลากถาก็ไม่หมดกำลังใจ ไม่ยอมละทิ้งกิจการงานที่ได้บำเพ็ญอยู่

(10) อวิโรธนะ (ความไม่คลาดธรรมดา) คือ การที่ผู้ปกครองวางตนหนักแน่นในธรรม คงที่ไม่มี ความเอนเอียงหวั่นไหวเพราะถ้อยคำที่ร้าย ลามสักการะ และการที่ผู้ปกครองมีความมั่นคงในธรรม ทั้งในส่วนของความยุติธรรม (ความเที่ยงแท้) และมั่นคงในหลักนิติธรรม ซึ่งเป็นการประพฤติปฏิบัติ ตามหลักการปกครอง ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

อภิปรายผลการวิจัย

สำหรับการอภิปรายผลการวิจัย แบ่งออกเป็นผลการวิจัย 3 ข้อ คือ เรื่องแรก ผลวิจัยจากการศึกษาแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับหลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชน เรื่องที่ 2 ผลวิจัยจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทย และเรื่องที่ 3 ผลวิจัยจากการศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทย ดังนี้

1. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า แนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับหลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชนนั้น อธิบายได้ว่ากฎหมายมหาชนเป็นกฎหมายที่กำหนดสถานะความสัมพันธ์ระหว่างรัฐหรือหน่วยงานของรัฐกับประชาชนในฐานะที่รัฐมีสถานะเหนือกว่าประชาชน สาเหตุที่ในกฎหมายมหาชนกำหนดสถานะที่เหนือกว่า เพราะว่าเป็นกฎหมายที่รัฐก่อนนิติสัมพันธ์ต่างๆ ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะ (Public interest) หรือเป็นประโยชน์ต่อคนหมู่มาก ดังนั้นแนวคิดพื้นฐานของกฎหมายมหาชนจึงมีเป้าประสงค์สำคัญเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มาก ทั้งนี้ การทำเพื่อประโยชน์แก่คนหมู่มากให้ประสบผลสำเร็จได้จะต้องดำเนินการโดย “ใช้อำนาจรัฐ” ซึ่งการใช้อำนาจรัฐนี้เองที่ทำให้การดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะบรรลุผลได้ อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจรัฐดังกล่าวจะต้องใช้เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ซึ่งผู้ปกครองในฐานะที่เป็นผู้ใช้อำนาจรัฐต้องมีใช้อำนาจตามอำเภอใจ หรือเป็นการใช้อำนาจโดยเป็นไปตามหลักนิติรัฐ ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าหลักการพื้นฐานของกฎหมายมหาชนเป็นกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะของคนหมู่มาก แต่ในขณะเดียวกันการใช้อำนาจที่อ้างเพื่อคนหมู่มากดังกล่าวนั้นต้องเป็นไปตาม “กรอบ” ของหลักนิติรัฐและตามครรลองของการใช้กฎหมายเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกส่วนด้วย

การใช้อำนาจตามหลักกฎหมายมหาชนต้องเป็นไปตามกรอบ โดยมีให้ผู้หนึ่งผู้ใดใช้กฎหมายเป็นไปตามอำเภอใจ แต่ต้องยึดปฏิบัติตามหลักกฎหมายและหลักการพื้นฐานของกฎหมายที่เป็นไปตามกรอบของหลักนิติรัฐ ซึ่งไม่ได้ให้ความถูกผิดยึดที่ตัวบุคคล แต่ความถูกผิดถูกยึดที่หลักกฎหมาย

ซึ่งตามความเห็นของผู้วิจัยแนวทางนี้สอดคล้องกับแนวทางของพระพุทธศาสนา กล่าวคือ ครั้งก่อนที่พระพุทธเจ้าจะดับขันธปรินิพพาน พระองค์มิได้ตั้งพระองค์หรือพระภิกษุสาวกเป็นศาสดาแทนพระองค์ แต่พระองค์ให้ถือพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ ซึ่งแนวทางที่พระพุทธเจ้าได้ทรงวางไว้นี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าแนวทางดังกล่าวประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์สำคัญอย่างน้อยสองประการที่เป็นรากฐานต่อหลักกฎหมายมหาชนในมุมมองทางพระพุทธศาสนาได้ คือ

ประการแรก การยกพระธรรมวินัยเป็นศาสดาแทนพระองค์ โดยให้พระสงฆ์ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งการยึดถือของเหล่าสาวกหรือพุทธศาสนิกชนเป็นการยืนยันว่า หลักพระธรรมวินัยเป็นกฎเกณฑ์ที่ต้องถือปฏิบัติ ซึ่งไม่ได้ยึดถือความถูกต้องอยู่ที่ตัวบุคคล แต่ให้ยึดความถูกต้องที่พระธรรมวินัย ซึ่งมองในมุมนี้พระธรรมวินัยส่งผลต่อประโยชน์อย่างน้อยสองอย่าง กล่าวคือ ประโยชน์ต่อบุคคลซึ่งมีเป้าประสงค์สูงสุด คือ นิพพาน และประโยชน์ต่อส่วนรวมหรือประโยชน์ต่อสังคมที่จะนำไปสู่ความสามัคคีของหมู่คณะ ซึ่งพิจารณาในแง่นี้ เป็นเรื่องที่มีความสอดคล้องกับหลักนิติรัฐที่เป็นกฎเกณฑ์ให้ผู้ปกครองหรือผู้มีอำนาจใช้อำนาจหรือปฏิบัติตามกรอบของกฎหมาย

ประการที่ 2 หลักธรรมในพระพุทธศาสนา เป็นการบัญญัติไว้หลายประการ ซึ่งหลักธรรมนี้สอดคล้องกับปรัชญากฎหมายธรรมชาติซึ่งเป็นปรัชญาที่มีแนวคิดสำคัญที่ให้กฎหมายอยู่บนความชอบธรรม ศีลธรรม ประกอบกับ บริบทของการเมืองการปกครองของไทยหลายประการตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้แนวคิดทางพระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายไทยอย่างยิ่ง

ดังนั้น ในมุมมองของผู้วิจัย พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์และมีความสอดคล้องกับกฎหมายมหาชน อย่างน้อย 2 มิติ กล่าวคือ (1) ความสัมพันธ์ในแง่ของอุดมคติ แนวคิดเบื้องหลังของการร่างกฎหมาย หรือเจตนารมณ์ของการบังคับใช้กฎหมายที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งอุดมคตินี้ส่งผลอย่างยิ่งในมโนธรรมของผู้ร่างกฎหมาย ผู้บังคับใช้กฎหมายว่าต้องตั้งอยู่บนความชอบธรรมและศีลธรรมเป็นสำคัญและมุ่งสู่วัตถุประสงค์ของประโยชน์สาธารณะ และ (2) ความสัมพันธ์ในแง่ของบทบัญญัติที่มีการตราเป็นกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 หรือกฎหมายสูงสุด คือ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยซึ่งเป็นสาขาหนึ่งของกฎหมายมหาชน ที่ให้ความสำคัญกับพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง เช่น การกำหนดให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกา การกำหนดให้รัฐพึงอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา เป็นต้น โดยมีความสอดคล้องกับงานวิทยานิพนธ์ของบุญชนก ฐิตะกรัณย์ เรื่อง “การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสนับสนุนหลักการประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทย” ผลการวิจัยพบว่า การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสนับสนุน การใช้ และการตีความเรื่องหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทยนั้นมีความสอดคล้องกับสังคมวิทยาของประเทศไทย ทั้งความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่มีลักษณะของความพึ่งพาอาศัยเกื้อกูลกันมาอย่างเสมอ และหลักธรรมที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และพบว่าหลักการทางศาสนาสามารถผสมผสานเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายได้เป็นอย่างดีและ มีส่วนช่วยสำคัญในการส่งเสริมให้กฎหมายกลายเป็นเครื่องฝึกให้ประชาชนประพฤติตนตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้เป็นอย่างดี (บุญชนก ฐิตะกรัณย์, 2559)

2. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การดำเนินการของรัฐในฐานะที่เป็นผู้ปกครองมีวัตถุประสงค์ในการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน โดยจากการศึกษาพบว่า ความต้องการของประชาชนมีอยู่ 2 ประการ คือ ความต้องการในเรื่องความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่มีความ



สะดวกสบาย ดังนั้น รัฐจึงต้องจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ในการดำเนินการของรัฐเองเพื่อประโยชน์สาธารณะมีสิ่งที่จะต้องพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ ประการแรก การใช้อำนาจของรัฐต้องมีวัตถุประสงค์สำคัญในการทำเพื่อประโยชน์สาธารณะ ถ้าการกระทำที่ ทำเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวหรือประโยชน์ต่อกลุ่มบุคคลเฉพาะกลุ่มจะอ้างการใช้อำนาจรัฐดังกล่าว ไม่ได้และถือว่าการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวเป็นการไม่ชอบหรือมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอันถือว่า ขัดกับหลักประโยชน์มหาชน ส่วนประการที่ 2 รัฐหรือฝ่ายปกครองสามารถใช้ดุลยพินิจตามกฎหมาย ที่ให้ไว้เพื่อประโยชน์สาธารณะได้ ซึ่งการใช้ดุลยพินิจดังกล่าวนี้ก็ถือว่าเป็นการใช้เพื่อมีวัตถุประสงค์ต่อ ส่วนรวม และประการที่ 3 การดำเนินการเพื่อประโยชน์มหาชนนั้นต้องคำนึงถึง “ดุลยภาพ” โดยต้อง ประสานผลประโยชน์กันโดยคำนึงถึงผลประโยชน์สาธารณะให้ลงตัวกันด้วย

นอกจากนี้เมื่อวิเคราะห์ในมุมมองทางพระพุทธศาสนากับหลักการพื้นฐานของประโยชน์ มหาชนแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ถือว่า เป็นหนึ่งในภารกิจของรัฐในการดำเนินการด้านการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน หรืออาจ กล่าวได้ว่าเป็นบริการสาธารณะของรัฐประการหนึ่ง (บริการสาธารณะทางวัฒนธรรมธรรมและ ทางด้านจิตใจ) ถ้ามองในมิตินี้เห็นได้ว่าแก่นแท้ของการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามี เป้าประสงค์สำคัญในการส่งเสริมให้ทุกคนเป็นคนดีและเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศซึ่งสอดคล้องกับ การใช้สิทธิและเสรีภาพที่อยู่ในกรอบของรัฐธรรมนูญอันตั้งอยู่บนความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอัน ดีของประชาชน (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 25) และภารกิจของ พระพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับหน้าที่ของปวงชนชาวไทยอีกด้วย เช่น การเคารพและไม่ละเมิด สิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังใน สังคม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50 (6)) เป็นต้น ซึ่งล้วนแล้วแต่ ส่งผลอันเกื้อกูลต่อประโยชน์สาธารณะในภาพรวมด้วย

ทั้งนี้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนามีได้จำกัดอยู่แต่ เพียงในวัดหรือสถานที่ทางพระพุทธศาสนาแต่เพียงเท่านั้น แต่แนวทางเกี่ยวกับการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์สาธารณะต่อประชาชนอยู่ในบริบทของสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่องและ ยาวนาน การบริหารจัดการเรื่องต่างๆ จึงมีแนวคิดทางพระพุทธศาสนาไปสนับสนุนเสมอเพื่อให้เกิด ประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนที่เข้ารับบริการสาธารณะซึ่งถือเป็นภารกิจประการสำคัญของรัฐในการ จัดทำบริการสาธารณะแก่ประชาชน โดยมีความสอดคล้องกับบทความวิชาการของพระครูอุดมจารุ วรณ จารุวิโส (คำไล) เรื่อง “การบริการสาธารณะตามแนวทางพุทธ” ผลการศึกษาพบว่า การ ให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีต้องมีการนำการบริการสาธารณะตามแนว พระพุทธศาสนาไปปรับใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการให้บริการเป็นที่พึงพอใจของประชาชนผู้เข้า รับบริการ (พระครูอุดมจารุวรณ จารุวิโส (คำไล), 2558)

3. จากวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า แนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักประโยชน์ สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทยเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงบทบาทของผู้ปกครองรัฐที่ดีพึงมีอัน ส่งผลต่อการจัดทำภารกิจเพื่อตอบสนองต่อประชาชนนั้นประกอบด้วยหลักธรรมที่สำคัญ 3 เรื่อง ซึ่ง ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

(1) หลักอภิปไตย ถือเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงความเป็นใหญ่ โดยเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงการยึดความเป็นใหญ่สามระดับ โดยเริ่มตั้งแต่การยึดถือตนเป็นใหญ่ที่เรียกว่า “อัตตาทิปไตย” ประการต่อมาเป็นการยึดโลกนิยมเป็นใหญ่ หรือที่เรียกว่า “โลกาทิปไตย” และประการสุดท้ายเป็นการยึดเอาธรรมเป็นใหญ่หรือยึดความถูกต้องเป็นหลัก เรียกว่า “ธัมมาทิปไตย” ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่าหลักธรรมาธิปไตยนี้เป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักกนิตรัฐที่ผู้ปกครองต้องใช้อำนาจโดยความถูกต้องและชอบธรรม และเป็นหลักธรรมที่เอื้อเกื้อกูลให้ผู้ปกครองดำเนินการบริหารราชการแผ่นดินโดยความเป็นธรรมอันส่งผลต่อประโยชน์สาธารณะซึ่งเป็นประโยชน์ของคนหมู่มากในสังคม

(2) หลักราชสังคหัตถุ 4 หรือสังคหัตถุของผู้ครองแผ่นดิน ซึ่งเป็นเป็นหลักธรรมในการสงเคราะห์หรือให้ความช่วยเหลือประชาชน ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นหลักธรรมที่ถือว่าเป็นหัวใจของการดำเนินการของผู้ปกครองที่มุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนในด้านความเป็นอยู่ของชีวิตให้ดีขึ้นอันเป็นประโยชน์ของคนหมู่มาก โดยเป็นหลักธรรมที่ประกอบด้วยการส่งเสริมการเกษตร (สัสสมณะ) การส่งเสริมข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถ (ปฐิสเมณะ) การส่งเสริมอาชีพให้แก่ประชาชน (สัมมาปาสะ) และการใช้วาจาของผู้ปกครองที่ประกอบด้วยเหตุผล ความสุภาพ อันส่งผลต่อแนวทางการความสามัคคีของประชาชนในชาติ (วาชเปยะ)

(3) หลักทศพิธราชธรรม (ราชธรรม 10) ถือว่าเป็นหลักธรรมของของผู้ครองประเทศ ซึ่งการประกอบด้วยหลักทั้ง 10 ประการนี้ ถือว่าเป็นธรรมอันสำคัญที่ผู้ปกครองหรือผู้ใช้อำนาจรัฐพึงตระหนักในการปฏิบัติ ซึ่งการที่ผู้ปกครองปฏิบัติตาม ย่อมส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อประชาชนที่จะได้รับประโยชน์จากการจากจากผู้ปกครอง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองรัฐในอำนาจอย่างเป็นธรรมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนเป็นสำคัญ

นอกจากนี้ยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของประยงค์ แสนบุราณ เรื่อง “หลักธรรมในการปกครองของพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า พระพุทธศาสนามีหลักธรรมในการปกครองอยู่หลายประการซึ่งหลักธรรมเหล่านี้มีส่วนสำคัญที่นำไปสู่ความเจริญมั่นคงของรัฐและความผาสุกของประชาชน และรวมถึงหลักธรรมของนักปกครองด้วยซึ่งเป็นสิ่งที่จะทำให้ให้นักปกครองได้ปกครองบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพอันนำไปสู่ความสงบสุขและความผาสุกของประชาชนในประเทศเป็นอย่างดี (ประยงค์ แสนบุราณ, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

“การศึกษาทัศนะว่าด้วยพระพุทธศาสนากับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนไทย” เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ของเรื่องสำคัญ 2 ศาสตร์ คือ พุทธศาสตร์และนิติศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างกัน โดยงานฉบับนี้เป็นการวิเคราะห์ในเรื่อง 2 ศาสตร์ที่มีความแตกต่างกันทั้งแง่ของการใช้และที่มาให้ประสานและให้มุมมองต่อความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในองค์ความรู้ใหม่ กล่าวคือ ประการแรก การอภิปรายในเรื่องมิติความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนา กับหลักกฎหมายมหาชน โดยเฉพาะมุมมองที่พระพุทธเจ้ายกพระธรรมวินัยเป็นศาสดาซึ่งเป็นผลให้เหล่าสาวกและพุทธบริษัทยึดเป็นแนวทาง (มิได้ให้ยึดที่พระพุทธองค์แต่ยึดที่พระธรรมวินัย) ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักกนิตรัฐในกฎหมายมหาชนที่มองว่าผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจได้ตามอำเภอใจแต่ต้องใช้อำนาจตามที่กฎหมายบัญญัติไว้และใช้กฎหมายโดยความชอบธรรมด้วย และประการที่ 2 การ



อภิปรายในมุมมองที่ว่า การเผยแผ่หลักธรรมคำสอนและการดำเนินกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่ให้ประชาชนยึดถือเป็นปฏิบัติในการดำเนินชีวิต โดยเป็นการวิเคราะห์ในมุมมองใหม่ว่า การดำเนินกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้น ถือว่าเป็นการบริการสาธารณะจากรัฐประการหนึ่ง

บทสรุป

พระพุทธศาสนามีความสัมพันธ์และมีความสอดคล้องกับกฎหมายมหาชน จากการศึกษาพบว่า 1) มีความสัมพันธ์ในแง่ของอุดมคติ ซึ่งแนวคิดของการใช้กฎหมายต้องตั้งอยู่บนความชอบธรรมและศีลธรรมเป็นสำคัญและมุ่งสู่วัตถุประสงค์ของประโยชน์สาธารณะ และ 2) ความสัมพันธ์ในแง่ของบทบัญญัติที่มีการตราเป็นกฎหมายดังเช่นที่ปรากฏในเรื่องการอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งยังเห็นว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ถือเป็นบริการสาธารณะของรัฐประการหนึ่ง (บริการสาธารณะเพื่อความสะดวกสบายทางด้านจิตใจ) และแนวคิดทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทยเป็นหลักธรรมที่แสดงถึงบทบาทของผู้ปกครองรัฐที่ดีที่ส่งผลต่อการจัดทำกิจกรรมของรัฐเพื่อประโยชน์สาธารณะ คือ หลักอหิโมหิต หลักราชสังคหวัตถุ 4 หรือสังคหวัตถุของผู้ครองแผ่นดิน และหลักทศพิธราชธรรม (ราชธรรม 10)

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาทัศนะว่าด้วยพระพุทธศาสนากับหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนไทย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 รัฐควรนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาช่วยเสริมหลักประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชน เพื่อนำไปสู่การเกิดคุณภาพของการแก้ปัญหาและที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมวิทยาของไทย

1.2 หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐควรนำหลักการทางพระพุทธศาสนามาช่วยเสริมสร้างแนวทางการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อมุ่งประโยชน์ในการจัดทำบริการสาธารณะให้เกิดผลต่อประโยชน์สาธารณะแก่ประชาชนภายในประเทศเป็นสำคัญ

1.3 การใช้การตีความกฎหมายที่มุ่งถึงประโยชน์สาธารณะควรนำแนวคิดผสมระหว่างแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับหลักประโยชน์สาธารณะมาประยุกต์ใช้ หรือใช้เป็นแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังของการให้เหตุผลได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

2.1 สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนวิชากฎหมายมหาชนในหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิตของสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาได้

2.2 องค์กรทางพระพุทธศาสนา หรือองค์กรทางการศึกษาหรือหน่วยงานของรัฐสามารถนำงานชิ้นนี้เป็นงานพื้นฐานในการวิเคราะห์หรือเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับระบบกฎหมายได้

2.3 งานวิจัยนี้ถือว่าเป็นงานวิจัยที่ผู้สนใจสามารถที่จะต่อยอดไปสู่การวิเคราะห์ถึงแนวคิดทางพระพุทธศาสนากับหลักกฎหมายมหาชนในภาพใหญ่ได้

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2565). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์สกุล. (2553). “ข้อคิดว่าด้วยประโยชน์มหาชน ในระบบกฎหมายปกครอง” ใน *ทุกก้าวอย่างอย่างครูกฎหมาย: รวบทบทความที่ระลึกในโอกาสอายุครบ 60 ปี รองศาสตราจารย์สมยศ เชื้อไทย*. คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2559). *พระพุทธศาสนากับการเมืองการปกครอง*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บรรเจิด สิงคะเนติ. (2564). *หลักพื้นฐานสิทธิเสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2538). *คำอธิบายกฎหมายมหาชน เล่ม 3*. กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม.
- บุญชนัญญา กริชกายพันธ์. (2559). *การใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสนับสนุนหลักการประโยชน์สาธารณะในกฎหมายมหาชนของไทย*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ประยงค์ แสนบุราณ. (2557). *หลักธรรมในการปกครองของพระพุทธศาสนา*. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 31(3): 139-158.
- พระครูอุดมจารุวรรณ จารุวิโส (คำไโล). (2558). *การบริการสาธารณะตามแนวทางพระพุทธศาสนา*. *วารสารวารสารบัณฑิตศาสตร์ มจร*, 13(1): 56-64.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 34). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต).
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (2564). *คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: อานกฎหมาย.
- วรพจน์ วิศรุตพิชญ์. (2562). *ข้อคิดและหลักการพื้นฐานบางประการของกฎหมายปกครอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- สมยศ เชื้อไทย. (2557). *หลักกฎหมายมหาชนเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.





การศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนา
ทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
A Study of Using the Gamification Affecting the Motivation to
Improve English Reading
Comprehension Skills of Third Grade Students

¹นักฐิตา จวนรุ่ง

Natthita Juanrung

²อนงนาฏ เพชรประเสริฐ

Anongnad Petchprasert

¹²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹²Faculty of Education, Ramkhamhaeng University

¹Corresponding author, e-mail: miw.sugar@gmail.com

Received April 13, 2023; Revised September 2, 2023; Accepted: September 12, 2023



บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอานวยกนกศิริอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 31 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า การศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ การเรียนรู้มีบรรยากาศเป็นอิสระ อบอุ่น และผ่อนคลาย รองลงมาครูแสดงความเป็นกันเองกับนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกทางภาษาอย่างเต็มที่ และจำนวนเนื้อหากิจกรรมการอ่านมีความเหมาะสม

คำสำคัญ: เกมมิฟิเคชัน; แรงจูงใจ; การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ

Abstract

The purpose of this research was to investigate the use of the gamification if it affected the third grade students motivation to improve their English reading comprehension skills. The sample of this research include thirty-one primary school students at Amnuaykanoksiriansorn school under the Bangna District Office Bangkok in the second semester of the 2022 academic year, selected through the use of the purposive sampling method. The instrument used to collect data was a questionnaire. The statistics used in data analysis were frequency, percent, mean, and standard deviation. The research results of a study of using the gamification affecting the motivation to improve English reading comprehension skills of grade 3 students were that overall, at a high level the top 3 items of the reported learning atmosphere were free, warm, and relaxed. The teacher's friendliness with the students encouraged students to fully express themselves in the language. Besides, the amount of reading activity content was appropriate.

Keywords: Gamification; Motivation; Reading Comprehension

บทนำ

ในโลกยุคปัจจุบันการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะภาษาอังกฤษที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและเป็นทางการว่าเป็นภาษาสากล เพราะเป็นที่นิยมในการใช้ติดต่อสื่อสารกันอย่างแพร่หลายทั่วโลก นอกจากนี้ ภาษาอังกฤษยังมีบทบาทที่สำคัญในการศึกษา การเมือง ธุรกิจการค้า การขนส่ง และคมนาคมระหว่างประเทศ โดยภาษาอังกฤษนั้น ได้ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความเข้าใจและเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งที่จะช่วยขับเคลื่อนความเป็นไทยไปสู่สากล ดังที่กิตติ ประเสริฐสุข ได้กล่าวว่า ทักษะภาษาอังกฤษไม่ได้ใช้เฉพาะแค่ในประเทศไทยไปสู่อสากล ดังที่กิตติ ประเสริฐสุข ได้กล่าวว่า ทักษะภาษาอังกฤษไม่ได้ใช้เฉพาะแค่ในประเทศไทยไปสู่อสากล แต่ยังมีประโยชน์ในการติดต่อสื่อสาร ค้าขาย การจะประสบความสำเร็จ ในยุคโลกาภิวัตน์ การเรียนรู้ภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน จึงเป็นสิ่งสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ประกาศนโยบายการพัฒนาประเทศแบบ THAILAND 4.0 ที่มุ่งพัฒนานักเรียนเพื่อให้มีสมรรถนะด้านภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร (English for communication) (กิตติ ประเสริฐสุข, 2555) และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 กำหนดให้นักเรียนสามารถใช้ความรู้ และทักษะภาษาอังกฤษทั้ง 4 ทักษะ ในการรับและส่งสารได้อย่างถูกต้อง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)



การอ่านจึงเป็นทักษะที่มีความสำคัญและเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับชีวิตประจำวันที่เกิดจากการรับสารในรูปแบบต่างๆ ทั้งตัวอักษรและสัญลักษณ์แล้วแปลความเป็นความรู้ ความเข้าใจของผู้อ่าน (สุรางศรี วิเศษ, 2553) การอ่านเป็นพื้นฐานของการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ต่างๆ จากหลายแขนงวิชาเพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำคัญของการดำรงชีวิตในอนาคต ตลอดจนเป็นกระบวนการถ่ายทอดความรู้ระหว่างบุคคลกับบุคคล การอ่านจึงช่วยเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และเป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพที่สำคัญช่วยให้ผู้อ่านมีความคิดกว้างไกลและมีวิสัยทัศน์ เกิดเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) สุพัตรา มุลละออง ได้กล่าวว่าผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่วย่อมได้เปรียบกว่าผู้อื่นทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรม เป็นต้น (สุพัตรา มุลละออง, 2558) ดังนั้น เยาวชนไทยจึงจำเป็นต้องเรียนภาษาอังกฤษเพื่อให้มี ทักษะทางภาษาและสามารถรับความรู้ทางวิชาการจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการอ่าน แต่ในปัจจุบันพบว่า นักเรียนยังขาดประสบการณ์ในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากการขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการอ่านที่ถูกต้อง ขาดการฝึกฝนหรือถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสมและสร้างความสนใจได้เท่าที่ควร ทำให้นักเรียนอ่านไม่ออก อ่านไม่เข้าใจ หรือจับใจความไม่ได้ ซึ่งปัจจัยต่างๆ ดังกล่าว ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักเรียนในปัจจุบัน

การนำแนวคิดเกมมิฟิเคชัน (Gamification) มาประยุกต์ในการเรียนการสอนช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมได้ดีขึ้น (Glover, 2013) โดยนำรูปแบบของเกมมาประยุกต์เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการเรียนการสอน ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงจูงใจในการเรียนควบคู่กันไป เพราะการเล่นเกมนักเรียนจะต้องทำภารกิจต่างๆ ตามกติกาการเล่น เพื่อบรรลุเป้าหมายในการแข่งขัน เช่นเดียวกันกับในด้านการศึกษาที่นักเรียนจะต้องบรรลุจุดมุ่งหมายของการพัฒนาความรู้และทักษะ ซึ่งการเรียนรู้อาจเกิดประสิทธิผลมากขึ้นเมื่อมีการท้าทายและสนุกสนานเหมือนการเล่นเกม (Fabricatore & Lopez, 2012)

การนำแนวคิดของเกมมิฟิเคชันและวิธีการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ผู้วิจัยเชื่อว่าจะมีส่วนช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียนสูงขึ้น เนื่องจากเกมมิฟิเคชันเป็นการนำเอาแนวคิดและกลไกในการออกแบบเกมมาใช้ในกิจกรรม ที่ไม่ใช่เกมโดยผู้สอนสามารถนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ได้ ทำให้กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ การใช้เกมมิฟิเคชันในการจัดการเรียนรู้เป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจ เป็นการเรียนการสอนที่ใช้หลักกลไกของเกม ทำให้นักเรียนมีความตื่นตัว มีความกระตือรือร้นในการเรียน โดยรูปแบบเกมมิฟิเคชันที่นำมาใช้ในห้องเรียน เช่น นักเรียนทุกคนมีแต้มสะสมโดยจะได้รับแต้มเพิ่มขึ้นจากการทำกิจกรรมต่างๆ (วิลาวัลย์ อินทร์ชำนาญ, 2561)

จากสภาพปัญหาและการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนในเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษ เพื่อความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียน ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ จึงนำการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันร่วมกับวิธีการจัดการเรียนรู้การพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตัวเอง กระตุ้นทักษะทางการใช้ภาษาด้วยองค์ประกอบของเกมเพื่อให้นักเรียนเป็นผู้รอบรู้ทางภาษามีความเข้าใจนอกจากนี้ ยังช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นสนใจผ่านกิจกรรมการแข่งขันและความร่วมมือ รวมถึงยังประยุกต์เข้ากับกิจกรรมได้หลายวิธีและสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับเนื้อหาต่างๆ ได้ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนวิชาภาษาอังกฤษ ในเรื่องการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอานวยกนกศิริอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 2 ห้อง รวม 63 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอานวยกนกศิริอนุสรณ์ สังกัดสำนักงานเขตบางนา กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน รวม 31 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เนื้อหาที่ผู้วิจัยใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นเนื้อหาจากสาระวิชาภาษาอังกฤษ ในรายวิชาภาษาอังกฤษพื้นฐาน รหัสวิชา อ13101 หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 Telling the time และหน่วยการเรียนรู้ที่ 6 Free time

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน และแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน ดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน ศึกษาแนวคิดในจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรสถานศึกษาของกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิด



เกมมิฟิเคชัน จำนวน 4 แผน จากนั้น นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปให้เสนออาจารย์ ควบคุมงานวิจัยตรวจสอบความถูกต้องของขั้นตอนและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ก่อนนำแผนที่ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของแผนการจัดการเรียนรู้กับวัตถุประสงค์การวิจัย (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 1.00 ปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้ความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างก่อนนำไปทดลองสอนจริง

2. แบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน โดยผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนอานวยกนกศิริอนุสรณ์ เป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่าเชิงตัวเลข (Numerical Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติการและความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) โดยผู้วิจัยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.67 ขึ้นไป ที่ถือว่าเป็นข้อคำถามที่มีคุณภาพเหมาะสม และนำข้อคำถามที่ผู้เชี่ยวชาญได้ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขมาปรับปรุงแก้ไข หลังจากปรับปรุงแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยจึงนำแบบสอบถามทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง จำนวน 30 คนเพื่อหาคุณภาพของแบบสอบถาม นำผลคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาคุณภาพแบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันหาค่าความเชื่อมั่นรายฉบับโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาค (α - Coefficient Cronbach) เท่ากับ 0.93 แล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามแรงจูงใจในการเรียนภาษาอังกฤษโดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยทำการจัดเตรียมแบบสอบถามให้มีจำนวนมากกว่าจำนวนนักเรียนที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อป้องกันการตอบข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์ของกลุ่มตัวอย่าง 2) นำแบบสอบถามไปใช้กับนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พร้อมทั้งชี้แจงให้นักเรียนในกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ และทราบถึงวัตถุประสงค์ในการทำแบบสอบถามและขอความร่วมมือในการทำแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง 3) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ผ่านมาการตรวจสอบแล้วไปวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าทางสถิติ และทดสอบสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้และรายงานผลของการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = .37)

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

วิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1	กิจกรรมการอ่านตามการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชัน ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในการอ่านได้ดีขึ้น	3.84	.77	มาก
2	กิจกรรมกระตุ้นความสนใจช่วยให้นักเรียนผ่อนคลายความกังวล ความเครียด ความเหนื่อยล้า	3.84	.93	มาก
3	การปฏิบัติภาระงานทั้งแบบรายบุคคลและแบบกลุ่ม ทำให้นักเรียนได้ฝึกกระบวนการอ่านจนเกิดความชำนาญ	3.90	.65	มาก
4	การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชัน เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความแปลกใหม่ และน่าสนใจ	4.13	.76	มาก
5	ความยากง่ายของเนื้อหาเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน	4.16	.58	มาก
6	จำนวนเนื้อหา กิจกรรมการอ่านมีความเหมาะสม	4.32	.83	มาก
7	เนื้อหาสาระมีการเรียงลำดับจากง่ายไปยาก	3.97	.65	มาก
8	สื่อที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	4.19	.87	มาก
9	ครูแสดงความเป็นกันเองกับนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดง ออกทางภาษาอย่างเต็มที่	4.39	.76	มาก
10	นักเรียนมีความกระตือรือร้น สนุกกับการเรียนมากขึ้น และ	4.13	.61	มาก



ร่วมกันเรียนรู้เพื่อความสำเร็จของตนเองและกลุ่ม

11	การเรียนรู้มีบรรยากาศเป็นอิสระ อบอุ่น และผ่อนคลาย	4.55	.76	มากที่สุด
12	การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชัน ทำให้ข้าพเจ้ามีเจตคติที่ดีต่อการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ	4.19	.70	มาก
13	ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความกล้าและมั่นใจในการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น	3.65	.70	มาก
14	ช่วยฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม รวมถึงภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม	4.13	.61	มาก
15	ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนใช้ภาษาในห้องเรียนและต่อยอดสู่นอกห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม	4.26	.85	มาก
รวม		4.10	.37	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.10$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ การเรียนรู้ มีบรรยากาศเป็นอิสระ อบอุ่น และผ่อนคลาย ($\bar{x} = 4.55$) ครูแสดงความเป็นกันเองกับนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกทางภาษาอย่างเต็มที่ ($\bar{x} = 4.39$) และจำนวนเนื้อหา กิจกรรมการอ่าน มีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.32$) ส่วนลำดับสุดท้าย ได้แก่ ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความกล้าและมั่นใจในการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น ($\bar{x} = 3.65$)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

การศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานในการวิจัย ทั้งนี้เนื่องจาก การใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน ช่วยในการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่สนุกสนาน ใช้กลไกของเกมเป็นตัวดำเนินการอย่างไม่น่าเบื่อ อันจะทำให้เด็กเกิดพฤติกรรม ตรวจสอบ ปรับปรุง และหา

วิธีการแก้ไขปัญหา (Kapp, 2012) และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพงศ์ มีใจธรรม ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน(GAMIFICATION) สำหรับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน (Gamification) อยู่ในระดับพึงพอใจมาก (ณัฐพงศ์ มีใจธรรม, 2564) อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของวรางคณา แสงธิป เรื่องการพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันร่วมกับวิธีการสอนแบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจหลังการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันร่วมกับวิธีการสอนแบบเน้นภาระงาน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (วรางคณา แสงธิป, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Francisco ได้ศึกษาเรื่องการใช้เกมมิฟิเคชันเพื่อยกระดับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง โดยเป็นการศึกษาการใช้เกมมิฟิเคชัน (Gamification) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ภาษาที่สอง ผลการศึกษาพบว่าการใช้เกมมิฟิเคชัน (Gamification) ในการเรียนรู้ภาษาที่สองมีส่วนช่วยให้เกิดประสบการณ์เรียนรู้เชิงบวกและสามารถพัฒนาด้านบุคลิกภาพได้ นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาความกล้าแสดงออกและมีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น (Francisco, 2015)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทำให้เกิดข้อค้นพบจากการวิจัยดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจโดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน (Gamification) ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้โดยเฉพาะด้านการอ่านด้วยวิธีการที่สนุกสนาน (Joy of use) การมีส่วนร่วม (Engagement) เพิ่มทักษะ (Improvement) ทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้เชิงบวกกับกิจกรรมและสามารถพัฒนาด้านบุคลิกภาพรวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่นได้

2. การนำกลไกของเกมหรือส่วนประกอบของเกมมาใช้ในบริบทของการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ การเล่น (Play) ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่กระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจภายในต่อนักเรียน สร้างความพึงพอใจและตอบสนองต่อความชอบส่วนบุคคล ทำให้มีความผ่อนคลายและสนุกสนาน ช่วยดึงดูดให้นักเรียนมีส่วนร่วมกับการเรียนนั้นๆ ช่วยให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกิจกรรมและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเกมมิฟิเคชันเป็นการนำองค์ประกอบบางส่วนของเกมเพื่อที่จะชักจูงให้นักเรียนสามารถทำตามเป้าหมายที่



วางแผนเอาไว้ได้ โดยมีรางวัล (Reward) หรือสิ่งจับต้องได้ ซึ่งเป็นตัวกระตุ้นความต้องการภายในจิตใจของนักเรียน

3. การศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียน เป็นการนำเอากลไกของเกมมาสร้างความน่าสนใจในการเรียนรู้ เพื่อสร้างแรงจูงใจและความน่าตื่นตื้นในการเรียนรู้ ทำให้เกิดเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี มีกระบวนการที่ง่ายต่อการเข้าใจในสิ่งที่ซับซ้อน โดยใช้เหตุการณ์ในชีวิตประจำวันในความเป็นจริง มาจัดเป็นกิจกรรมในลักษณะของเกม (Kapp, 2012) ซึ่งองค์ประกอบของเกมมิฟิเคชัน มีดังนี้

3.1 เป้าหมาย (Goals) เกมแต่ละชนิดมีวิธีการเล่นที่แตกต่างกัน สิ่งที่มีในทุกเกมคือเป้าหมาย ของการเล่นเกมน่าจะเป็นการกำหนดถึงการเอาชนะ สามารถแก้ปริศนา หรือผ่านเกณฑ์ที่ผู้ออกแบบ เกมกำหนดไว้ทำให้เกิดความท้าทายที่ช่วยให้ผู้เล่นก้าวไปข้างหน้า เมื่อบรรลุเป้าหมายจึงจะเป็นการ จบเกม บางครั้งอาจจะจำเป็นต้องประกอบด้วยเป้าหมายเล็กที่สามารถนำไปสู่เป้าหมายใหญ่ เพื่อให้ เกิดการเล่นอย่างต่อเนื่อง โดยไม่จบเกมเร็วเกินไป

3.2 กฎ (Rules) เกมจะต้องมีการบอกถึง กฎ กติกา วิธีการเล่น วิธีการให้คะแนน หรือ เงื่อนไข โดยอธิบายไว้เพื่อให้ผู้เล่นปฏิบัติตาม ผู้ออกแบบเกมจะต้องเป็นผู้กำหนดกฎต่างๆ ให้ชัดเจน

3.3 ความขัดแย้ง การแข่งขัน หรือความร่วมมือ (Conflict, Competition, or Cooperation) ในการเล่นเกมที่มีความขัดแย้งเป็นการเอาชนะโดยการทำลายหรือขัดขวางฝ่ายตรงข้าม แต่การแข่งขันจะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของตนเองเพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้าม ส่วนความร่วมมือ เป็นการร่วมกันเป็นทีมเพื่อเอาชนะอุปสรรค และบรรลุเป้าหมายที่มีร่วมกัน

3.4 เวลา (Times) เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดแรงผลักดันในการทำกิจกรรมหรือการดำเนินการ เป็น ตัวจับเวลาที่จะทำให้เกิดความเครียดและความกดดัน ทำให้เป็นการฝึกฝนให้นักเรียนทำงาน สัมพันธ์กับเวลา ดังนั้นนักเรียนจะต้องเรียนรู้การจัดการจัดสรรบริหารเวลาซึ่งเป็นปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ

3.5 รางวัล (Reward) เป็นสิ่งที่ผู้เล่นจะได้รับเมื่อประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ซึ่ง ควรจะมีป้ายรายการจัดลำดับคะแนน (Leader Board) การให้รางวัลเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อเป็นการจูงใจ ให้ผู้เล่นแข่งขันกันทำคะแนนสูง

3.6 ผลป้อนกลับ (Feedback) เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความคิด การกระทำที่ถูกต้อง หรือการ กระทำที่ผิดพลาด เพื่อแนะนำไปในทางที่เหมาะสมต่อการดำเนินกิจกรรม

3.7 ระดับ (Levels) เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความท้าทายต่อเนื่อง โดยผู้เล่นจะมีความคืบหน้าไป ยังระดับที่สูงขึ้นเพื่อให้เกิดเป้าหมาย (Goals) ใหม่ผู้เล่นจะได้รับความกดดันมากขึ้น ทำให้มีการใช้ ประสิทธิภาพทักษะ จากระดับก่อนหน้าไปจนจบเกม บางครั้งระดับไม่จำเป็นต้องเริ่มจากระดับที่ 1 เสมอไป อาจจะมีการเลือกระดับง่าย ปานกลาง หรือยาก เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับความสามารถ ของผู้เล่นเกม หรือบางครั้งระดับอาจอยู่ในลักษณะของตัวผู้เล่นเอง โดยใช้การเก็บประสบการณ์ที่มาก

ขึ้น เมื่อเก็บประสบการณ์ถึงจุดหนึ่ง จะเป็นการเลื่อนระดับประสบการณ์ที่สูงขึ้นเรื่อยๆ ตลอดการเล่น
เกม

บทสรุป

การศึกษาวิธีการใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชันที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการพัฒนาทักษะการอ่าน
ภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อ
พิจารณาเป็นรายข้อเรียงลำดับ 3 อันดับแรก ได้แก่ การเรียนรู้มีบรรยากาศเป็นอิสระ อบอุ่น และ
ผ่อนคลาย ครูแสดงความเห็นอกเห็นใจกับนักเรียนและส่งเสริมให้นักเรียนได้แสดงออกทางภาษาอย่าง
เต็มที่ และจำนวนเนื้อหากิจกรรมการอ่านมีความเหมาะสม ส่วนลำดับสุดท้าย ได้แก่ ช่วยส่งเสริมให้
นักเรียนมีความกล้าและมั่นใจในการเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

สามารถนำแนวคิดเกมมิฟิเคชันไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะการอ่านภาษาอังกฤษได้
เนื่องจากแนวคิดเกมมิฟิเคชันมีการใช้ระบบสะสมคะแนนเพื่อแลกของรางวัลสามารถจูงใจให้นักเรียน
สนใจในบทเรียนมากขึ้น กระตุ้นและสร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเกิดพฤติกรรมการ
เรียนรู้เพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการนำแนวคิดเกมมิฟิเคชันไปใช้ในระดับชั้นเรียนอื่นๆ เพื่อเปรียบเทียบแรงจูงใจใน
การเรียนวิชาภาษาอังกฤษ และส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนสนใจการเรียนเพิ่มมากขึ้น

2.2 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน
เปรียบเทียบกับวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบอื่นๆ ในเนื้อหาเดียวกัน เพื่อหาวิธีการจัดการ
เรียนรู้ที่เหมาะสม

2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดเกมมิฟิเคชัน เพื่อ
พัฒนาทักษะการคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากแนวคิดเกมมิฟิเคชัน เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรม การเรียนรู้
ที่มีอิสระในการทำกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

กิตติ ประเสริฐสุข. (2555). *ASEAN Insight: ทักษะภาษาอังกฤษกับอาเซียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
กรุงเทพธุรกิจ.



- ณัฐพงศ์ มีใจธรรม. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาอังกฤษ โดยใช้เทคนิคเกมมิฟิเคชัน (GAMIFICATION) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. *การศึกษานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- วรางคณา แสงธิป. (2564). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบเกมมิฟิเคชันร่วมกับวิธีการสอนแบบเน้นภาระงาน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจและแรงจูงใจในการเรียน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิลาวัลย์ อินทร์ชำนาญ. (2561). *การออกแบบเกมมิฟิเคชัน: Gamification Design*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). *กรอบสมรรถนะหลักนักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับประถมศึกษาตอนต้น (ป.1-3)*. กรุงเทพมหานคร: เซ็นจูรี่.
- สุพัตรา มุลละออง. (2558). การพัฒนาแบบฝึกเสริมทักษะการอ่านเพื่อความเข้าใจโดยใช้การอ่านกลวิธีแบบร่วมมือ และเทคนิคแผนผังกราฟิก สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสระยาโยธินวิทยา อำเภออุทุมพร จังหวัดสุพรรณบุรี. *วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุรางศรี วิเศษ. (2553). *พัฒนาการอ่านและการเขียน Reading and writing skill development*. ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Fabricatore, C., & Lopez, x. (2012). Sustainability Learning through Gaming: An Exploratory Study. *Electronic Journal of e-Learning (EJEL)*, (10)(2): 209-222.
- Francisco, J. F. F. (2015). *Using Gamification to Enhance Second Language Learning*. Retrieved September 30, 2020 from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1065005.pdf>
- Glover, I. (2013). *Play as you learn: gamification as a technique for motivating learners*. Conference: World Conference on Educational Multimedia, Hypermedia and Telecommunications. Volume: 1
- Kapp, K. M. (2012). *The gamification of learning and instruction: game-based methods and strategies for training and education*. San Francisco: Pfeiffer Wiley



การขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริต
ศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1
Driving of Dhamma's Doctrine in Buddhism and Anti-Corruption
Education at The Sangha Administration Region 1

¹พระมหาอดิเดช สติวโร Phramaha Adidej Sativaro

²พระมหาหยงยุทธ ธีรธมโม Phramaha Yongyut Dhiradhammo

³สุเทพ พรหมเลิศ Suthep Promlert

⁴วิสารินทร์ ชามพูนท Wisarin Charnphunoth

⁵ณภาพัทธ งามบุษบงโสภิน Napapat Ngambutsabongsophon

¹²³⁴⁵คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹²³⁴Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding author, e-mail: adidej.sati@mcu.ac.th

Received September 11, 2023; Revised September 8, 2023; Accepted: September 20, 2023



บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 3 ข้อ ได้แก่ (1) เพื่อศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (2) เพื่อศึกษาหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (3) เพื่อขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจเพื่อนำผลลัพธ์มาวิเคราะห์ จากพระภิกษุในคณะสงฆ์ภาค 1 จำนวน 700 รูป ผลการวิจัยพบว่า หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คือ หลักปธาน 4 ประกอบด้วย (1) สังวรปธาน (2) ปหานปธาน (3) ภาวนापธาน (4) ออนุรักษนูปธาน หลักปธาน 4 นี้ แบ่งออกเป็น 2 กระบวนการ คือ กระบวนการระดับปัญหาทุจริตคอร์รัปชันด้วยการใช้สังวรปธานและปหานปธาน และกระบวนการสร้างวัฒนธรรมแห่งความสุจริตด้วยการใช้ภาวนापธานและออนุรักษนูปธาน ส่วนหลักสูตรด้านทุจริตศึกษานั้น มี 4 ประการ ประกอบด้วย (1) การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม (2) ความอายและความไม่ทนต่อการทุจริต (3) จิตพอเพียงด้านทุจริตด้วยโมเดล STRONG (4) พลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม โดยหลักสูตรด้านทุจริตศึกษานี้จะนำหลักปธาน 4 มาบูรณาการร่วมกันเพื่อให้สามารถนำไปใช้ในสังคมเพื่อต่อต้านทุจริต และการขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

คำสำคัญ: ปธาน 4; หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา; เขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1



Abstract

This research article has three objectives: (1) to study the principles of Buddhist teachings related to preventing and suppressing corruption; (2) To study the anti-corruption education related to preventing and suppressing corruption. (3) To promote the principles of Buddhist teachings with the anti-corruption education in the Sangha Administrative Region 1. It is a quantitative research survey to the results were analyzed from 700 monks in the Sangha Administrative Region 1. The research results found that the Buddhist teachings that are used to prevent and suppress corruption, they are 4 Padhàna or the Four Great Efforts, consist of (1) Sangwara Padhàna (effort to prevent) (2) Pahàna Padhàna (effort to abandon) (3) Bhàvana Padhàna (effort to develop) (4) Anurakkhanà Padhàna (effort to maintain). These principles of 4 Padhàna can be divided into 2 processes: the process of stopping and extinguishing the corruption problem by using Sangwara Padhàna and Pahàna Padhàna, and the process of creating a culture of honesty through the use of Bhàvana Padhàna and Anurakkhanà Padhàna. As for Anti-Corruption Education, there are 4 sections, consist of (1) Synthesis Thinking between individual interests and public interests (2) moral shame and moral dread, non-cooperation in corruption (3) sufficient mentality resists corruption with the STRONG model (4) population and social responsibility. This anti-corruption education will integrate the principles of 4 Padhàna so that they can be used in society to combat corruption. A moving the principles of Buddhist teachings and the anti-corruption education in the Sangha Administration Region 1.

Keywords: the Four Great Efforts, Anti-Corruption Education, The Sangha Administration Region 1

บทนำ

การทุจริตคอร์รัปชันเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยมาอย่างช้านานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้นเรื่อยๆ มีทั้งการคอร์รัปชันในรูปแบบส่วนบุคคลและสถาบันเช่น การให้และการรับสินบน การชู้เชืงบังคับและให้สิ่งของล่อใจ การยอมรับของขวัญ การไม่กระทำตามหน้าที่แบบตรงไปตรงมา การใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด การทุจริตการเลือกตั้ง การมีผลประโยชน์ทับซ้อน การฉ้อโกงที่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้ยังมีการคอร์รัปชันในรูปแบบเชิงนโยบาย เช่น การใช้นโยบายบังคับ การออกกฎหมาย กฎเกณฑ์และข้อบังคับต่างๆ อย่างมีอคติ การใช้นโยบายประชานิยมของผู้บริหาร การนำเสนอช่องทางและโครงการที่มีงบประมาณสูงมากขึ้น การใช้ทรัพยากรของรัฐไปในทางที่มิชอบ การมีมติกรรมการให้ดูเหมือนว่าเป็นการกระทำถูกต้องแล้วฉวยเอาผลประโยชน์ไปเป็นของตัวเองหรือพวกพ้องโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งพฤติกรรมการคอร์รัปชันที่มีความซับซ้อน

ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นจากความร่วมมือกันระหว่างนักการเมือง ข้าราชการและนักธุรกิจที่มีผลประโยชน์ร่วมกันทั้งสิ้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2564)

การประพัตติทุจริตด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวงนี้ มิได้เกิดขึ้นแต่ในสมัยอดีตเท่านั้น แม้กระทั่งในปัจจุบันก็ยังมีกรกระทำเช่นนี้อยู่ ส่งผลให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้ขับเคลื่อนหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) 4 ประการ ได้แก่ (1) หลักการคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม (2) ความอายและความไม่ทนต่อการทุจริต (3) STRONG จิตพอเพียงต้านทุจริต (4) พลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งตรงกับหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ หลักธรรมปธาน 4 ได้แก่ (1) สังวรปธาน (2) ปหานปธาน (3) ภาวนาปธาน (4) อнуรักษนาปธาน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2560) อย่างไรก็ตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้นมีหลายประการ แต่ในบทความวิจัยนี้มุ่งหวังจะนำหลักปธาน 4 และหลักสูตรต้านทุจริตศึกษามายูบรวมกัน และให้คณะสงฆ์เป็นแกนนำในการนำองค์ความรู้ดังกล่าว มาพัฒนาศักยภาพให้แก่พระสอนศีลธรรมและพระภิกษุสงฆ์ที่มีบทบาทหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ที่มี 4 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ เพื่อให้พระสงฆ์นักเผยแผ่เหล่านั้นเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมและหลักสูตรต้านทุจริตเป็นอย่างดี และพร้อมทำหน้าที่เผยแผ่หลักธรรมคำสอนแก่พุทธศาสนิกชนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
2. เพื่อศึกษาหลักสูตรต้านทุจริตศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
3. เพื่อขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรต้านทุจริตศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณแบบสำรวจเพื่อนำผลลัพธ์มาวิเคราะห์ มีขั้นตอนการวิจัย 4 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารจากแหล่งข้อมูล 2 แหล่ง คือ หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ปธาน 4) และหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) โดยนำหลักปธาน 4 มายูบรวมกันกับหลักสูตรต้านทุจริต เพื่อให้สามารถนำไปใช้สังคมเพื่อต่อต้านทุจริตได้

ขั้นตอนที่ 2 นำหลักปธาน 4 และหลักสูตรต้านทุจริตศึกษามายูบรวมกันแล้วนำไปจัดโครงการขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรต้านทุจริตศึกษา ให้แก่พระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่ที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ในพื้นที่ 4 จังหวัด ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ จำนวนทั้งสิ้น 700 รูป

ขั้นตอนที่ 3 ทำแบบสำรวจพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่ จำนวน 700 รูป เพื่อนำผลลัพธ์มาวิเคราะห์ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานคณะสงฆ์ในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา



ขั้นตอนที่ 4 โครงการขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านพุทธศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 จัดขึ้นระหว่างเดือนพฤษภาคม - สิงหาคม พ.ศ.2565 เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.)

ผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต คือ หลักปธาน 4 หรือความเพียร 4 ประการ ได้แก่ (1) สังวรปธาน หมายถึง เพียรระวังหรือเพียรปิดกั้น คือ เพียรระวังยับยั้งบาปอกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดมิให้เกิดขึ้น (2) ปหานปธาน หมายถึง เพียรละหรือเพียรกำจัด คือ เพียรละบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว (3) ภาวนาปธาน หมายถึง เพียรเจริญหรือเพียรก่อให้เกิด คือ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้นมา (4) อнуรักขนาปธาน หมายถึง เพียรรักษา คือ เพียรรักษากุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ให้ตั้งมั่นและให้เจริญยิ่งขึ้นไปจนไพบูลย์ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2561) ในที่นี้ จะขอนำเสนอหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเรียงตามลำดับดังนี้

(1) สังวรปธาน คือ การรวบรวมหลักพุทธธรรมเพื่อจะป้องกันปัญหา และไม่ให้เกิดปัญหาการทุจริตทำให้คนในสังคมคิดดี มีมโนสุจริต ไม่ไปผกผันผลประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นของตน เปรียบเสมือนการมีวัคซีนไว้ใช้เพื่อป้องกันโรคที่อาจเกิดขึ้น ทำให้คนสามารถคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวมได้และคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล ในที่นี้ พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับอรรถ 3 หมายถึง ประโยชน์หรือผลที่มุ่งหมาย 3 ประการได้แก่ (1) อัตตัตถะ หมายถึง ประโยชน์ตน (2) ปรัตถะ หมายถึง ประโยชน์ผู้อื่น (3) อุกยัตถะ หมายถึง ประโยชน์ทั้งสองฝ่าย คือ ประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่นรวมกันหรือที่เรียกว่า ประโยชน์ส่วนรวม (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 20 ข้อที่ 46 หน้าที่ 9 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

เรื่องการให้ความสำคัญกับประโยชน์ส่วนรวมนี้นี้ สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก ผู้เป็นพระบิดาแห่งการแพทย์แผนปัจจุบันของไทย เป็นพระบรมราชชนกในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 และเป็นพระราชอัยกาในพระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ได้มีพระราชดำรัสว่า “ขอให้ถือประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่สอง ประโยชน์ของเพื่อนมนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง ลาภ ทรัพย์ และเกียรติยศจะตกแก่ท่านเอง ถ้าท่านทรงธรรมแห่งอาชีวะไว้ให้บริสุทธิ์” (สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก, 2431)

(2) ปหานปธาน คือ การช่วยแก้ปัญหาทุจริตคอร์รัปชันเพื่อให้สังคมอยู่ได้ โดยช่วยกันเป็นหูเป็นตาคอยสอดส่องปัญหาทุจริตต่างๆ ในบ้านเมืองและคอยแจ้งเหตุเภทภัยที่อาจจะเกิดขึ้นในชุมชนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ เช่น เมื่อเกิดเหตุไม่พึงประสงค์ต่างๆ ขึ้นในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการประท้วงหรือการทำผิดกฎหมายนานับการแล้ว จะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบ ไม่ใช่ไปจับเอง เพราะไม่ใช่หน้าที่ของประชาชน เมื่อเกิดปัญหาในบ้านเมืองจะต้องไม่นิ่งดูดาย ไม่นิ่งเฉยว่า

ไม่ใช่ธุระของตัวเอง แต่ต้องช่วยกันแก้ปัญหาไม่ยอมทนและนิ่งเฉยต่อสรรพปัญหา ช่วยกันแก้ไขปัญหาทุกจริตเพื่อให้คนในสังคมยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้องอันจะเป็นการป้องกันปราชัยตามหลักปทานปธาน

หัวใจหลักของปทานปธาน คือ ต้องรู้จักป้องกันและควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจไปข่มเหงคนอื่นและต้องรู้จักยกย่องและชื่นชมคนทำดี เพื่อให้มีกำลังใจทำความดียิ่งขึ้นไป หลักการนี้ตรงกับพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งที่ว่า “นิคฺคณฺเห นิคฺคหารหํ ปคฺคณฺเห ปคฺคหารหํ” แปลความว่า “พึงชมคนที่ควรชม พึงยกย่องคนที่ควรยกย่อง” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 27 ข้อที่ 19 หน้าที่ 597 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ดังคำกล่าวที่ว่า “เพิ่มอำนาจคนดี ปิศาคนชั่ว”

การรู้จักควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ และการรู้จักยกย่องคนดี ให้มีกำลังใจทำงานเพื่อรับใช้สังคมนี้สอดคล้องต้องกันกับพระบรมราโชวาท พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ที่ว่า “ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครจะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมดการทำให้บ้านเมืองมีความปรกติสุขเรียบร้อย จึงมิใช่การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมคนดี ให้คนดีได้ปกครองบ้านเมือง และควบคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจ ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2512)

(3) ภาวนาปธาน เป็นหลักธรรมข้อที่ 3 หมายถึง การเพียรเจริญทำกุศลธรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น หรือ เพียรเจริญ เพียรทำกุศลธรรมที่ยังไม่มียังไม่เกิด ให้มีขึ้น ในที่นี้ จึงขอเสนอหลักสุจริตธรรมไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไป

สุจริตธรรม เป็นธรรมที่มุ่งให้เกิดขึ้นแก่ทั้งปัจเจกบุคคลอันจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่สุจริต คำว่า “สุจริต” แปลความว่า “ความประพฤติดี, ความประพฤติงาม, และการประพฤติปฏิบัติในวิถีที่เรียบง่าย” การประพฤติดี งาม และง่ายตามหลักสุจริตธรรมประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่

(1) กายสุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยกาย เป็นการประพฤติดี และงดงามทางกาย โดยงดเว้นจากการไม่เบียดเบียน และฆ่าสัตว์ (ปาณาติบาต) การไม่แย่งชิง คดโกง ยักยอกและลักพาสิ่งของที่เจ้าของมิได้อนุญาต (อทินนาทาน) และการประพฤติดัดในเรื่องกามคุณจนขาดความสำรวมระวัง (กามเมสุมิฉฉาจาร)

(2) วาจาสุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยวาจา เป็นการประพฤติดี และงดงามทางกาย โดยการงดเว้นจากการพูดเท็จ และบิดเบือนเพื่อให้มา หรือให้บุคคลอื่นในทางที่ผิด (มุสาวาท) การพูดจาเหน็บแนมและส่อเสียดบุคคลอื่น (ปิสุณวาจา) การพูดคำหยาบคายเพื่อให้คนอื่นเจ็บใจ (ผรุสวาจา) และการพูดจาเพื่อจ้อ หาสาระมิได้จากการพูดเหล่านั้น (สัมผัปปลาปะ)

(3) มโนสุจริต หมายถึง ความประพฤติชอบด้วยใจ เป็นการประพฤติดี และงดงามทางจิตใจ โดยการไม่เพ่งเล็งที่จะแสวงหาช่องทางเพื่อให้ทรัพย์สินสมบัติของคนอื่น (อนภิขมา) การไม่ผูกพยาบาทจองเวรคนอื่น (อพยาบาท) และการมีความคิดในทางที่ถูกต้องเหมาะสม มีปัญญาพิจารณาสิ่งต่างๆ ตามความเป็นจริง (สัมมาทิฐิ) (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์, 2560)

หลักสุจริตธรรมนี้ตรงกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร รัชกาลที่ 9 ที่ได้นำเสนอไว้ว่า “ความซื่อสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐานของความดีทั้งปวง” (พระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช, 2531) ความซื่อสัตย์สุจริตจึงถือได้ว่า



เป็นหลักการพัฒนาของการพัฒนา เพื่อให้ชุมชนและสังคมได้ใช้เป็นหลักปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทั้งในการดำเนินชีวิต การประกอบสัมมาชีพ การทำงานและการเข้าไปเกี่ยวข้องกับคนอื่นในชุมชน ซึ่งหลักการดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้เห็นถึงคุณค่า และความสำคัญดังพุทธศาสนสุภาษิตว่า “พึงประพฤติสุจริตธรรม ไม่พึงประพฤติทุจริตธรรม ผู้ประพฤติธรรม ย่อมอยู่เป็นสุขทั้งในโลกนี้และโลกหน้า” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 169 หน้าที่ 85 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

(4) อนุรักษ์นาปธาน คือ การรักษาความดีที่ทำมาทั้งหมด ให้มีความตั้งมั่นยาวนานมากที่สุดเมื่อทำแล้วต้องมีความยั่งยืนและเกิดเครือข่าย (Networking) การรักษาความดีนี้ก็เปรียบเหมือนเกลือที่รักษาความเค็ม ทำอย่างไรให้เป็นวัฒนธรรมที่ต่อเนื่อง เป็นพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีเกณฑ์ทำความดี โปร่งใสและสุจริต ตามหลักธรรมที่ว่า “ธมฺมํ จเร สุจริตํ” แปลความว่า “พึงประพฤติสุจริตธรรม” (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ 25 ข้อที่ 169 หน้าที่ 85 มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) หมายถึง ควรปฏิบัติหน้าที่ให้สุจริต 3 ประการ คือ (1) มโนสุจริต (คิดดี) สัมมาทิฐิ คือ คุณธรรม (2) วจิสฺสุจริต (พูดดี) สัมมาวาจา (3) กายสุจริต (ทำดี) สัมมากัมมันตะ

อธิบายความว่า มโนสุจริต คือ คุณธรรม เพราะเป็นส่วนที่อยู่ในจิตใจของมนุษย์ จึงมีชื่อเรียกด้วยคำคุ้นเคยว่า คุณธรรมประจำใจ ส่วนวจิสฺสุจริตและกายสุจรินั้น ทั้ง 2 ส่วนนี้รวมกัน คือ จริยธรรม เป็นการควบคุมความประพฤติทางกายและวาจาให้เรียบร้อยดีงาม หรือทำให้เป็นคนดีนั่นเอง

คนดีสามารถบำเพ็ญประโยชน์ทั้ง 3 ประการให้บริบูรณ์แก่คนเป็นอันมาก เพราะเขาทำหน้าที่ได้อย่างไม่ขาดตกบกพร่อง ถ้าสมาชิกในสังคมใดพร้อมใจกันทำหน้าที่ได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ สังคมนั้นก็จะมีคามมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์จึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ แท้ที่จริงการปฏิบัติหน้าที่ก็คือการปฏิบัติธรรม ใครมีธรรมคือหน้าที่อะไร ควรทำหน้าที่นั้นให้สุจริตด้วยลักษณะ 3 ประการได้แก่ (1) ไม่บกพร่องต่อหน้าที่ (2) ไม่ละเว้นหน้าที่ (3) ไม่ทุจริตต่อหน้าที่

2. วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) โดยได้มีการจัดทำหลักสูตรหรือชุดการเรียนรู้และสื่อประกอบการเรียนรู้ด้านการป้องกันทุจริต โดยการประยุกต์หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา (ปธาน 4) กับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาเข้าด้วยกัน เรียกว่า “Anti – Corruption Education” เมื่อนำแนวคิดทั้ง 2 ด้านมาผนวกเข้าด้วยกัน กล่าวคือ กรอบแนวคิดหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา และกรอบแนวคิดด้านพุทธธรรม (ปธาน 4) ในที่นี้จะขอเสนอถึงกรอบแนวคิดหลักสูตรด้านทุจริตศึกษามี 4 ประการ ประกอบด้วย (1) การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม (2) ความอายและความไม่ทนต่อการทุจริต (3) STRONG – จิตพอเพียงด้านทุจริต (4) พลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม มีรายละเอียดดังนี้

(1) การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวม มีความจำเป็นต่อผู้คนในสังคมเป็นอย่างมาก หากผู้คนในสังคมคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคลจะส่งผลให้ประเทศชาติเกิดความสงบสุขมากยิ่งขึ้นสืบไป

การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม หรือผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interests) หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการใดๆ หรือดำเนินการในกิจการสาธารณะที่เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ หรือความรับผิดชอบในกิจการของรัฐ หรือองค์กรของรัฐ เพื่อประโยชน์ของรัฐหรือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม แต่เจ้าหน้าที่ของรัฐได้มีผลประโยชน์ส่วนบุคคลเข้าไปแอบแฝง หรือเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสียในรูปแบบต่างๆ หรือนำประโยชน์ส่วนบุคคลหรือความสัมพันธ์ส่วนบุคคลเข้ามามีอิทธิพล หรือเกี่ยวข้องในการใช้อำนาจหน้าที่ หรือดุลยพินิจในการพิจารณาตัดสินใจในการกระทำการใดๆ หรือดำเนินการดังกล่าวขึ้นเพื่อแสวงหาประโยชน์ในการทางเงินหรือประโยชน์อื่นๆ สำหรับตัวเองหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

(2) ความอายและความไม่ทนต่อการทุจริต สามารถแยกได้ 2 ประการ คือ ความอายต่อการทุจริต และความไม่ทนต่อการทุจริต มีรายละเอียดดังนี้

ความอาย เป็นความละอายและความเกรงกลัวต่อสิ่งที่ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม เพราะเห็นถึงโทษหรือผลกระทบที่จะได้รับจากการกระทำนั้น จึงไม่กล้าที่จะกระทำ ทำให้ตนเองไม่หลงทำในสิ่งที่ผิด นั่นคือ มีความละอายใจ ละอายต่อการทำผิด ลักษณะของความอายต่อการทุจริต สามารถแบ่งได้ 2 ระดับ คือ ความอาย ระดับต้น หมายถึง ความอาย ไม่กล้าที่จะทำในสิ่งที่ผิด เนื่องจากกลัวว่า เมื่อตนเองได้ทำลงไปแล้วจะมีคนรับรู้ หากถูกจับได้จะได้รับการลงโทษ หรือได้รับความเดือดร้อนจากสิ่งที่ตนเองได้ทำลงไป จึงไม่กล้าที่จะกระทำผิด และในระดับที่สองเป็นระดับที่สูง คือ แม้ว่าจะไม่มีใครรับรู้หรือเห็นในสิ่งที่ตนเองได้ทำลงไป ก็ไม่กล้าที่จะทำผิด เพราะนอกจากตนเองจะได้รับผลกระทบแล้ว ครอบครัว สังคมก็จะได้รับผลกระทบตามไปด้วย อีกทั้ง ชื่อเสียงของตนเองและครอบครัวก็จะเสื่อมเสีย บางครั้งการทุจริตที่เป็นสิ่งเล็กๆ น้อยๆ เช่น การลอกข้อสอบ อาจจะไม่มีการใส่ใจหรือสังเกตเห็น แต่หากเป็นความอายขั้นสูงแล้ว บุคคลนั้นก็จะไม่กล้าทำ

ความไม่ทน หมายถึง การแสดงออกต่อการกระทำที่เกิดขึ้นกับตนเอง บุคคลที่เกี่ยวข้องหรือสังคม ในลักษณะที่ไม่ยินยอม ไม่ยอมรับในสิ่งที่เกิดขึ้น ความไม่ทนสามารถแสดงออกได้หลายลักษณะ ทั้งในรูปแบบของกริยาท่าทางหรือคำพูด ความไม่ทนต่อการทุจริตหรือการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ต้องมีการแสดงออกอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้น เช่น การแฉกเพื่อซื้อของ การแฉกเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้อง ผู้ถูกแฉกจึงต้องแสดงออกให้ผู้แฉก รับรู้ว่าตนเองไม่พอใจ โดยแสดงกริยาหรือบอกกล่าวให้ทราบ เพื่อให้ผู้ที่แฉกยอมที่จะต่อท้ายแถว กรณีนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ที่ถูกแฉก ไม่ทนต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้อง และหากผู้ที่แฉกไปต่อแถวก็จะแสดงให้เห็นว่า บุคคลนั้นมีความอายต่อการกระทำที่ไม่ถูกต้อง เป็นต้น

บุคคลจะมีความไม่ทนต่อการทุจริตมากหรือน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับจิตสำนึกของแต่ละบุคคล และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ แล้วมีพฤติกรรมที่แสดงออกมา ซึ่งการแสดงกริยาหรือการกระทำจะมีหลายระดับ เช่น การว่ากล่าวตักเตือน การประกาศให้สาธารณชนรับรู้ การแจ้งเบาะแส การร้องทุกข์กล่าวโทษ การชุมนุมประท้วงซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่รุนแรงที่สุด เนื่องจากมีการรวมตัวของคนจำนวนมาก และสร้างความเสียหายอย่างมากเช่นกัน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2561 ก)



(3) จิตพอเพียงด้านทุจริต หรือโมเดลจิตพอเพียงด้านทุจริต (STRONG Model) เป็นสาระสำคัญในหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา พ.ศ.2561 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันด้านการทุจริต โดยนำหลักการสำคัญต่างๆ เพื่อเสริมสร้างบุคคลและสังคมให้มีพฤติกรรมสุจริต รวมทั้งต่อต้านการทุจริต ตามที่กำหนดไว้เป็นยุทธศาสตร์สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต ของยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ.2560-2564) พัฒนา โดยโมเดล STRONG มี 6 ข้อ ประกอบด้วย (1) S (Sufficient) – พอเพียง (2) T (Transparent) – โปร่งใส (3) R (Realise) – ตื่นรู้ (4) O (Onward) – มุ่งไปข้างหน้า (5) N (Knowledge) – ความรู้ (6) G (Generosity) – เอื้ออาทร โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 S (Sufficient) พอเพียง กล่าวคือ สุจริตธรรมจะนำไปสู่การเสริมสร้างพลังของความพอเพียง ซึ่งจะทำให้สามารถแยกแยะผลประโยชน์ส่วนบุคคลและผลประโยชน์ส่วนรวมได้อย่างเป็นอัตโนมัติ (ง่าย, ไม่ยากต่อการตัดสินใจ) ในระดับของความคิด (มโนสุจริต) อันจะนำไปสู่การกระทำที่ไม่กอบโกยผลประโยชน์สาธารณะ หรือทรัพย์สินอันมิใช่ของตนมาเป็นของตน (กายสุจริต) และยังสามารถถ่ายทอดความคิด ค่านิยม อันสามารถร่วมกันสื่อสารผลักดันให้เกิดสังคมที่สุจริต เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญได้ (วจีสุจริต)

3.2 T (Transparent) โปร่งใส กล่าวคือ สุจริตธรรมจะช่วยให้สามารถสร้างค่านิยมของความโปร่งใส อันเริ่มมาจากความคิดความองอาจกล้าหาญที่พร้อมจะเปิดเผย (มโนสุจริต) อันเนื่องมาจากกระทำที่สุจริต โปร่งใส และถูกต้อง (กายสุจริต) และยังสามารถถ่ายทอดเพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดวัฒนธรรมของความเปิดเผย โปร่งใส และรับผิดชอบให้เกิดขึ้นทั้งในระดับองค์กรและระดับสังคม (วจีสุจริต)

3.3 R (Realise) ตื่นรู้ กล่าวคือ สุจริตธรรมจะช่วยเสริมสร้างให้เกิดความตื่นรู้ต่อปัญหาการทุจริต (มโนสุจริต) อันจะนำไปสู่ความพร้อมที่จะลงมือแก้ไขปัญหาการทุจริต (กายสุจริต) และร่วมกันสร้างให้สังคมทุกภาคส่วนตื่นรู้และร่วมกันแก้ไขปัญหาการทุจริตให้สำเร็จได้จริง (วจีสุจริต)

3.4 O (Onward) มุ่งไปข้างหน้า กล่าวคือ สุจริตธรรมจะเสริมสร้างให้เกิดการขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความเจริญ อันมีจุดเริ่มต้นจากการมีวิสัยทัศน์และความเชื่อความศรัทธาที่ว่าสังคมสามารถเปลี่ยนไปสู่ความเจริญได้ และเราทุกคนล้วนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อสาธารณะ (มโนสุจริต) เมื่อรู้แล้วก็พร้อมลงมือเปลี่ยนแปลง แก้ไข สร้างสิ่งที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น (กายสุจริต) และยังสามารถเป็นผู้นำแก่บุคคลอื่น โนมน้าว สังคม ให้เชื่อและร่วมมุ่งไปข้างหน้าโดยสามัคคีกัน (วจีสุจริต)

3.5 N (Knowledge) ความรู้ กล่าวคือ สุจริตธรรมจะเสริมสร้างให้เกิดค่านิยมความใฝ่รู้ แสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริงเป็นฐานในการประกอบกิจการงานต่างๆ (มโนสุจริต) และแสวงหาความรู้ ทั้งสิ่งที่ล่วงมาแล้ว สิ่งที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบันขณะ และคาดการณ์หนทางที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างเท่าทัน (กายสุจริต) และยังร่วมถ่ายทอดให้สังคมเป็นสังคมที่ใฝ่รู้ แสวงหาความรู้อยู่เสมอให้เท่าทันต่อสถานการณ์การทุจริต (วจีสุจริต)

3.6 G (Generosity) เอื้ออาทร กล่าวคือ สุจริตธรรมจะเสริมสร้างสังคมให้เกิดความเอื้ออาทรต่อกัน มีเมตตาต่อกันภายใต้ความถูกต้องของกฎหมาย จริยธรรม ไม่นำประโยชน์อันควรเป็นสาธารณสมบัติมาเป็นของตนหรือพวกพ้อง (มโนสุจริต) มีความกรุณาต่อกันอย่างบริสุทธิ์ใจโดยไม่หวัง

การตอบแทน (กายสุจริต) และร่วมสร้างสังคมที่ก่อปรด้วยความเอื้ออาทรต่อกัน บนพื้นฐานของจริยธรรมอันถูกต้อง (วจีสุจริต) (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2561 ข)

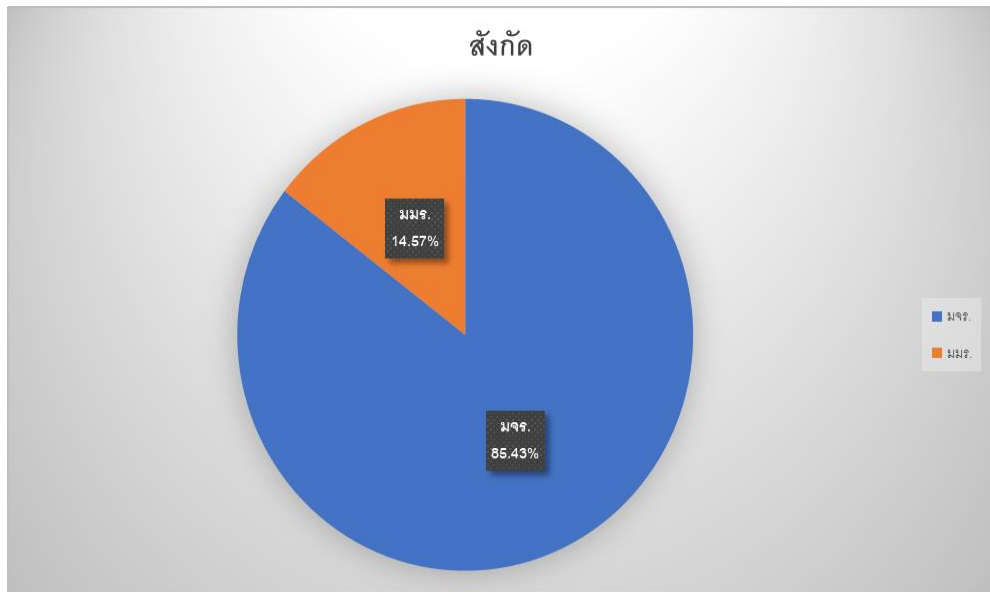
(4) พลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม กล่าวคือ หน้าที่ของพลเมืองดีตามหลักอนุรักษนาปธาน จะส่งผลให้เกิดการช่วยกันเป็นหูเป็นตาคอยระแวดระวังภัยที่อาจเกิดขึ้นแก่ผู้คนในสังคม เมื่อทำหน้าที่อย่างสุจริตด้วยการร่วมกันทำความดีและคอยป้องกันความชั่วที่อาจเกิดขึ้นแก่หมู่คณะแล้วยังนับได้ว่า ทำหน้าที่ร่วมกันด้านโกงด้วย การทำหน้าที่ของพลเมืองดีเช่นนี้เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมที่น่ายกย่อง

การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การประพฤติจริยธรรมเพื่อสังคม เพราะการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการบ่งบอกถึงการแสดงเจตนารมณ์ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุขต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากผู้คนในสังคม เป็นการควบคุมความประพฤติของตนเองให้เข้ากับหมู่คณะอื่นในสังคม เมื่อควบคุมความประพฤติตนเองได้แล้ว ยังแสดงออกต่อสังคมด้วยการทำหน้าที่คอยระแวดระวังภัยให้คนอื่นในสังคมด้วย ถือว่าเป็นผู้มีจริยธรรมเพื่อตนเองเป็นเบื้องต้น และมีจริยธรรมเพื่อสังคมในเบื้องปลายได้ด้วย

การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการเป็นพลเมืองดีนี้ถือเป็นการทำหน้าที่เสมือนหนึ่งการสร้างภูมิคุ้มกันภัยให้เกิดแก่หมู่คณะ (Herd Immunity) ด้วย ซึ่งเริ่มต้นด้วยการฉีดวัคซีนให้แก่ตนเองก่อนเมื่อตนเองมีภูมิคุ้มกันที่ดีแล้ว ก็เริ่มสร้างภูมิคุ้มกันภัยให้แก่ผู้อื่นตามไปด้วย แนวคิดเช่นนี้จึงเข้ากับหลักอนุรักษนาปธานเป็นอย่างยิ่ง เพราะการรักษาความดีให้คงอยู่ตราบนานเท่านานโดยไม่ยอมให้เสื่อมสลายไปนั้น ก็เพื่อความเป็นอย่างอยู่อย่างผาสุกของประชาชนนั่นเอง

3. วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า การขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านพุทธศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 มีจำนวนพระภิกษุผู้เข้าร่วมโครงการนี้จำนวนทั้งสิ้น 700 รูป ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่ ผู้อยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ประกอบด้วยพื้นที่ 4 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ โดยการจัดทำแบบสำรวจพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่จำนวน 700 รูป เพื่อนำผลลัพธ์มาวิเคราะห์ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานคณะสงฆ์ในรูปแบบเชิงพรรณนา และจัดทำการสำรวจไว้ 3 ด้าน ได้แก่ (1) ด้านสังกัด (2) ด้านจังหวัด (3) ด้านตำแหน่ง มีผลการวิจัยดังนี้

1) ผลการวิจัยด้านสังกัด พบว่า พระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่ ผู้เข้ารับการอบรมถวายความรู้ทางด้านหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านพุทธศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 จำนวน 700 รูป อยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีรายละเอียดดังนี้

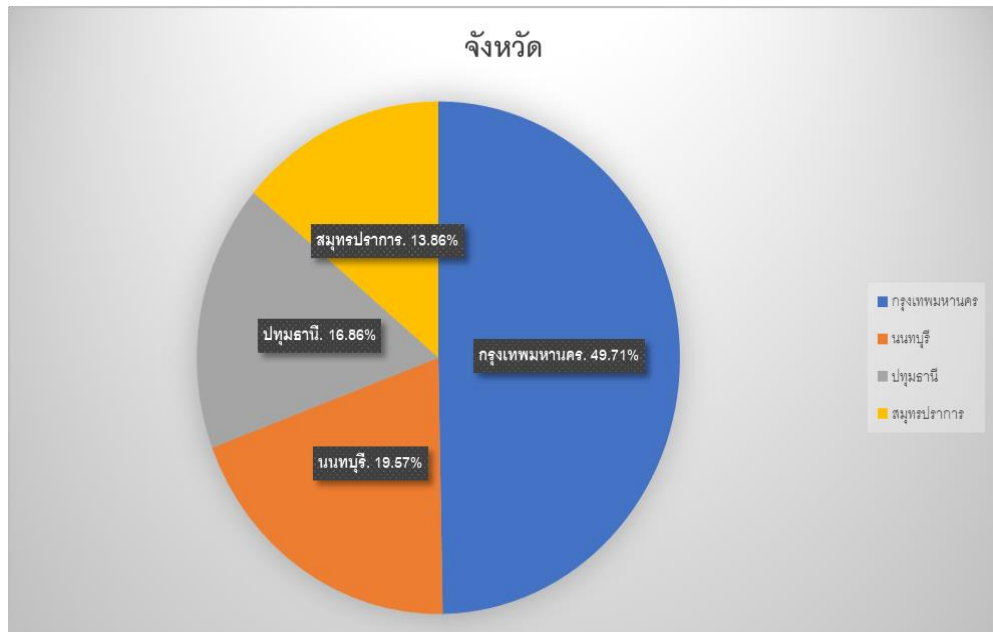


- พระภิกษุ ผู้อยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) มีจำนวนทั้งสิ้น 598 รูป คิดเป็น 85.43%

- พระภิกษุ ผู้อยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (มมร.) มีจำนวนทั้งสิ้น 102 รูป คิดเป็น 14.57%

วิเคราะห์ผลการวิจัยด้านสังกัด พบว่า พระภิกษุส่วนใหญ่ซึ่งเป็นพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่นั้น ตามปกติจะอยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งนี้อยู่แล้ว กล่าวคือ พระภิกษุทั้งหมดจะต้องนำความรู้ที่รับจากการอบรมในโครงการขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา กับหลักสูตรด้านพุทธศึกษา ไปสอนตามโรงเรียนให้นักเรียนและนักศึกษา รวมไปถึงการเผยแผ่หลักธรรมดังกล่าวไปถึงสู่ประชาชนทั่วไป ซึ่งการทำหน้าที่ดังกล่าวนี้ ถือเป็นพันธกิจหลักของการพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่อยู่แล้ว ส่วนผลการวิจัยที่สะท้อนออกมาว่า มีจำนวนพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่ที่อยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยจำนวน 598 รูป คิดเป็น 85.43% ซึ่งมากกว่าจำนวนพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่ที่อยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยที่มีจำนวน 102 รูป คิดเป็น 14.57% ก็ด้วยเหตุผลว่า จำนวนพระมหานิกายผู้เข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมีจำนวนมากกว่าพระธรรมยุติกนิกายผู้เข้ารับการศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยนั่นเอง

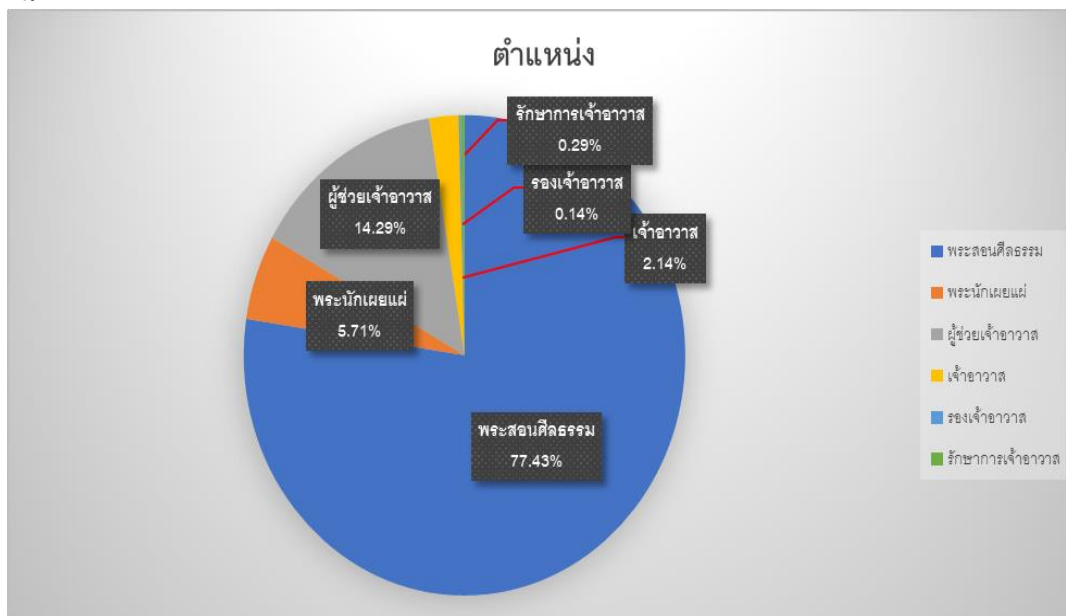
2) ผลการวิจัยด้านจังหวัด พบว่า พระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่ ผู้เข้ารับการอบรม ถวายความรู้ทางด้านหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา กับหลักสูตรด้านพุทธศึกษา จำนวน 700 รูป อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ประกอบด้วยพื้นที่ 4 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ มีรายละเอียดดังนี้



- พระภิกษุ ผู้อยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีจำนวนทั้งสิ้น 348 รูป คิดเป็น 49.71%
- พระภิกษุ ผู้อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 137 รูป คิดเป็น 19.57%
- พระภิกษุ ผู้อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดปทุมธานี มีจำนวนทั้งสิ้น 118 รูป คิดเป็น 16.86%
- พระภิกษุ ผู้อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดสมุทรปราการ มีจำนวนทั้งสิ้น 97 รูป คิดเป็น 13.86%

วิเคราะห์ผลการวิจัยด้านจังหวัด พบว่า พระสอนศีลธรรมและนักเผยแผ่ผู้อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ซึ่งอยู่ในพื้นที่ 4 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ มีจำนวนผู้เข้ารับการอบรมทั้งสิ้น 700 รูป โดยแบ่งเป็น พระภิกษุผู้อยู่ในกรุงเทพมหานครมีจำนวน 348 รูป พระภิกษุผู้อยู่ในจังหวัดนนทบุรีมีจำนวน 137 รูป พระภิกษุผู้อยู่ในจังหวัดปทุมธานีมีจำนวน 118 รูป และพระภิกษุผู้อยู่ในจังหวัดสมุทรปราการมีจำนวน 97 รูป ผลการวิจัยที่สะท้อนออกมาว่า พระภิกษุผู้อยู่ในกรุงเทพมหานครมีจำนวนมากที่สุด เพราะเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครมีวัดจำนวนมากถึง 406 วัด ส่วนในเขตจังหวัดนนทบุรีมีวัดจำนวน 187 วัด จังหวัดปทุมธานีมีวัดจำนวน 169 วัด และจังหวัดสมุทรปราการมีวัดจำนวน 119 วัด จำนวนวัดที่แตกต่างกันนี้ส่งผลต่อจำนวนพระภิกษุผู้เป็นพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่ที่อยู่ในแต่ละจังหวัดด้วย กล่าวคือ ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครมีวัดจำนวนมาก ส่งผลให้มีพระภิกษุจำนวนมากตามไปด้วย ทำให้สำรวจแล้วมีพระภิกษุในเขตกรุงเทพมหานครจำนวนถึง 348 รูป คิดเป็น 49.71% หรือเกือบครึ่งของจำนวน 700 รูปเลยทีเดียว ส่วนจังหวัดนนทบุรี มีวัดจำนวน 187 วัด มีจำนวนพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่จำนวน 137 รูป คิดเป็น 19.57% จังหวัดปทุมธานี มีวัดจำนวน 169 วัด มีจำนวนพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่จำนวน 118 รูป คิดเป็น 16.86% และจังหวัดสมุทรปราการ มีวัดจำนวน 119 วัด มีจำนวนพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่จำนวน 97 รูป คิดเป็น 13.86% ก็ถือว่ามีจำนวนเพียงพอต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแต่ละจังหวัด ส่งผลให้การทำหน้าที่เผยแผ่ซึ่งเป็นพันธกิจหลักของพระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่สามารถทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในแต่ละจังหวัดได้อย่างเต็มกำลังความสามารถและครอบคลุมทุกพื้นที่ในแต่ละจังหวัด

3) ผลการวิจัยด้านตำแหน่ง พบว่า พระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่ ผู้เข้ารับการอบรม ถวายความรู้ทางด้านหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านพุทธศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 จำนวน 700 รูป มีตำแหน่งในการทำหน้าที่แตกต่างกันไป มีรายละเอียด ดังนี้



- พระภิกษุ ผู้มีตำแหน่งเป็นพระสอนศีลธรรม มีจำนวนทั้งสิ้น 542 รูป คิดเป็น 77.43%
- พระภิกษุ ผู้มีตำแหน่งเป็นพระนักเผยแผ่ มีจำนวนทั้งสิ้น 40 รูป คิดเป็น 5.71%
- พระภิกษุ ผู้มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาส มีจำนวนทั้งสิ้น 15 รูป คิดเป็น 2.14%
- พระภิกษุ ผู้มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีจำนวนทั้งสิ้น 100 รูป คิดเป็น 14.29%
- พระภิกษุ ผู้มีตำแหน่งเป็นรองเจ้าอาวาส มีจำนวนทั้งสิ้น 1 รูป คิดเป็น 0.14%
- พระภิกษุ ผู้มีตำแหน่งเป็นรักษาการเจ้าอาวาส มีจำนวนทั้งสิ้น 2 รูป คิดเป็น 0.29%

วิเคราะห์ผลการวิจัยด้านตำแหน่ง พบว่า พระสอนศีลธรรมและนักเผยแผ่ผู้อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 มีตำแหน่งแตกต่างกัน กล่าวคือ พระภิกษุผู้มีตำแหน่งเป็นพระสอนศีลธรรม ส่วนใหญ่จะอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง โดยมีจำนวนมากถึง 542 รูป คิดเป็น 77.43% ส่วนพระภิกษุผู้มีตำแหน่งเป็นพระนักเผยแผ่ที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนานั้น จะมีความเป็นอิสระมากกว่า เพราะไม่ได้ขึ้นตรงต่อสังกัดคือมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง ส่งผลให้มีจำนวน 40 รูป คิดเป็น 5.71% ส่วนพระภิกษุผู้มีตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสนั้น ตามปกติแล้วท่านเหล่านี้จะมีศาสนิกจมาก เพราะต้องทำหน้าที่ในการบริหารงานวัดและงานคณะสงฆ์ จึงมาเข้าร่วมในโครงการนี้จำนวนน้อย คือ มีจำนวน 15 รูป คิดเป็น 2.14% แต่เจ้าอาวาสเหล่านี้ได้ส่งผู้ช่วยเจ้าอาวาสให้เข้ารับการอบรมและทำหน้าที่ในการเผยแผ่แทน โดยมีจำนวนพระภิกษุผู้มีตำแหน่งเป็นผู้ช่วยเจ้าอาวาสจำนวน 100 รูป คิดเป็น 14.29% ส่งผลให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาสจะมีบทบาทในการสนองงานคณะสงฆ์ทั้งด้านการเผยแผ่เพิ่มขึ้นด้วย นับว่าเป็นผลดีต่องานคณะสงฆ์ เพราะผู้ช่วยเจ้าอาวาสที่ผ่านการอบรมในโครงการนี้ จะสามารถทำหน้าที่ด้านการเผยแผ่และธรรมาภิบาลให้ชาวบ้านเกิดศรัทธาที่ดีและด้านพุทธจริยทุกรูปแบบได้เป็นอย่างดี ส่วนพระภิกษุผู้มีตำแหน่งเป็นรองเจ้าอาวาสและรักษาการเจ้าอาวาสที่มีจำนวนน้อยนั้น ก็

เพราะว่าในปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีวัดใดแต่งตั้งตำแหน่งรองเจ้าอาวาสกันแล้ว ส่วนใหญ่จะแต่งตั้งให้เป็นเพียงผู้ช่วยเจ้าอาวาสเท่านั้น อีกทั้งวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 นั้น ส่วนใหญ่ก็มีเจ้าอาวาสทำหน้าที่อยู่เกือบทุกวัด จะมีเพียงไม่กี่วัดที่เจ้าอาวาสเดิมมรณภาพหรือพ้นตำแหน่งไป ส่งผลให้มีความจำเป็นต้องมีการแต่งตั้งรักษาการเจ้าอาวาสมาทำหน้าที่แทน ซึ่งท่านเหล่านี้ก็มาเข้ารับการอบรมด้วย เพื่อจะได้นำความรู้ไปเผยแผ่ต่อพุทธศาสนิกชนต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1” มีประเด็นอภิปรายผลดังนี้

1. หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ หลักปธาน 4 ประกอบด้วย สังวรปธาน ปหานปธาน ภavanaปธาน และอนุรักษนาปธาน เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาจัดอรรถาธิบายให้หมดไป และสามารถสนับสนุนให้กุลศรัทธาเกิดมีขึ้นในสังคมด้วย สอดคล้องกับบทความของพระพงศ์ตระกูล พนธมุตโต ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์หลักปธาน 4 กับ การส่งเสริมประเพณีโคมลอยของชุมชนชาวพุทธตำบลบะ อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า หลักปธาน 4 คือ สังวรปธานเป็นความเพียรใช้หลักการอธิษฐานจิตว่า ตนเองจะตั้งมั่นในการทำความดี ปหานปธานเป็นความเพียรละเว้นและกำจัดความคิดที่ไม่ดีออกไป จิตใจจึงเกิดความสะดวกบริสุทธิ์เพราะได้ชำระล้างความคิดที่เป็นอกุศลทิ้งไป ภavanaปธานเป็นความเพียรที่ก่อให้เกิดความสามัคคีขึ้นภายในชุมชน ทำให้ทุกคนในชุมชนได้มีส่วนร่วมและเป็นแรงผลักดันให้เกิดการสร้างสรรคความดีขึ้นมา และอนุรักษนาปธานเป็นความเพียรรักษาคุณที่เกิเกิดขึ้นแล้ว ให้ตั้งมั่นและยังยืนต่อไปในอนาคต (พระพงศ์ตระกูล พนธมุตโต, 2560) อย่างไรก็ดี บทความวิจัยฉบับนี้มีข้อแตกต่างและเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษา เพราะมีการจำแนกหลักปธาน 4 ออกเป็น 2 กระบวนการระดับปัญหาทุจริตคอร์รัปชันที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทยด้วยการใช้หลักสังวรปธานและปหานปธาน และกระบวนการสร้างวัฒนธรรมแห่งความสุจริตด้วยการใช้หลักภavanaปธานและอนุรักษนาปธาน ถือเป็นกระบวนการของการสรสร้างวัฒนธรรมแบบใหม่ที่ยังไม่เกิดขึ้น ให้เกิดมีขึ้น และต้องรักษาวัฒนธรรมแบบใหม่นี้ให้เกิดขึ้นตลอดไป เพื่อทำให้เกิดสังคมที่เข้มแข็งและอุดมปัญญาต่อไป

2. หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา (Anti-Corruption Education) มี 4 ประการ ประกอบด้วย (1) การคิดแยกแยะระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคลกับผลประโยชน์ส่วนรวม (2) ความอายและความไม่ทนต่อการทุจริต (3) จิตพอเพียงด้านทุจริตด้วยโมเดล STRONG (4) พลเมืองและความรับผิดชอบต่อสังคม หลักสูตรด้านทุจริตศึกษาทั้ง 4 ข้อนี้ ถือเป็นหลักสูตรที่ทางสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปป.ช.) ได้ออกแบบหลักสูตรนี้ขึ้นมาเพื่อใช้ด้านทุจริตในสังคมไทยในทุกระดับชั้นและทุกรูปแบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านทุจริตศึกษา สำหรับการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาของประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรด้านทุจริตศึกษานี้ได้รับการนำไปใช้ฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมาย 5 หลักสูตร ได้แก่ (1) หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีชื่อหลักสูตรว่า รายวิชาเพิ่มเติม การป้องกันการทุจริต (2) หลักสูตรอุดมศึกษา มีชื่อหลักสูตรว่า วัยใสใจสะอาด (Youngster with good heart) (3) หลักสูตรกลุ่มทหารและตำรวจ มีชื่อหลักสูตรว่า

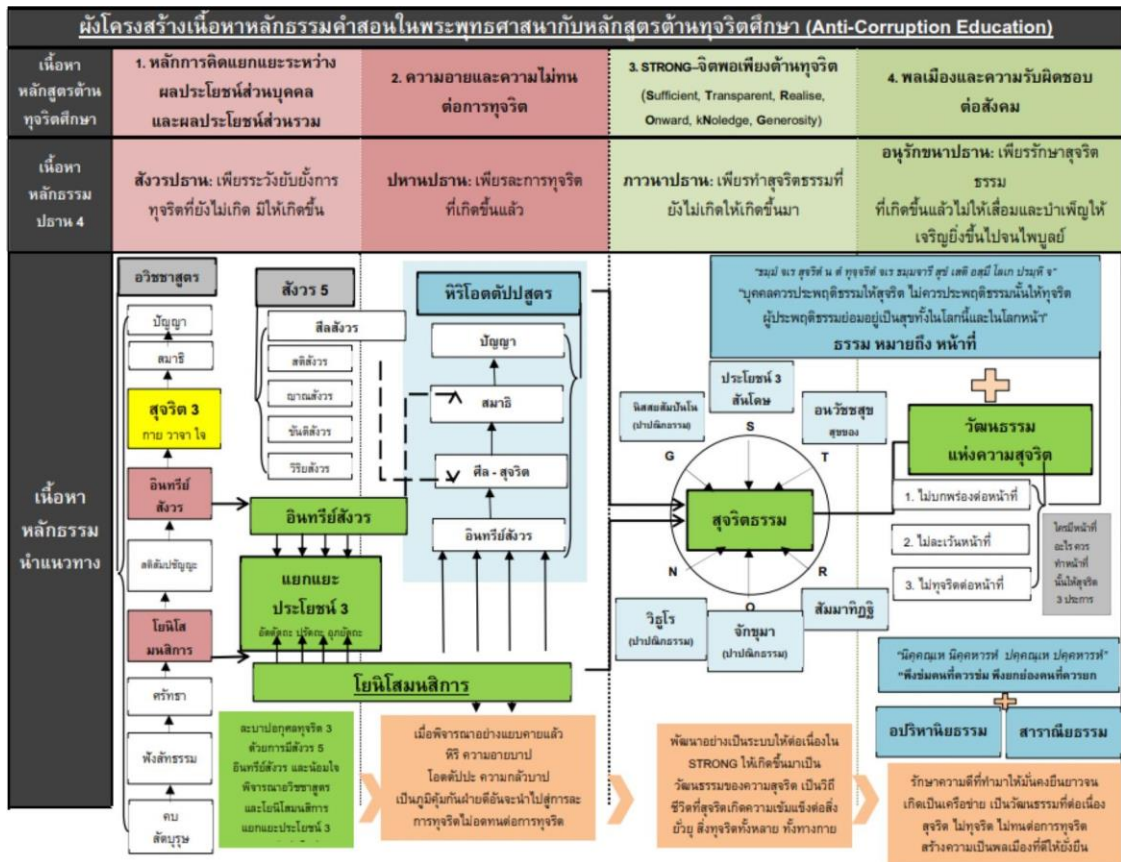


“หลักสูตรตามแนวทางรับราชการกลุ่มทหารและตำรวจ” (4) หลักสูตรวิทยากร มีชื่อหลักสูตรว่า “สร้างวิทยากรผู้นำการเปลี่ยนแปลงสู่สังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต” (5) หลักสูตรโค้ช มีชื่อหลักสูตรว่า “โค้ชเพื่อการรู้คิดด้านทุจริต” (ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และคณะ, 2565) อย่างไรก็ตาม บทความวิจัยฉบับนี้มีข้อแตกต่างและเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษา เพราะยังไม่เคยมีการนำหลักสูตรด้านทุจริตศึกษากับหลักปธาน 4 ไปบูรณาการร่วมกันและนำไปปรับใช้ในงานคณะสงฆ์ โดยมีเป้าประสงค์ที่จะให้พระสงฆ์ได้รับองค์ความรู้ด้านการต้านทุจริตอย่างถูกต้อง เป็นระบบ และสามารถเชื่อมโยงกับพระพุทธศาสนาได้ เมื่อพระสงฆ์ได้รับองค์ความรู้ที่ถูกต้องแล้ว จะสามารถเป็นตัวแทนทางพระพุทธศาสนาในการเผยแพร่และสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนเกิดการตื่นรู้และร่วมกันต้านทุจริตทุกรูปแบบต่อไปในอนาคต

3. การขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 เป็นการนำหลักปธาน 4 มาบูรณาการร่วมกันกับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา แล้วนำมาถ่ายทอดให้พระสอนศีลธรรมและพระนักเผยแผ่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ได้รับองค์ความรู้ที่ถูกต้องและทำหน้าที่เป็นตัวแทนพระศาสนาในการเผยแพร่หลักคิดดังกล่าวไปสู่ภาคประชาชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูจันทสารสุตกิจ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ นับเป็นพันธกิจหลักของคณะสงฆ์ โดยการบริหารการเปลี่ยนแปลงนั้น จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงคน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี ในส่วนของคณะสงฆ์ภาค 1 นั้น มีการบริหารความเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะได้มีการพัฒนาที่เหมาะสมกับสังคมในยุคปัจจุบัน และเพื่อความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหาร (พระครูจันทสารสุตกิจ และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตาม บทความวิจัยฉบับนี้มีข้อแตกต่างและเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษา เพราะมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 ด้วยการนำหลักปธาน 4 มาบูรณาการร่วมกับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษา เพื่อป้องกันให้ประชาชนเกิดการตื่นรู้และต่อต้านทุจริตทุกรูปแบบ โดยอาศัยคณะสงฆ์ภาค 1 เป็นกลจักรสำคัญในการขับเคลื่อนหลักคิดด้านการต้านทุจริตไปสู่ภาคประชาชน ผ่านการแสดงธรรมและเทศนาสั่งสอนให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวและช่วยกันต้านทุจริตไม่ให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

จากการขับเคลื่อนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา (ปธาน 4) กับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษาในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 พบว่า การบูรณาการร่วมกันระหว่างหลักปธาน 4 กับหลักสูตรด้านทุจริตศึกษานั้นเป็นการบูรณาการร่วมกันเพื่อก่อให้เกิดตื่นตัวและรับรู้ของภาคประชาชนผ่านการแสดงพระธรรมเทศนาและการเผยแผ่หลักธรรมของพระสงฆ์ โดยเริ่มต้นที่คณะสงฆ์ภาค 1 ก่อน โดยการนำหลักคิดทั้ง 2 มาบูรณาการร่วมกันนั้นก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ตามแผนผังโครงสร้างดังต่อไปนี้



แผนผังโครงสร้างข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นว่า มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหลักปธาน 4 กับหลักสูตรด้านทugendศึกษาอย่างเป็นระบบ มีการเชื่อมโยงความคิดทางพระพุทธศาสนาผ่านพระสูตรต่างๆ และสะท้อนต่อยอดร่วมกันกับหลักสูตรด้านทugendศึกษา ส่งผลให้เกิดการนำไปใช้สู่ภาคประชาชนอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น

เมื่อพิจารณาการนำหลักปธาน 4 ในพระพุทธศาสนามาประยุกต์เข้ากับหลักสูตรด้านทugendศึกษาแล้วจะพบว่า การนำหลักสังวรปธานและปหานปธานมาใช้ ถือเป็นกระบวนการระงับปัญหาทุจริตคอร์รัปชันที่กำลังเกิดขึ้นในสังคมไทยซึ่งเป็นวัฒนธรรมสังคมในรูปแบบเก่า เป็นกระบวนการจัดการกับสารพันปัญหาทุจริตที่เกิดขึ้นให้สงบระงับไปโดยการยึดหลักประโยชน์ 3 การยึดหลัก “ธัมมจเร สุจริต” การยึดหลักเพิ่มอำนาจคนดี ปิชาคนชั่ว และการยึดหลักให้มีความละเอียดรอบคอบและเกรงกลัวต่อการทำบาป ไม่ยอมอดทนให้กับปัญหาทุจริตต่างๆ อย่างนิ่งเฉย เหล่านี้ทั้งหมดถือเป็นกระบวนการระงับดับปัญหาทุจริตด้วยหลักสังวรปธานและปหานปธาน

ส่วนกระบวนการต่อไป คือ กระบวนการสร้างวัฒนธรรมแห่งความสุจริตด้วยการใช้หลักภาวนาปธานและอนุรักษนาปธาน ถือเป็นกระบวนการของการสร้างสรรค์วัฒนธรรมแบบใหม่ที่ยังไม่เกิดขึ้น ให้เกิดมีขึ้น และต้องรักษาวัฒนธรรมแบบใหม่นี้ให้เกิดขึ้นตลอดไป เพื่อทำให้เกิดสังคมเข้มแข็งที่อุดมปัญญาโดยใช้หลักจิตพอเพียงต้านทุจริต ร่วมกับพัฒนาจิตใจโดยการนำรูปแบบความเข้มแข็ง หรือ STRONG Model มาใช้ในสังคม และยึดหลักสุจิต 3 คือ กายสุจริต วาจาสุจริต และมนสุจริต เพื่อสร้างเป็น



เครือข่ายของวัฒนธรรมแห่งความสุจริตอย่างต่อเนื่องและสร้างพลเมืองดีที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมให้มากที่สุด เหล่านี้ทั้งหมดถือเป็นกระบวนการสร้างวัฒนธรรมแห่งความสุจริตด้วยหลักทศนาปธานและอนุรักษนาปธาน

บทสรุป

หลักปธาน 4 และหลักสูตรด้านทศจิตศึกษา สามารถนำมาบูรณาการร่วมกันเพื่อขับเคลื่อนงานด้านการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ภาค 1 ได้อย่างเป็นระบบ โดยมีการสำรวจไว้ 3 ด้าน กล่าวคือ ผลการวิจัยด้านสังกัด พบว่า พระภิกษุส่วนใหญ่อยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยส่วนใหญ่จะอยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยมากกว่า ผลการวิจัยด้านจังหวัด พบว่า พระภิกษุผู้อยู่ในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ พระภิกษุผู้อยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานคร จะมีจำนวนมากกว่าจังหวัดอื่นๆ เพราะมีจำนวนวัดและมีจำนวนพระภิกษุอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครมากกว่าจังหวัดอื่นๆ ส่วนผลการวิจัยด้านตำแหน่ง พบว่า พระภิกษุผู้มีตำแหน่งเป็นพระสอนศีลธรรมจะมีจำนวนมากกว่าตำแหน่งอื่นๆ เพราะพระสอนศีลธรรมโดยส่วนใหญ่จะมีสังกัดมหาวิทยาลัยที่ชัดเจนอยู่แล้ว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. คณะสงฆ์ภาคอื่นๆ สามารถนำหลักปธาน 4 กับหลักสูตรด้านทศจิตศึกษาไปใช้เขตการปกครองคณะสงฆ์ของแต่ละภาคได้ เพราะเป็นการร่วมกันสร้างวัฒนธรรมการตื่นรู้และช่วยเหลือให้สังคมเกิดความสงบสุขด้วยการด้านทศจิตทุกรูปแบบ
2. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สามารถนำหลักปธาน 4 กับหลักสูตรด้านทศจิตศึกษาไปใช้ในองค์กรของตนเองได้ เพราะจะเป็นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เกิดความเข้มแข็ง มีประสิทธิภาพ มีกำลังที่เข้มแข็งและบริสุทธิ์จากการด้านทศจิต
3. ภาคประชาชนและสังคม เมื่อรับฟังพระธรรมเทศนาจากพระสงฆ์นักเผยแผ่ธรรมแล้ว จะมีความมั่นคงและตั้งมั่นอยู่ในสุจริตธรรม ห่างไกลจากทุจริตธรรม เมื่อภาคประชาชนเป็นผู้ร่วมด้านทุจริตแล้ว ก็จะส่งผลให้เกิดสังคมอุดมปัญญาที่ห่างไกลจากทุจริตด้วย

เอกสารอ้างอิง

- พระครูจันทสารสุตกิจ และคณะ. (2562). รูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 7(4): 995-1006.
- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. (2512). *พระบรมราโชวาทเนื่องใน ในพิธีเปิดงานชุมนุมลูกเสือแห่งชาติ ครั้งที่ ๖ ณ ค่ายลูกเสือวชิราวุธ อำเภอกะปงราชบุรี จังหวัดชลบุรี วันที่ 11 ธันวาคม 2512*. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2566, จาก https://congratulations.sru.ac.th/2563/?page_id=5024.

- พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. (2531). พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช พระราชทานเพื่อเชิญลงพิมพ์ในหนังสือวันเด็ก ปี พ.ศ. 2531. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2566, จาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=10191
- พระพงษ์ตระกูล พนมมุตโต. (2560). การประยุกต์หลักปธาน 4 กับการส่งเสริมประเพณีโคมลอยของชุมชนชาวพุทธตำบลบะ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์. วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 8(2): 154-160.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ และคณะ. (2565). การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการใช้หลักสูตรด้านพุทธจริตศึกษาสำหรับการเรียนการสอนของการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาของประเทศไทย. *Journal of Modern Learning Development*, 7(3): 83-99.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2560). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 39). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตโต). (2561). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 31). กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- สมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก. (2431). พระราชปณิธานของสมเด็จพระมหิตลาธิเบศร อดุลยเดชวิกรมพระบรมราชชนก. สืบค้นเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2566, จาก <https://www.nectec.or.th/schoolnet/library/create-web/10000/history/10000-2923.html>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2561 ก). เอกสารประกอบโครงการปลูกฝังวิธีคิดแยกแยะผลประโยชน์ส่วนตัวและผลประโยชน์ส่วนรวม จิตพอเพียง ความอาย และไม่ทนต่อการทุจริต. นนทบุรี: สหมิตรพรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2561 ข). หลักสูตรโค้ชเพื่อการรู้คิดด้านทุจริต. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: สหมิตรพรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2564). หลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนากับหลักสูตรด้านพุทธจริตศึกษา. นนทบุรี: สหมิตรพรินต์ติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.





การฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา Drug Addict Rehabilitation According to The Principles of Buddhism

พระครูปริยัติชัยการ (ชัยเวช ภูแล่นกั)

Phrakru Prariyattichaikan (Chaiwet Pooleankee)

บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Graduate School, Mahachulalongkornrajavidyalaya university

Corresponding author, e-mail: phrakhrupriyatichaykarp@gmail.com

Received January 9, 2023; Revised July 11, 2023; Accepted: September 20, 2023



บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อเชื่อมโยงการใช้พุทธธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจให้มีความเข้มแข็ง โดยใช้ภูมิคุ้มกันทางครอบครัวที่เป็นความรักความอบอุ่น ความเข้าใจซึ่งกันและกัน ภูมิคุ้มกันจากสังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิคุ้มกันจากกัลยาณมิตรรวมถึงการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เกิดจากตนเองเป็นผู้กำหนด เยาวชนส่วนใหญ่ที่หลงเข้าไปเสพยาหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อาจเนื่องจากครอบครัวไม่มีความเข้าใจ ขาดความผูกพันกัน ขาดความรักความอบอุ่น ขาดความรู้ความเข้าใจต่อสังคมเข้าใจว่าตนเองไม่มีคุณค่าและขาดความรู้ทางธรรมะพื้นฐาน การนำพุทธวิธีซึ่งเป็นวิธีสอนของพระพุทธเจ้านำหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จมาใช้ในการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด คือ อิทธิบาท 4 และใช้หลักธรรมมรรคมีองค์ 8 เป็นหนทางแห่งความดับทุกข์ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู พร้อมทั้งปฏิบัติตามหลัก ศีล สมาธิ ปัญญา

คำสำคัญ: การฟื้นฟู; ผู้ติดยาเสพติด; หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

This article aims to link the use of Buddhadharma to strengthen the psychological immunity. using family immunity, where is love, that is love warmth, mutual understanding, Immunity from social environment, Immunity from allies, including, enhancing self-determined learning, most of the youth who are addicted to drugs, or related to drugs. Maybe because the family doesn't have understanding. lack of connection, lack of love and warmth, lack of knowledge and understanding of society, understand that he has no value and lacks basic Dharma knowledge.

Adopting the Buddhist Method, which is the teaching method of the Buddha, brings the principles that will lead to success., used in the rehabilitation of drug addicts is path of accomplishment; basis for success. And "The Noble Eightfold Path It is the way to end the suffering of those receiving rehabilitation treatment. along with following the principles, virtue, concentration, discernment or wisdom.

Keywords: Rehabilitation; Drug addict; Buddhist Principles

บทนำ

ปัญหายาเสพติดนับเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทยและทั่วโลกมายาวนาน และทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกวัน ส่งผลกระทบในหลายด้าน ทั้งด้านสุขภาพทางกายและจิตของผู้เสพ ผลกระทบต่อสังคมและครอบครัว นอกจากนี้ยังส่งผลไปในด้านการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนความมั่นคงของประเทศปัญหาเสพติด จึงเป็นปัญหาที่มีไขเฉพาะเนื่องจากการระบาดและการเจ็บป่วยจากโรคเท่านั้น แต่ยังมีความเกี่ยวเนื่องกับปัญหาพื้นฐานของสังคมอีกด้วย ปัญหาเสพติดจึงกลายเป็นปัญหาสำคัญของโลกอีกปัญหาหนึ่งปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อสถานการณ์ยาเสพติดอาจเป็นผลมาจากสภาพสังคมปัจจุบันที่มีความหลากหลาย สลับซับซ้อน การขยายตัวและพัฒนาประเทศอย่างรวดเร็วส่งผลกระทบทางสังคมทำให้เกิดวิถีการดำรงชีวิตของบุคคลในสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเกิดจากสภาวะแวดล้อมที่บุคคลต้องดิ้นรนและมีความต้องการเพิ่มขึ้นในหลายรูปแบบทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง โดยเฉพาะยาเสพติดซึ่งนับเป็นปัญหาที่สำคัญและเกิดขึ้นพร้อมกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง และยังเป็นปัญหาเรื้อรังไม่สามารถแก้ไขให้หายขาดไปจากสังคมได้ ทั้งยังมีการแพร่ระบาดเข้าไปในชุมชนต่างๆ อย่างรวดเร็วและรุนแรงที่สำคัญได้ทำลายเศรษฐกิจและสังคมตลอดจนความมั่นคงของประเทศ แม้ว่าทุกฝ่ายจะพยายามป้องกันแก้ไขปัญหามาโดยตลอดแต่กลับทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น (นิพนธ์ จำเริญพันธุ์, 2551) จนรัฐบาลต้องประกาศสงครามกับปัญหาดังกล่าว ตัวอย่างเช่น ยาบ้า แต่ปัญหาเสพติดก็ยังคงเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและยังไม่มีแนวโน้มลดลง ไม่ว่าจะเป็นการผลิตการค้าและการแพร่กระจาย กล่าวได้ว่าปัญหาเสพติดยังคงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญมากในปัจจุบัน มีการแพร่กระจายตัวอย่างกว้างขวางส่งผลให้สังคมไทยก้าวสู่ภาวะครอบครัวแตกแยก ชุมชนล่มสลาย เกิดกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวงจรของยาเสพติดคือ ผู้ผลิต ผู้ค้าและผู้เสพเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งในแง่ของจำนวนและความหลากหลาย เป็นจุดเปลี่ยนของปัญหา ยาเสพติดที่ก่อตัวขึ้นส่งผลกระทบเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาอื่นๆ ที่ซับซ้อนจนกลายเป็นกลุ่มของปัญหาสังคมที่สำคัญที่สุดของประเทศ

พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ได้บัญญัติถึงบุคคลผู้มีอำนาจและบุคคลที่จะเข้ามารับการบำบัดรักษา รวมถึงขั้นตอนต่างๆ ตามกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดและโทษของผู้ที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจถือได้ว่าเป็นวิธีการบังคับรักษาเพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายที่จะแยกผู้เสพออกจากผู้ค้ายาเสพติดซึ่งจะทำให้บุคคลเหล่านั้นกลายเป็นแนวร่วมของภาครัฐแล้วกลับเป็นคนดีสู่สังคม และจะส่งผลให้คดียาเสพติดกลายเป็นแนวร่วมของภาครัฐแล้วกลับเป็นคนดีสู่สังคมและจะส่งผลให้คดียาเสพติดที่จะต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มรูปแบบลดปริมาณลงบางส่วน โดยคดีเหล่านั้นจะผันตัวเองเข้าสู่



กระบวนการทางเลือกใหม่ตามผลของกฎหมาย และบุคคลที่จะเข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามที่พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 กำหนดไว้ และเมื่อเข้าสู่กระบวนการดังกล่าวแล้วการดำเนินการต่างๆ ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นการเฉพาะ โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายไม่ต้องการที่จะลงโทษผู้กระทำความผิดถึงถือว่าผู้ที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นผู้ป่วย ซึ่งผู้ที่เข้ารับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดตามพระราชบัญญัติยาเสพติด พ.ศ. 2545 ต้องมีคุณสมบัติ คือ ผู้ติดยาเสพติด ผู้เสพ และมีไว้ในครอบครองซึ่งยาเสพติด ผู้เสพและมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายยาเสพติด และผู้เสพและจำหน่ายยาเสพติด (สิงห์พิทักษ์ ละมุลมอญ, 2556)

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวตะวันออก เป็นศาสนาที่มีความแตกต่างจากศาสนาอื่นๆ ที่มีชั้นตัตถิธรรม และเชื่อในเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ มองโลกแบบผู้รักสันติภาพ จึงอยู่ร่วมกับศาสนาอื่นๆ ได้โดยไม่มี ความขัดแย้ง การสอนพระพุทธศาสนามีแต่บวกกับบวก ในสังคม และความสุขของสังคมไทยนั้น มีรากฐานมาจากคำสอนของพระพุทธศาสนา (วิชัย ต้นศิริ, 2551) สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 6 ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) โดยเป็นการสนับสนุนให้นำหลักธรรมของศาสนา มาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย ดังนั้น หากบุคคลเห็นห่างจากคุณธรรมทางศาสนา ก็จะทำให้การประพฤติปฏิบัติขาดหลักธรรมดำเนินชีวิต ขาดหิริโอตตปละ ขาดความเสียสละเพื่อส่วนรวม คุณธรรมทางพระพุทธศาสนาจึงจะช่วยสร้างวิถีชีวิตให้ดำรงอยู่ในทางสายกลาง และในขอบเขตของวัฒนธรรมที่ไม่ยึดติดได้และวิถีทางของพุทธธรรมก็เข้ากันได้เป็นอย่างดีกับการสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ห่างไกลจากยาเสพติดได้พุทธวิธีเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัททั้ง 4 คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไปทั้งเทวดาหรือมนุษย์ ตามพระนามที่ได้รับยกย่องว่า สดถา เทวมนุสสานิ ทรงเป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย และวสะ บุรพาเดชา ได้กล่าวไว้ว่าจุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้านั้น พระพุทธองค์ทรงสอน 3 ประการ คือ 1) เพื่อให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น (อภิญญาธรรมเทศนา) ข้อนี้หมายความว่าสิ่งที่ทรงรู้แต่ทรงเห็นว่าไม่จำเป็นสำหรับผู้ฟังก็ไม่ทรงสอนสิ่งนั้น สิ่งใดที่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ คือไม่เป็นเงื่อนไขแห่งระบบการครองชีวิตอันประเสริฐ (พรหมจรรย์) ไม่เป็นไปเพื่อความดับ ความสงบ เพื่อคลายกำหนด ตรัสรู้และนิพพาน ก็ทรงละไว้ 2) เพื่อให้ผู้ฟังตรองตามแล้วเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรองตามให้เห็นด้วยตัวเอง (สนิทานธรรมเทศนา) คือไม่ยากจนเกินไป ไม่ง่ายจนเกินไป อยู่ในขอบเขตที่ตรึกตรองขบคิดได้ 3) เพื่อให้ผู้ฟังเห็นผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัครจรรย สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน (วสะ บุรพาเดชา, 2554) โดยอหิบาท 4 เป็นธรรมที่ทำให้เกิดอหิทธิ (ในภาษาสันสกฤต ใช้คำว่า “อหิทธิบาท 4”) การจะประสบความสำเร็จอย่างสูงสุดต้องมีธรรมทั้ง 4 นี้ จะขาดส่วนหนึ่งส่วนใดไปไม่ได้ ดังนี้ 1) ฉันทะ คือ ความชอบ ความพอใจ 2) วิริยะ คือ ความเพียร 3) จิตตะ คือ ความมุ่งมั่น 4) วิมังสา คือ การคิดวิเคราะห์ จิตที่มุ่งมั่น (จิตตะ) จะให้มีพลังจากจิตได้สำนึก ซึ่งทั้งฉันทะ วิริยะ จิตตะ ต้องอาศัยสมาธิเป็นตัวช่วย แต่วิมังสาต้องอาศัยสติเท่านั้น และธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็น

สัตบุรุษมี 7 อย่าง คือ ธัมมัญญตา อตถัญญตา อัตตัญญตา มัตตัญญตา กาลัญญตา ปริสสัญญตา และ ปุคคลัญญตา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2538)

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

1. ทฤษฎีอาชญาวิทยา

1.1 ทฤษฎีอาชญาวิทยาของสำนักอาชญาวิทยาคลาสสิก ผู้นำคนสำคัญของสำนักนี้ คือ ซีซาร์ เบ็คคาร์เรีย (Cesare Beccaria) เป็นผู้ที่ถูกขึ้นมากัดค้านการใช้อำนาจรัฐในการลงโทษที่ทารุณโหดร้ายและไม่เป็นธรรม โดยเฉพาะการลงโทษประหารชีวิต ซึ่งผู้มีอำนาจปกครอง และผู้นำทางศาสนาใช้เป็นเครื่องมือในการกำจัดฝ่ายตรงข้ามหรือผู้ที่มีความคิด คัดค้าน และได้ลงโทษประหารชีวิตประชาชนไปเป็นจำนวนมาก โดยไม่มีการไต่สวน ที่เป็นธรรม เบ็คคาร์เรีย เรียกร้องให้มีการปรับปรุงแก้ไขกระบวนการยุติธรรม โดยเสนอ ให้ผู้พิพากษามีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาความผิดของจำเลยเพียงอย่างเดียว แต่ ไม่ให้มีอำนาจในการกำหนดระวางโทษ และการออกกฎหมายควรเป็นอำนาจหน้าที่ ของฝ่ายนิติบัญญัติเท่านั้น

1.2 ทฤษฎีอาชญาวิทยาของสำนักอาชญาวิทยาปฏิฐานนิยม เกอร์รี่ (Andre-Michel Guerry) อธิบายว่า อาชญากรรมประเภททรัพย์สิน จะเกิดขึ้นสูงมากขึ้นในเขตพื้นที่อันคนร่ำรวย แต่ อาชญากรรมประเภทใช้ความรุนแรงจะเกิดขึ้นมากในย่านคนยากจน ควอเต้ท ได้ เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมของสถานการณ์อาชญากรรม เขาอธิบายว่า อาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกาย มักปรากฏในเขตพื้นที่ ภูมิอากาศร้อนมากกว่าเขตพื้นที่ภูมิอากาศหนาว ในทางกลับกันอาชญากรรม เกี่ยวกับทรัพย์สิน จะเพิ่มขึ้นเมื่อเข้าใกล้เขตพื้นที่อากาศหนาวหรือเมื่อใกล้ขั้วโลก ทฤษฎีของควอเต้ท เรียกว่า “กฎอุณหภูมิของอาชญากรรม” (Thermic of crime)

1.3 ทฤษฎีอาชญาวิทยาเชิงสังคมวิทยา ประกอบด้วย ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ ทฤษฎี โอนมี ทฤษฎีความตึงเครียด ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม นักสังคมศาสตร์คนสำคัญ ของสำนักนี้คือ ออกุสต์ ก็องต์ (August Comte) ซึ่งเปรียบสังคมเหมือนร่างกาย ของมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยระบบย่อยต่างๆ ซึ่งมีหน้าที่ของตนเอง

1.4 ทฤษฎีอาชญาวิทยาเชิงสังคมวิทยาและบูรณาการ ซูทเธอร์แลนด์ผู้นำคนสำคัญ ของสำนักนี้อธิบายกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับอาชญากรรม โดยสร้างทฤษฎีชื่อว่า “ทฤษฎีความสัมพันธ์ที่แตกต่าง” (Differential Association Theory) จาก แนวคิดของนักวิชาการกลุ่มสำนักชิคาโกที่ศึกษาเรื่องพื้นที่ซึ่งแบ่งออกเป็นโซนจาก ศูนย์กลางวงในขยายออกไปรอบนอก ซูทเธอร์แลนด์ อธิบายว่า โซนพื้นที่เมือง ชั้นใน จะมี “ความขัดแย้งทางวัฒนธรรม” (Cultural conflict) โดยมี “ความ แตกต่างระหว่างวัฒนธรรมสองวัฒนธรรม” (Two different cultures) วัฒนธรรมแรก คือ อาชญากร (Criminal) และวัฒนธรรมที่สองคือ ขนบธรรมเนียมของสังคม (Conventional)

2. ทฤษฎีแผนการดำเนินคดีอาญา

หลักการของแนวคิดนี้อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินคดีอาญาตามแบบปกติโดยการนำมาตรการแทนการดำเนินคดีอาญามาใช้ในขั้นตอนก่อนขึ้นศาล มาตรการแทน การดำเนินคดีอาญา หมายถึง การเปลี่ยนรูปแบบการดำเนินคดีอาญาในขั้นก่อนขึ้นศาล โดยหลีกเลี่ยงหรือเบี่ยงเบนไม่นำกระบวนการตามแบบพิธีมาใช้กับผู้กระทำความผิดให้ครบ ทุกขั้นตอน แต่ใช้วิธีอื่นแทน



ซึ่งอาจมีกฎหมายอนุญาตโดยชัดแจ้งหรือไม่ก็ตาม มาตรการแทนการดำเนินคดีอาญามีวัตถุประสงค์เพื่อนำผู้ต้องหาหรือผู้กระทำความผิดในคดีอาญาบางประเภทมาบำบัดรักษา ปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟู โดยเห็นว่าผู้กระทำความผิดมิใช่อาชญากร การกระทำนั้นมีเหตุปัจจัยจากการเจ็บป่วยทั้งทางร่างกายและจิตใจรวมตลอดถึงทั้งสภาวะแวดล้อม

3. ทฤษฎีการลงโทษ

3.1 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้แค้นทดแทน (Retributive Theory) ทฤษฎีนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากระบบการเมืองการปกครอง ศาสนา และระบบสังคมในสมัยอดีตที่ผู้มีอำนาจปกครอง จะใช้วิธีการลงโทษเพื่อการตอบแทนผู้กระทำความผิดให้ได้รับโทษ ใน ลักษณะตาต่อตาฟันต่อฟัน มีการใช้วิธีการที่รุนแรง ทั้งการประหารชีวิต การลงทัณฑ์ ทรมานด้วยรูปแบบต่างๆ เพื่อให้สาสมกับความผิดที่ผู้นั้นได้กระทำลงไป และเพื่อให้ ผู้กระทำความผิดสารภาพและเพื่อให้รู้สำนึกถึงความผิดในการกระทำของตน

3.2 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง (Deterrence Theory) มีแนวคิดว่าการลงโทษนั้นสามารถข่มขู่และยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษและบุคคลอื่นที่เห็นตัวอย่าง ทำให้ เกิดความเกรงกลัวโทษ จนไม่กล้ากระทำความผิดขึ้นอีก การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้ง มี วัตถุประสงค์หลัก 2 ประการคือ 1) เพื่อยับยั้งตัวผู้กระทำความผิดที่ถูกลงโทษไม่ให้กระทำ ผิดซ้ำอีก เพราะเกิดความกลัวเกรงในโทษที่ได้รับ อันเป็นผลให้ตัดโอกาสที่จะกระทำ ผิดขึ้นอีก (Incapacitation) 2) เพื่อยับยั้งบุคคลอื่นมิให้กระทำความผิด เนื่องจากได้เห็นผลร้ายของการกระทำความผิดและการได้รับโทษ จนไม่อยากจะกระทำความผิดเพราะเกรงกลัวในโทษ การลงโทษเพื่อข่มขู่ยับยั้งนี้อาจกล่าวได้ในอีกความหมายหนึ่งคือ เป็นการ ป้องกันมิให้เกิดการกระทำความผิดขึ้นอีก

3.3 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อแก้ไขฟื้นฟู (Rehabilitative Theory) มีแนวคิดว่าการลงโทษควรมีเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ให้กลับตัวเป็นคนดี เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิด กลับมากระทำความผิดซ้ำ รวมทั้งพยายามที่จะช่วยให้ผู้กระทำความผิดกลับคืนสู่สังคมได้ ตามปกติ จึงต้องมีการให้การเรียนรู้ การอบรม การฝึกอาชีพ ให้เพียงพอที่เขาจะใช้ ในการดำเนินชีวิตได้ รวมทั้งการพยายามช่วยให้ผู้กระทำความผิดไม่รู้สึกลำบากจากการ ที่ได้รับการลงโทษไปแล้ว

4. ทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ (Human relations theory)

นักมนุษยสัมพันธ์มีความเชื่อว่า การกระทำของคนต้องผ่านกระบวนการทางความคิด (ใช้สมอง) เกิดความรู้สึก ความเชื่อ ความคิด ตัดสินใจ และแสดงออกพฤติกรรมออกมาภายนอก พฤติกรรมของคนจึงออกมาจากความรู้สึกของคนที่มีต่อสิ่งนั้น ซึ่งนักทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์มีข้อสมมติฐาน เกี่ยวกับคนว่า คนเป็นมนุษย์สังคม (Social man) มีความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ ความต้องการ ความเชื่อเป็นของตนเอง พฤติกรรมของคนและกลุ่มคนเกิดจากแรงจูงใจที่อยู่ภายในตัวของคนแต่ละคน ความต้องการทางด้านจิตใจ ขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจ และการจูงใจ เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างประสิทธิภาพในการทำงาน และคนเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจัยอื่น (สิงห์พิทักษ์ ละมุลมอญ, 2556)

ความหมายของยาเสพติด

ยาเสพติดให้โทษเป็นปัญหาใหญ่ที่ทั่วโลกให้ความสำคัญในการป้องกันและปราบปรามเพื่อขจัดให้หมดสิ้นไปปัจจุบันรัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังโดยการเร่งปราบปรามผู้ผลิตผู้นำเข้าและผู้จำหน่ายยาเสพติดอย่างต่อเนื่องเพิ่มมาตรการในการควบคุมสารสำคัญและสารประกอบที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดรวมทั้งเพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิดนอกจากนี้หน่วยงานภาครัฐหลายแห่งได้ร่วมกันรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดมากขึ้น ซึ่งสามารถบรรเทาปัญหายาเสพติดในประเทศไปได้ในระดับหนึ่งอย่างไรก็ตามยาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังที่มีมานานการปราบปรามยาเสพติดวิธีเดียวไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมดการสร้างภูมิความรู้ให้แก่ประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งเยาวชนให้ทราบและตระหนักถึงภัยร้ายของยาเสพติดรวมทั้งการปลูกฝังหรือสร้างค่านิยมให้ต่อต้านยาเสพติดจึงเป็นการป้องกันปัญหายาเสพติดได้อีกวิธีหนึ่ง (สุพรรณ จีระเวชเจริญชัย, 2543)

อย่างไรก็ตาม ในแง่การให้ความหมายของยาเสพติด มีผู้ให้ความหมายในมุมมองที่หลากหลาย ดังนี้

1) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า “ยาเสพติด” หมายถึงยาหรือสารเคมีซึ่งเมื่อเสพหรือฉีดเข้าสู่ร่างกายก็จะติดก่อกำเนิดพิษเรื้อรังทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อม

2) องค์การอนามัยโลก (WHO) ได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ว่า “ยาเสพติด หมายถึงยาเสพติดชนิดใดชนิดหนึ่งไม่ว่าจะเป็นสารตามธรรมชาติหรือสารสังเคราะห์ที่ร่างกายได้รับซ้ำๆ บ่อยๆ โดยจะเป็นครั้งคราวหรือติดต่อกันเป็นเวลานานก็ตามและทำให้เกิดลักษณะสำคัญ 4 ประการ (ฉัตร ศิริวงศ์, 2554) คือ

2.1 เกิดความต้องการอย่างสุดจะอดกลั้นได้ต้องพยายามหาเสพให้ได้ (Compulsion)

2.2 ต้องเพิ่มปริมาณยาขึ้นเรื่อยๆ (Toleration)

2.3 ตกเป็นทาสของยาทั้งร่างกายและจิตใจถ้าหากหยุดยาจะทำให้เกิดอาการถอนยา (Withdrawal Symptoms)

2.4 เกิดเป็นผลร้ายต่อตัวผู้เสพและสังคม (Detrimental to self community)

3) กฎหมายยาเสพติดได้ให้ความหมายของยาเสพติดไว้ ตามพระราชบัญญัติและพระราชกำหนด ดังนี้ (โกศล วงศ์สวรรค์, 2543)

3.1 ตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่2) พ.ศ. 2528 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2530 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ยาเสพติดให้โทษ” หมายถึงสารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าโดยรับประทานดมสูดหรือด้วยประการใดๆ แล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายในลักษณะสำคัญเช่นต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยาที่มีความต้องการเสพทั้งร่างกายและจิตใจอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลาและสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลงรวมถึงพิษหรือส่วนของพิษที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจจะใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรือสารเคมีที่ใช้ผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วยทั้งนี้ตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแต่ไม่ได้หมายความว่าถึงยาสามัญประจำบ้านบางตำรับตามกฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่

3.2 ตามพระราชบัญญัติตามวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท พ.ศ. 2518 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2528 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “วัตถุออกฤทธิ์”



หมายความว่า วัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นสิ่งธรรมชาติที่ได้จากสิ่งธรรมชาติหรือวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทที่เป็นวัตถุสังเคราะห์ทั้งนี้ตามที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

3.3 ตามพระราชกำหนดป้องกันการใช้สารระเหย พ.ศ. 2533 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “สารระเหย” หมายถึงสารเคมีหรือผลิตภัณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมประกาศว่าเป็นสารระเหยจากความหมายของคำว่า การติดสิ่งเสพติดให้โทษ (Addiction) หรือบางครั้งก็เรียกสั้นๆ ว่าการติดสิ่งเสพติดหรือยาเสพติดนี้ย่อมแตกต่างจากคำว่า การติดเป็นนิสัย (Habituation) ซึ่งหมายถึง สารใดๆ ก็ตามนำมาเสพแล้วทำให้เกิดอาการติดขึ้น เนื่องจากความเชื่อมั่นหรือนิสัยความเคยชินของผู้เสพเองโดยสารนั้นไม่มีฤทธิ์ทำให้ติดเช่นบุหรืหมาก ยานัตถ์ยาถ่ายยาต้องสุรา เป็นต้น

สรุปได้ว่า สารเสพติดหมายถึงสารหรือยาที่เป็นผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติหรือจากการสังเคราะห์ซึ่งเมื่อบุคคลใดเสพหรือได้รับเข้าไปในร่างกายซ้ำๆ กันแล้วไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ เป็นช่วงระยะๆ หรือนานติดต่อกันก็ตามจะทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ในอำนาจหรือเป็นทาสของสิ่งนั้นทางด้านร่างกายและจิตใจหรือทางด้านจิตใจเพียงอย่างเดียวนอกจากนี้ยังต้องเพิ่มปริมาณเสพขึ้นเรื่อยๆ หรือทำให้สุขภาพของผู้เสพเสื่อมโทรมลงและเมื่อถึงเวลาอยากเสพแล้วไม่ได้เสพยาจะมีอาการผิดปกติทางด้านร่างกายและจิตใจหรือเฉพาะทางจิตใจเกิดขึ้นในผู้เสพนั่น

ขั้นตอนการแก้ปัญหายาเสพติด

ภัยพิบัติอันเกิดจากยาเสพติดนับเป็นวิกฤติที่ร้ายแรงที่สุดอย่างหนึ่งของประเทศ และนับวันมีแต่จะรุนแรงมากยิ่งขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา สำนักงาน ป.ป.ส. ได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งวิธีการหนึ่งที่คิดว่าประสบความสำเร็จคือ การแก้ไขโดยคนในชุมชนโดยใช้พลังชุมชน ให้มีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติด

การแก้ไขปัญหายาเสพติดถ้าจะทำให้ได้ผลอย่างแท้จริงนั้นเป็นเรื่องที่ต้องทำอย่างเป็นกระบวนการ เป็นระบบ และต่อเนื่องประกอบด้วย 5 ขั้นตอนต่อไปนี้

1. เตรียมความพร้อมชุมชนโดยสร้างจิตสำนึกร่วมกันว่าเป็นปัญหาของทุกคนและทุกฝ่ายต้องมาร่วมมือกัน โดยมีชุมชนเป็นศูนย์กลางในการดำเนินงาน
2. กำหนดวิธีการแก้ไขปัญหายา ร่วมแรง ร่วมใจ แก้ไขปัญหาให้สำเร็จ โดยร่วมกันจัดทำแผนงาน ของชุมชน ซึ่งมีแผนที่แก้ไขปัญหายาเสพติดโดยตรง โดยอ้อมและแผนการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้าน
3. ลงมือปฏิบัติตามแผนงาน ร่วมแรง ร่วมใจ แก้ไขปัญหาให้สำเร็จ โดยมีการดำเนินการกับผู้ค้ารายย่อย ผู้เสพ และกลุ่มเสี่ยง ด้วยความเอื้ออาทร ให้อภัย และให้โอกาส กลับมาสู่การใช้ชีวิตในชุมชนได้อย่างปกติสุข
4. เฝ้าระวังติดตาม เติบวรยาม เฝ้าระวังภัยที่อาจเกิด เพื่อไม่ให้ปัญหาที่ชุมชนแก้ไขได้แล้วนั้นกลับมาเกิดซ้ำอีก จึงต้องมีการจัดแบ่งคนคอยสอดส่องดูแลและติดตามสถานการณ์ปัญหาอยู่ตลอดเวลา รวมถึงสมาชิกในชุมชนก็ต้องตระหนักถึงปัญหาและพร้อมที่จะเข้าร่วมแก้ไขอย่างต่อเนื่องด้วย

5. เชื่อมโยงเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพิ่มเพื่อน เพิ่มข่าย ขยายพลังชุมชน เพื่อให้การแก้ไขปัญหามีความก้าวหน้ามากขึ้น ดีขึ้นจึงควรมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างกำลังใจให้ซึ่งกันและกันในการต่อสู้กับปัญหายาเสพติดตลอดจนร่วมกันพัฒนาชุมชนและเครือข่ายให้เข้มแข็งในทุกๆ ด้าน ก็จะช่วยขับเคลื่อนกระบวนการค้ายาเสพติดให้ออกห่างจากชุมชนได้มากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2554)

ทั้ง 5 ขั้นตอนนี้เป็นเพียงแนวทาง ที่ชุมชนสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนตัวเอง ซึ่งไม่จำเป็นต้องเรียงลำดับตามขั้นตอน เพื่อหยุดยั้งและลดระดับการขยายตัวของปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ให้อยู่ในระดับที่ควบคุมได้ และไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ชุมชน ดังนั้นทุกภาคส่วนของสังคม ต้องช่วยกันก่อนที่ผลกระทบจากปัญหามาถึงครอบครัวเรา ไม่ใช่ปล่อยให้ปัญหานี้ของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว พลังชุมชน ต้องลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหายาเสพติดร่วมกันเพื่อให้ปัญหาหมดสิ้นไปจากประเทศของเราตั้งแต่วินาทีนี้

การป้องกันปัญหาสิ่งเสพติด

การป้องกันปัญหาสิ่งเสพติดถือเป็นส่วนสำคัญที่จะป้องกันการติดยาเสพติดได้เป็นเบื้องต้น แต่ต้องทำอย่างจริงจังโดยเริ่มจากตนเองและขยายสู่สภาพแวดล้อมทางตัวบุคคลและสังคมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.1 การป้องกันตนเอง

1.1.1 ไม่ทดลองเสพสิ่งที่มีภัย เพราะอาจจะทำให้ติดได้ง่าย

1.1.2 เลือคบเพื่อนที่ดี พยายามหลีกเลี่ยงเพื่อนที่ชอบชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

1.1.3 รู้จักใช้วิจารณญาณในการแก้ปัญหา แต่หากว่าไม่สามารถแก้ไขเองได้ ก็ควรจะไปปรึกษาพ่อแม่หรือญาติผู้ใหญ่ที่ไว้ใจได้

1.1.4 การสร้างทักษะชีวิต โดยเฉพาะทักษะการปฏิเสธเมื่อถูกเพื่อนชักชวนให้เสพสิ่งเสพติด ต้องรู้จักปฏิเสธอย่างนุ่มนวล โดยการชี้แจงผลเสียของสิ่งเสพติดต่อการเรียนและอนาคต การรู้จักปฏิเสธอย่างจริงจังและจิตใจแน่วแน่จะทำให้เพื่อนเกรงใจไม่กล้าชวนอีก

1.2 วิธีป้องกันตนเอง

1.2.1 ศึกษาหาความรู้ เพื่อให้รู้เท่าทันโทษพิษภัยของยาเสพติด

1.2.2 ไม่ทดลองใช้ยาเสพติดทุกชนิดและปฏิเสธเมื่อถูกชักชวน

1.2.3 ระวังเรื่องการใช้ยา เพราะยาบางชนิดอาจทำให้เสพติดได้

1.2.4 ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

1.2.5 เลือคบเพื่อนดี ที่ชักชวนกันไปในทางสร้างสรรค์

1.2.6 เมื่อมีปัญหาชีวิต ควรหาหนทางแก้ไขที่ไม่ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด หากแก้ไขไม่ได้ควรปรึกษา ผู้ใหญ่

1.3 การป้องกันในครอบครัว

ผู้ที่ติดสิ่งเสพติดส่วนใหญ่จะเกิดจากครอบครัวที่แตกแยกมีปัญหา ขาดความรักความอบอุ่น เกิดความวุ่นวาย ขาดที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ ซึ่งเป็นเหตุให้เด็กๆ หันไปพึ่งยาเสพติดแทน ดังนั้นพ่อแม่จึง



ควรให้ความรักความอบอุ่น และพ่อแม่ก็ควรจะประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี และเป็นที่ปรึกษาให้แก่ลูกๆ ได้ ทำให้ลูกไม่หันไปพึ่งพายาเสพติด

1.4 วิธีป้องกันครอบครัว

1.4.1 สร้างความรัก ความอบอุ่นและความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว

1.4.2 รู้และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนเอง

1.4.3 ดูแลสมาชิกในครอบครัว ไม่ให้ข้องเกี่ยวกับยาเสพติด

1.4.3 ให้กำลังใจและหาทางแก้ไข หากพบว่าสมาชิกในครอบครัวติดยาเสพติด

1.5 การป้องกันในโรงเรียน

ครูควรให้ความรู้เกี่ยวกับโทษและอันตรายของสิ่งเสพติดให้กับนักเรียน จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการในโรงเรียนให้เพียงพอและสนับสนุนให้นักเรียนได้ร่วมกิจกรรมนันทนาการต่างๆ และสอนให้เด็กรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

1.6 การป้องกันชุมชน

การป้องกันชุมชนจากปัญหาสิ่งเสพติดทำได้หลายวิธี เช่น

1.6.1 การให้ความรู้ โดยการอบรมแก่ทุกคนในชุมชนให้เห็นโทษหรืออันตรายจากสิ่งเสพติด

1.6.2 เสริมกิจกรรมยามว่าง โดยการส่งเสริมอาชีพแก่ชุมชนยามว่าง เช่น การเย็บเสื้อผ้า การ

ทำรองเท้า เป็นต้น

1.6.3 ตั้งศูนย์รับแจ้งเบาะแสเกี่ยวกับสิ่งเสพติด เมื่อพบว่ามี การซื้อขายหรือเสฟสิ่งเสพติดภายในชุมชน

1.6.4 เข้าร่วมโครงการชุมชนปลอดสิ่งเสพติดต่างๆ ทั้งที่ทางราชการจัดขึ้น และชุมชนคิดริเริ่มขึ้นมาเอง

1.7 วิธีป้องกันชุมชน

1.7.1 ช่วยชุมชนในการต่อต้านยาเสพติด

1.7.2 เมื่อทราบแหล่งเสฟ แหล่งค้า หรือผลิตยาเสพติด ควรแจ้งให้เจ้าหน้าที่ทราบทันที

1.8 รัฐบาล

1.8.1 การให้การศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

1.8.2 แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างจริงจัง และจัดสรรงบประมาณในการป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพติด

1.8.3 จัดบุคลากรและหน่วยงานในการป้องกันและปราบปรามสิ่งเสพติดให้เพียงพอ และดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

1.8.4 การบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง บางครั้งเจ้าหน้าที่ตำรวจบางคนที่อยู่ด่านสิ่งเสพติดก็ปล่อยปละละเลย หรือทำการค้าสิ่งเสพติดเสียเอง ทำให้การปราบปรามไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังนั้นรัฐบาลจึงควรเข้มงวดกับผู้กระทำผิดและลงโทษผู้กระทำผิดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง (สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติ. 2555)

กระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดตามหลักพุทธวิธี

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำมาแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ ตามความเหมาะสมในแต่ละระดับของแต่ละบุคคล กล่าวเฉพาะกระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดผู้เขียนขอนำหลักอิทธิบาท 4 อันเป็นวิธีการดูแลด้วยการใช้ความรัก ความเอาใจใส่ ความหวังดี ความรู้ และทักษะทางด้านการดูแลด้วยการมีใจรัก พากเพียรทำ เอาจิตฝักใฝ่ ใช้ปัญญาสอบสวน (พวงขนานาถ จริยะจินดา, 2561) และหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหลักในการฟื้นฟู ดังอธิบายต่อไปนี้

1. แนวทางการฟื้นฟูปัญหาเสพติดด้วยหลักอิทธิบาท 4 อิทธิบาท คือหลักธรรมที่นำทางสู่ความสำเร็จ ดังนั้น แนวทางการฟื้นฟูปัญหาเสพติดที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมายตามหลักอิทธิบาท 4 มีดังนี้

ก. การบำบัดฟื้นฟูตามหลัก “อิทธิบาท 4” ชั้น ฉันทะ ในขั้นเตรียมการ โดยมีการเตรียมการก่อนทำการบำบัดฟื้นฟู ดังนี้ สัมภาษณ์ประวัติผู้ติดยาเสพติด การลงทะเบียนประวัติ แนะนำและชี้แจงวิธีการบำบัดรักษา แนะนำและชักชวนให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการบำบัดฟื้นฟู และตรวจสอบสุขภาพของผู้ติดยาเสพติดเบื้องต้น

ข. การบำบัดฟื้นฟูตามหลัก “อิทธิบาท 4” ชั้น วิริยะ ในขั้นตอนการบำบัดรักษา ผู้ที่ติดยาต้องมีความเพียร อดทนไม่ทอดทิ้งต่ออาการที่เกิดจากการใช้ยาเสพติด เพื่อช่วยระงับความต้องการยา ซึ่งขั้นตอนนี้จะเป็นการถอนพิษตามสภาพร่างกายและชนิดของยาเสพติดที่ใช้ เพื่อรักษาอาการขาดยาและสภาวะแทรกซ้อนต่างๆ ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อทำการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดกลับเป็นคนดีสู่ครอบครัวและชุมชน

ค. การบำบัดฟื้นฟูตามหลัก “อิทธิบาท 4” ชั้น จิตตะ ในขั้นตอนการฟื้นฟูสมรรถภาพ โดยผู้ที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจะต้องตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด โดยทำการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้ที่ติดยาเสพติด โดยทีมสหวิทยาการร่วมกันเข้าช่วยเหลือ เช่น พระสงฆ์ นักจิตวิทยา แพทย์ นักสังคมสงเคราะห์ ครู เจ้าหน้าที่ตำรวจ เป็นต้น

ง. การบำบัดฟื้นฟูตามหลัก “อิทธิบาท 4” ชั้น วิมังสา ขั้นตอนการติดตามผล โดยผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูจะต้องหมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องของตนว่าต้องไม่หวนกลับไปสู่วิถีชีวิตเดิม มีการวางแผน วัดผลและคิดค้นวิธีแก้ปัญหาเพื่อปรับปรุงแก้ไขในสิ่งที่เคยทำผิด โดยมีการติดตามผลดูแลผู้ที่เลิกยาหลังจากที่ผ่านขั้นตอนต่างๆ ในการบำบัดฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจแล้ว ซึ่งผู้ที่ติดยาจะต้องกลับไปสู่ครอบครัวและชุมชนของตน โดยศูนย์ฯ จะออกติดตาม เพื่อให้คำแนะนำ ให้ความช่วยเหลือ ให้กำลังใจ และที่สำคัญป้องกันและช่วยแก้ปัญหาของผู้ที่ติดยาเสพติดไม่ให้หวนกลับมาเสพติด โดยการพบปะพูดคุยกับผู้ป่วยโดยตรง และการพูดคุยทางโทรศัพท์ ทางจดหมาย หรือสอบถามจากบุคคลอื่น จนผู้ป่วยสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติโดยไม่พึ่งพายาเสพติด



แนวทางการฟื้นฟูปัญหาเสพติดด้วยหลักมรรคมีองค์ 8

มรรคมีองค์ 8 โดยความหมายคือ หนทางของความดับทุกข์ ดังนั้น การบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด จนเป็นคนดีตามหลัก มรรคมีองค์ 8 ก็คือ การนำไปสู่การพ้นจากการติดยา ในที่นี้ขอนำหลักมรรคมีองค์ 8 ประยุกต์ใช้ในการฟื้นฟูผู้ติดยา ผ่านกิจกรรมทั้ง 7 ดังนี้

1. กิจกรรมศาสนบำบัด เป็นการนำแนวคิดทางด้านสมาธิ อันประกอบไปด้วยสัมมาวายามะ คือเพียรพยายามชอบ คือ 1. พยายามป้องกันไม่ให้ความชั่วเกิดขึ้น 2. พยายามละความชั่วที่มีอยู่ 3. พยายามก่อให้เกิดความดี และ 4. พยายามรักษาความดีที่มีอยู่แล้ว และสร้างสัมมาสมาธิอันเป็นการไม่ปล่อยให้เกิดความพลั้งเผลอ จิตเลือนลอย ดำรงอยู่ด้วยความรู้ตัวอยู่เป็นปกติ ความระลึกรู้ชอบ อีกทั้งสัมมาสมาธิอันเป็นการฝึกจิตให้ตั้งมั่น สงบ สงัด จากกิเลส นิเวศน์อยู่เป็นปกติ ความตั้งจิตมั่นชอบ ผ่านการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

1.1 กิจกรรมอบรมศีลธรรม โดยพระสงฆ์ที่เป็นพระวิทยากร เป็นผู้ให้ความรู้ โดยมีกิจกรรมทำวัตรเช้า-เย็น การนั่งสมาธิ การเดินจงกรม การสวดมนต์ การแผ่เมตตา การฟังธรรมะ

1.2 กิจกรรมจุดเทียนชัยถวายพระพร อันเป็นกิจกรรมเสริมสร้างศรัทธาต่อพระมหากษัตริย์ ตระหนักถึงพระมหากรุณาธิคุณ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทย

1.3 กิจกรรมการอบรมสภาพปัญหาสังคม เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูได้ตระหนักถึงปัญหาต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว ไม่ว่าจะเป็นปัญหาครอบครัวที่แตกแยก ปัญหาเสพติด และปัญหาการทะเลาะวิวาท

1.4 กิจกรรมกตัญญูรู้คุณ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูได้รำลึกถึงพระคุณบิดามารดา เกิดความกตัญญูรู้คุณ มีจิตสำนึกที่ดี โดยศูนย์ฯ ใช้สื่อต่างๆ ประกอบ เช่น เสียงดนตรี นิทาน บทกวี วีดิทัศน์

1.5 กิจกรรมค้ำน้ันสัญญาและคำสาบาน โดยให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูตั้งคำปฏิญาณโดยกล่าวอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นพยาน ต่อหน้าพระและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อไม่ให้หวนกลับไปหาเสพติดอีก จากนั้นก็ให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูได้บูชาบิดา มารดา ผู้ปกครอง ด้วยการนำดอกไม้ไปกราบ ล้างเท้า แสดงความรักต่อกัน จนเกิดจิตสำนึกที่จะแก้ไขสิ่งที่ได้ทำผิดพลาดไป

2. กิจกรรมทางสังคม เป็นเป็นการบำบัดบนฐานของการนำกิจกรรมและอาชีพมาผสมผสานให้เกิดกระบวนการพัฒนาด้วยสัมมาวาจา คือการเจรจาชอบ คือ ประกอบด้วยวจีสุจริต 4 อันได้แก่ เว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ พูดส่อเสียดยุยงให้เขาแตกกัน และพูดเพ้อเจ้อไร้สาระ และสัมมากัมมันตะ เป็นการประพฤติดีงามทางกาย การงานชอบ คือ ประกอบด้วยกายสุจริต 3 อันได้แก่ 1. ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต 2. ไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ 3. ไม่ประพฤติผิดทางกามารมณ์ ตลอดทั้งการสร้างสัมมาอาชีวะ คือการทำมาหากินอย่างสุจริต การเลี้ยงชีวิตชอบ ไม่ประพฤติมิฉฉาชีพ ด้วยกิจกรรมเหล่านี้คือ

2.1 กิจกรรมเวชบำบัด เป็นกิจกรรมการรักษาด้วยยาสมุนไพร โดยผู้บำบัดที่ติดมากก็จะต้องได้รับการรักษาด้วยยาสมุนไพรมากหรือนาน โดยนำสมุนไพรมาใช้เพื่อการล้างพิษโดยให้ผู้ป่วยดื่มซึ่งจะทำให้อาเจียนและถ่ายออกมา ซึ่งเป็นการรักษาของอาการที่ร่างกายขึ้นกับยา เพื่อจะได้หยุดยาได้ การถอนพิษยาสำหรับผู้ติดยาเสพติด อาจใช้สมุนไพรหรือให้หยุดยาไปเฉย ๆ และให้ทรมาณไปจนกว่า

จะพ้นระยะอาการถอนยา จะใช้เวลาประมาณ 5-7 วัน ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการสั่งสอนผู้ติดยาให้รู้ถึงความ
ทรमान ไม่กล้าที่จะกลับไปติดยาอีก

2.2 กิจกรรมอาชีวะบำบัด กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู ได้ฝึกอาชีพที่
เหมาะสมกับตนเอง เช่น อาชีพทำนา อาชีพเลี้ยงสัตว์ปีก อาชีพเลี้ยงปลา ตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8
เพื่อให้ผู้บำบัดได้รู้จักการประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต

2.3 กิจกรรมชุมชนบำบัด เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู เพื่อให้ผู้บำบัด
ได้ฝึกการรู้จักกลุ่มบุคคล รู้จักหมู่คณะ รู้จักชุมชน และรู้ถึงวิถีชีวิตที่จะประพาสต่อชุมชนนั้นๆ ว่า เมื่อเข้า
ไปในชุมชนนี้จะประพาสหรือทำกิจหรือพูดอย่างไร ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างไร ตามหลักธรรม
มรรคมีองค์ 8 ซึ่งชุมชนบำบัดเป็นวิธีการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้อยู่ร่วม
เสมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวขนาดใหญ่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อให้ผู้เสพติดเข้ารับการบำบัดฯสามารถ
เปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเอง ในเรื่องระเบียบวินัย และปรับเปลี่ยนความคิด ทศนคติ และพฤติกรรม
เพื่อให้ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ ระยะเวลาในการบำบัด 1-1.5 ปี

2.4 กิจกรรมครอบครัวบำบัด เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นร่วมกับครอบครัวเพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัด
ฟื้นฟูได้ปฏิบัติตนต่อครอบครัวของตนด้วยดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งบิดามารดา ตามหลักธรรมมรรคมีองค์
8 โดยได้ประยุกต์ใช้แนวคิด MMFF ซึ่งมีการแบ่งการทำหน้าที่ของครอบครัวออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่
การแก้ปัญหา การสื่อสาร บทบาท การตอบสนองทางอารมณ์ ความผูกพันทางอารมณ์ และการ
ควบคุมพฤติกรรม

3. กิจกรรมเสริมภูมิปัญญา เป็นเป็นการบำบัดบนฐานของการนำกิจกรรมที่จะสร้างความรู้ให้
เกิดขึ้นผ่านสัมมาทิฐิคือปัญญาชอบ ความเห็นชอบ คือ ความรู้ในอริยสัจ 4 และการสร้างความเข้าใจ
สัมมาสังกัปปะคือความดำริชอบ คือ 1. ดำริในการที่จะออกจากกาม 2. ดำริในอันที่จะไม่พยาบาท 3.
ดำริในอันที่จะไม่เบียดเบียนผู้อื่น สัตว์อื่น ผ่านกิจกรรมเหล่านี้คือ

3.1 กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานให้ผู้เข้ารับการบำบัด
ฟื้นฟูมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ได้แก่ การทำบุญตักบาตร การเข้าร่วมประเพณีในชุมชน การร่วม
กิจกรรมที่ชุมชนจัดขึ้น ตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 เพื่อให้ผู้บำบัดได้ประพาสตนให้เหมาะสมแก่
ภาวะของตน เมื่อรู้ว่าจะประพาสในเรื่องใดก็ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นเมื่อร่วมกิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น
โดยให้ผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูมีส่วนร่วมในกิจกรรมประเพณีในชุมชนโดยให้ชุมชนให้ความสำคัญกับ
เขาในการเป็นผู้นำในสิ่งที่เหมาะสม

3.2 กิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้ผู้เข้ารับการ
บำบัดฟื้นฟูสามารถนำหลักการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดย
คำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความ
รอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ มาบูรณาการใช้ใน
ชีวิตประจำวัน ขึ้น ตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 โดยมีหลักการในการนำไปประยุกต์ใช้กับผู้เข้ารับ
การบำบัดฟื้นฟู



บทสรุป

การใช้พุทธธรรมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจิตใจให้มีความเข้มแข็ง โดยใช้ภูมิคุ้มกันทางครอบครัวที่เป็นความรักความอบอุ่น ความเข้าใจซึ่งกันและกันและกันภูมิคุ้มกันจากสังคมสิ่งแวดล้อม ภูมิคุ้มกันจากกัลยาณมิตร รวมถึงการเสริมสร้างการเรียนรู้ที่เกิดจากตนเองเป็นผู้กำหนด เยาวชนส่วนใหญ่ที่หลงเข้าไปเสพติดหรือเกี่ยวข้องกับยาเสพติด อาจเนื่องจากขาดความรักความอบอุ่น ขาดความรู้ความเข้าใจต่อสังคมเข้าใจว่าตนเองไม่มีคุณค่า และขาดความรู้ทางธรรมะพื้นฐาน หากเราต้องการแก้ปัญหาเรื่องยาเสพติดของเยาวชน เราจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว เยาวชนควรได้เรียนรู้ปรับทัศนคติมุมมองด้วยการใช้ปัญญาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาของตนเอง การนำพุทธวิธีซึ่งเป็นวิธีสอนของพระพุทธเจ้านำหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จมาใช้ในการการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด คือ อิทธิบาท 4 ซึ่งประกอบด้วย 1) ฉันทะ (ความรัก และความพอใจ) 2) วิริยะ (ความเพียร) 3) จิตตะ (ความเอาใจจดจ่อ ความเอาใจใส่) 4) วิมังสา (การใช้ปัญญาไตร่ตรอง ตรวจสอบ) และใช้หลักธรรมมรรคมีองค์ 8 เป็นหนทางแห่งความดับทุกข์ของผู้เข้ารับการบำบัดฟื้นฟู โดยใช้กิจกรรม 7 กิจกรรม เป็นตัวขับเคลื่อนตามหลักธรรมมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ 1) กิจกรรมศาสนบำบัด 2) กิจกรรมเวชบำบัด 3) กิจกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น 4) กิจกรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5) กิจกรรมอาชีพบำบัด 6) กิจกรรมชุมชนบำบัด 7) กิจกรรมครอบครัวบำบัด พร้อมทั้งปฏิบัติตามหลัก ศีลสมาธิ ปัญญา โดย ศีล เป็นเครื่องข่มจิต ข่มที่ตัวจิตไม่ให้ตามใจกิเลส สมาธิ เป็นเครื่องข่มกิเลส ไม่ให้มาเบียดเบียนจิตได้ และปัญญา เป็นเครื่องขุดรากถอนโคนกิเลส

เอกสารอ้างอิง

- โกศล วงศ์สวรรค์. (2543). *ปัญหาสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.
- ฉัตร ศิริวงศ์. (2554). กระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน กรณีศึกษา: บ้านโนนยางหมู่ที่ 11 ตำบลกำแมด อำเภอภูทอก จังหวัดเลย. *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นิพนธ์ จำเนียรพันธุ์. (2551). แนวทางการแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังคดีเสพยาบ้า: ศึกษาเฉพาะกรณีผู้ต้องขังทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา. *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พวงขมนาด จริยะจินดา. (2561). บทบาทของผู้ดูแลผู้สูงอายุตามหลักอิทธิบาท 4. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 1(2), หน้า 18-28.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2538). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วสะ บุรพาเดชา. (2554). *บทความธรรมะ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ.
- วิชัย ต้นศิริ. (2551). *วัฒนธรรมพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.
- สถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติ. (2555). *คู่มือการให้การปรึกษารายบุคคลและครอบครัว*. กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.



สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2554). *สถานการณ์ยาเสพติดและแนวโน้มของปัญหาประกอบการพัฒนายุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 -2559)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (สำนักงาน ป.ป.ส.).

สิงห์พิทักษ์ ละมุลมอญ. (2556). *ปัญหาการใช้ดุลพินิจของศาลในการบังคับใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545*. สำนักงานศาลยุติธรรม.

สุพัฒน์ อีระเวชเจริญชัย. (2543). *สุขภาพเพื่อชีวิต*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.





ศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลกับการรับผิดชอบทางสังคมในขงจื้อ Individual Morality and Social Responsibility in Confucius

พระครูสุวัฒนภัทรภรณ์ ภัททจิตโต (สาระเจริญ)

Phrakhru Suwatthanapattaraporn (Phattajitto)

คณะพุทธศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Buddhism, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: religion.phd@mcu.ac.th

Received July 29, 2023; Revised September 1, 2023; Accepted: September 20, 2023



บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลและการรับผิดชอบทางสังคมในขงจื้อ การศึกษานี้เป็นการใช้เอกสารและหนังสือ ผลการศึกษาพบว่า ศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลของขงจื้อเป็นการระบุถึงเป้าหมายของการอยู่ร่วมกัน แต่เป้าหมายนี้ถูกมองว่าเป็นเรื่องที่ขงจื้อเสนอไว้แต่ไม่อาจนำมาปฏิบัติได้จริงในสังคมจึงเป็นแค่อุดมคติจึงเป็นแค่อุดมคติที่ขงจื้อเสนอไว้เท่านั้น ขณะที่การรับผิดชอบทางสังคมเป็นเรื่องของข้อปฏิบัติที่กล่าวถึงการเลือกที่ถูกต้องและเหมาะสม ข้อปฏิบัติที่ขงจื้อนี้จึงมีความหลากหลายอันมาจากวิถีของการเลือกที่แตกต่างกันไป แต่ขงจื้อมองว่าการเลือกนั้นไม่ควรจะเลือกแล้วทำลายเป้าหมาย เพราะมองว่าทำไม่ได้ แล้วหลีกเลี่ยงไปจากสังคมนั้น แต่ควรเป็นการเลือกที่จะทำวิธีอื่นแต่มีเป้าหมายคือการอยู่ในสังคมต่อไป หากพิจารณาจากแนวคิดทั้ง 2 ด้านนี้จะพบว่าขงจื้อในวัฒนธรรมจีนที่เป็นต้นแบบนั้นมุ่งเน้นไปที่ศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลมากกว่า แต่ในปัจจุบันการพิจารณาขงจื้อกลายเป็นศีลธรรมทางสังคมแทนในแง่ของการเลือกใช้และการนำเสนอการปฏิบัติมากกว่าจะมองไปที่เป้าหมาย ทั้งนี้อาจมาจากการเปลี่ยนแปลงคตินิยมที่มุ่งสนใจที่เครื่องมือปฏิบัติตนมากกว่าเป้าหมายเชิงอุดมคติหรือเป็นไปตามเงื่อนไขที่เหล่าศาสนาต่างๆ วางอุดมคติไว้ แต่การปฏิบัติอาจไม่สอดคล้องกับเป้าหมายนั้นเมื่อเวลาผ่านไป จึงเป็นการเลือกที่สามารถปฏิบัติได้เพื่อให้เหมาะสมกับกาลเวลา

คำสำคัญ: ศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคล; การรับผิดชอบทางสังคม; ขงจื้อ

Abstract

This article aims to study individual morality and social responsibility in Confucius. This study uses documents and books. The study found that Confucius's individual morality identifies the goal of coexistence. But this goal was seen as something proposed by Confucius but could not be implemented in society. So it's

just an ideal presented by someone. While social responsibility is a matter of practice, it speaks of making the right and proper choices. This practice therefore has a variety of different ways of choosing. But Confucius saw that choosing should not be choosing and destroying the goal. Because I can't do it. and escape from that society but should choose to do other ways but with the goal of staying in society. Considering these two concepts, Confucius in the original Chinese culture focuses more on individual morality. But nowadays, Confucian considerations have become a social morality in terms of choosing and presenting practices rather than goals. This may be due to a change in belief that focuses more on how tools behave than on ideological goals, or on the conditions that different religions have. Idealize, however the practice may not resonate with that goal over time. Therefore, consider and choose what is practical and appropriate for the time separately.

Keywords: Individual Morality; Social Responsibility; Confucius

บทนำ

ลักษณะของการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมได้ถูกนำเสนอผ่านประวัติศาสตร์จำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นในด้านการมีสัญญาประชาคมและกฎเกณฑ์กติการวมถึงความรับผิดชอบต่อการกระทำที่จะสร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น ทางศาสนามองว่าการอยู่ร่วมกันของมนุษย์นั้นเป็นเครื่องมือในการที่มนุษย์จะทำให้เกิดความสันติสุขหรือเป็นไปด้วยดี ในคำสอนที่เสนอให้เห็นวิธีการปฏิบัติตนในแง่ของการหลีกเลี่ยงจากสังคม ดังที่ขงจื๊อกล่าวว่า “อาจารย์กล่าวว่า สัตบุรุษย่อมปลีกตัวจากโลก รongลงมา ย่อมปลีกตัวจากแผ่นดิน รongลงมา ย่อมปลีกตัวจากกามารมณ์ รongลงมา ย่อมปลีกตัวจากการใช้วาจา” (ขงจื๊อ, 2562)

วิถีชีวิตดังกล่าวเป็นวิถีที่ถูกมองจากแง่ของการที่ขงจื๊อต้องการจะปฏิเสธและชี้ให้เห็นคุณค่าของการรับผิดชอบต่อศีลธรรมทางสังคมมากกว่า จึงไม่เห็นด้วยกับการหลีกเลี่ยงตัวเองออกจากสังคม เพราะทุกอย่างต่างมีค่า ตามที่ขงจื๊อกล่าวว่า การไม่เข้ารับราชการเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อาวุโสกับผู้เยาว์ยังไม่อาจละได้ โฉนจะละหน้าที่ระหว่างผู้ปกครองกับข้าบริพารได้เล่า พยายามรักษาความบริสุทธิ์ส่วนตัว แต่กลับปล่อยให้ความสัมพันธ์อันยิ่งใหญ่สับสน วุ่นวาย วิญญาณเข้ารับราชการอันยิ่งใหญ่ สับสนวุ่นวาย วิญญาณเข้ารับราชการก็เพื่อดำเนินตามความถูกต้อง ส่วนการที่เตายังไม่ก้าวหน้านั้นก็รู้ดีอยู่แล้ว” (ขงจื๊อ, 2562)

การกล่าวนี้เป็นการให้คุณค่าต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม และไม่เห็นด้วยกับการที่ปัจเจกบุคคลที่ยึดมั่นต่อตัวเองจนลืมความรับผิดชอบต่อสังคม จึงนำไปสู่วิธีการที่ขงจื๊อมองผ่านวิธีการดำเนินชีวิตในสังคมนั้นมีค่ามากกว่าการหลีกเลี่ยงจากสังคม ขงจื๊อมองว่าการหาทางออกจากสังคมของปัจเจกบุคคลเป็นเรื่องง่ายเกินไปและไม่ถูกต้อง แต่การมาร่วมกันขัดเกลาสังคมให้ถูกทางต่างหากเป็นวิธีที่ถูกต้อง ขงจื๊อจึงหันมาให้ความสำคัญแก่ศิษย์ผู้อยากเรียนรู้ และผู้ต้องการขัดเกลาตัวเอง (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556) ผ่านการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์แบบพ่อกับลูก รวมถึงครอบครัวกับรัฐ เพราะตามจริงแล้วการเข้ารับราชการเป็นการถูกต้องเที่ยงธรรมกว่าการหลีกเลี่ยงหนีไปลำพังผู้เดียว



เพราะการปกครองหมายถึงการแก้ไขนามธรรมให้ถูกต้องและการจัดความสัมพันธ์ชุดต่างๆ ให้เป็นไปตามครรลองที่ควรจะเป็นอีกด้วย

บทความนี้จึงต้องการเสนอถึงความหมายของการให้ความสำคัญระหว่างศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลกับการรับผิดชอบทางสังคมที่นำเสนอในศาสนาขงจื้อ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความหมายของการนำเสนอศีลธรรมที่ถือว่าเป็นพื้นฐานของการแสดงออกส่วนตัวว่าเป็นเรื่องที่ควรปรับแก้ไขให้เกิดความเข้าใจต่อการรับผิดชอบทางสังคมมากยิ่งขึ้น เป็นการระบุถึงความรับผิดชอบต่อผู้อื่นนั้นว่ามีความจำเป็นมากกว่าความต้องการส่วนตัว

แนวคิดเรื่องศีลธรรมแบบปัจเจกและศีลธรรมทางสังคม

ความหมายของศีลธรรมนั้นมีการกล่าวถึงศีลธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคลผ่านการปฏิบัติตนตามหลักคำสอนของศาสนาเต๋าที่เน้นไปที่การออกแสวงหาธรรมชาติไม่ยุ่งเกี่ยวกับสังคม กับศีลธรรมทางสังคมที่เน้นตามหลักศาสนาขงจื้อ ดังนี้

1. ศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคล (individual morality) เป็นการอ้างถึงการสำนึกผิดชอบชั่วดีที่เป็นการขัดขวางถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง ทั้งนี้วินสตันคิง (Winston L.King) ได้อธิบายว่าบาปหรือความชั่วเป็นสิ่งที่เมื่อปัจเจกบุคคลกระทำไปแล้วจะเป็นสิ่งขัดขวางการพ้นทุกข์ของเขาเอง เพราะทำให้จิตใจของเขาเศร้าหมอง อันจะส่งผลให้การปฏิบัติตนเพื่อพ้นทุกข์ของเขาเองประสบความสำเร็จยิ่งขึ้น (สมภาร พรหมทา, 2548) การมองว่า ปัจเจกบุคคลเมื่อทำสิ่งใดไปแล้วสิ่งที่ขัดขวางต่อประโยชน์ของบุคคลนั้นจึงเป็นเรื่องของการขัดต่อศีลธรรมปัจเจกบุคคลเป็นการมองศีลธรรมแบบมุ่งไปที่ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับบุคคลนั้นเป็นหลัก ในหลักการพิจารณาเรื่องศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลนั้นจะพบในหลักการปฏิบัติตามหลักศีลธรรม

ดังการพิจารณาการฝึกหัดจิตใจตามแบบสมาธิที่เป็นการพิจารณาตามหลักการทางศาสนา เช่นที่มีการศึกษาสมาธิของชาวทิเบตที่มีการทำสมาธิ 2 แบบ ประเภทแรกคือ ‘สมาธิแห่งการหยุดนิ่ง (meditation of stabilization) เป็นสมาธิที่มุ่งจิตไปจดจ่ออยู่ที่วัตถุใดวัตถุหนึ่ง เป็นการฝึกสมาธิที่คล้ายกับสมาธิเจริญ หรือสมาธิแบบสมณะส่วนสมาธิแบบที่สองเรียกว่า สมาธิแห่งการตรวจสอบ (meditation of investigation) ที่ไม่ได้ใช้จิตจดจ่ออยู่ที่อารมณ์เดียว แต่เป็นการนำจิตไปไว้กับการเคลื่อนไหว เป็นการเจริญวิปัสสนาญาณ จนมีนักวิชาการทางตะวันตกอย่างพาวฟูต (Wayne Proudfoot) มองว่า การพิสูจน์การทำสมาธิผ่านประสบการณ์ส่วนตัวจึงเป็นเรื่องส่วนตัวและกลายเป็นประสบการณ์ลึกลับ และเป็นการยืนยันความรู้แบบอัตนัยจากการตรวจสอบจากโลกฆราวาส ซึ่งแนวคิดนี้จะพบว่า สมาธิเป็นรากฐานความรู้อันเป็นส่วนหนึ่งในการปกป้องหลักการทางศาสนาเองเท่านั้น (Dreyfus, G. B. J., 2003) ซึ่งจากการพิจารณาศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลเป็นกลไกที่นำเสนอในแง่ของการรักษาไว้ของแนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง เป็นความหมายของปัจเจกบุคคลจะกำหนดถูกหรือผิด ในแง่ศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลนี้จึงเป็นกรอบในการตรวจสอบเฉพาะปัจเจกบุคคลที่อาจมีข้อสรุปที่ตายตัวชัดเจน

2. ศีลธรรมทางสังคม (social morality) เป็นการอ้างถึงศีลธรรมที่มาจากการพิจารณาถึงการทำหน้าที่ทางสังคม ซึ่งอ้างถึงการกระทำที่มีศีลธรรมนั้นจะต้องมาจากการทำตามหน้าที่อันไม่หวังประโยชน์ใดๆ แก่ตนเองไม่ว่าจะในทางวัตถุหรือทางจิตใจ หากการกระทำใดทำด้วยมุ่งหวังประโยชน์

การกระทำนั้นไม่ถือว่าเป็นการกระทำที่มีศีลธรรม (Ayn Rand, 1984) การทำหน้าที่ทางสังคมจึงเป็นการอ้างถึงการกระทำเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น ขณะเดียวกันก็เป็นการอ้างถึงลักษณะทางศีลธรรมที่มนุษย์จะต้องเลือกและเป็นผู้รับผิดชอบต่อการกระทำนั้น

ตามแนวคิดของเรนด์ (Rand) ว่าตามจริงแล้วการกระทำใดก็ตามที่ผู้กระทำไม่มีสิทธิในผลที่ตามมาด้วยแล้วการจะถือว่าตนเองมีคุณธรรมหรือมีคุณค่าในการกระทำนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้ ซึ่งมาจากการเลือกกระทำนั้นเป็นสิ่งที่คนหนึ่งจะพิจารณาเองว่าอะไรดีหรือชั่ว เป็นการพิจารณาถึงลักษณะของมนุษย์ที่จะต้องเผชิญผลเป็นฐานในการดำเนินชีวิต และเหตุผลนั้นจะเป็นเครื่องมือให้มนุษย์หลุดพ้นได้ การเป็นมนุษย์ที่มีเหตุผลจึงเป็นความดี แต่หากมีสิ่งที่ตรงข้ามกับการทำลายความดีมีเหตุผลของมนุษย์ สิ่งนั้นถือว่าเป็นความชั่วร้าย (Ayn Rand, 1964) การที่มนุษย์จะเข้าใจว่ามนุษย์เป็นคนดีหรือคนชั่วจึงมาจากรากฐานของการเลือกและปฏิบัติต่อกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ จากข้อพิจารณานี้จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่มนุษย์ไม่อาจหลีกเลี่ยงตนเองแล้วพิจารณาหลักการดังกล่าวด้วยตัวเองตามลำพัง แต่ต้องอาศัยสังคมเป็นผู้ตรวจสอบการกระทำนั้นในแง่หนึ่งจึงเป็นไปได้ที่มนุษย์จะพิจารณาหลักการดังกล่าวนี้ด้วยตนเองได้

ข้อเสนอเรื่องศีลธรรมทั้ง 2 นี้ปรากฏอยู่ในแนวคิดที่มีมาจากตะวันตกเป็นลักษณะเดียวกันก็มีประเด็นโต้แย้งถึงการที่ปัจเจกบุคคลเป็นผู้กำหนดกับสังคมเป็นผู้กำหนดนั้นได้กลายมาเป็นรูปแบบของศีลธรรมที่ถูกนำเสนอและกลายเป็นศีลธรรมที่ถูกมองว่า มนุษย์ควรตรวจสอบตัวเองหรือควรใช้สังคมเป็นคนตรวจสอบ

ศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลกับการรับผิดชอบทางสังคมในขงจื้อ

ขงจื้อถือว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ของศาสนาในจีน การระบุว่าขงจื้อเป็นศาสนาเนื่องจากมีหลักการปฏิบัติที่ชัดเจนและในแง่นี้ก็เป็นการพิจารณาให้เห็นถึงหลักทางศีลธรรมของขงจื้อว่าเป็นแบบใดกันแน่ระหว่างศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลกับศีลธรรมทางสังคมที่พิจารณาจากความรับผิดชอบ ซึ่งในแง่นี้จะได้เสนอในประเด็นเหล่านี้

1. เป้าหมาย (end) หลักศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลได้อ้างถึงเป้าหมาย แม้ขงจื้อจะใช้เรื่องสวรรค์ (Heaven) หรือเทพเจ้า (God) เป็นเป้าหมาย แต่ก็ไม่ได้อธิบายเชื่อมโยงไปถึงชีวิตหลังความตาย "สวรรค์" ของขงจื้อหมายถึงพลังทางศีลธรรมในจักรวาล ซึ่งการจะรู้จักหนทางดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อรู้จักรักมนุษย์เชื่อมโยงกับหลักดังกล่าวเข้ากับหลี่ (li) เป็นเรื่องประเพณีที่เป็นพื้นฐานทางด้านการศึกษารื่องศีลธรรมเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนเหตุผลและอารมณ์ เช่นเมื่อพูดถึงความรัก จื่อกั๋งยากให้ยกเลิกพิธีบูชาโยธูแคะในวันสารท

แต่ขงจื้อกลับตอบว่า "ชื่อ เจ้ารักแคะ เรารักหลี่" ซึ่งอธิบายถึงการที่จื่อกั๋งมีความรักต่อสัตว์อยากให้ยกเลิกการฆ่าสัตว์ แต่ขงจื้อถือเอาการรักการสืบทอดมากกว่า มีหมายเหตุความว่าขงจื้อไม่ใส่ใจต่อชีวิตสัตว์ แต่ขงจื้อเห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์นั้นสำคัญกว่าแคะ (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556) มุมมองของขงจื้อในเรื่องหลี่ (li) หมายถึงการเสียสละ ภายหลังจึงหมายถึงประเพณีที่ถูกต้องและหน้าที่ทางศีลธรรมและการเมือง ธรรมะเบื้องต้นถูกนำไปใช้กับการเสียสละเช่นกัน ลี่ (li) จึงเป็นการดูแลมนุษย์ รัฐและสังคม เราจึงเรียกหลี่ (li) ว่าหมายถึงการเสียสละ (P.T. Raju, 2007) เป้าหมายของขงจื้อเป็นเรื่องของมนุษย์มากกว่าจะคำนึงถึงสิ่งอื่น เป้าหมายของมนุษย์ที่จะเปลี่ยนแปลงโลกได้ก็



คือคุณธรรมและความยุติธรรมจึงถูกอธิบายภายใต้คำว่า "เหริน" (Jen) หมายถึงการคำนึงถึงจิตใจมนุษย์ ขงจื๊อให้ความหมายของคำนี้ไว้ว่า "มนุษย์ธรรม คือ ให้เกียรติ ใจกว้าง จริงใจ มุ่งมั่น เมตตา เมื่อให้เกียรติผู้คนจะไม่ดูแคลน เมื่อใจกว้าง จะได้มวลชน เมื่อจริงใจ ผู้คนจะเชื่อถือ เมื่อมุ่งมั่น จะมีผลงาน เมื่อเมตตาจะใช้คนได้" (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556) และ อี้ (Yi) ที่หมายถึงความชอบธรรม เป็นความชอบธรรมของผู้มีอำนาจ และความเหมาะสมถูกต้องของการกระทำโดยขงจื๊อถือว่า "วิญญูชนผูกพันกับความถูกต้องเที่ยงธรรม เสี่ยวเหรินผูกพันกับผลประโยชน์" (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556) การมุ่งเน้นเป้าหมายที่มนุษย์เป็นการมองโลกตามความเป็นจริง เนื่องจากขงจื๊อมองเห็นสถานการณ์ในยุคสมัยนั้นว่าเลวร้ายสุดจะแก้ไข นั้นสะท้อนให้เห็นว่าวิถีของเต๋าที่มุ่งเน้นความสันโดษ การอยู่ลำพัง การหลีกเลี่ยงตนเองออกไปจากสังคมนั้นอาจไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้องและการทำอย่างนั้นนอกจากจะไม่ได้ช่วยเปลี่ยนแปลงอะไรแล้ว ยังเป็นการทำชีวิตให้สูญเปล่าด้วยการไปอยู่กับนกหรือสัตว์ป่าที่ไม่ใช่มนุษย์ คำว่า เหรินในที่นี้จึงถูกมองว่าเป็นเรื่องมนุษย์จะปฏิบัติต่อกัน

เป้าหมายของขงจื๊อจึงไม่เน้นความบริสุทธิ์หรือการอยู่บนสวรรค์ เพราะข้อเท็จจริงคือสวรรค์ไม่มีอยู่จริง มีอยู่แต่ในเชิงอุดมคติ แต่สวรรค์นั้นเป็นเรื่องที่มนุษย์สร้างขึ้นมา และหากจะเรียกให้สอดคล้องกับความเป็นจริงก็คือการมีความสุขกับชีวิตที่อยู่ร่วมกันกับผู้อื่น ดังข้อความที่ว่า

ขงจื๊อกล่าวว่า การไม่เข้ารับราชการเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ความสัมพันธ์ระหว่างผู้อาวุโสกับผู้เยาว์ยังไม่อาจละได้ ไฉนจะละหน้าที่ระหว่างผู้ปกครองกับข้าบริพารได้เล่า พยายามรักษาความบริสุทธิ์ส่วนตัว แต่กลับปล่อยให้ความสัมพันธ์อันยิ่งใหญ่สับสนวุ่นวาย วิญญูชนเข้ารับราชการก็เพื่อดำเนินตามความถูกต้อง ส่วนการที่เต๋ายังไม่ก้าวหน้านั้นก็รู้ดีอยู่แล้ว (ขงจื๊อ, 2562)

การที่ขงจื๊อระบุถึงเป้าหมายจึงมุ่งให้บุคคลหันกลับมาสนใจในความสัมพันธ์ที่แต่ละบุคคลจะมีต่อกันมากกว่าจะสนใจไปที่ตนเอง ทำให้ขงจื๊อได้กำหนดเป้าหมายของมนุษย์คือต้องเป็นมนุษย์ และการเป็นมนุษย์ก็คืออยู่ในสังคมไม่ใช่อยู่ในป่า การระบุถึงความชัดเจนนี้จึงกลายเป็นว่าบทบาทของขงจื๊อได้กลายเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคลที่ถูกมองว่า ขงจื๊อถือว่าเป็นน้ำเต้าหุ้ม เป็นยารักษาสังคมที่ไม่มีการต้องการตีพิมพ์ แต่ในขณะเดียวกันก็มีผู้เข้าใจและเห็นคุณค่าบทบาทของขงจื๊อที่เสนอว่า หากผู้ปกครองยังไม่เห็นคุณค่าของขงจื๊อสักวันหนึ่งสวรรค์จะใช้ขงจื๊อเป็นเครื่องปาวประกาศความจริงและความเที่ยงธรรม (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556) การที่ขงจื๊อ เสนอเป้าหมายของตนเองจึงเป็นเรื่องปัจเจกบุคคลที่สังคมในแต่ละยุคสมัยเป็นผู้ตรวจสอบว่ามีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด หากยังใช้ไม่ได้ เป้าหมายนั้นก็ใช้ได้เฉพาะบุคคลเดียวเท่านั้น ยังไม่ใช่สิ่งที่สังคมจะนำมาปฏิบัติได้

2. วิธีการ (means) เป็นการอ้างถึงเครื่องมือที่เป็นแนวทางของความรับผิดชอบทางสังคมของขงจื๊อ ในแง่ของการเสนอให้เห็นการเลือกและความรับผิดชอบทางสังคม การที่ปัจเจกบุคคลควรมีการเลือกที่หลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์จุดหมายในจิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล ทำให้วิถีการปฏิบัติตนของขงจื๊อในแง่ของสังคมเป็นไปได้ที่จะมีรูปแบบที่แตกต่างหลากหลาย เช่นขงจื๊อมองว่าความสุขที่มีค่าสามารถพิสูจน์ได้อย่างชัดเจน ไม่ใช่ใครคนใดคนหนึ่งเพียงคนเดียวเท่านั้น ความสุขสงบจะมีร่วมกันได้ต้องเกิดจากผู้นำ ขงจื๊อถือว่า "เมื่อผู้ปกครองนั้นเองเที่ยงธรรม ไม่ออกคำสั่ง สิ่งต่างๆ ก็ดำเนิน แต่ถ้าผู้ปกครองนั้นเองไม่เที่ยงธรรม แม้ออกคำสั่งก็ไม่มีใครปฏิบัติตาม" (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556)

ขงจื้อได้เริ่มต้นที่ว่าบ้านเมืองควรปกครองด้วยมนุษย์ เพราะธรรมชาติของมนุษย์จะสร้างกฎที่สอดคล้องกับธรรมชาติแห่งมนุษยธรรม จึงจำเป็นจะต้องหากระบวนการศึกษาที่ให้แก่คนดีแนะนำวิธีการดำเนินชีวิตแก่ผู้อื่นที่ยังมีด้านเลวร้ายอยู่ การยอมรับคุณค่าที่ดีหรือชั่วขึ้นอยู่กับเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้น แต่ขณะเดียวกันก็มองว่าคุณค่านั้นเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในตัวมนุษย์เพียงแต่ต้องการวิธีการฝึกฝนและอบรมให้คุณค่านั้นเกิดขึ้น ขงจื้อได้วางแนวคิดเกี่ยวกับโลกนี้ (this-worldly) ไม่ใส่ใจในโลกหน้า (other-worldly) จึงไม่ตั้งคำถามเกี่ยวกับการดำรงอยู่ของพระเจ้า (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556) การยึดมั่นในระบบขนบจารีตในสังคมดังข้อความว่า

"อาจารย์ไหวกเล่าว่า การใช้หลี่ (ขนบจารีต ธรรมเนียม ประเพณี มารยาท พิธีกรรม) ความกลมเกลียว สมดุล เป็นสิ่งสำคัญ วิธีแห่งบุรพกษัตริย์งดงามดีแล้ว เราปฏิบัติตามได้ทั้งเรื่องเล็กและเรื่องใหญ่ ในกรณีที่ปฏิบัติไม่ได้ รู้ความกลมเกลียวสมดุล และสร้างความกลมเกลียวสมดุลนั้นโดยไม่ใช้หลี่เป็นเกณฑ์ ก็จะปฏิบัติไม่ได้เหมือนกัน" (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556)

จากความหมายของมนุษยธรรมนั้นได้วางรูปแบบคุณค่า ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ไม่ได้อิงกับสิ่งภายนอก และไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมทั้งหมด เพราะความไม่สะทกสะท้านต่อสิ่งภายนอกจึงทำให้มนุษย์สามารถตัดสินใจได้ทุกอย่างได้ แต่ก็ยังอาศัยขนบจารีตในการฝึกฝนให้มนุษย์เกิดหลักมนุษยธรรมที่อยู่ภายในอีกที ในขณะที่วิธีการของมนุษย์นั้นมีหลากหลาย เพื่อให้คนได้เลือกปฏิบัติตน แต่ขงจื้อถือว่าวิธีการที่จะได้รับผลที่ดีที่สุดคือการเลือกทำทุกสิ่งเพื่อตนเอง แต่เป็นการเลือกทำที่จะใช้ชีวิตเพื่อสังคม ไม่ว่าสังคมนั้นจะเลวร้ายแค่ไหนก็ตาม

การระบุถึงเป้าหมายและวิธีการปฏิบัติตนนั้นเป็นศีลธรรมที่สะท้อนให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของขงจื้อ แม้เป้าหมายนั้นจะดูเข้มงวดก็ตาม แต่ในขณะเดียวกันการเสนอแนวทางการปฏิบัติของขงจื้อให้ถือว่าเป็นแนวทางในการใช้ชีวิตตามสังคมเป็นหลัก หากยุคสมัยนั้นยังไม่มีคุณธรรมเต็มที่ แต่บุคคลในยุคสมัยนั้นก็ยังมีคุณค่าทางศีลธรรมได้ ในกรณีที่บุคคลเหล่านั้นยังอยู่ในสังคมและร่วมกันแก้ไขปัญหาของสังคมตามกำลังที่จะทำได้

วิเคราะห์ศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลกับการรับผิดชอบต่อสังคมในขงจื้อ

ข้อพิจารณาในการตรวจสอบศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลกับการรับผิดชอบต่อสังคมของขงจื้อเป็นการพิจารณาในแง่ของศีลธรรมแบบปัจเจกบุคคลและศีลธรรมทางสังคมที่มุ่งเน้นการเสียสละเรื่องส่วนตัว ทั้งนี้ได้พบว่าในหลักการปฏิบัติของปัจเจกบุคคลนั้นมีความหลากหลายไปตามแต่เป้าหมายของแต่ละคน ขณะเดียวกันการจะยึดว่า การไม่สนใจรับผิดชอบต่อสังคมเป็นความผิดที่อาจมาจากข้อถกเถียงของเฮอร์เบิร์ต ฟิงกาเร็ต (Herbert Fingarette) เสนอว่าขงจื้อมิได้แจกแจงภาษาที่เกี่ยวกับการเลือกและความรับผิดชอบในแง่ที่ทั้งสองแนวคิดนี้เชื่อมโยงไปหาปัจเจกบุคคลที่จะเลือกทางอันหลากหลาย เพื่อสร้างสรรค์จุดหมายทางจิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล หรือเป็นการระบุว่าขงจื้อไม่ได้เสนอทางเลือกให้มนุษย์ กล่าวคือ ขงจื้อมองมรรควิธีของตนเท่านั้นเป็นหนทางอันถูกต้องเพียงหนทางเดียว แต่มนุษย์อาจดำเนินตามมรรควิธีอย่างจริงจัง ไม่อย่างนั้นก็อาจหลงทางได้ จึงทำให้ไม่อาจไปถึงเป้าหมายได้ หากละทิ้งมรรควิธีนี้ และจากข้อเสนอดังกล่าว สุวรรณา สถาอานันท์ได้แย้งว่า เป็นเรื่องธรรมดาที่นักปรัชญาจะมองว่ามรรควิธีของตนเป็นวิธีที่ดีที่สุด การมองแบบฟิงกาเร็ต



เป็นการมองแบบตะวันตก แต่เมื่อมองจากวัฒนธรรมตะวันออกจะพบว่าการให้ความสำคัญแก่การตัดสินใจ ในการเลือกทางศีลธรรม ความรับผิดชอบต่อการกระทำทางสังคมที่นำไปสู่การสรุปให้เห็นว่า ขงจื๊อนั้นได้เผชิญหน้ากับบุคคลหลายกลุ่มที่แตกต่างต่างกับขงจื๊อ ในแง่ของการตอบโต้ที่ขงจื๊อได้พยายามนำเสนอแนวคิดของตน แต่ขณะเดียวกันก็มีการอธิบายว่าการที่ปัจเจกบุคคลจะเลือกปลีกตัวออกจากสังคมทางการเมือง อันเนื่องมาจากการเกียจคร้านของบุคคลนั้น อาจไม่ใช่เรื่องผิดบาปหรือไม่ รับผิดชอบทางสังคมอย่างที่เข้าใจ (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556)

แต่อย่างไรก็ตาม ขงจื๊อยังมองว่าคนที่ยังอยู่ร่วมกันเป็นสังคมและชุมชนเดียวกันจึงต้องรู้วิธีปฏิบัติต่อกัน เพราะความเสื่อมหรือเจริญขึ้นอยู่กับแต่ละคนทำหน้าที่ของตนว่าสมบูรณ์หรือไม่ สมบูรณ์ ขงจื๊อจึงให้ความสำคัญเรื่องหน้าที่อยู่ที่หลักจริยพันธะทางสังคม 5 ประการ โดยความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ซึ่งมีความสัมพันธ์ตามภาระหน้าที่เป็นหลัก, ความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตร มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดเป็นหลัก, ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยาที่มีความสัมพันธ์ตามหน้าที่ต่อกัน, ความสัมพันธ์ระหว่างพี่กับน้อง, มีความสัมพันธ์ตามลำดับอาวุโสเป็นหลัก, ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนกับเพื่อน มีสัจจะเป็นหลัก, เป็นที่น่าสังเกตว่า ถ้าทุกคนไม่ทำตามหน้าที่แล้วสังคมจะเป็นอย่างไร (VAN SOPHA DHAMMADHIPO (SIBOUNHEUANG) และคณะ, 2564)

การเข้าใจในบริบทเชิงอุดมคติที่พิจารณาจากข้อมูลของขงจื๊อต่อการระบุถึงความถูกหรือผิดเมื่อบุคคลไม่ปฏิบัติตามกรณีที่ปลีกตัวเองออกจากโลกหรือสังคมนั้นเป็นการมองถึงการที่บุคคลนั้น ล้วนมีเป้าหมายแบบปัจเจกบุคคลเป็นหลัก เช่นตัวอย่างนายด่านที่เฝ้าประตูได้กล่าวถึง ขงจื๊อคือคนที่รู้ว่าทำไม่ได้ แต่ก็ยังทำ (ขงจื๊อ, 2562) การกล่าวนี้เป็นมุมมองว่าขงจื๊อไม่รู้จักยอมบ้าง ไม่รู้จักถ่วงถ่วงเมื่อยังไม่มีใครรู้จัก ทุกอย่างก็พยายามไปหมด แต่ขงจื๊อได้ตอบไปว่า การถ่วงถ่วงไม่มีอะไรยาก แต่ท่านเองเป็นคนมีจุดหมายจึงไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค (สุวรรณา สถาอานันท์, 2556) การแสดงออกของขงจื๊อเป็นการบอกถึงปัจเจกบุคคลที่ควรยึดมั่นเป้าหมายของตนเอง ขณะเดียวกันเป้าหมายนั้นจะต้องโยงไปหาสังคมด้วย หากมองว่าเป้าหมายนั้นไม่สามารถทำได้ ก็ควรหาทางเลือกอื่น เช่น การละทิ้งเป้าหมายนั้นเสีย แต่การกระทำที่มีคุณค่านั้นคือการยึดมั่นเป้าหมาย ซึ่งอาจมีการเลือกทำที่แตกต่างกัน ข้อเสนอดังกล่าวเป็นการพิจารณาต่อคุณค่าที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือ ถ้าปัจเจกบุคคลตัดสินใจว่าไม่อาจทำให้สังคมดีขึ้นได้ แล้วเลือกที่จะหลีกเลี่ยงออกจากสังคม เท่ากับว่าทำให้ตนเองไม่มีคุณค่า ดังนั้นควรเลือกวิธีการอื่นที่ต่างออกไป แต่เป็นการเลือกที่ยังรักษาเป้าหมายเดิม คือการอยู่ในสังคมเพื่อที่จะค้นหาวิธีการช่วยเหลือเยียวยาสังคมเท่าที่ตนจะทำได้ จึงเป็นการเลือกตามแนวคิดของขงจื๊อที่จะร่วมกันรับผิดชอบต่อสังคม

บทสรุป

ขงจื๊อได้เสนอแนวทางการปฏิบัติตนโดยเน้นการให้ความสำคัญกับสังคมเป็นหลัก จะพบว่าการปฏิบัติตนทางสังคมนั้นช่วยทำให้มนุษย์มีความเป็นมนุษย์มากขึ้นอันเป็นเป้าหมายของการที่ขงจื๊อสอนให้มนุษย์เรียนรู้จะอยู่ร่วมกันในสังคมไม่ว่าจะเผชิญกับปัญหาใดก็ตาม การที่มนุษย์หลีกเลี่ยงออกจากสังคมไปตามลักษณะของการเบียดเบียนหรือไม่สนใจต่อความทุกข์ของผู้อื่น เน้นไปที่ความสุขของตนเองเพียงลำพังถือว่าการปฏิบัติตนที่ผิดต่อคุณค่าและถือว่าเป็นบุคคลที่ไม่มีศีลธรรมในมุมมอง

ของขงจื้อ เพราะการที่ปัจเจกบุคคลจะยึดถือเป้าหมายนั้นไม่ใช่เรื่องผิด แต่เป้าหมายนั้นควรจะเป็นสิ่งที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคม แม้จะมีวิธีการอื่นอีกมากมาย ก็ควรเลือกสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้โดยไม่ได้หลีกหนีออกจากสังคม

เอกสารอ้างอิง

- ขงจื้อ. (2562). *หลุนฮิว: ขงจื้อสนทนา* สุวรรณ สถาอานันท์, ผู้แปล. กรุงเทพมหานคร: โอเพ่น โซไซตี้.
- สมภาร พรหมทา. (2548). *พุทธปรัชญา: มนุษย์ สังคมและปัญหาจริยธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยาม.
- สุวรรณ สถาอานันท์. (2556). *กระแสน้ำปรัชญาจีน: ข้อโต้แย้งเรื่องธรรมชาติ อำนาจและจารีต*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์.
- VAN SOPHA DHAMMADHIPO (SIBOUNHEUANG) และคณะ. (2564). "ศึกษาเปรียบเทียบหน้าที่ของผู้ปกครองในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาขงจื้อ". *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 4(1): 70-80.
- Dreyfus, G. B. J. (2003). *The Sound of Two Hands Clapping: The Education of a Tibetan Buddhist Monk*. Berkeley: University of California Press.
- Ayn Rand. (1984). *Philosophy: who needs it*. New York: New American Library.
- Ayn Rand. (1964). *The Virtue of Selfishness*. New York: New American Library.
- P.T.Raju. (2007). *Introduction to Comparative Philosophy*. Delhi: Motilal Banarsidass Publishers.

